

การพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
โรงเรียนทองเนียนคณาภิบาล จังหวัดนครศรีธรรมราช

นางสาวพนิดา อินณรงค์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2550

**The Development of a Model for Evaluating the Desired Characteristics of
Students of Thongniankanapibal School in Nakhon Si Thammarat Province**

Miss Panida Indhranarong

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Educational Evaluation**

School of Educational Studies

Sukhothai Thammathirat Open University

2007

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
โรงเรียนทอ้งเนียนคณาภิบาล จังหวัดนครศรีธรรมราช

ชื่อและนามสกุล นางสาวพนิดา อินณรงค์

แขนงวิชา การวัดและประเมินผลการศึกษา

สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพัตร์ พิบูลย์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรรณพ จินะวัฒน์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

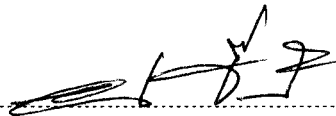
..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชิต ฤทธิจรูญ)

..... กรรมการ

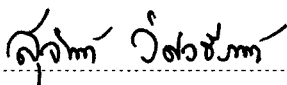
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพัตร์ พิบูลย์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรรณพ จินะวัฒน์)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
การวัดและประเมินผลการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ วิศวรธีรานนท์)

วันที่ 13 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2551

ชื่อวิทยานิพนธ์ การพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
 โรงเรียน
 ท้องเนียนคณาภิบาล จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้วิจัย นางสาวพนิดา อินณรงค์ ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การประเมินการศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.สุพัตร์ พิบูลย์ (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรรณพ
 จินะวัฒน์ ปีการศึกษา 2550

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ
 นักเรียน 2) พัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และ 3) ประเมินผล
 การใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ประกอบด้วย ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน
 โรงเรียนท้องเนียนคณาภิบาล จังหวัดนครศรีธรรมราช ปี 2548-2549 จำนวน 117 223 และ 192
 คน ตามลำดับ รวมทั้งสิ้น 432 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และ แบบสอบถาม
 แบบมาตราประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย
 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย ได้ข้อสรุปดังนี้ 1) ได้ตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 5 ด้าน คือ ด้าน
 ความมีวินัย ด้านความรับผิดชอบ ด้านความเสียสละ สามัคคี ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความ
 กตัญญู กตเวที โดยแต่ละด้านประกอบด้วยตัวบ่งชี้สำคัญ 4 ตัวบ่งชี้ 2) รูปแบบการประเมิน
 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการในแต่ละรอบปี เน้นการดำเนินการ 5
 ขั้นตอนคือ (1) วิเคราะห์ทบทวนคุณลักษณะคุณลักษณะและตัวบ่งชี้ที่มุ่งประเมิน พร้อมกำหนด
 วิธีการประเมินและเกณฑ์การตัดสิน (2) จัดทำ/ปรับปรุงคู่มือการประเมินในรอบปี (3) บันทึก
 พฤติกรรมและรวบรวมข้อมูลตลอดปี (4) วิเคราะห์ ตัดสินผลการประเมินเป็นรายคนและระดับชั้น
 เรียน และ (5) รายงานผลการประเมินต่อผู้เกี่ยวข้อง และ 3) ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบ
 พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ในระดับมาก ผู้ร่วม
 วิจัยมีความพึงพอใจและเกิดการเรียนรู้ในระดับมาก และ นักเรียน ครู และผู้ปกครอง เห็นว่า
 รูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและควรนำไปใช้อย่างต่อเนื่อง ต่อไป

คำสำคัญ รูปแบบการประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์

Thesis title: The Development of a Model for Evaluating the Desired Characteristics of Students of Thongnainkanapibal School in Nakhon Si Thammarat Province

Researcher: Miss Panida Indhranarong; **Degree:** Master of Education (Educational Evaluation); **Thesis advisors:** (1) Dr. Supak Piboon, Associate Professor; (2) Dr. Annop Jeenawathana, Assistant Professor; **Academic year:** 2007

ABSTRACT

The purposes of this research were to: (1) develop indicators of student's desirable characteristics; (2) develop a model for evaluation of student's desirable characteristics; and (3) evaluate the effectiveness of implementing the model for evaluation of student's desirable characteristics.

The research sample totaling 432 persons consisted of 117 teachers, 223 students, and 192 parents of the students in Thongnainkanapibal School in Nakhon Si Thammarat Province in the 2005 – 2006 academic years. The data collecting instruments were an interview form and a rating scale questionnaire. The research data were analyzed with the use of content analysis, frequency, percentage, mean, and standard deviation.

Conclusions from research findings were as follows:

1. Indicators of five aspects of student's desirable characteristics were developed, namely, discipline, responsibility, sacrifice, esprit de corps, honesty, and gratefulness, each of which had four main indicators.

2. The appropriate model for evaluation of student's desirable characteristics for implementation in each year put emphasis on five steps of operation: (1) analysis and review the desirable characteristics and their accompanying indicators intended to be evaluated, together with determination of the evaluation method and decision making criteria; (2) preparation/improvement of the evaluation handbook for each year; (3) taking notes of behaviors and collecting data throughout the year; (4) analysis and making decisions on evaluation results for each student and class level; and (5) reporting evaluation results to concerned people.

3. Regarding evaluation results of the developed model, it was found that the developed model was appropriate, efficient, and feasible for implementation at the high level; research participants were satisfied and gained learning at the high level; and students, teachers, and parents had opinions that the developed model was appropriate and should be implemented continuously in the future.

Keywords: Evaluation model, Desirable characteristics

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความเมตตากรุณาอย่างสูงของรองศาสตราจารย์ ดร.สุพักตร์ พินุลย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้ความรู้ คำปรึกษา แนะนำ และให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่าน ด้วยความเคารพอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถนพ จินะวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษา ร่วมที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์เป็นอย่างดีมาตลอด

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ครู – อาจารย์ ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ เป็นแบบอย่างทางความคิดและจริยธรรมที่ดีงาม

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์วิจิตร ทนายแก้ว และอาจารย์สุวัฒน์ คนชื่อ ผู้บริหารโรงเรียนทองเนียนคณาภิบาลทั้งสองท่านที่ได้กรุณา ส่งเสริมในการศึกษา เป็นที่ปรึกษา ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ และให้กำลังใจที่ดีตลอดมา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณะครู – อาจารย์ ลูกจ้างประจำ ผู้ปกครอง และนักเรียน โรงเรียนทองเนียนคณาภิบาล ที่ให้ความร่วมมือและให้การช่วยเหลือในการดำเนินการวิจัย

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และบุพการีทุกท่านที่ให้กำลังใจ และสนับสนุน ส่งเสริมผู้วิจัยอย่างดียิ่งมาตลอด

พนิดา อินณรงค์

พฤษภาคม 2551

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	8
รูปแบบการประเมิน.....	9
การประเมินเชิงธรรมชาติ.....	26
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย.....	35
บริบทของโรงเรียนท้องถิ่นนครนายก.....	50
การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	50
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	70
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	78
ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน.....	80
ขั้นตอนที่ 2 การทดลองปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียน ครั้งที่ 1.....	81
ขั้นตอนที่ 3 การทดลองปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียน ครั้งที่ 2.....	83
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียน.....	85

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	88
ตอนที่ 1 ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียน โดยใช้กระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	88
ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระยะที่ 1.....	95
ตอนที่ 3 ผลการทดลองและปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนระยะที่ 2.....	98
ตอนที่ 4 ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียน.....	99
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	117
สรุปผลการวิจัย.....	120
อภิปรายผล.....	133
ข้อเสนอแนะ.....	136
บรรณานุกรม.....	138
ภาคผนวก.....	142
ก รายชื่อผู้ร่วมวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	143
ข คู่มือการใช้รูปแบบการประเมิน.....	145
ค แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียน.....	156
ง รายงานการประชุม.....	167
ประวัติผู้วิจัย.....	184

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ความแตกต่างของกระบวนทัศน์เชิงปริมาณ และกระบวนทัศน์เชิงคุณภาพ.....	34
ตารางที่ 2.2 การประชุมต่าง ๆ และเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์การมีส่วนร่วม (โดยประมาณ).....	64
ตารางที่ 2.3 แสดงผลงานของบุคคลเป็นราย ๆ เป็นกลุ่ม และเป็นทีมงาน65	
ตารางที่ 4.1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรมบ่งชี้ที่ไม่พึงประสงค์ เกณฑ์ การประเมิน การตัดสินใจจากเกณฑ์การประเมิน ของการประเมินคุณลักษณะ อันพึงประสงค์.....	89
ตารางที่ 4.2 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจากการบันทึกพฤติกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ถูกประเมิน แยกเป็นระดับคุณภาพในแต่ละด้าน คุณลักษณะอันพึงประสงค์.....	95
ตารางที่ 4.3 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์กลุ่มนักเรียนที่มีและไม่มีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์เด่นชัดในแต่ละด้าน.....	96
ตารางที่ 4.4 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจากการบันทึกพฤติกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548.....	98
ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบ การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน.....	100
ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบ การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน.....	105
ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วม / การเรียนรู้ / ความ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียน.....	110
ตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับ ความเหมาะสมรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน.....	113
ตารางที่ 5.1 แสดงคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้และพฤติกรรมสำหรับครูประเมินคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียน.....	123
ตารางที่ 5.2 แสดงคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้และพฤติกรรมสำหรับผู้ปกครองและนักเรียน ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน.....	126

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 มิติของรูปแบบการประเมิน 28 รูปแบบ.....	10
ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดของการเชื่อมโยงและการสะท้อนความคิดเข้าด้วยกันของ PAR.....	53
ภาพที่ 2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างนักพัฒนา นักวิจัย และชาวบ้านก่อนและหลังการวิจัย แบบ PAR.....	59
ภาพที่ 3.1 แสดงขั้นตอนการดำเนินการ การพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียน.....	79
ภาพที่ 5.1 แสดงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน.....	122

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญ ประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าไปด้วยความราบรื่นก็อยู่ที่คุณภาพของประชากรผู้ซึ่งได้รับการศึกษามาเป็นอย่างดี การศึกษานอกจากจะพัฒนาด้านสติปัญญาความก้าวหน้าแล้ว ยังช่วยพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม ได้อีกด้วย (พยุงศักดิ์ สนเทศ 2532 : 37) นอกจากนี้ กู๊ด (Good. 1959 : 191) ได้กล่าวถึง การศึกษาไว้ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลพัฒนาความสามารถเจตคติและพฤติกรรมต่าง ๆ ให้มีคุณค่าต่อสังคมและเป็นที่ยอมรับของสังคมที่ตนอยู่และเช่นเดียวกัน ชูลซ์ (Schultz. 1966 : 127 - 132) มีความเห็นว่าการศึกษาคือการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ บุคลิกภาพคือ ลักษณะส่วนรวมของบุคคลนั้น ๆ ได้แก่ ลักษณะทางกาย ความคิด การแสดงออก ความรู้สึกร่าง อารมณ์ เจตคติ และรสนิยม ผู้ที่ได้รับการศึกษาจึงควรปฏิบัติตนเป็น ผู้รู้จัก รู้จักผิดชอบชั่วดี เป็นที่พึงปรารถนาของสังคม

(พระราชวรมูณี 2528 : 96) ได้กล่าวว่าการศึกษาคือ กระบวนการสร้างปัญญาและคุณธรรมอันเป็นส่วนประกอบอย่างอื่น ๆ ที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ไขปัญหาล่วงพ้นสิ่งบีบคั้นขัดข้องนำชีวิตให้เจริญงอกงามไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีที่สุด และเสวยผลแห่งความมีชีวิตได้โดยสมบูรณ์ นอกจากนี้ (ภิญโญ สาธร 2523 : 10 - 11) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่าเป็น กระบวนการทุกชนิดที่ช่วยพัฒนาหรือปรับปรุงจิตใจ อุปนิสัย และคุณสมบัติทางกายภาพต่าง ๆ ของมนุษย์ให้ดีขึ้น (อดิษฐ์ ซาคิก้าแหง 2530 : 104) ให้ความหมายการศึกษาไว้ว่า เป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถทุกวิถีทาง เพื่อให้บุคคลเป็นสมาชิกที่ดีมีประสิทธิภาพทั้งในด้านพฤติกรรม ค่านิยม ทักษะคติหรือคุณธรรม

จากแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาของบุคคลดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า การศึกษาเป็น กระบวนการพัฒนามนุษย์ทั้งด้านสติปัญญา ความรู้ความสามารถและคุณธรรม จริยธรรมเพื่อให้ มนุษย์เป็นทรัพยากรอันทรงคุณค่าสำหรับปัจจุบันและอนาคตต่อไป

ในการพัฒนาคุณภาพประชากรของประเทศให้มีประสิทธิภาพได้นั้น จึงขึ้นอยู่กับ ระบบการศึกษา พลาโต (Plato) นักปราชญ์ชาวกรีก กล่าวถึง การศึกษาในหนังสือ เดอะรีพับลิก

(The Republic) ว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือที่ผู้ปกครองประเทศใช้ในการเปลี่ยนแปลงนิสัยของมนุษย์ เพื่อก่อให้เกิดรัฐที่มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ถ้าพลเมืองมีการศึกษาเขาจะสามารถเผชิญเหตุฉุกเฉินต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (Sabine. 1966 : 59 – 60) นอกจากนั้น ถ้าระบบการศึกษาดีแล้วการพัฒนาปรับปรุงสิ่งใดก็ตามย่อมทำได้โดยง่ายการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพได้นั้นจะต้องปลูกฝังความเป็นพลเมืองให้แก่ประชากรเสียก่อน ซึ่งลักษณะความเป็นพลเมืองดีก็คือการเป็นผู้มีจริยธรรมสูง เช่น มีความซื่อสัตย์สุจริตมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีระเบียบวินัย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ดังนั้นคุณธรรม จริยธรรมจึงนับได้ว่าเป็นปัจจัยทางสังคมที่สำคัญประการหนึ่ง ที่จะทำให้การพัฒนาคุณภาพประชากรและสังคมอยู่กันอย่างมีความสุขสงบเรียบร้อย ไม่มีความวุ่นวาย หากบุคคลในสังคมขาดคุณธรรมจริยธรรมแล้วสังคมย่อมวุ่นวายไม่มีความสุขและเต็มไปด้วยปัญหามากมายประการ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งสามารถในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคลหลักสูตรแกนกลางของประเทศเป็นกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาต้องนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545:4) ตามกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 ที่... ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาของชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ดังนั้นบทบาทและภาระหน้าที่ของสถานศึกษาโดยตรงที่จะต้องทำหลักสูตรของตนเองเพื่อเป็นกรอบในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่กำหนด คือ เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษานั้น เป็นวิธีการสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาการศึกษาของชาติ โรงเรียนเป็นสถาบันของสังคมที่สังคมตั้งขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของสังคมในด้านให้บริการทางการศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของสังคม โรงเรียนที่มีประสิทธิผลนั้นจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชน โดยผู้ปกครองและประชาชนมาเกี่ยวข้องในการดำเนินงานของโรงเรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 ซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีความพอใจในโรงเรียน มีความเชื่อถือ ศรัทธา และผลการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

รูปแบบการประเมินเป็นแนวทางรูปธรรมตามสภาพจริงที่ถ่ายโยงระบบความสัมพันธ์มาจากแนวคิดเชิงทฤษฎีการประเมินสู่แผนการปฏิบัติการทางการประเมิน รูปแบบการประเมินแต่ละรูปแบบจึงมีที่มาจากพื้นฐานทางปรัชญาและแนวคิดเชิงทฤษฎีที่แตกต่างกัน นักประเมินจำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงรากฐานของแต่ละรูปแบบ เพื่อจะได้เลือกใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หรือทำการพัฒนารูปแบบใหม่ขึ้นมาใช้ได้อย่างเหมาะสม และถ้านักประเมินต้องการเลือกรูปแบบการประเมินไปใช้ได้อย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแล้ว นักประเมินจะต้องไม่ยึดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง (Model - Free Approach) โดยนักประเมินจะต้องมีความสามารถในการพัฒนาเกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์หรือประเด็นปัญหาที่ต้องการกับปรัชญาหรือแนวคิดการประเมินของนักทฤษฎีการประเมินที่ใช้ในการสร้างรูปแบบการประเมินนั้น ๆ (ศิริชัย กาญจนวาสี 2547 : 103 - 104)

การกำหนดรูปแบบการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชนเพื่อเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม นั้นสามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมดังกล่าวให้แก่ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระและการเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้งให้ประเมินผลเชิงวิจลน์ เพื่อปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อ ทั้งนี้ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องกันประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546:33)

การพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนด้วยวิธีการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เป็นวิธีการที่ให้ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง ได้รับรู้ถึงแนวทางการปฏิบัติ และ สิ่งที่ต้องถูกประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามความสอดคล้องเดียวกันเพื่อให้เป็นไปตามหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งที่ผ่านมาโรงเรียนได้ดำเนินขั้นต้นคือตั้งคุณลักษณะกว้าง ๆ จากคณะครู ซึ่งได้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนไว้ 5 ด้าน ได้แก่ 1. ความมีระเบียบวินัย 2. ความรับผิดชอบ 3. ความซื่อสัตย์ 4. ความเสียสละ สามัคคี 5. ความกตัญญูและให้ครูประเมิน

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่ารูปแบบการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนทั้ง 5 ข้อ เป็นคุณลักษณะที่ต้องสร้างให้แก่ผู้เรียน การให้ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เข้าใจถึงปัญหา การพัฒนาผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็นไปตามความต้องการที่จะให้เป็นและสามารถปฏิบัติได้จริง ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนห้องเรียนคุณภาพ โดยการให้ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดตัวบ่งชี้ในแต่ละด้านและพฤติกรรมให้เป็นรูปธรรมแล้วร่วมกันกำหนดเงื่อนไขการประเมินแล้วปรับแก้เพื่อนำไปปฏิบัติจริง

2. คำถามวิจัย

2.1 ตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 5 ด้านคือ 1. ความมีระเบียบวินัย 2. ความรับผิดชอบ 3. ความซื่อสัตย์ 4. ความเสียสละ สามัคคี 5. ความกตัญญูและให้ครูประเมิน มีอะไรบ้าง

2.2 รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ควรมึลักษณะเป็นอย่างไร

2.3 ประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนควรพิจารณาจากอะไรบ้าง และผลการใช้เป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยมี วัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

3.1 เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้กระบวนการ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

3.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้ กระบวนการ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

3.3 เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนที่พัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 การวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียน โรงเรียนทองเนียนคณาภิบาล จังหวัดนครศรีธรรมราช

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

4.2.1 ครู นักเรียน และผู้ปกครอง โรงเรียนทองเนียนคณาภิบาล จังหวัด นครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2547 -2548 เป็นผู้ร่วมกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นผู้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติการและให้ข้อมูล จำนวน 12 คน ได้มาโดยการ คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4.2.2 ครู นักเรียน และผู้ปกครอง โรงเรียนท้องถิ่นนครราชสีมา จังหวัด นครศรีธรรมราช ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2548 เป็นผู้ร่วมทดลองใช้รูปแบบ การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

4.2.3 ครู นักเรียนและผู้ปกครอง โรงเรียนท้องถิ่นนครราชสีมา จังหวัด นครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2548 ทุกคนร่วมประชาพิจารณ์คู่มือ / รูปแบบการประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจำนวน 200 คน

4.2.4 แหล่งข้อมูลในการตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

- 1) ครู นักเรียน และผู้ปกครอง กลุ่มร่วมวิจัย จำนวน 12 คน
- 2) ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ผู้ร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จำนวน 114 คน

4.3 ตัวแปร / ประเด็นที่มุ่งศึกษาในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย

4.3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนที่สังเคราะห์ขึ้นด้วยวิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

4.3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของนักเรียนและพัฒนาการของกลุ่มเป้าหมาย / กลุ่มร่วมวิจัย

4.4 ระยะเวลา

การดำเนินงานในการวิจัยนี้เริ่มพัฒนาเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 สิ้นสุด เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2549 เป็นเวลา 2 ปีการศึกษา

5. นิยามศัพท์

5.1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่ แสดงออกซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เป็นไปในด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่เป็นที่ต้องการของ นักเรียน ครู และ ผู้ปกครอง และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนท้องถิ่น นครราชสีมา นักเรียน ครู และผู้ปกครองได้ร่วมกันกำหนดไว้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความมีระเบียบ วินัย 2) ด้านความมีรับผิดชอบ 3) ด้านความซื่อสัตย์ 4) ด้านความเสียสละและสามัคคี 5) ด้าน ความกตัญญูและกตเวทิต

5.2 ตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน หมายถึง ตัวประกอบ หรือค่าที่สังเกตได้ซึ่งใช้บ่งบอกสถานภาพหรือสะท้อนลักษณะของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ทั้ง 5 ด้าน

5.3 รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน หมายถึง ขั้นตอนและวิธีดำเนินการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนซึ่งประกอบด้วย 1) การร่วมกันระหว่าง นักเรียน ครู และผู้ปกครองในการกำหนดคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม เกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขการประเมิน 2) การร่วมกันทดลองประเมินคุณลักษณะ 3) การร่วมกันเสนอแนะ ปรับปรุง คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม เกณฑ์การประเมินและเงื่อนไขการประเมิน 4) การทำประชาพิจารณ์เพื่อปรับปรุง 5) การรายงานผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

5.4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมคุณภาพ หมายถึง กระบวนการที่ผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เลือกกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เห็นว่าดี เหมาะสม และดำเนินการปฏิบัติการเพื่อทดลองว่าใช้ได้หรือไม่ ประเมินความเหมาะสมในความเป็นจริง ควบคุมแนวทางปฏิบัติแล้วนำผลมาปรับปรุงการปฏิบัติการเพื่อนำไปทดลองใหม่จนกว่าจะได้ผลเป็นที่พอใจ นำไปใช้และเผยแพร่ได้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กระบวนการให้ ครู นักเรียน ได้มีส่วนร่วมในการประเมินคุณลักษณะของนักเรียนทุกชั้นตอน ตั้งแต่ การกำหนด ตัวบ่งชี้ เกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขการประเมิน การทดลองประเมิน การเสนอแนะ แก้ไขปรับปรุง ทำประชาพิจารณ์ และรายงานผลการประเมิน

5.5 ประสิทธิภาพรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน หมายถึง รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งประเมินจาก ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน การมีส่วนร่วม/การเรียนรู้ / ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ได้ตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน นำไปใช้ในการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน

6.2 ได้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนนำไปใช้ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

6.3 ได้สารสนเทศในการปรับปรุง พัฒนาการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

6.4 เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้ร่วมวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยปฏิบัติการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการประเมิน
 - 1.1 ทฤษฎีการประเมิน
 - 1.2 โมเดล
 - 1.3 มโนทัศน์ที่เกี่ยวข้อง
2. การประเมินเชิงธรรมชาติ
 - 2.1 ความเป็นมาของการประเมินเชิงธรรมชาติ
 - 2.2 วิธีการประเมินเชิงธรรมชาติ
 - 2.3 ปรัชญาการประเมิน
3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
 - 3.1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนท้องถิ่นชนคาภิบาล
 - 3.2 ลักษณะและค่านิยมของคนไทย
 - 3.3 ลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์
4. บริบทของโรงเรียน
5. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
 - 5.1 แนวคิดและปรัชญาการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
 - 5.2 ความหมายของ PAR
 - 5.3 หลักการสำคัญของ PAR
 - 5.4 ลักษณะสำคัญของ PAR
 - 5.5 ขั้นตอนการทำโครงการวิจัยและพัฒนา PAR
 - 5.6 ความตรงและความเที่ยงของ PAR
 - 5.7 เทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วม
6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. รูปแบบการประเมิน

โมเดลหรือรูปแบบการประเมินเป็นแนวทางรูปธรรมตามสภาพจริงที่ถ่ายโยงระบบความสัมพันธ์มาจากแนวคิดเชิงทฤษฎีการประเมินสู่แผนการปฏิบัติการทางการประเมิน รูปแบบการประเมินแต่ละรูปแบบจึงมีที่มาจากพื้นฐานทางปรัชญาและแนวคิดเชิงทฤษฎีที่แตกต่างกัน นักประเมินจำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงรากฐานของแต่ละรูปแบบ เพื่อจะได้เลือกใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือทำการพัฒนารูปแบบใหม่ขึ้นมาใช้ได้เหมาะสม

1.1 ทฤษฎีการประเมิน

นักทฤษฎีการประเมินมีปรัชญาการประเมินที่แตกต่างกัน พื้นฐานความแตกต่างที่สำคัญอยู่ที่ข้อตกลงเบื้องต้นของการประเมิน กับมาตรการเข้าถึงคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน ยังผลให้มีการสร้างโมเดล/รูปแบบการประเมินหรือแนวทางการประเมินใจลักษณะที่แตกต่างกันไป

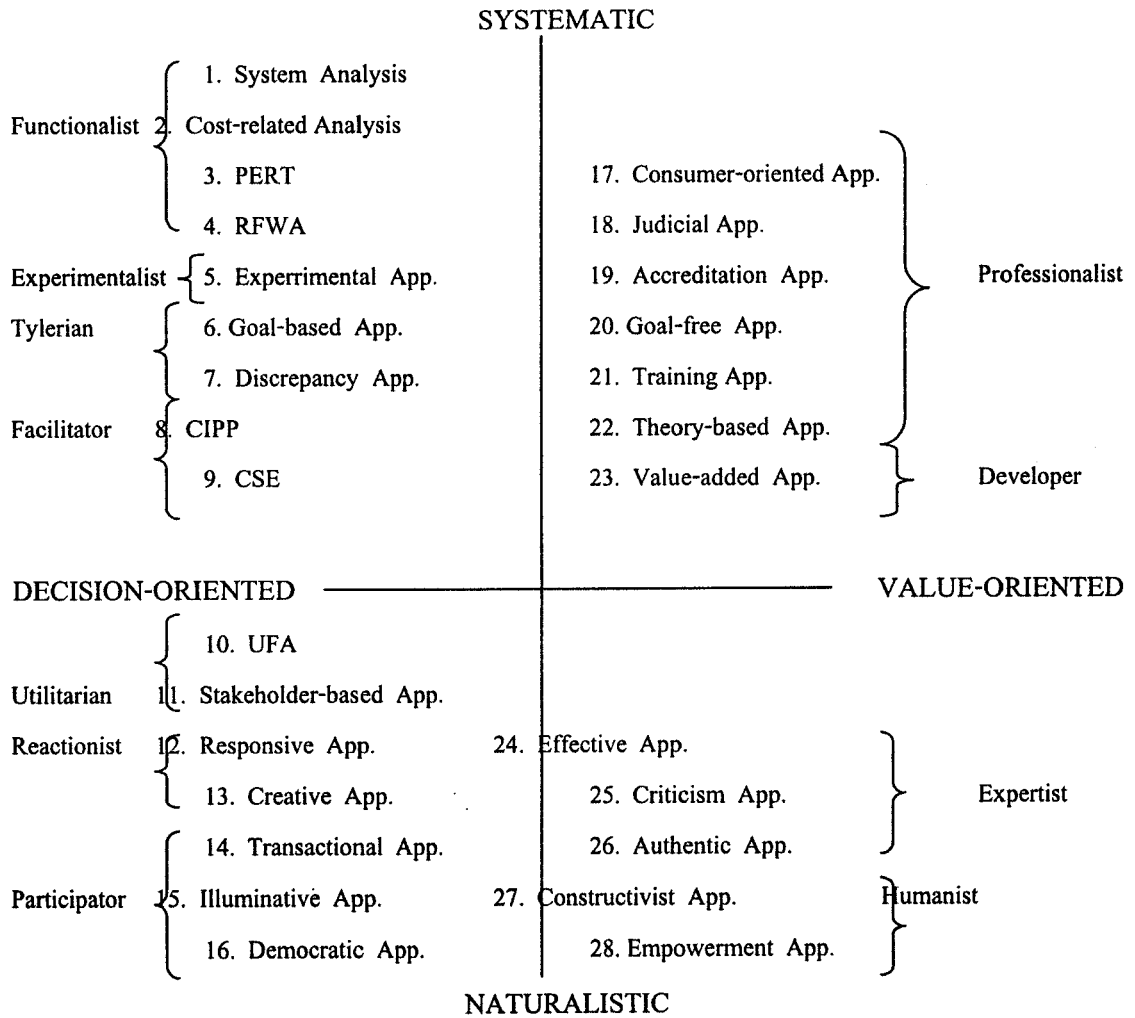
ข้อตกลงเบื้องต้นของการประเมินที่สำคัญ ได้แก่ ข้อตกลงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการประเมินหรือ “ประเมินทำไม?” โดยสามารถจัดเป็นแนวคิดที่สำคัญ 2 ข้อ คือ การประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (Decision oriented Evaluation) กับการประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่า (Value - oriented Evaluation) ซึ่งมีความแตกต่างกันทางด้านนิยามของการประเมิน บทบาทของนักประเมิน และผู้รับผิดชอบในการตัดสินคุณค่า สำหรับมาตรการเข้าถึงคุณค่าของสิ่งที่ประเมินที่สำคัญได้แก่ วิธีการประเมิน หรือ “ประเมินอย่างไร” โดยสามารถจัดเป็นแนวคิดที่สำคัญ 2 ข้อ คือวิธีเชิงระบบ (Systematic Approach) กับวิธีเชิงธรรมชาติ (Naturalistic Approach) ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างสำคัญทางด้านที่มาของวิธีการ การมองคุณค่า เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ถ้านักประเมินต้องการเลือกโมเดล/รูปแบบการประเมินไปใช้ได้เหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแล้ว นักประเมินจะต้องไม่ยึดติดกับ โมเดลใด โมเดลหนึ่ง โดยนักประเมินจะต้องมีความสามารถในการพัฒนาเกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์หรือประเด็นปัญหาที่ต้องการประเมินกับปรัชญาหรือแนวคิดทางการประเมินของนักทฤษฎีการประเมินที่ใช้ในการสร้างโมเดล/รูปแบบการประเมินหรือแนวทางการประเมินนั้น ๆ

1.2 โมเดล

นักทฤษฎีการประเมินได้เสนอโมเดล/รูปแบบการประเมิน/แนวทางการประเมินไว้อย่างหลากหลาย ผู้เขียนสามารถรวบรวมได้ทั้งสิ้น 28 แนวทางแต่ละแนวทางมีระดับความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันมากบ้าง น้อยบ้าง ซึ่งพอจัดประเภทได้ตามโมเดลที่เสนอเป็น 2 มิติ ดังนี้

โมเดล ทวิมิติของรูปแบบการประเมิน

ภาพที่ 2.1 มิติของรูปแบบการประเมิน 28 รูปแบบ

รูปแบบของการประเมินอาจจำแนกตามภาพที่ 1 ได้เป็น 4 ประเภทได้แก่

- 1. SD Model ประกอบด้วยรูปแบบการประเมิน 1-9
- 2. ND Model ประกอบด้วยรูปแบบการประเมิน 10-16
- 3. SV Model ประกอบด้วยรูปแบบการประเมิน 17-23
- 4. NV Model ประกอบด้วยรูปแบบการประเมิน 24-28

1.3 มโนทัศน์ที่เกี่ยวข้อง

1.3.1 มติของรูปแบบการประเมิน

อนุสนธิจากการที่นักทฤษฎีการประเมินมีปรัชญาการประเมินที่แตกต่างกัน จึงทำให้มีการเสนอโมเดล/รูปแบบสำหรับการประเมินในลักษณะที่แตกต่างกันไป เมื่อพิจารณาถึงปรัชญาการประเมิน เราสามารถวิเคราะห์ได้ว่า นักทฤษฎีการประเมินมีการพื้นฐานความเชื่อที่แตกต่างกันอย่างน้อย 2 ประการ คือวัตถุประสงค์ของการประเมิน และวิธีการเข้าถึงคุณค่าของสิ่งที่ถูกประเมิน ความแตกต่างดังกล่าวสามารถนำไปสู่การจำแนกเป็นทวิมิติของ โมเดลการประเมิน คือ มิติวัตถุประสงค์และมิติวิธีการ

1) มิติวัตถุประสงค์: *Decision-oriented V.S. Value-oriented Evaluation*

บนพื้นฐานของปรัชญาการประชาธิปไตยเสรี นักทฤษฎีการประเมินยุคใหม่ต่างมีแนวความเชื่อว่า วัตถุประสงค์ของการประเมินเป็นการตัดสินคุณค่าของสิ่งของหรือเหตุการณ์พร้อมทั้งพยายามเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการนำไปใช้ในการตัดสินใจทางการบริหารอย่างไรก็ตาม นักทฤษฎีการประเมินยังมีความเชื่อในรายละเอียดของจุดหมายของการประเมินที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับความหมายของการประเมิน บทบาทของนักประเมิน และผู้รับผิดชอบในการตัดสินคุณค่า ซึ่งพอจะจำแนกแนวคิดสำคัญบนตัวแปรต่อเนื่องของวัตถุประสงค์การประเมินออกเป็น 2 ขั้ว คือ Decision-oriented และ Value-oriented Evaluation

(1) การประเมินเน้นการตัดสินใจ (Decision-oriented Evaluation)

การประเมินที่เน้นการเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจทางการบริหาร มีแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับการประเมินดังนี้

ก. ความหมายของการประเมิน

การประเมิน เป็นกระบวนการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่ควรจะเป็น เพื่อเป็นสารสนเทศสำหรับผู้บริหารในการตัดสินคุณค่าของสิ่งของหรือเหตุการณ์นั้น ๆ

นักทฤษฎีการประเมินที่มีความเชื่อในแนวคิดที่สำคัญ ได้แก่

Tyler (1950) : การประเมินเป็นการเปรียบเทียบระหว่าง “สิ่งที่เป็นจริง” (what is) กับ “สิ่งที่ควรเป็น” (what should be) และการใช้ข้อมูลความไม่สอดคล้องเป็นหลักในการตัดสินใจในสรุปผลกรดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร

Provus (1971) : การประเมินเป็นการเปรียบเทียบความสอดคล้องระหว่างการปฏิบัติตามที่วางแผนกับการปฏิบัติตามที่เป็นจริง และผลลัพธ์ที่คาดหวังตาม

แผนกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง ความสอดคล้อง/ไม่สอดคล้องที่เกิดขึ้นแสดงถึงข้อดี/ข้อเสียของโครงการ

Stufflebeam และคณะ (1971) : การประเมินเป็นการกำหนดปัญหาการเก็บรวบรวมข้อมูล และเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด

ข. บทบาทของนักประเมิน

บทบาทสำคัญของนักประเมินคือ การตอบสนองความต้องการสารสนเทศของผู้บริหาร โดยขึ้นอยู่กับผู้บริหารในการกำหนดบริบทของการตัดสินใจ และเกณฑ์การตัดสินใจความสำเร็จของโครงการ Stufflebeam และคณะ (1971) และ StaKe (1976) ต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่า นักประเมินไม่ควรเข้าไปมีส่วนในกระบวนการตัดสินใจทางการบริหาร เพราะจะทำให้เสียความเป็นกลางในการประเมิน ฉะนั้นผู้ประเมินจึงควรมีบทบาทเพียงเสนอสารสนเทศจากผู้เกี่ยวข้องรอบด้านที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร

ค. ผู้รับผิดชอบในการตัดสินใจคุณค่า

ผู้บริหารควรเป็นผู้ตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน โดยอาศัยสารสนเทศที่ได้จากการประเมิน เพราะผู้บริหารเป็นบุคคลที่จะต้องตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม จึงควรตัดสินใจคุณค่าของสิ่งเหล่านั้นด้วยตนเอง

(2) การประเมินเน้นการตัดสินใจคุณค่า (Value-oriented Evaluation)

การประเมินที่เน้นการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน มีแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับการประเมินดังนี้

ก. ความหมายของการประเมิน

การประเมินเป็นกระบวนการที่นักประเมินตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน นักทฤษฎีการประเมินที่มีความเชื่อตามแนวทางแนวนี้ที่สำคัญได้แก่ Scriven (1967) , Worthen (1973) , House (1978) , Cooley และ Lohnes (1976) Guba และ Lincoln (1981) เป็นต้น

ข. บทบาทของนักประเมิน

Scriven (1976) กล่าวว่า บทบาทที่สำคัญที่สุดของนักประเมินคือการตัดสินใจคุณค่า ถ้านักประเมินไม่ได้มีส่วนในกระบวนการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน ถือว่ายังไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างสมบูรณ์นอกจากนี้ Scriven ยังเน้นว่า ต้องตัดสินใจคุณค่าที่แท้จริงทั้งหมด ไม่เพียงแต่คุณค่าของผลที่คาดหวังไว้เท่านั้น แต่จะต้องครอบคลุมถึงคุณค่าของผลที่มีได้คาดหวังด้วย

ก. ผู้รับผิดชอบในการตัดสินใจคุณค่า

Scriven (1967) และ Cooley & Lohnes (1976) ต่างเสนอแนวคิดที่ไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะเชื่อได้ว่านักบริหารมีความสามารถเหนือกว่านักประเมินในการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยให้เหตุผลว่า การตัดสินใจของนักบริหารในทางปฏิบัติทั่วไป มักจะมีแรงกดดันทั้งจากภายนอกและภายใน ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง จึงอาจจะเลยประเด็นอำนาจในการประเมินและสั่งการ อาจเกิดผลเสียมากกว่าผลดี นอกจากนี้ House (1978) ได้วิจารณ์ว่า แนวทางของ Decision-oriented Evaluation เป็นความคิดของพวกอนุรักษนิยมที่พยายามรักษาสภาวะการเดิมมากกว่าที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงในทางสร้างสรรค์ จึงทำให้การประเมินสนองตอบความต้องการของผู้บริหารแต่ไม่สนองต่อความต้องการที่แท้จริงของสังคม

2) มิตินิติวิธี : *Systematic V.S. Naturalistic Approaches*

ถึงแม้ว่านักทฤษฎีการประเมินส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าการประเมินควรเป็นผลที่ได้มาจากการใช้วิธีการที่น่าเชื่อถือและมีหลักฐานอ้างอิงได้แต่รายละเอียดของวิธีการเข้าถึงคุณค่า ยังมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับนักทฤษฎีการประเมินมีปรัชญาความเชื่อเกี่ยวกับมาตรการเข้าถึงคุณค่าและเกณฑ์การตัดสินใจคุณค่าอย่างไร ? ซึ่งพอจะจำแนกแนวคิดสำคัญบนตัวแปรต่อเนื่องของวิธีการประเมินออกเป็น 2 ขั้ว คือ Systematic และ Natural-istic Approach

(1) วิธีเชิงระบบ (Systematic Approach)

นักทฤษฎีการประเมินที่ยึดมาตรการเข้าถึงคุณค่าและเกณฑ์ตัดสินใจคุณค่าตามแนวคิดปรัชญาปรนัยนิยม (objectivism) จะมีความเชื่อว่าวิธีเชิงระบบเป็นวิธีที่เหมาะสมในการประเมิน นักทฤษฎีการประเมินในกลุ่มนี้พยายามเสนอโมเดล/รูปแบบ การประเมินที่แสดงถึงการวางแผนการดำเนินงานและวิธีดำเนินงานอย่างชัดเจน รัดกุม และเป็นระบบ สนับสนุนการใช้เครื่องมือที่ได้มาตรฐานในการเก็บรวบรวมข้อมูล พยายามควบคุมสถานการณ์และตัวแปรแทรกซ้อนที่อาจส่งผลกระทบต่อผลการประเมินทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามแผนการที่กำหนด และสรุปผลการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานที่ประกาศไว้ล่วงหน้า

(2) วิธีเชิงธรรมชาติ (Naturalistic Approach)

นักทฤษฎีการประเมินที่ยึดมาตรการเข้าถึงคุณค่าและเกณฑ์ตัดสินใจคุณค่าตามแนวคิดปรัชญาอัตนัยนิยม (subjectivism) จะมีความเชื่อว่า วิธีเชิงธรรมชาติเป็นวิธีที่เหมาะสมในการประเมิน นักทฤษฎีการประเมินในกลุ่มนี้พยายามเสนอโมเดล/รูปแบบการประเมินที่มีลักษณะการดำเนินงานที่ยืดหยุ่นสนับสนุนการเก็บรวบรวมข้อมูลในสภาพธรรมชาติ โดยเน้นการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง พยายามวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยหลักการเชื่อมโยงเหตุผลถัดไป

จนได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งที่ประเมินโดยอาศัยความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ เป็นเกณฑ์สำคัญในการสรุป

1.3.2 ประเภทของการประเมิน

จากโมเดล 2 มิติของรูปแบบการประเมินเราสามารถจำแนกกลุ่มการประเมินออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1) *Systematic Decision-Oriented Evaluation (SD Models)*

การประเมินประเภทนี้เน้นการใช้วิธีเชิงระบบเพื่อการเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องสำหรับการตัดสินใจในเชิงบริหาร

2) *Naturalistic Decision-Oriented Evaluation (ND Models)*

การประเมินประเภทนี้เน้นการใช้วิธีธรรมชาติเพื่อการเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องสำหรับการตัดสินใจในเชิงบริหาร

3) *Systematic Value-Oriented Evaluation (SV Models)*

การประเมินประเภทนี้เน้นการใช้วิธีเชิงระบบเพื่อให้นักประเมินทำการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน

4) *Naturalistic Value-Oriented Evaluation (NV Models)*

การประเมินประเภทนี้เน้นการใช้วิธีเชิงธรรมชาติเพื่อให้การประเมินทำการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน

1.3.3 รูปแบบและวิธีการประเมิน

นักทฤษฎีการประเมินได้เสนอรูปแบบและแนวทางการประเมินที่แตกต่างกันในแต่ละรูปแบบหรือแนวทางสามารถจัดเป็นประเภทของการประเมินตามมิติกรจำแนก 2 มิติ คือมิติวัตถุประสงค์ และมิติวิธีการดังที่กล่าวแล้วได้แก่ การประเมินที่เน้นการตัดสินใจโดยวิธีเชิงระบบ (SD Models) การประเมินที่เน้นการตัดสินใจโดยวิธีเชิงธรรมชาติ (ND Models) การประเมินที่เน้นการตัดสินใจโดยวิธีเชิงระบบ (SV Models) และการประเมินที่เน้นการตัดสินใจโดยวิธีเชิงธรรมชาติ (NV Models) อย่างไรก็ตามรูปแบบหรือแนวทางการประเมินที่จัดอยู่ในประเภทของการประเมินเดียวกัน ก็ยังมีองศา (degree) หรือระดับความเข้มของแต่ละมิติแตกต่างกัน ซึ่งสามารถสรุปแนวคิดสำคัญ ๆ ของแต่ละรูปแบบ/แนวทางการประเมินทั้ง 28 รูปแบบได้ดังนี้

1) การประเมินที่เน้นการตัดสินใจโดยวิธีเชิงระบบ (SD Models)

รูปแบบ/แนวทางการประเมินตามแนวคิดนี้ประกอบด้วย

(1) System Analysis

กระทรวงกลาโหมของสหรัฐ (1965) ได้นำเทคนิค Planning, Programming, and Budgeting System (PPBS) ซึ่งมีรากฐานมาจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มาใช้ในหน่วยงานของทางรัฐบาล เพื่อการสร้างผลผลิตสูงสุด โดยมีความเชื่อว่า ปัจจัยเบื้องต้น (Input) , กระบวนการ (Process) และผลผลิต (output) มีความสัมพันธ์กันในลักษณะฟังก์ชันการผลิตที่สม่ำเสมอและมั่นคง และสามารถวัดผลในเชิงปริมาณ การประเมินตามแนวคิดนี้นิยมใช้การทดลอง มีการออกแบบกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมเพื่อหาข้อสรุปเชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยเบื้องต้นและผลผลิต พร้อมทั้งสรุปผลที่ได้ว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่? ตลอดจนนิยมเปรียบเทียบประสิทธิภาพกับโครงการอื่น ๆ ในแง่ผลผลิตตามที่คาดหมายโดยใช้เกณฑ์การสิ้นเปลืองทรัพยากรน้อยที่สุด

(2) Cost-related Analysis

Levin (1983) ได้ประยุกต์การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการประเมินโดยเสนอแนวคิดและเทคนิคในการวิเคราะห์ที่สำคัญได้แก่ Cost-effectiveness Analysis เป็นการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายกับประสิทธิผลที่ได้รับ Cost-benefit Analysis เป็นการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายกับผลประโยชน์ตอบแทนในรูปของตัวเงิน Cost-utility Analysis เป็นการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายกับผลประโยชน์ของการใช้สอย และ Cost-feasibility Analysis เป็นการคาดคะเนค่าใช้จ่ายของทางเลือกต่าง ๆ เพื่อให้แน่ใจว่าทางเลือกหรือโครงการนั้นมีค่าใช้จ่ายอยู่ในวงเงินที่มีอยู่และเป็นไปได้

(3) Program Evaluation and Review Techniques (PERT)

PERT (Cook, 1966) เป็นเทคนิคการทบทวนและประเมินการจัดกิจกรรมขององค์กร เพื่อให้ผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและเสร็จทันเวลาที่กำหนด โดยอาศัยการสร้างแผนผังการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนและประมาณเวลาที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม เพื่อหาเส้นทางการดำเนินกิจกรรมที่วิกฤติ จะได้ระดมทรัพยากรตามความเหมาะสม โดยให้ความสำคัญต่อเส้นทางวิกฤติ เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายและเสร็จทันกำหนดเวลา

(4) Rossi, Freeman, and Wright's Approach (RFWA)

Rossi, Freeman, และ Wright (1979) ได้เสนอรูปแบบการประเมินอย่างเป็นระบบที่พยายามเน้นการประเมินที่มีการวางแผน กำหนดวิธีการที่เป็นมาตรฐานและชัดเจน เพื่อให้ผลการประเมินที่มีความเที่ยงตรงและเป็นปรนัย RFW เสนอว่า วัตถุประสงค์ของการประเมินควรเน้นที่การดำเนินงานว่า เข้าถึงประชากรเป้าหมายเพียงไร? เป็นไปตามแผนหรือไม่? มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพเพียงไร? โดยการประเมินนั้นจะต้องให้สารสนเทศที่เป็น

ประโยชน์ต่อการวางแผนการติดตามควบคุมผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และเป็นประโยชน์
สำหรับการศึกษาศรษฐศาสตร์การดำเนินงาน

(5) Experimental Approach

(Cronbach 1963 , 1980 , 1982) นักวัดผลทางจิตวิทยาได้เสนอ
หลักการวัดและการทดลองมาใช้เป็นแนวทางหนึ่งของการประเมิน การประเมินควรออกแบบอย่าง
รัดกุม (ถ้าเป็นไปได้) ควรใช้แบบแผนการทดลองหรือกึ่งทดลอง มีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างได้
มาตรฐาน การตัดสินใจควรอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์มากกว่าที่จะใช้มาตรฐานส่วนตัว
แล้วพยายามสรุปผลในรูปของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ เพื่อจะได้นำผลไปใช้อ้างอิงได้กับโครงการ
อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ผลการประเมินควรมีบทบาทในการกระตุ้นการอภิปรายทาง
การเมืองและสร้างอิทธิพลทางความคิดในการตัดสินใจของผู้บริหาร

(6) Goal-based (Behavioral objectives) Approach

(Tyler , 1950) ได้เสนอรูปแบบการประเมินที่ชี้วัดวัตถุประสงค์ของ
สิ่งที่ประเมินเป็นหลักในการประเมินความสำเร็จ วัดวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ประเมินจึงเป็นทั้ง
เป้าหมายของการประเมินและผลลัพธ์ที่คาดหวัง ซึ่งสามารถนำมาเป็นเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการ
ตัดสินผลสำเร็จของการดำเนินงานในการกำหนดวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ประเมิน จึงต้องมีความ
ชัดเจนในรูปของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อที่นักประเมินจะวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่าง
วัตถุประสงค์กับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอันเป็นการตัดสินผลสำเร็จของการดำเนินกิจกรรม

(7) Discrepancy Approach

(Provus , 1971) ได้เสนอรูปแบบการประเมินที่เน้นการตรวจสอบ
ความไม่สอดคล้องระหว่างสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง เพื่อเป็นการชี้จุดเด่น/จุดด้อยของกร
ดำเนินงาน โดยการบรรยายเอกสารที่เกี่ยวข้องสังเกตการณ์ในสนาม ประเมินการบรรลุเป้าหมาย
ระหว่างทาง ประเมินการบรรลุเป้าหมายปลายทาง และเปรียบเทียบประสิทธิภาพระหว่าง
โครงการ/กิจกรรมนักประเมินจะต้องตั้งเกณฑ์มาตรฐานความสอดคล้องของแต่ละขั้นตอนของการ
ประเมิน ถ้าความสอดคล้องเกิดขึ้นไม่ถึงระดับที่ยอมรับได้ จะต้องมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินงาน
หรือเปลี่ยนเกณฑ์ หรือยุติโครงการ/กิจกรรม

(8) Context – Input – Process – Output Approach (CIPP)

Stufflebeam และคณะ (1971) ได้เสนอ CIPP Model สำหรับการ
ประเมินบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต เพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจ
เกี่ยวกับการเลือกเป้าหมาย/จุดมุ่งหมายของโครงการ/การดำเนินงาน (Planning decisions) การ
กำหนดยุทธวิธี แผนงาน และ การดำเนินงาน (structuring decisions) การปรับเปลี่ยนยุทธวิธี/

แผนงาน/การดำเนินงานให้มีความเหมาะสม (implementing decising) และการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยน/คง - ขยาย / ยุบ - เลิกโครงการ (recycling decisions) Stufflebeam และคณะได้เสนอแนะว่า นักประเมินจะต้องออกแบบการประเมินให้สอดคล้องกับสภาพการตัดสินใจของผู้บริหารโดยการระบุประเภท ระดับ และคาดคะเนสถานการณ์ของการตัดสินใจที่จะเกิดขึ้น กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจในแต่ละสถานการณ์และวางแนวทางการประเมิน จากนั้นจึงเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ วิเคราะห์ข้อมูล และรายงานผล

(9) Center for the Study of Evaluation Approach (CSE)

Alkin (1969 , 1979) ได้เสนอรูปแบบการประเมินที่เรียกว่า CSE Approach ขณะที่เป็นผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการประเมิน (Center for the Study of Evaluation) ที่ University of California, Los Angeles (UCLA) Alkin มองว่า การประเมินเป็นกระบวนการของการทำให้เกิดความมั่นใจในการประเมินความต้องการของระบบ (System Assessment) ประเมินการวางแผนโครงการ (Program planning) ประเมินการดำเนินงานตามแผน (Implementation Evaluation) ประเมินความก้าวหน้า (Progress Evaluation) และประเมินผลลัพธ์ (Outcome Evaluation) นักประเมินจะต้องรวบรวมโดยจะต้องทราบว่าใครมีอำนาจในการตัดสินใจ ผู้บริหารต้องการข้อมูลอะไรและนักประเมินควรเป็นคนกลางที่ไม่มีส่วนร่วมในโครงการ

2) การประเมินที่เน้นการตัดสินใจโดยใช้วิธีเชิงธรรมชาติ (ND Models)

รูปแบบ/แนวทางการประเมินตามแนวคิดนี้ประกอบด้วย

(10) Utilization – Focused Approach (UFA)

Patton (1978 , 1986) ได้เสนอรูปแบบการประเมินที่เน้นการนำผลไปใช้ประโยชน์ Patton ให้แนวทางว่าบุคลิกภาพของนักประเมินเป็นกุญแจสู่การใช้ประโยชน์ของผลการประเมิน นักประเมินจะต้องสร้างสัมพันธ์กับผู้ต้องการใช้ข้อมูลโดยตรง พัฒนาความสัมพันธ์ส่วนตัว เพื่อล่วงรู้ความต้องการของข้อมูล การตัดสินใจที่ต้องการทำ และป้อนข้อมูลที่เขาต้องการใช้ผลการดำเนินงานสามารถกระทำได้โดยระบุผู้เกี่ยวข้องโดยตรงที่ต้องการใช้ผลการประเมิน กำหนดประเด็นของการประเมินให้ชัดเจน เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และใช้เกณฑ์การตัดสินใจอันเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้ผลการประเมิน เสนอผลการประเมินโดยใช้ผู้ใช้ผลการประเมินเป็นผู้สรุปและตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน จากนั้นจึงทำการเผยแพร่การประเมิน

(11) Stakeholder – Based Approach

The National Institute of Education (NIE) ของสหรัฐอเมริกา ได้สนับสนุนการเงินในการพัฒนา Stakeholder – based Evaluation Model (Bryk, 1983) เป็น

รูปแบบการประเมินที่ให้ความสำคัญและเน้นการสนองตอบความต้องการทราบผลการประเมิน กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มผู้สนใจและเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ประเมิน (multiple stakeholder groups) กลุ่มผู้สนใจและเกี่ยวข้องกับการประเมินถูกนำมาให้มีส่วนร่วมในการกำหนด จุดมุ่งหมายของการประเมิน เกณฑ์การประเมิน เครื่องมือ การแปลผล การให้ ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับร่างรายงาน ซึ่งต่อมา Mark แล Shotland (1985) ได้เสนอแนวคิดในการเลือกกลุ่มผู้สนใจและเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ประเมินโดยพิจารณาจากเป้าหมายของการมีส่วนร่วม ถ้าเพื่อเป็นการส่งเสริมการใช้ผลการประเมิน (utilization) ควรเลือกกลุ่มที่มีอำนาจในการตัดสินใจด้านนโยบายและควรให้มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง กลุ่มดังกล่าว เช่น ผู้บริหาร ผู้จัดดำเนินการที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย แต่ถ้าเพื่อเป็นตัวแทนของกระบวนการตัดสินใจ (decision making process) ควรเลือกกลุ่มที่มีอำนาจในการตัดสินใจและไม่จำเป็นต้องให้มีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด แต่ถ้าเพื่อการสร้างพลังการตัดสินใจ (empowerment) ที่สอดคล้องกับกระบวนการประชาธิปไตย ควรเลือกกลุ่มที่มีอำนาจน้อยในการตัดสินใจ แต่มีบทบาทของการต่อรองสูง เช่น ผู้ใช้บริการกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มพลังต่าง ๆ เป็นต้น

(12) Responsive (Countenance) Model

Stake (1967, 1975, 1978) ได้เสนอรูปแบบการประเมินที่สนองความต้องการสารสนเทศของผู้สนใจใช้ผลการประเมิน โดยพยายามสะท้อนคุณค่าของการดำเนินงานตามทัศนะของผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายอย่างกว้างขวาง Stake เสนอให้ใช้วิธีการศึกษาเฉพาะกรณี (case study) รวบรวมข้อมูลโดยทำการสังเกตและสัมภาษณ์ตามสภาพธรรมชาติ โดยใช้นักสังเกตหลาย ๆ คนทำการสังเกตกลุ่มผู้เกี่ยวข้องหลาย ๆ กลุ่ม เน้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้กระบวนการ และผลกระทบในด้านการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดย tion, และ Outcomes วิธีการประเมินเน้นการบรรยายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบตามที่คาดหวังและเกิดขึ้นจริง และตัดสินใจคุณค่าโดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานในทัศนะของผู้เกี่ยวข้องฝ่ายต่าง ๆ ส่วนการตัดสินใจคุณค่าสุดท้ายให้เป็นหน้าที่ของผู้ใช้ผลการประเมินจะกำหนดเกณฑ์และทำการชั่งน้ำหนักคุณค่าของฝ่ายต่าง ๆ เอง

(13) Creative Approach

Patton (1981) ได้เน้นว่า ไม่มีวิธีที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียวในการประเมิน เนื่องจากทุกสถานการณ์ของการประเมินมีความสลับซับซ้อน และมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นคุณลักษณะ เงื่อนไข ทรัพยากร ข้อจำกัด กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง ค่านิยม และการเมือง ดังนั้นจึงต้องใช้วิธีการประเมินแตกต่างกัน การประเมินที่ดีควรสอดคล้องกับสถานการณ์ (situationally responsive) เน้นผลที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ (utilization – focused) และมีวิธีการที่

ยืดหยุ่น(methodologically flexible) Patton ได้เสนอว่า creative evaluation เป็นการประเมินที่ใช้กระบวนการแก้ปัญหาในการปรับเปลี่ยนสถานการณ์และการประเมินให้เหมาะสมกัน โดยอาศัยความสามารถส่วนตัวของนักประเมินในการสังเกตเจาะต่อตรง ปฏิสัมพันธ์กับองค์ประกอบแวดล้อม เพื่อออกแบบดั่งนั้นนักประเมินและปรับวิธีการ/เทคนิคให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปดั่งนั้นนักประเมินจึงต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และกล้าหาญ มีความกระตือรือร้น ตอบสนองได้ไว ปรับตัวได้ดี และสามารถให้ความรู้ผู้เกี่ยวข้องให้มีความเข้าใจในกระบวนการประเมิน และการใช้ผลการประเมิน โดยมีสไตล์ที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง

(14) Transactional Approach

Ripsey (1973) ได้เสนอแนวคิดในการประเมินที่เรียกว่า Transactional Approach เพื่อใช้แก้ไขความแตกแยกหรือขัดแย้งอันเนื่องมาจากการดำเนินโครงการและประสานรอยร้าวด้วยหลักการบริหารความขัดแย้งรูปแบบการประเมินนี้เริ่มด้วยการประชุมเพื่อรับทราบปัญหาของกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด สร้างเครื่องมือติดตามข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์เกี่ยวกับการรับรู้ปัญหา ความคาดหวังของกลุ่มต่าง ๆ ปรับเปลี่ยนโครงการให้เหมาะสมโดยสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน ติดตามควบคุมโครงการตรวจสอบ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

(15) Illuminative Approach

Parlett และ Hamilton (1976) นักทฤษฎีการประเมินชาวอังกฤษ ได้เสนอรูปแบบการประเมินที่เรียกว่า Illuminative Approach ซึ่งเน้นการใช้เทคนิคการสังเกตแบบปลายเปิด(open-ended observation) เกี่ยวกับคุณลักษณะสำคัญของโครงการ ข้อตกลงเบื้องต้น สถานการณ์แวดล้อมปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อโครงการ เพื่อบรรยาย แปลความหมาย และจัดทำเอกสารงานเกี่ยวกับผลดี/ผลเสียของสถานการณ์แวดล้อม นวัตกรรม การเปลี่ยนแปลง และผลลัพธ์ที่สำคัญตลอดจนการแสวงหาหลักการทั่วไป

(16) Democratic Approach

McDonald (1975) ได้เสนอแนวทางการประเมินแบบประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญต่อผู้มีผลประโยชน์จากการดำเนินงานทุกฝ่ายให้มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมิน นักประเมินทำหน้าที่ติดต่อเจรจา/ประสานงานระหว่างแหล่งทุน ผู้บริหาร ผู้ร่วมโครงการ และผู้ได้รับผลจากโครงการ/ประชาชนทั่วไป ตลอดจนทำหน้าที่ศึกษาข้อมูลของโครงการ เสนอและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ กรดัดสินคุณค่าและข้อเสนอแนะขึ้นอยู่กับการวินิจฉัยของผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่าย

3) การประเมินที่เน้นการตัดสินใจคุณค่าโดยใช้วิธีเชิงระบบ (SV Models)
รูปแบบ/แนวทางการประเมินตามแนวคิดนี้ประกอบด้วย

(17) Consumer – Oriented Approach

Scriven (1967) ได้เสนอรูปแบบการประเมินที่เน้นความสำคัญของผู้บริโภค Scriven มีแนวคิดว่าการประเมินเป็นการตัดสินใจเชิงสัมพัทธ์ของสิ่งต่าง ๆ การประเมินมีจุดมุ่งหมายเกิดประโยชน์ต่อผู้บริโภคสำหรับตัดสินใจเลือกบริโภคที่คุ้มค่า หรือสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคที่คุ้มค่า หรือสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค ผลผลิตที่ได้จากกระบวนการซึ่งอาจอยู่ในรูปของบริการหรือผลิตภัณฑ์ก็ตามควรตัดสินใจคุณค่าตามมาตรฐานของผู้บริโภคเป็นสิ่งสำคัญ ผู้บริโภคอาจเป็นผู้ซื้อสินค้า ผู้ใช้บริการ ผู้เข้าโครงการ ผูกอบรม ผู้เลือกสถานศึกษา นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ผู้เสียภาษี เป็นต้น การประเมินในลักษณะนี้ นักประเมินควรเป็นผู้ประเมินภายนอกที่มีความเป็นอิสระ คำถามการประเมินที่สำคัญคืออะไร เป็นทางเลือกที่ดีที่สุด? หรือคุ้มค่าที่สุด? ภายใต้ความแตกต่างของบริบทด้านราคา ความต้องการคุณค่าของสังคม ผลกระทบทางบวก/ลบที่อาจเกิดขึ้นตามมา ขั้นตอนการประเมินที่สำคัญควรประกอบด้วยรายการกิจกรรมของการวัด การตีค่า การจัดลำดับความสำคัญ การชั่งน้ำหนัก ผลตอบแทนและสังเคราะห์เพื่อสรุปผล

(18) Judicial (Adversarial) Approach

Owens (1973) และ Wolf (1975, 1979) ได้เสนอวิธีการพิพากษาคติมาใช้เป็นวิธีการบรรลุข้อยุติเกี่ยวกับการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน ด้วยการนำสืบพยาน/หลักฐานขงทีมนักประเมิน 2 ฝ่ายที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลของโครงการแตกต่างกัน เพื่อเปิดโอกาสให้นักประเมินแต่ละฝ่ายแสดงหลักฐานที่น่าเชื่อถือที่สุดของฝ่ายตน โดยมีการซักถามพยานของตนและฝ่ายตรงกันข้าม ผู้พิพากษาและคณะลูกขุนฟังการเสนอข้อเท็จจริงและการสืบสวนพยานจากทีมนักประเมินแต่ละฝ่าย เพื่อตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่ประเมินพร้อมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะ โดยมีขั้นตอนในการประเมินคือ กำหนดประเด็นปัญหาเพื่อใช้เป็นกรอบของการสืบสวน คัดเลือกประเด็นและเรียงลำดับความสำคัญ เปิดโอกาสให้ทีมนักประเมินแต่ละฝ่ายเสนอข้อมูล หลักฐานของการประเมิน นำสืบพยานและเสนอข้อโต้แย้ง คณะลูกขุนสรุปผลตัดสินใจคุณค่าและจัดทำข้อเสนอแนะ แนวทางนี้อยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่าการสืบสวนสอบสวนกับมนุษย์ถือว่าเป็นหลักฐานที่สำคัญที่สุด เพราะนอกจากจะได้ข้อเท็จจริงแล้ว ยังสามารถครอบคลุมถึงอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดค่านิยม สิทธิหน้าที่ทาง ซึ่งจะเป็นส่วนประกอบที่นำไปสู่การตัดสินใจคุณค่าที่เหมาะสม

(19) Accreditation (Professional Review) Approach

ตอนต้นศตวรรษที่ 20 ได้เกิดการตื่นตัวในการรวมกลุ่มของนักวิชาชีพเป็นสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองพิทักษ์สิทธิการประกอบวิชาชีพของสมาชิกในขณะเดียวกันสมาคมวิชาชีพดังกล่าวยังได้ทำหน้าที่กำหนดจรรยาบรรณมาตรฐานของวิชาชีพ การพิจารณาผลงานทางวิชาการ โดยใช้รูปแบบการประเมินที่เรียกว่า Professional Review รูปแบบการประเมินดังกล่าวประกอบด้วยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาชีพนั้น ๆ ทำการประชุม กำหนดกฎเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติ และใช้เป็นแนวทางในการตัดสินคุณภาพของผลการปฏิบัติ ผลงานทางวิชาการ การรับรองวิทยฐานะ (Accreditation) การให้วุฒิบัตร เป็นต้น

(20) Goal – free Approach

Scriven (1973) ได้เสนอรูปแบบการประเมินที่เรียกว่า Goal – free evaluation ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่ยกย่องความลำเอียงของการประเมินที่เน้นการประเมินผลที่เกิดขึ้นจริง (actual effects) หรือผลทั้งหมดของโครงการทั้งในแง่ผลที่คาดหมาย และผลที่ไม่ได้คาดหมาย เช่นผลข้างเคียง ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ เป็นต้น Scriven เสนอมีการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เพื่อใช้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการตัดสินคุณค่าของโครงการ การประเมินโครงการแบบไม่อิงวัตถุประสงค์ของโครงการมีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบผลทั้งหมดของโครงการ เปรียบเทียบการดำเนินโครงการกับโครงการอื่น ๆ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการดำเนินงานวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายเพื่อศึกษาอัตราส่วนของการใช้จ่ายกับประสิทธิผล จากนั้นจึงสรุปผลการประเมินบุคลากร การดำเนินงาน และคุณค่าสรุปของโครงการ

(21) Training Approach

Kirkpatrick (1978) ได้เสนอรูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรม (Training) เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิผลของโครงการฝึกอบรมว่าให้ผลอะไรบ้างแก่เข้ารับการฝึกอบรม และหน่วยงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงโครงการฝึกอบรมหรือตัดสินใจยุติหรือดำเนินโครงการต่อไป Kirkpatrick ได้เสนอว่าควรทำการประเมินผลของการฝึกอบรมเป็น 4 ลำดับขั้น ได้แก่ 1) การประเมินปฏิกิริยา (Reaction) อันเป็นความรู้สึกตอบสนองต่อโครงการของผู้เข้ารับการอบรม เช่นหลักสูตร เนื้อหาสาระ วิทยากร เอกสาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ระยะเวลา เป็นต้น 2) การประเมินการเรียนรู้ (Learning) อันเป็นผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการอบรม 3) การประเมินพฤติกรรม (Behavior) อันเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมเมื่อกลับไปปฏิบัติงาน เช่น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ก่อน – หลังการฝึกอบรม และหลังจากกลับไปปฏิบัติงาน เป็นต้น และ 4) การประเมินผลต่อองค์กร (Results) เป็นการประเมินผลลัพธ์หรือผลกระทบที่เกิดต่อองค์กร อัน

เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม เช่น การลดลงของปัจจัยเสี่ยง การเพิ่มขึ้นของผลผลิตประสิทธิภาพ เป็นต้น

(22) Theory – Based Approach

Chen (1990), Bickman (1990) และ Rogers (2000) ได้เสนอโมเดลการประเมินแบบอิงการขับเคลื่อนทางทฤษฎี โดยใช้ทฤษฎีโครงการเป็นเครื่องนำทางสำหรับตัดสินใจว่า โครงการนั้นประสบความสำเร็จหรือไม่? และปัจจัยใดเป็นสาเหตุของผลของโครงการที่เกิดขึ้น เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาโครงการลักษณะนั้นต่อไป การประเมินตามแนวคิดนี้เริ่มจากการใช้ตรรกศาสตร์ของโครงการ ด้วยการพัฒนาทฤษฎีที่เหมาะสมกับสถานการณ์ มีความเที่ยงตรงภายใต้บริบทของโครงการ แนวคิดทางทฤษฎีจะช่วยเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยกิจกรรมการดำเนินงาน และผลลัพธ์อันเป็นผลสำเร็จของโครงการ มีการระบุตัวแปรต้น และตัวแปรตาม พร้อมทั้งการเชื่อมโยงเชิงสาเหตุ ผลกาประเมินทำให้ทราบว่าปัจจัยต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมการดำเนินงาน นำไปสู่ผลลัพธ์ตามคำทำนายของทฤษฎีหรือไม่? ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นประสพผลสำเร็จเพียงใด? และปัจจัยใดเป็นส่วนสำคัญต่อการเกิดผลสำเร็จ/ไม่สำเร็จนั้น ความเหมาะสมของการใช้รูปแบบการประเมินนี้อยู่ที่ความสามารถในการสร้างทฤษฎีโครงการที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ ถ้าทฤษฎีมีความสอดคล้องกับโครงการและบริบทของโครงการ ทฤษฎีนั้นจะช่วยนำทาง ทำให้สามารถตรวจสอบผลของโครงการได้อย่างน่าเชื่อถือ

(23) Value – Added Approach

Sanders และ Horn (1994), Webster(1995) ได้เสนอโมเดลการประเมินแบบเน้นผลลัพธ์ที่เป็นมูลค่าเพิ่มซึ่งเป็นการติดตามกำกับผลลัพธ์อย่างเป็นระบบ (Outcome monitoring) สำหรับประเมินความองกงามพัฒนาการ หือคะแนนเพิ่ม โดยใช้แบบสอบถามมาตรฐานเป็นเครื่องมือติดตามประเมินความก้าวหน้า/แนวโน้มของผลลัพธ์/พัฒนาการของระบบการศึกษา สถานศึกษาหรือผู้เรียนในระดับชั้นต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องว่าประเภท สังกัด เพื่อจัดกลุ่มคุณภาพและจัดทำรายงานข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาระบบการศึกษาในภาพรวม นักประเมินอาจใช้ตัวบ่งชี้เชิงระบบเป็นกรอบของการติดตามความก้าวหน้าหรือพัฒนาการ คำถามเชิงประเมินที่สำคัญของรูปแบบการประเมินนี้ เช่น ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คิดเป็นมูลค่าเพิ่มเท่าใด? แนวโน้มพัฒนาการของผลสัมฤทธิ์เป็นอย่างไร? ส่วนใดของระบบมีผลลัพธ์ที่ดีที่สุด? ส่วนใดแย่ที่สุด? ส่วนใดบ้างที่ควรมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือแก้ไข ระบบโดยภาพรวมประสพความสำเร็จหรือไม่สำเร็จเพียงใด? เป็นต้น

4) การประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่าโดยวิธีเชิงธรรมชาติ (NV Models)
รูปแบบ/แนวทางการประเมินตามแนวคิดนี้ประกอบด้วย

(24) Effective Approach

Guba และ Lincoln (1981) ได้เสนอแนวทางการประเมินที่พยายามเพิ่มโอกาสของการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ เรียกว่า Effective Approach ซึ่งเป็นวิธีที่ผสมผสานระหว่างแนวคิดการประเมินแบบตอบสนองความต้องการของผู้ใช้สารสนเทศ (responsive evaluation) กับวิธีการประเมินแบบธรรมชาติ (naturalistic methodologies) ซึ่งเน้นวิธีการที่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์องค์ประกอบที่ต้องการประเมิน กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินให้ชัดเจนว่า ต้องการประเมินคุณค่าภายในและ/หรือคุณค่าภายนอก ประเมินแบบ formative และ/หรือ summative จากนั้นจึงเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมประเด็นปัญหา คุณค่าที่ต้องการประเมินและเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล แปลผล ตัดสินคุณค่าภายใน/ภายนอก ตลอดจนจัดทำรายงานผลและข้อเสนอแนะ

(25) Criticism Approach

Eisner (1975, 1979) ได้ประยุกต์มโนทัศน์ของศิลปวิจารณ์ (Art Criticism) มาใช้เป็นรูปแบบของการประเมิน โดยให้แนวคิดว่าการวิพากษ์วิจารณ์เป็นการใช้วิจารณ์ญาณในการบรรยายคุณภาพของสิ่งที่ศึกษา (descriptive aspect) ตีความหมายคุณภาพของสิ่งที่ศึกษา (interpretive aspect) ออกมาในเชิงประจักษ์ตามการรับรู้ของผู้เชี่ยวชาญ และตัดสินคุณค่าของสิ่งนั้น (evaluative aspect) Eisner เสนอว่าการประเมินตามแนวทางของศิลปวิจารณ์ ประกอบด้วยศิลปะของการรับรู้อันประณีต ซึ่งออกจากการฝึกฝนและประสบการณ์ กับศิลปะของการเปิดเผยคุณภาพของการถ่ายทอดความรู้ที่กลั่นกรองผ่านเกณฑ์มาตรฐานเพื่อสะท้อนคุณค่าของสิ่งนั้นออกมาวิธีการประเมินแนวนี้จึงขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และการฝึกหัดที่เหมาะสมของนักประเมิน เพื่อให้มีการรับรู้ที่ไวและสามารถสะท้อนคุณค่าของสิ่งนั้นออกมาได้

(26) Authentic Approach

Cradler (1991), Koretz และ Barron (1996, 1998) ได้เสนอรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานตามสภาพจริง การประเมินตามสภาพจริงได้เริ่มพัฒนามาตั้งแต่ ค.ศ.1900 เพื่อแก้ไขข้อจำกัดของการทดสอบด้วย ข้อสอบเขียนตอบแบบหลายตัวเลือก ให้เกิดความสมดุล ยืดหยุ่นที่จะใช้กับการประเมินภาคปฏิบัติ (Performance assessment) ที่จริงเกี่ยวกับความคิด การทำงานร่วมกัน ชิ้นงาน งานเขียน แฟ้มสะสมงาน (portfolio) ทักษะชีวิต เป็นต้น โดยการพิจารณาตัดสินตามมิติคุณภาพ (rubrics) ซึ่งเป็นระดับมาตรฐานที่ยอมรับ สำหรับใช้เปรียบเทียบภายในประกอบด้วย กำหนดทักษะหรือคุณลักษณะที่ต้องการประเมิน เลือก

สถานการณ์และเครื่องมือประเมินที่เป็นสภาพจริง จัดกิจกรรมปฏิบัติการกำหนดมิตินคุณภาพเพื่อใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการประเมิน ทำการประเมินผลการปฏิบัติ ตรวจสอบความถูกต้องและรายงานผล

(27) Constructivist Approach

Lincoln และ Guba (1987) , Gula และ Lincoln (1989) ได้เสนอโมเดลการประเมินแบบสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่าย ซึ่งเป็นการประเมินที่อยู่บนพื้นฐานของการให้บริการที่ตอบสนองต่อความห่วงใยของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย พื้นฐานความคิดมาจากความเชื่อว่า ความจริงไม่ใช่สิ่งสากลที่ยั่งยืน แต่ยึดถือว่าความจริงเป็นเพียงปฏิบัติการตามอัตวิสัยของผู้เกี่ยวข้องผู้ประเมินจึงมีบทบาทในการควบคุมการประเมินและทำการประเมินร่วมกับผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งเป็นเสมือนเครื่องมือมนุษย์ที่สามารถทำให้เกิดฉันทามติร่วมกันได้ ผู้เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญในการกำหนดประเด็นการประเมิน และตัวแปรของการประเมิน ตลอดจนให้ความเห็นชอบต่อวิธีการประเมินส่วนผู้ประเมินมีหน้าที่ให้ความรู้ สร้างจิตสำนึก แปลงโลกของตัวเองให้เกิดพลังของความร่วมมือที่จะพัฒนาสังคม กลุ่มและตนเองรวมทั้งรักษาคุณภาพระหว่างวิธีการเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพตลอดขั้นตอนของการประเมินรูปแบบของการประเมินนี้สามารถนำไปประยุกต์ได้เมื่อผู้ประเมินและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเห็นด้วยกับแนวทางนี้ และตกลงใจที่จะร่วมมือกันจนเกิดฉันทามติของการประเมิน โดยผู้ประเมินจะต้องมีคุณธรรม มีบารมีและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

(28) Empowerment Approach

Fetterman (1994) ได้เสนอโมเดลการประเมินแบบสร้างพลังการประเมิน ซึ่งอยู่บนพื้นฐานตามแนวคิดของการประเมินแบบสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่าย การประเมินตามรูปแบบสร้างพลังนี้ มุ่งตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย (stakeholders) ทั้งผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด ให้มาร่วมกันดำเนินงานจนเกิดการประเมินได้เอง ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างการประเมินแบบสร้างพลังการประเมิน กับการประเมินแบบสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่าย อยู่ตรงที่การประเมินแบบสร้างพลังการประเมิน ผู้ประเมินมีบทบาทของการควบคุมการประเมินและดำเนินการประเมินจนเกิดการยอมรับการประเมินและผลการประเมินร่วมกัน แต่การประเมินแบบสร้างพลังการประเมิน ผู้ประเมินไม่ได้มีบทบาทเป็นผู้ควบคุมการประเมิน ผู้ประเมินมีบทบาทเป็นผู้แนะนำ ช่วยเหลือเชิงเทคนิคและสร้างพลังการประเมินร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง

1.3.4 การเลือกรูปแบบการประเมิน

แนวทางการประเมินทั้ง 28 รูปแบบ หรือโมเดลที่กล่าวมานี้ ต่างมีปรัชญาการประเมินที่แตกต่างกันไป ตามความเชื่อของนักทฤษฎีที่พัฒนารูปแบบนั้น ๆ เป็นผลให้แต่ละรูปแบบหรือ/โมเดล มีข้อดีและข้อเสียในการนำไปใช้แตกต่างกันไป ดังนั้นการวิพากษ์วิจารณ์แต่ละรูปแบบหรือโมเดลเป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจและเลือกใช้รูปแบบของการประเมินนั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสม

เกณฑ์การตัดสินใจความเหมาะสมของรูปแบบ หรือโมเดลที่เลือกใช้อาจพิจารณาได้จากการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างปรัชญาหรือแนวคิดของรูปแบบการประเมินกับประเด็นปัญหาของสิ่งที่ต้องการประเมินนักประเมินจะต้องทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหาของการประเมินว่า เป้าหมายของการประเมินคืออะไร ประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจของผู้เกี่ยวข้องหรือประเมินเพื่อตัดสินใจคุณค่าของสิ่งนั้นด้วยนักประเมินเอง และควรใช้มาตรการใดในการเข้าถึงคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน มาตรการเชิงระบบหรือมาตรการเชิงธรรมชาติ ซึ่งนักประเมินและผู้ต้องการใช้สารสนเทศ จะต้องทำความเข้าใจร่วมกันเพื่อหาวิธีการร่วมที่คิดว่าน่าจะดีที่สุด ภายใต้สถานการณ์ของการประเมินนั้น ๆ เมื่อมีความชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมาย และวิธีการเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ต้องประเมินแล้ว นักประเมินสามารถพิจารณาประเภทของการประเมิน หรือกลุ่มของรูปแบบ / โมเดลที่สอดคล้องกับเป้าหมายและวิธีการที่ต้องการ จากนั้นจึงทำการเลือก รูปแบบหรือโมเดล ที่จัดอยู่ภายในกลุ่มนั้นว่ารูปแบบหรือโมเดลไหนที่นักประเมินมีความความถนัดหรือคุ้นเคย หรือได้รับการฝึกฝนมาโดยตรง รูปแบบหรือโมเดลนั้นจึงน่าจะเป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการประเมินในครั้งนั้น

ในพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนทองเนียบคณาภิบาลในครั้งนี้ มีเป้าหมายในพัฒนาตัวบ่งชี้ พัฒนารูปแบบการประเมินและประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบ เพื่อใช้ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนให้มีผลการประเมินที่เป็นที่ยอมรับนักเรียน ผู้ปกครอง และครู ซึ่งผู้ประเมินก็ไม่ลำบากใจในการประเมินผู้วิจัยจึงใช้มาตรการเชิงธรรมชาติในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับการประเมินเมินเชิงธรรมชาติดังต่อไปนี้

2. การประเมินเชิงธรรมชาติ

2.1 ความเป็นมาของการประเมินเชิงธรรมชาติ

จากการศึกษาพัฒนาการของการประเมิน จุดเริ่มต้นของการประเมินน่าจะมาจากความต้องการที่จะปรับปรุงสิ่งที่ทำไปแล้ว เพราะเชื่อว่าถ้าทราบผลของการกระทำก็จะทำให้สามารถปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้นได้ (ส.วาสนา ประมวลพจนานุกรม. 2534 : 23 ; พจน. สะเพียรชัย. 2537 : 124)

การประเมินมีการพัฒนาการที่เปลี่ยนไปเป็นยุค ๆ โดยช่วงแรกเป็นยุคของการพยายามทำความเข้าใจ เกี่ยวกับความหมายของการประเมินและพยายามสร้างรูปแบบ หรือนำเสนอแนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมิน ซึ่งเป็นการทำให้การประเมินเป็นศาสตร์ที่เคร่งในการพัฒนามาตรฐานของการประเมิน และการพัฒนาเทคนิควิธีที่จะช่วยในการทำการประเมินให้ได้คำตอบที่มีคุณค่าเพียงพอและเหมาะสมต่อการตัดสินใจ (สุวิมล ว่องวานิช. 2539 : 124)

การพัฒนาการในการประเมินตามทัศนะของกูบา และลินคอล์น (Guba & Lincoln.1989 : 22 – 47) ได้แบ่งยุคของการประเมินเป็น 4 ยุค ได้แก่ ยุคที่ 1 คือ ยุคของการวัดผลเป็นยุคที่ใช้แบบทดสอบในการจำแนก และตัดสินความก้าวหน้าของโรงเรียน เน้นการวัดผลทางอ้อมใช้การวัดผลในความหมายเดียวกับการประเมินผล นักประเมินมีบทบาทเช่นเดียวกับนักวัดผล ยุคที่ 2 เป็นยุคของการบรรยาย เป็นยุคที่เป็นการอธิบาย หรือบรรยายจุดเด่น หรือจุดอ่อนตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน ยุคที่ 3 เป็นยุคของการตัดสินคุณค่า โดยเทียบกับมาตรฐานเพื่อการตัดสินใจ

จากการประเมินทั้งสามยุคที่ผ่านมา กูบา และลินคอล์น (ส.วาสนา ประมวลพจนานุกรม.2534 : 25 – 26 ; อ้างอิงจาก Guba & Lincoln.1989) ได้ชี้ให้เห็นจุดอ่อนที่สำคัญ ดังนี้

1. การแบ่งเนื้อหาเป็นตอน ๆ หรือการควบคุมบางสิ่งบางอย่างโดยรูปแบบของการนำโครงการไปใช้ อาจทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับการลงสรุป
2. วิธีการทางวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดความไม่เป็นอิสระในการวัดเชิงปริมาณ ซึ่งต้องจำกัดในเรื่องการใช้เครื่องมือที่มีความถูกต้องแม่นยำ และจำเป็นต้องใช้คณิตศาสตร์หรือวิธีการทางสถิติที่มีประสิทธิภาพสูง
3. วิธีการทางวิทยาศาสตร์เชื่อในเรื่องความจริง หรือหลักฐานของความจริง กล่าวคือพิจารณาคุณค่าตามสิ่งที่มองเห็นเท่านั้น

4. วิธีการทางวิทยาศาสตร์พิจารณาผลลัพธ์อย่างตรงไปตรงมา โดยไม่พิจารณาความรับผิดชอบของผู้ประเมินต่อผลที่เกิดขึ้นจากการประเมิน กล่าวคือ งานของผู้ประเมินสิ้นสุดเมื่อส่งรายงานผลการประเมิน โครงการต่อผู้รับผิดชอบต่อไป

ในยุคที่ 4 เป็นยุคของการตอบสนอง และการสร้างสรรค์ (ค.ศ. 1989 - ปัจจุบัน) (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2541 : 36 – 37 ; อ้างอิงจาก Guba & Lincoln. 1989) กระบวนการประเมินในยุคที่ 4 ทำเพื่อให้บรรลุเงื่อนไข 2 ประการคือ 1) การดำเนินการเพื่อตอบสนองข้อเรียกร้องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้รับผลจากโครงการในเรื่องสิทธิ (Claim) ผลที่เกิดขึ้นที่ไม่พึงประสงค์ (Concern) และประเด็นที่ยังตกลงกันไม่ได้เกี่ยวกับโครงการ 2) เป็นการดำเนินการตามกระบวนการทัศน์ของการแสวงหาความรู้แบบคอนสตรัคติวิสต์โดยมุ่งหวังว่าผลที่เกิดจากการประเมินในยุคที่ 4 จะก่อให้เกิดความร่วมมือ หรือความเห็นพ้องต้องกัน (Consensus) ของผู้ถูกประเมินแต่การประเมินไม่จำเป็นต้องทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นพ้องต้องกันทุกครั้ง แต่มีความพยายามที่จะไต่รตรง เพื่อที่จะช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยอมรับได้ ในประเด็นที่ยังตกลงกันไม่ได้ เพื่อนำไปสู่การตกลงกันในทุกฝ่าย โดยผู้ประเมินต้องแสดงความรับผิดชอบต่อร่วมกันระหว่างผู้ประเมินและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ประเมินและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

วอร์เธน และเซนเดอร์ส (Worthen & Sanders. 1987 :60 – 61) ได้แบ่งวิธีการประเมินเป็น 6 ประเภทคือ วิธีการประเมินตามวัตถุประสงค์ (Objective – oriented approaches) วิธีการประเมินเพื่อการจัดการ (Management – oriented approaches) วิธีการประเมินผู้บริโภคร (Expertise – oriented approaches) วิธีการประเมิน โดยพิจารณาข้อโต้แย้ง (Adversary – oriented approaches) และวิธีการประเมินเชิงธรรมชาติ และการมีส่วนร่วม (Naturalistic and Participant – oriented approaches)

ด้วยตั้งแต่ปี ค.ศ.1967 เป็นต้นมา นักทฤษฎีการประเมินเริ่มไม่พอใจวิธีการประเมินแบบเดิม (Traditional Evaluation) ไม่ว่าจะเป็นวิธีการประเมินตามวัตถุประสงค์ วิธีการประเมินเพื่อการจัดการ วิธีการประเมินผู้บริโภคร วิธีการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ และวิธีการประเมินโดยพิจารณาข้อโต้แย้ง ซึ่งเป็นวิธีการประเมินที่ผู้ประเมินยังคงหมกมุ่นอยู่กับการออกแบบการประเมิน การพัฒนาเครื่องมือในการประเมิน และเตรียมวิธีรายงานผล จึงทำให้ผู้ประเมินละเลยที่จะสนใจสภาพจริงในสถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่เคยมีส่วนร่วมในการประเมินผลทางการศึกษาเลย ผลจากการวิพากษ์วิจารณ์ทำให้เริ่มให้ความสนใจในการประเมินแบบมีส่วนร่วมและวิธีการประเมินเชิงธรรมชาติ โดยใช้การสังเกต และการระบุความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยใช้ข้อมูลจากการผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลาย ๆ ด้านมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ และกำหนดขอบเขตขั้นต่ำในการประเมิน (Worthen & Sanders. 1987 : 127

- 128) มีนักประเมินหลายท่านที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินเชิงธรรมชาติและการมีส่วนร่วม (Naturalistic and Participant – Oriented Evaluation Approaches) ได้แก่ สเตค (Stake. 1967) ที่เสนอโมเดลการตัดสินคุณค่าทางการศึกษา (The Countenance of educational evaluation) โดยเน้นการบรรยาย และกระบวนการตัดสินใจของผู้มีส่วนร่วมในการประเมิน ซึ่งกูบา (Guba) ได้อภิปรายถึงความล้มเหลวของการประเมินของสเตค จึงมีส่วนกระตุ้นให้เกิดการค้นคว้าทางเลือกในการประเมินอย่างมีเหตุผลยิ่งขึ้น

สเตค (Worthen & Sanders. 1987 : 137 ; citing Stake. 1978) ได้พัฒนาวิธีการประเมินเชิงธรรมชาติ และการมีส่วนร่วมในการประเมิน โดยได้แสดงเหตุผลดังนี้

1. วิธีประเมินเชิงธรรมชาติและการมีส่วนร่วม ในการประเมินจะช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการเข้าใจวิธีในการประเมินผลโครงการ
2. ความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ทำให้สะดวกต่อการทำความเข้าใจในมนุษย์ และพฤติกรรมของมนุษย์
3. การลงสรุปโดยวิธีธรรมชาติ ซึ่งได้มาจากประเด็นหรือจุดประสงค์มีอยู่ในเรื่อง ที่สนใจจะศึกษาและที่ไม่เกี่ยวกับจุดประสงค์ในการศึกษาโดยผู้ประเมินสนับสนุนให้ประชาชน มาร่วมแสดงความคิดเห็น และทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการทางการศึกษา
4. ผู้ประเมินสามารถเพิ่มประสบการณ์ที่มีอยู่และสามารถทำความเข้าใจใน พฤติกรรมของมนุษย์ โดยการศึกษาเพียงจุดประสงค์เดียว แล้วนำมาใช้กับจุดประสงค์อื่น ๆ ที่ คล้ายกันได้

เฮ้า (Worthen & Sanders. 1987 : 138 ; citing House. 1983) ได้กล่าวถึง เป้าหมายของการประเมินเชิงธรรมชาติว่า อยู่บนพื้นฐานประสบการณ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใน โครงการ โดยไม่ต้องใช้เทคนิคในการประเมินเหมือนกับครูทั่ว ๆ ไป แต่ใช้ภาษาธรรมดาทั่วไป จำแนกเหตุการณ์ที่พบทุก ๆ วัน โดยสนใจรูปแบบที่ไม่เป็นทางการมากกว่าการใช้เหตุผลทาง ตรรกศาสตร์ ในขณะที่กูบา (Worthen & Sanders. 1987 : 138 ; citing Guba. 1978) ได้แนะนำให้ใช้วิธีการเชิงธรรมชาติในการประเมินผลทางการศึกษา โดยชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างการ ประเมินผลแบบเดิมกับการประเมินผลเชิงธรรมชาติว่า การประเมินผลแบบเดิมสนใจเฉพาะสิ่งที่ เห็นได้หรือวัดได้เท่านั้น

สรุป การประเมินเชิงธรรมชาติเป็นประเมินที่ผู้ประเมินทำการประเมินร่วมกับ ผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ร่วมกันกำหนดประเด็น ตัวแปร และวิธีการประเมิน ที่สามารถ เปลี่ยนแปลงไปได้ตามยุคตามสมัยตามข้อตกลงร่วมกันของทุกฝ่าย

2.2 วิธีการประเมินเชิงธรรมชาติ

การประเมินเชิงธรรมชาติเป็นการประเมินนักเรียนอย่างไม่เป็นทางการ โดยใช้การสังเกตเป็นสำคัญ (Spears. 2000 : 1 ; Dawkins. 2000 : 1) และเน้นการใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ หรือสนทนากับนักเรียนอย่างไม่เป็นทางการการมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน และการประเมินจากการบันทึกประจำวันของนักเรียนขณะทำกิจกรรมในห้องเรียน (Bernshausen. 2000 : 1 ; Owen. 2000 : 1 ; Hampton. 2000 : 1 ; Wiley. 2000 : 1) โดยมุ่งเน้นเพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอนเป็นสำคัญ (Dawkin. 2000 : 1 ; Aiken. 2000 : 1)

พอร์เทอร์ฟิลด์ (Porterfield. 2000 : 1) ได้เสนอทัศนะที่น่าสนใจเกี่ยวกับการประเมินเชิงธรรมชาติว่า เป็นการประเมินยุทธวิธีในการปฏิบัติภาระงาน (Task) ของนักเรียน เพื่อการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนเป็นสำคัญ

จากการศึกษารูปแบบการประเมิน กูบา และลินคอล์น (Guba & Lincoln. 1989 : 158 – 162) ได้เสนอการประเมินในยุคที่ 4 ซึ่งเป็นการประเมินในกลุ่มการประเมินเชิงธรรมชาติหรือการประเมินตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินเชิงคุณภาพนั่นเอง

ลิกอลัน และกูบา (Worthen & Sanders. 1987 : 138 ; citing Lincoln & Guba. 1985) ได้ขยายแนวคิดเรื่องการประเมินเชิงธรรมชาติ คือ ตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ และได้ย้าถึงเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินว่าเกณฑ์ที่ได้จากการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ก็ยังคงใช้ได้กับการประเมินแบบนี้ เพียงแต่ต้องนำมาตีความกันใหม่ในบางประเด็น เช่น 1) ถ้าเป็นเกณฑ์ที่เกี่ยวกับความจริง (Truth) ของการประเมินบางประเด็นภายใต้บริบทเฉพาะของมัน การประเมินเชิงธรรมชาติจะเน้นเรื่องความน่าเชื่อถือ (Credibility) มากกว่าความเที่ยงตรงภายใน (Internal Validity) 2) ถ้าเกี่ยวกับการนำผลการประเมินไปใช้กับบริบทอื่นหรือกลุ่มอื่น ผู้ประเมินแนวนี้จะต้องพิจารณาเรื่องผลการประเมินที่เหมาะสม (Fit) กับบริบทหรือกลุ่มนั้น ๆ มากกว่าการพิจารณาในเรื่องความเที่ยงตรงภายนอก (External Validity) เช่น สิ่งแวดล้อมของกลุ่มที่จะนำไปใช้ ลักษณะของบุคคลที่เกี่ยวข้อง และธรรมชาติของชุมชนที่โครงการตั้งอยู่ 3) ถ้าเกี่ยวกับความเชื่อมั่น (Reliability) ของผลการประเมิน ผู้ประเมินควรพิจารณาเรื่องการตรวจสอบได้ (Auditability) มากกว่าเรื่องความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการให้มีคณะหนึ่งทำการทบทวนเอกสาร และพิจารณาเหตุผลที่อยู่ภายใต้การประเมินที่ทำแล้ว หากคณะประเมินครั้งนี้เห็นด้วยกับผลการประเมินที่ได้ก็แสดงว่าผลการประเมินมีความคงที่ และ 4) ถ้าเกี่ยวกับความเป็นกลางของการประเมิน ผู้ประเมินควรพิจารณาในแง่การยืนยันได้ (Confirmability) มากกว่าความเป็นปรนัย

(Objectivity) นั่นคือข้อมูลทั้งหลายเป็นจริงและสามารถยืนยันได้ ในการประเมินเชิงธรรมชาติผู้ประเมินดำเนินการโดยการระดมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) กับโครงการเป็นขั้นตอนแรก ความคิดเห็นที่ได้จากบุคคลกลุ่มนี้สามารถให้ผลสะท้อนในการประเมินได้ ในการรวบรวมข้อมูลของการประเมินชนิดนี้ กระทำได้หลายอย่างได้แก่ การสัมภาษณ์ และการสังเกตร่องรอยที่ไม่สามารถแสดงออกทางภาษา เอกสาร และบันทึกต่าง ๆ โดยผู้ประเมินจะใช้การบันทึกภาคสนาม และการวัดจากร่องรอยในการเรียนรู้ของผู้เรียน การรายงานผล การประเมินนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ในเชิงบรรยาย

วอร์เรน และแซนเดอร์ส (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2541 : 297 ; อ้างอิงจาก Worthen & Sanders. 1987) กล่าวถึง หลักการสำคัญของวิธีการประเมินเชิงธรรมชาติและ การมีส่วนร่วม (Naturalistic and Participant – Oriented Evaluation Approaches) 4 ประการดังนี้

1. เป็นการประเมินทางการศึกษาที่เน้นการค้นหาเหตุผลมาสรุป หรือการให้เหตุผลเชิงอุปนัย (Inductive reasoning) โดยเน้นการทำความเข้าใจในประเด็นปัญหา เหตุการณ์ และกระบวนการจากการสังเกตบริบทที่เหตุการณ์เกิดขึ้น ผู้ประเมินทำความเข้าใจโดยเข้าไปสัมผัสกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยตรง

2. เป็นการประเมินที่ใช้ข้อมูลที่หลากหลายทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อเป็นตัวแทนปรากฏการณ์ของสิ่งที่มุ่งประเมิน

3. เป็นการประเมินที่ไม่ยึดตามแผนที่กำหนดไว้เป็นมาตรฐาน แต่เป็นกระบวนการประเมินจะแปรเปลี่ยนไปตามประสบการณ์ของผู้ประเมินที่ได้รับ จากการใช้ส่วนร่วมในการประเมิน เพราะเรื่องที่มีความซับซ้อนต้องใช้การบอกผลที่เกิดขึ้น

4. เป็นการประเมินที่เกี่ยวกับกับความเป็นจริงที่มีอยู่หลากหลาย มากกว่าความเป็นจริงเพียงสิ่งเดียว เพราะมนุษย์จะมองสิ่งต่าง ๆ และแปลความหมายของสิ่งเหล่านั้นแตกต่างกัน และไม่มีใครเพียงคนเดียวคนหนึ่งที่จะบรรยาย หรือพรรณาสีต่าง ๆ ได้เหมือนกัน ดังนั้นจึงให้การยอมรับในมุมมอง หรือทัศนะของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

วอร์เรน และแซนเดอร์ส (Worthen & Sanders. 1987 : 139 – 140) ได้เสนอ บทบาทของผู้ประเมินในการประเมินเชิงธรรมชาติดังนี้

1. ผู้ประเมินควรให้ความสำคัญแก่การผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้สะท้อนความรู้สึกในการประเมิน (Reflected in evaluation) โดยใช้การสังเกต และสัมภาษณ์เพื่อล้วงเอาความจริงจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. ผู้ประเมินควรจะสามารถยืนยันได้ว่าเป็นการประเมินตามสภาพของความเป็นจริงที่เกิดขึ้นมากกว่าที่จะประเมินตามจุดประสงค์

3. ผู้ประเมินจะใช้การบันทึกภาคสนาม และบันทึกข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์ การสังเกต ตรวจสอบเอกสารหลักฐาน และวัดในสิ่งที่ไม่ปรากฏออกมาให้เห็นได้

4. ผู้ประเมินต้องบรรยายข้อมูลที่รวบรวมมาแล้ว และต้องมีเทคนิคในการ รายงานผลด้วย ซึ่งจะพบว่าวิธีประเมินเชิงธรรมชาติและการมีส่วนร่วม มีส่วนทำให้การ ประเมินผลทางการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป

จากการศึกษารูปแบบในการประเมินเชิงธรรมชาติและการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็น วิธีการประเมินที่ยึดปรัชญาตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) หรืออาจเรียกว่าเป็นการ ประเมินเชิงคุณภาพนั่นเอง

กูบา และลินคอล์น ได้เสนอรูปแบบการประเมิน ซึ่งมีจุดเน้นที่สำคัญในการ ประเมินในยุคที่ 4 ดังนี้ (Guba & Lincoln. 1989 : 262 – 265 ; ส.วาสนา ประมวลพฤษภาคม 2534 : 31 – 33) การประเมินเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องและมีความยืดหยุ่น จึงไม่สามารถกำหนด รูปแบบในการประเมินไว้ล่วงหน้าว่าจะเน้นที่จุดใด แต่ขึ้นอยู่กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและกิจกรรมที่ กำลังดำเนินอยู่จึงเน้นความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการประเมินแล้วทำการศึกษาผลที่ เกิดขึ้นในลักษณะการสร้างแนวคิด หรือสร้างองค์ความรู้จากข้อสรุปที่ได้จากการศึกษา ซึ่งการ ประเมินจะก่อให้เกิดกระบวนการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางที่ ชัดเจนว่าต้องการจะแก้ปัญหาสำหรับบทบาทของผู้ประเมินนั้น ผู้ประเมินต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อการประเมิน นอกจากนี้ผู้ประเมินจะต้องมีความรู้ ความชำนาญในการสร้างและใช้เครื่องมือในการประเมินแล้ว ต้องเป็นผู้อธิบาย และตัดสินใจ รวมทั้งมีบทบาทสำคัญที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง (Change agent) เพื่อให้สอดคล้องกับ ความต้องการทางการเมือง และต้องแสดงความรับผิดชอบต่อผลการประเมินที่เกิดขึ้นจากการประเมิน ด้วย นอกจากนี้ผู้ประเมินควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ กล่าวคือ เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ เปิดใจกว้าง และปรับตัวได้ดี

วอร์เธน และแซนเดอร์ส (Worthen & Sanders. 1987 : 140 -141) ได้เสนอ จุดเด่นและจุดค้อยของการประเมินเชิงธรรมชาติและการมีส่วนร่วม ดังนี้

จุดเด่นของการประเมินเชิงธรรมชาติและการมีส่วนร่วม

1. เป็นการประเมินที่ส่งเสริมการแข่งขันของมนุษย์ ดังนั้น ผู้ประเมินจึงไม่เกิด ความเครียด

2. เป็นการประเมินที่ใช้ข้อมูลจากหลายแหล่ง และรอบด้าน จึงทำให้ผลการ ประเมินสอดคล้องกับสภาพที่เกิดขึ้นจริงมากที่สุด

3. เป็นการประเมินที่เน้น ความเป็นมนุษย์ และพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของมนุษย์

จุดค้อยของการประเมินเชิงธรรมชาติ และการมีส่วนร่วม

1. เป็นการประเมินเชิงอัตนัย (Subjective) เพราะใช้กับการสังเกตของผู้ประเมิน ซึ่งอาจทำให้เกิดความลำเอียงในการประเมินได้

2. หลักฐานที่นำมาแสดงที่ไม่ได้ผ่านการพิสูจน์ อาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการประเมินได้

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล อาจทำให้เกิดความลำเอียงได้

4. การทำงานภาคสนามต้องใช้เวลามาก เพื่อให้ครอบคลุมทุกสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นควรตรวจสอบความเป็นไปได้ ก่อนที่จะตัดสินใจในการประเมิน

5. การรวมเกณฑ์การตัดสิน และการรวบรวมข้อสังเกต หรือข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจนั้นทำได้ยาก และผู้ประเมินต้องมีทักษะ และสามารถรับรู้ในเรื่องนี้ดีพอจึงจะทำได้

อย่างไรก็ตาม หากผู้ประเมินเลือกวิธีการนี้ในการประเมิน ผู้ประเมินควรจะได้ศึกษาข้อดีและข้อจำกัดของการประเมิน เพื่อที่จะทำการประเมินด้วยความระมัดระวัง

จากการศึกษาแนวคิดในการประเมินเชิงธรรมชาติและการมีส่วนร่วม มีจุดเด่นที่สำคัญ กล่าวคือ เป็นการประเมินที่เน้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมามีส่วนร่วมในการประเมิน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายในการทำความเข้าใจในประเด็นปัญหาเหตุการณ์ หรือกระบวนการจากบริบทที่เหตุการณ์เกิดขึ้น จึงไม่ยึดติดกับแผนที่กำหนดเป็นมาตรฐานแต่จะแปรเปลี่ยนตามประสบการณ์ของผู้ประเมิน

ดังนั้นสรุปได้ว่า การประเมินเชิงธรรมชาติเป็นการประเมินที่ใช้วิธีการอย่างหลากหลายและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการประเมิน

2.3 ปรัชญาการประเมิน

การประเมิน เป็นกระบวนการของการได้มาซึ่งคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน การได้มาซึ่งความจริงใจเชิงคุณค่าเป็นสิ่งที่ซับซ้อนและละเอียดอ่อนมาก จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจกระบวนการประเมิน โดยทำความเข้าใจในปรัชญาที่อยู่เบื้องหลังของการประเมินนั่นเอง จากการศึกษารูปแบบในการประเมิน กูบา และลินคอล์น (Guba & Lincoln, 1989) นับว่าเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญมากในการสนับสนุนแนวคิดในเรื่องการประเมินเชิงธรรมชาติและการมีส่วนร่วม โดยได้เสนอการประเมินในยุคที่ 4 ซึ่งเป็นการประเมินที่อยู่ในกลุ่มการประเมินเชิงธรรมชาติหรือการประเมินตามแนวปรัชญาสร้างสรรค์นิยม หรือปรัชญาตามแนวคอนสตรัคติวิสต์

(Constructivist Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินเชิงคุณภาพ โดยนักปรัชญาตามแนวนี้เชื่อว่า ความรู้สามารถศึกษาได้สองประเภท คือ ความรู้ในเชิงวัตถุเกี่ยวกับโลกภายนอก ซึ่งสามารถศึกษาโดยวิธีวิทยาศาสตร์ ส่วนความรู้ประเภทที่สอง เป็นเรื่องความรู้เกี่ยวกับความเป็นมนุษย์และสังคม ซึ่งมนุษย์มีความรู้สึกรู้คิด มีจินตนาการ มีความคาดหวัง มีค่านิยม มีความมุ่งมั่นและอื่น ๆ ซึ่งสามารถให้ความหมาย และตีความหมายของประสบการณ์ของตนเองได้ ดังนั้นบุคคลจึงสามารถเป็นแหล่งความรู้ โดยใช้การศึกษาสิ่งที่อยู่ภายใน และล้วงลึกไปถึงความรู้สึกรู้คิดถึงความจริงในเชิงคุณค่าของบุคคล ผู้ประเมินที่จะเข้าไปถึงคุณค่าได้ต้องเข้าไปสร้างความคุ้นเคย เพื่อให้เข้าใจในสิ่งที่มีความหมายเชิงคุณค่า และต้องเน้นความเป็นมนุษย์ของผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน เน้นความหมายและปรากฏการณ์ โดยมุมมองจากภายในและเน้นบริบททางสังคม และวัฒนธรรมของปรากฏการณ์ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2541 : 71 ; อ้างอิงจาก สุภางค์ จันทวานิช. 2536) ซึ่งนักประเมินที่มีบทบาทสำคัญมากตามแนวปรัชญานี้ได้แก่ กูบาและลินคอล์น (Guba & Lincoln. 1989)

กูบา และลินคอล์น ได้เสนอกระบวนการทัศน์เชิงปริมาณ และกระบวนการทัศน์เชิงคุณภาพตามแนวคิดของทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (สุภางค์ จันทวานิช. 2540 : 7 ; อ้างอิงจาก Guba & Lincoln. 1994) จากการศึกษาแนวคิดของนักปรัชญาในกลุ่มคอนสตรัคติวิสต์ หรือแนวคิดเชิงคุณภาพที่มีความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ที่เกิดจากการสร้างความรู้ความหมายของปรากฏการณ์ กล่าวคือเมื่อผู้วิจัยทำความเข้าใจปรากฏการณ์แล้วจะเกิดการตระหนัก รู้ว่าปรากฏการณ์นั้นมีความเป็นมาอย่างไร ดำรงอยู่ด้วยโครงสร้างใด และความรู้จะเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือไม่ ดังนั้น การตรวจสอบความรู้เดิมจะทำให้เกิดความท้าทาย หรือการตั้งคำถามที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ที่สังเคราะห์คุณลักษณะเดิมไว้ความแตกต่างของกระบวนการทัศน์เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพพอสรุปได้ ดังปรากฏใน ตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ความแตกต่างของกระบวนทัศน์เชิงปริมาณ และกระบวนทัศน์เชิงคุณภาพ

มิติ	กระบวนทัศน์เชิงปริมาณ (Postivism)	กระบวนทัศน์เชิงคุณภาพ (Constructivism)
1. เป้าหมายของการแสวงหา ความรู้	การทำนาย การควบคุม	ทำความเข้าใจ (Understanding) การก่อรูปใหม่ของความรู้
2. ลักษณะของความรู้	กฎ หรือความจริงที่ได้จาก สมมุติฐานที่ได้ตรวจสอบแล้ว	การตระหนักรู้ (Insights) ในเชิง โครงสร้าง หรือความเป็นมา ของปรากฏการณ์ ความรู้ที่ถูก ก่อรูปแบบใหม่และจะ เปลี่ยนไปเรื่อย ๆ
3. วิธีการสัง้องค์ความรู้	การปะติดปะต่อเพิ่มเข้าไปใน ความรู้เดิม การสรุปอ้างอิง (Generlization)	ความรู้ถูกทบทวน และ เปลี่ยนแปลงแบบวิภาษวิธี (Dialectical) ความลุ่มลึก (Sophistication) ในการก่อรูป ความรู้ใหม่
4. เกณฑ์ในการกำหนด คุณภาพของความรู้	ความเคร่งครัด (Rigorous) ความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่น	ความเป็นที่ไว้วางใจได้ความ เป็นไปตามสภาพจริง (Authenticity)
5. จรรยาบรรณที่เน้น	จากภายนอก (Extrinsic) เช่น กฎ คณะกรรมการวิจัยเชิง ปริมาณ	จากภายใน (Intrinsic) คือตัว ผู้วิจัยเอง
6. วิธีการวิจัย	เชิงปริมาณเน้นการตรวจสอบ	เชิงคุณภาพเน้นการตีความ

ที่มา : กูบา และลินคอล์น (สุภางค์ จันทวานิช. 2540 : 7 ; อ้างอิงจาก Guba & Lincoln. 1994)

ด้วยในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่มีรูปแบบการประเมินที่เน้นวิธีการประเมินเชิงธรรมชาติแบบมีส่วนร่วม ใช้การเข้าถึงคุณค่าของสิ่งที่มุ่งศึกษา โดยเน้นการบันทึกพฤติกรรมเพื่อมาตัดสินค่าของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนซึ่งรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นครั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และต้องศึกษาข้อมูลทั้งเชิง

ปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลรอบด้านของสิ่งที่มุ่งประเมิน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการศึกษาครั้งนี้

3. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย

3.1 ลักษณะและค่านิยมของคนไทย

การจะกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนนั้น ควรเริ่มต้นจากการรวบรวมและศึกษาเกี่ยวกับลักษณะและค่านิยมของคนในสังคมไทยว่ามีลักษณะใดบ้าง เพื่อเป็นฐานความรู้และความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะของคนไทยว่า ลักษณะนิสัยของคนไทยที่มีอยู่เดิมมีลักษณะใดเป็นลักษณะที่ควรส่งเสริมและพัฒนามากขึ้นเป็นลักษณะที่ต้องปรับ เพื่อนำพาการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าได้ในสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต

อีกทั้งการมีพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะของคนไทยจะเป็นประโยชน์ในการนำมาใช้เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการกำหนดลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนร่วมด้วย เพราะหากคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่จะกำหนดขึ้นพิจารณาบนฐานของความสอดคล้องกับสภาพสังคม วัฒนธรรมและลักษณะนิสัยของคนไทยที่มีอยู่แล้ว จะเป็นฐานให้การพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวสามารถทำได้อย่างโดดเด่นและทำได้ไม่ยากนักเนื่องจากการพัฒนาต่อยอดบนฐานเอกลักษณ์ไทยที่มีอยู่แล้วและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างสอดคล้องกับสภาพของสังคมไทย

ในทางตรงกันข้ามหากคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่จะกำหนดขึ้นเป็นลักษณะที่ตรงข้ามหรือขัดแย้งกับลักษณะนิสัยของคนไทยที่มีมาแต่เดิมจะทำให้เราพอประเมินได้ว่าการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาลักษณะนิสัยดังกล่าวให้ไปในทิศทางที่ดีที่สนับสนุนการพัฒนาประเทศเป็นเรื่องไม่ง่ายนักเนื่องจากจะต้องต้านต่อแรงเสียดทานที่มีอยู่อย่างมากจึงจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้ นั่นหมายถึงการต้องวางแผนในการพัฒนาและปรับเปลี่ยนลักษณะที่ไม่สอดคล้องนั้นอย่างจริงจัง และต่อเนื่องจนทำให้ลักษณะนิสัยดังกล่าวได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นได้

ลักษณะของคนไทยแต่ละชาติ เป็นผลรวมของวัฒนธรรมในแต่ละสังคมที่แสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมเด่นของสมาชิกในสังคมนั้น พฤติกรรมเหล่านั้นมักจะมีลักษณะร่วมกันหรือคล้ายคลึงกัน ซึ่งเป็นผลมาจากพื้นฐานความเชื่อ ศาสนา ประเพณี และความคิดเห็น ทำให้คนไทยมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง โดยเฉพาะซึ่งวัฒนธรรมนี้เป็นมรดกสืบทอดไปถึงคนรุ่นต่อมา

ส่งผลให้คนไทยมีลักษณะนิสัยต่างกับคนในวัฒนธรรมอื่นที่มีทั้งดีและควรปรับปรุง ดังที่มีผู้ให้
พรรณนาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยของคนไทยไว้ดังนี้

สมเด็จพระพินางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา (2528 : 26 – 27) กล่าวถึง ลักษณะนิสัย
คนไทยพอสรุปได้ดังนี้ รักอิสระ ปราศจากวิหิงสาหรือการเบียดเบียนผู้อื่น ประสานประโยชน์
โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตากรุณาและกตัญญูทวนเวทิต่อผู้มีพระคุณ

ไพบุลย์ รัตนมังคละ (2514 : 66) ได้ทำการศึกษาว่าคนไทยมีบุคลิกภาพเด่น ๆ
18 ประการคือ รักสันติ ชอบสนุก เฟื้อแผ่ ถ่อมตน ถิ่นง่าย เชื่อกรรม ชอบใช้อภิสิทธิ์ ขอมตามผู้
มีอำนาจ ไม่เอาจริงเอาจัง ชอบอิสระแต่ขาดคตติกา เมตตากรุณา กตัญญู จี๋เกรงใจ ขาดระเบียบวินัย
เชื่อโชคกลาง เคารพอาวุโส ชอบทำงานมีเกียรติและชอบทำงานผักชีโรยหน้า

วิรุทธ วิเชียร โชติ (2516 : 266 – 268) ศึกษาเรื่องบุคลิกภาพของสังคมไทย พบว่า
สังคมไทยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี มีความเกรงอกเกรงใจ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง
ไม่เน้นประสิทธิภาพของการทำงาน มักจะทำงานตามสบาย รักสนุก มุ่งหาความสุขในปัจจุบัน
“สิบเบี้ยใกล้มือ” ขาดการประหยัด ขาดการวางแผน ขาดวินัยในตนเอง และความรับผิดชอบใน
หน้าที่การงานไม่ค่อยสูง

สนิท สมักรการ (2520 : 38) ได้กล่าวสรุปไว้ดังนี้ ถือตนเองเป็นใหญ่ ไม่ชอบ
ขัดแย้ง รักสนุก ฟุ่มเฟือย ไม่อดทน ใจกว้าง และเชื่อเรื่องบุญกรรม

ฉวีวรรณ จรณประเสริฐ (2522 : 42 – 51) กล่าวถึงนิสัยคนไทยดังนี้ จงรักภักดี
ต่อองค์พระมหากษัตริย์ รักสนุก ฟุ่มเฟือย รักอิสระเสรี ขาดระเบียบวินัย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และนับ
ถือผู้อาวุโส ชาดินิยม

สุภาวดี มิตรสมหวัง (2523 : 149 – 156) ได้กล่าวถึงนิสัยคนไทยพอสรุปได้ดังนี้
จงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ เคารพอาวุโส รักพวกพ้อง กตัญญูรู้คุณคน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รัก
ความเป็นไทย รักความสนุกสนาน ขาดความกระตือรือร้นและขาดระเบียบวินัย

วริยา ศิวะศรียานนท์ และทวีวัฒน์ ปุณฺจกริกวิวัฒน์ (2523 : 125 – 127) ได้ศึกษา
บุคลิกภาพและลักษณะและลักษณะนิสัยของคนไทยในพรรณนาของชาวตะวันตกสมัยอยุธยา
พ.ศ.2475 ผลการวิจัยพบว่า บุคลิกภาพส่วนตัวของคนไทยตามความเห็นของชาวตะวันตก
สามารถแยกวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน

1. บุคลิกภาพในส่วนที่มีความเห็นแตกต่างกัน ได้แก่ ความอ่อนน้อมถ่อมตน และ
ความถือตัว ความสุภาพเรียบร้อยและความไม่สุภาพบางอย่าง ความซื่อสัตย์และการ โกหก
หลอกลวง ความอดทน รู้จักประมาณในการใช้จ่ายและความละโมภในทรัพย์สิน การมีสติปัญญา
ฉับไวและการมีปัญญาทิพย์ ความสะอาดและความสกปรก

2. บุคลิกภาพส่วนที่เห็นพ้องต้องกัน ได้แก่ ความใจบุญ สุหนาทาน ความรักสนุก ความเกียจคร้าน (ความเฉื่อยชา ชอบผลัดวันประกันพรุ่ง ชอบการพนัน การค้ำเงินถึงแต่ประโยชน์ เฉพาะหน้าและการเอาตัวรอด ชอบแอบทำบางสิ่งที่ตนเองรู้จักว่าไม่ดี ชอบพูดเท็จเห็นแก่ตัว รังเกียจการลักทรัพย์แต่ก็มีขโมยและริคไถ ความพอดิพอร้าย ถือความมั่นคงเป็นเครื่องวัดสถานะ สังคม การเก็บซ่อนความรู้สึก (อารมณ์อ่อนไหวและผูกใจเจ็บและการไม่ได้ตอบ ความอิจฉาและขี้สงสัย)

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2528 : 32 – 40) ได้กล่าวถึงลักษณะคนไทย พอสรุปความได้ดังนี้ ความกตัญญู ความจงรักภักดีและเคารพในองค์พระมหากษัตริย์ มีความซื่อสัตย์รักอิสระเสรี รักพวกพ้อง ฟูมเฟื่อย และเมตตากรุณา

ชาญ มนูญธรรม (2528 : 43 – 45) กล่าวถึงนิสัยคนไทยไว้ดังนี้ ขาดวินัย ฟูมเฟื่อย ให้เกียรติแก่ผู้อ่อนแอกว่า อิสระเสรี และความกตัญญูทวิ

วัญญู ณ ถลาง (2526 : 47) กล่าวถึงนิสัยคนไทยว่า เป็นคนโอบอ้อมอารี มีน้ำใจ และมีความเมตตากรุณา

ประสพ รัตนาก (2528 : 54 – 57) กล่าวถึงนิสัยคนไทยคือ เป็นคนใจกว้าง ชอบสนุก กตัญญู รักศักดิ์ศรี ลืมง่าย ไม่ผูกใจเจ็บ ซื่อสัตย์ และรักในหลวง

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2528 : 66 – 70) กล่าวถึงนิสัยคนไทยพอสรุปใจความได้ดังนี้ ไม่กระตือรือร้น ใจกว้าง เกรงใจ และอิสระเสรี

ประสงค์ สุนศิริ (2528 : 97 – 99) กล่าวสรุปนิสัยคนไทยดังนี้ เฉื่อยช้า มีการประสานประโยชน์และประนีประนอม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ขอมงานต่ออำนาจที่เหนือกว่า รักอิสระเสรีภาพ จงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ ฟูมเฟื่อย เชื่อโชคกลาง นิยมตัวบุคคล มากกว่าหลักการเคารพอาวุธ ขาดวินัย รักสนุก

วมล ศิริไพบุลย์ (2528 : 72 – 76) กล่าวถึงนิสัยคนไทยพอสรุปได้ว่า ซื่อถึงระบบพวกพ้อง รักอิสระ ขาดวินัย ชอบอยู่ใต้อำนาจผู้อื่นและเชื่อโชคกลาง

จรัญ พรหมอยู่ (2526 : 82) กล่าวถึงลักษณะของคนไทยโดยทั่วไป มีความขี้เกรงใจ ไม่ตรงต่อเวลา ให้อภัย ลืมง่าย ขี้มง่าย ขาดความกระตือรือร้น ชอบสบายเป็นกันเอง ขี้เล่น ขาดวินัย สอครู้สอคเห็น ตัวใครตัวมัน พวกใครพวกมัน ไม่ชอบให้ใครดีกว่าตน เชื่อโชคกลาง ตัดสินด้วยความรู้มากกว่าเหตุผล ชอบต่อรองเพราะมีเวลาเหลือเฟือ ไม่กล้าเสี่ยงในการลงทุน ชอบเสี่ยงโชคเพื่อหวังรวย ของงานพิธีเป็นการทำเพื่อเกียรติชอบของแจกหรือของแถม สุภาพเรียบร้อย เห็นใครดีไม่ได้และคอยจับผิดหรือตำหนิอยู่เสมอ

จากทรรศนะของบุคคลต่าง ๆ ดังกล่าว บางท่านก็มีทรรศนะที่แตกต่างกันและบางท่านก็มีทรรศนะคล้ายกัน จึงพอสรุปลักษณะนิสัยคนไทยได้ดังต่อไปนี้

เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักอิสระ รักสงบ ประนีประนอม ประสานประโยชน์ กตัญญูกตเวที เคารพผู้อาวุโส รักศักดิ์ศรี รักความเป็นไทย ลืมง่าย ไม่ผู้ใจเจ็บ ให้อภัยง่าย มีความจงรักภักดีและเคารพในองค์พระมหากษัตริย์ เกรงใจ รักพวกพ้อง และยึดถือระบบพวกพ้อง รักสนุก ร่าเริง เชื้อไขกลาง ขาดความเป็นผู้นำ ขาดวินัย นิยมตัวบุคคลมากกว่าหลักการ ขาดความอดทนในการเอาจริงเอาจังต่อการทำงาน

หากวิเคราะห์จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่า ยังมีลักษณะนิสัยของคนไทยที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาซึ่งควรมีการพัฒนาและปรับปรุง ได้แก่ ลักษณะนิสัย ต่อไปนี้ การขาดวินัย การนิยมในตัวบุคคลมากกว่าหลักการ การขาดการเอาจริงเอาจังในการทำงานหนัก การรักสบาย และการขาดความเป็นผู้นำ

อย่างไรก็ตาม ลักษณะของคนไทยบางประการที่ดีที่ควรได้รับการพัฒนามากขึ้น เพราะจะมีส่วนในการพัฒนาวัฒนธรรม สังคมและประเทศให้สามารถดำรงอยู่ ส่วนในการเสริมสร้างความเจริญต่อไปได้ เช่น ความเมตตากรุณา การประสานประโยชน์ การเคารพในผู้อาวุโส ความรักสงบ การรักษาดีบ้านเมือง เป็นต้น

3.2 ลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์

นักคิดนักวิชาการในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ให้ทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ไว้หลายประการ โดยในที่นี้เป็นการรวบรวมและศึกษาคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของพลเมืองดีไว้ดังนี้ (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อ้างถึงใน ไกรยุทธ ธีตยานันท์ (2531 : 24)) คือ

1. มีฉันทะวิริยะ หมายถึง ความพอใจและขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงาน
2. มีความพยายาม เข้มแข็ง อดทน และเป็นคนที่กล้าเผชิญสิ่งแวดล้อมภายนอก และกล้าเผชิญ

3. อดกลั้นและเข้มแข็ง
4. มีความกตัญญู
5. มีความสุจริต
6. มีความตั้งใจจริง และจริงใจ
7. มีวินัย
8. นิยมความถูกต้องและยุติธรรม

9. มีความเมตตาและเสียสละ
10. มีความสามัคคีพร้อมเพรียงกัน

จากการประมวลเนื้อหาพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดย อุดม หนูทอง (ส่วนวิจัยและพัฒนา, 2540) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้แนะหลักปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จในการทำงานของบัณฑิตหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ดังนี้

1. มีฉันทะ ปณิธาน และอุดมคติในการทำงาน คือตั้งปณิธานเป็นอุดมคติไว้แล้ว ที่จะใช้วิชาความรู้ ทำงานให้บังเกิดผลสำเร็จและเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง เพื่อให้ประเทศชาติ ก้าวหน้ามั่นคง เมื่อตั้งอุดมคติไว้เช่นนี้แล้วก็ต้องรักษาอุดมคติไว้อย่างหนักแน่น หมั่นรำลึกถึงอย่า ให้ขาด และต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ หรือในกรณีใด ๆ

2. มีเป้าหมาย หลักการ และแผนงานชัดเจน คือ ทำงานให้บรรลุผลสำเร็จและความเจริญ ที่แท้จริงนั้นจำเป็นต้องมีหลักการเบื้องต้น จะต้องอ่านให้ออกว่ามีลักษณะและขอบเขต อย่างไร เพียงใด มีจุดมุ่งหมายที่แท้เพื่อประโยชน์อะไร เมื่อทราบชัดเจนแน่นอนแล้ว จึงวาง โครงสร้างของงานและแผนงานปฏิบัติงานนั้นว่ามีส่วนใดเป็นหลัก ส่วนใดเป็นส่วนประกอบ และมีแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติเป็นลำดับอย่างไร เมื่อวางโครงสร้างและแผนงานแล้วจำเป็นต้องหยุด พังพิจารณาอีกครั้งหนึ่งก่อนที่จะลงมือกระทำ

3. รู้จักใช้วิชาการในภาคปฏิบัติ โดยมีหลักปฏิบัติ ดังนี้

- 3.1 ปรับใช้ความรู้ให้เหมาะสมกับสังคม โดยต้องศึกษาให้รู้ เข้าใจ สภาวะ แวดล้อม และสถานการณ์ที่เกี่ยวพันกับงาน รวมทั้งระบบชีวิตของคนไทยอันได้แก่ ความเป็นอยู่ ความต้องการ วัฒนธรรม และความรู้สึกนึกคิด

- 3.2 มีหลักในการเลือกประสมประสานทฤษฎีปฏิบัติอย่างมีเหตุผล ไม่นำ ทฤษฎีมาใช้ทฤษฎี โดยมุ่งจะให้สำเร็จผลแห่งทฤษฎีประการเดียวเพราะผลที่เกิดขึ้นอาจไม่พึง ประสงค์ก็ได้ ทางที่ถูกต้อง ต้องรู้จักเลือกเฟ้นพิจารณาทฤษฎีก่อน แล้วนำส่วนที่เชื่อได้ว่าดีและ ถูกต้องมาใช้

- 3.3 การนำทฤษฎีมาสู่การปฏิบัติต้องใช้ความละเอียด ถี่ถ้วน รอบคอบ ต้อง ทำด้วยตนเองเพื่อจะได้ไม่ต้องอาศัยผู้ใดและไม่ต้องรอคอยผู้อื่น

- 3.4 ต้องศึกษาผลที่จะตามมาอย่างรอบคอบ ต้องตั้งใจปรารภณาใช้ความรู้ให้ เกิดประโยชน์สร้างสรรค์อย่างแท้จริง มีคุณความดีเป็นพื้นฐาน โดยใช้ความรู้ให้ถูกต้องเป็น ประโยชน์และมีหลัก คือ ความซื่อตรง บริสุทธิ์ใจต่อวิชาการและวิชาชีพ คือความมุ่งมั่นตั้งใจให้ มั่นคง หลักแน่น และรอบคอบในหลักการ ไม่มั่งง่าย ไม่ประมาทเลินเล่อ แล้วนำวิชาการซึ่งเป็น

ของสูงไปใช้อย่างผิดพลาด และต้องรู้จักประยุกต์ใช้หลักวิชาอย่างถูกต้อง ถูกผล ถูกสัดส่วน และประสานสอดคล้องกับวิชาการอื่น ๆ

4. มีความรับผิดชอบ เสียสละ อดทน และมีความเพียรอย่างสม่ำเสมอ คือต้องมีความตั้งใจในการสร้างประโยชน์ ทั้งประโยชน์ตน ประโยชน์ส่วนรวมและคอยป้องกันแก้ไข ไม่ให้ความเสียหายเกิดขึ้น อีกทั้งต้องพยายามเสริมสร้างกำลังให้หนักแน่น มั่นคงและทวีขึ้น โดยทำประโยชน์ด้วยความเสียสละเพื่อผู้อื่นและส่วนรวม

5. มีสติ วิจรณญาณและความรอบคอบในการทำงาน โดยรู้จักฝึกหัด ไคร่ครวญ ให้เข้าใจชัดเจนในเหตุผลที่แท้ด้วยตนเองเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการทำงานเป็นเครื่องบันดาลให้เกิดผลสำเร็จที่ดีเป็นประโยชน์

6. มีวินัยในการทำงาน คือ ทำงานให้สำเร็จ ราบรื่น ผู้ปฏิบัติต้องมีวินัยในตนเอง สำหรับการปฏิบัติงาน คือ ต้องไม่ประมาทปัญญา ต้องรักษาความจริงใจต้องสลัดทิ้งความคิดจิตใจที่ต่ำทรามอ่อนแอ และต้องทราบตระหนักในความสำรวมไม่ฟุ้งเฟ้อ

7. รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นอันเนื่องจากความเจริญของประเทศชาติเป็นความเจริญส่วนรวมซึ่งเกิดจากผลงานหรือผลของการกระทำของคนทั้งชาติ ถู้อได้ว่า ทุกคนแบ่งหน้าที่กันทำประโยชน์ให้แก่ชาติ ตามความถนัดและความสามารถและต่างคนต่างก็ได้เกื้อกูลกันและกัน ไม่มีผู้ใดจะอยู่ได้และทำงานแก่ประเทศชาติได้โดยลำพังตนเอง เพราะฉะนั้น ในการที่ท่านจะออกไปประกอบการทำงานต่อไป ขอให้คำนึงถึงความจริงใจข้อนี้ให้มาก พิจารณาให้เห็นความสำคัญของผู้อื่นรู้จักนับถือผู้อื่นใช้ความมีเหตุผลและความร่วมมือกันในการบริหารงานทั้งปวง เพื่อจะได้สามารถสร้างความเจริญให้แก่ตนเองและจรรโลงประเทศชาติให้ดำรงมั่นคงตลอดไป

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ อ่างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2528) ในฐานะนายกรัฐมนตรี ได้ปราศรัยกับประชาชนทางโทรทัศน์เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2527 เกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมวัฒนธรรม ความสะอาด และวินัยแก่ประชาชน มีใจความตอนหนึ่งว่า

.....ในการพัฒนาใด ๆ พี่น้องทั้งหลายคงเห็นพ้องต้องกันว่า เราจะมุ่งพัฒนาทางวัตถุอย่างเดียวหาเพียงพอไม่ เราจะต้องพัฒนาคุณภาพหรือคุณสมบัติของคนในชาติด้วย ผมจึงใคร่ขอร้องและขอความร่วมมือจากพี่น้องทุกหมู่เหล่า โปรดสมัครใจกันเสริมสร้างปลูกฝัง และปฏิบัติตามหลักแห่งคุณธรรมพื้นฐาน 5 ประการคือ

1. การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ
2. การประหยัดและหมั่นออม
3. การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย
4. การปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา

5. ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์...

ไสว มาลาทอง (2542) ได้เสนอ แนวคิดคุณลักษณะของคนไทยตามความต้องการของประเทศ ไว้อีกทางหนึ่ง คือ

1. มีระเบียบวินัย
2. มีความซื่อสัตย์ สุจริต และยุติธรรม
3. ขยัน ประหยัด และขี้อุตสาหะในสัมมาชีพ
4. สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ
5. รู้จักคิดริเริ่ม วิจัย และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
6. กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รักและเทิดทูนชาติ

ศาสนา และพระมหากษัตริย์

7. มีพลานามัยสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
8. รู้จักพึ่งตนเองและมีอุดมคติ
9. มีความภาคภูมิใจ และรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ
10. มีความเสียสละ เมตตาอารี กตัญญูกตเวที กล้าหาญ และสามัคคีกัน

ดวงเดือน พันธุนาวิณ และคณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ดวงเดือน พันธุนาวิณ และเพ็ญแข ประจักษ์ (2520)) ได้ทำการวิจัยเชิงทดลองเรื่อง “จริยธรรมของเยาวชนไทย” ไว้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ควรเริ่มกับเด็กก่อนอายุ 10 ปีขึ้นไป จึงจะสามารถปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี คือ การเป็นคนมีจริยธรรมสูง มุ่งสู่นาคต และมีทัศนคติเชิงจริยธรรมต่อคุณธรรมต่าง ๆ เป็นไปอย่างเหมาะสม และยังเป็นเครื่องช่วยให้แต่ละบุคคลกระทำการไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อสังคมและคงทนไปจนถึงผู้ใหญ่ตอนต้นด้วย และลักษณะความเป็นคนมีจริยธรรมสูง ประกอบด้วย การมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีระเบียบวินัย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งหากประชากรส่วนใหญ่มีความเป็นพลเมืองดีแล้วการพัฒนาคนในขั้นต่อไป คือการปลูกฝังคุณลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศจึงจะได้ผลอย่างเต็มที่

จากงานวิจัยเชิงทดลองนี้ยังให้ข้อสรุปว่า คุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศมีหลายประการ ได้แก่ การเป็นผู้ที่มีความต้องการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานด้วยความมานะพยายามในทางที่ถูกต้อง มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรู้ความสามารถในงานที่ทำ มีลักษณะความเป็นผู้นำและความเป็นประชาธิปไตย

แนวทางที่จะมีส่วนในการสร้างคนให้มีลักษณะดังข้างต้น ได้มีดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูและประชาธิปไตยเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างคนให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ มี 4 แบบ คือ

1.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก หมายถึง บิดามารดากระทำตนสนิทสนมกับบุตรให้ความรัก ความสำคัญแก่บุตร เคารพในสิทธิและความคิดเห็นที่ถูกต้องของบุตรทำให้บุตรรู้สึกว่าคุณเป็นที่ภาคภูมิใจของบิดามารดาด้วย

1.2 การอบรมเลี้ยงดูให้เหตุผลมากคือ การที่บิดามารดาชี้แจงเหตุผลในการสนับสนุนหรือขัดขวางพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุตรเสมอ ไม่ใช่อำนาจเข้าข่มโดยออกคำสั่งแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้บิดามารดาควรปฏิบัติต่อบุตรอย่างสม่ำเสมอในการชมเชย ให้รางวัลหรือแสดงความพอใจเมื่อบุตรทำความดี และลงโทษว่ากล่าวตักเตือนหรือแสดงว่าเสียใจเมื่อบุตรกระทำผิด

1.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย ควรปฏิบัติในปริมาณปานกลาง คือ สอดส่องและควบคุมการกระทำของบุตรมากพอประมาณ แต่ไม่มากจนเป็นการหักหาญน้ำใจของเด็ก

1.4 การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย คือ การใช้วิธีว่ากล่าวตักเตือน ตักเตือน ทำมึนตึง เพิกเฉยกับบุตรที่กระทำผิดจนกว่าบุตรจะกระทำตนเป็นคนดีไม่ลงโทษให้บุตรเจ็บกายโดยไม่จำเป็นโดยเฉพาะเมื่อบุตรมีอายุมากกว่า 10 ปี

2. สถาบันที่รับผิดชอบในการปลูกฝังจริยธรรมให้กับเด็กมากที่สุด คือ ครอบครัว รองลงไป คือ โรงเรียน และสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ประเภทโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์รายวัน และรายสัปดาห์

3. ผู้ใหญ่ควรประพฤติตนเองเป็นแบบอย่างของการเป็นพลเมืองดีให้ความรักใคร่เอ็นดู และความอบอุ่นจนทำให้เด็กเกิดความมั่นใจในความรักและความหวังดีของผู้ใหญ่คนนั้น จากนั้นก็จะเกิดการเรียนรู้ด้วยการจำลองแบบประพฤติปฏิบัติของผู้ใหญ่คนนั้น ไปเป็นแบบประพฤติปฏิบัติของตนเองเป็นไปโดยอัตโนมัติ

ถ้าคุณ เกษตรสุนทร (2526 : 46) ได้จัดลำดับความสำคัญคุณลักษณะทางจริยธรรมเรียงลำดับไว้ 10 อันดับแรกที่คนไทยควรมี อันจะนำความสุขและความเจริญรุ่งเรืองของสังคม ได้แก่

1. ความรับผิดชอบ
2. ความมีระเบียบวินัย
3. ความซื่อสัตย์ สุจริต
4. ความยุติธรรม

5. ความเคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง
6. ความเสียสละ
7. ความมีเหตุผล
8. ความรักชาติ
9. ความเมตตากรุณา
10. ความสามัคคี

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2514 : 55 – 77) ได้กล่าวไว้ว่า สังคมไทยซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนานั้น คนในสังคมไทยควรมีคุณสมบัติขั้นพื้นฐาน 7 ประการ ได้แก่

1. ความรับผิดชอบ (responsibility) คือ มีความผูกพันต่อหน้าที่ของตนพยายามปฏิบัติหน้าที่อย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างดีที่สุด องค์กรประกอบที่จะก่อให้เกิดผู้นั้นมีความรับผิดชอบสูง ได้แก่

1.1 ความขยันหมั่นเพียร ผู้ที่มีความรับผิดชอบจะมีความขยันหมั่นเพียรรออยู่ในระดับหนึ่ง ซึ่งเพียงพอที่จะทำงานสำเร็จลุล่วงด้วยดี นอกจากนั้นจะต้องมีความพยายามที่จะปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิมอีกด้วย

1.2 ความสามารถและความรอบรู้ ผู้ที่มีความรับผิดชอบได้นั้นจะต้องมีความรู้พอควร และหมั่นฝึกในภายหลังจากที่ได้ปฏิบัติงานมาเป็นเวลานานพอควร

2. ความเอาใจใส่และความจริงจัง จะต้องเป็นผู้มีความเอาใจใส่ต่องานที่ได้รับมอบหมายมีความตั้งใจให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี มีความจริงจังและจดจ่อต่องานพอควร

3. มีความฝึกฝนแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอผู้ที่มีความรับผิดชอบนอกจากปฏิบัติงานให้มีที่สุกแล้ว ยังต้องพยายามปรับปรุงงานของตนให้ดียิ่งขึ้นไปอีกเพื่อประโยชน์ของงานและการขยายขอบเขตของงาน

4. มีความเสมอต้นเสมอปลาย (uniformity) หรือมีความสม่ำเสมอคือ ดำเนินการทุกอย่างถูกต้องตามกำหนด มีมาตรฐานในการกระทำและมีความคงเส้นคงวา ผู้ที่มีลักษณะดังกล่าวได้จะต้องมีความรู้พื้นฐานในเรื่องที่จะต้องกระทำอย่างเพียงพอ และจะต้องมีการวางแผนสนับสนุนการกระทำนั้น ๆ นอกจากนั้นยังต้องเอาใจใส่ ฝึกฝนให้ทำได้ดีและถูกต้องมากกว่าเดิมอีกด้วย

5. มีความเชื่อมั่นในตนเอง (self – confidence) คือ ไม่สะทกสะท้านหรือละอายที่จะกระทำการอันที่เห็นว่าดีและถูกต้อง แม้ว่าคนอื่น ๆ จะเห็นว่าไม่คู่ควรที่จะทำ เช่น มีความเชื่อมั่นพอที่จะไปเป็นคนรับจ้างตัดหรือตกแต่งสนามหญ้าในเวลาที่โรงเรียนปิดภาคเรียน หรือสมัครเป็นคนขับรถโดยสารแม้ว่าจะจบระดับปริญญาตรีโดยไม่หวั่นวิตกต่อสายตาคนอื่น ๆ ถ้าหาก

สังคมใดมีประชากรที่ไร้คุณสมบัติในข้อนี้เสียแล้ว ถึงแม้จะมีคุณสมบัติใจข้ออื่น ๆ ก็จะทำให้การพัฒนาประเทศไปได้ยากกว่าที่คาดมากนัก

6. มีความพยายามพึ่งตนเอง (self-reliance) คือเป็นผู้ที่คิดแก้ปัญหาด้วยตนเองมากที่สุดหากพยายามจนสุดความสามารถแล้วยังไม่ได้ผลดีขึ้นจึงขอความช่วยเหลือจากผู้ที่รู้หรือผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า เท่ากับเป็นการเรียนรู้ปัญหา เรียนรู้ถึงวิธีแก้ไขปัญหาด้วยตนเองทำให้มีโอกาสเพิ่มพูนความฉลาดมากขึ้นกว่าเดิมและก่อให้เกิดความมูมานะ ความพากเพียรพยายามและอดทน

7. มีความซื่อสัตย์ (honesty) ต่อตนเองและผู้อื่นที่อยู่รอบ ๆ รวมไปถึงต่อสังคมด้วย ถือถ้อยคำที่คิดเมื่อทำผิด มองเห็นคุณค่าของเวลา มีความตรงต่อเวลาปฏิบัติตามภาระหน้าที่อย่างถูกต้องตามระเบียบแบบแผน ไม่เห็นแก่พรรคพวกและอามิสสินจ้าง โดยยึดหลักความดีไว้เป็นคุณธรรมประจำใจ สังคมใดที่ประชากรมีความซื่อสัตย์ สังคมนั้นจะมีอัตราการคอร์รัปชันลดน้อยลงหรือไม่มีเลยในที่สุด

นพพร พานิชสุข (2531 : 40-41) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาคุณสมบัติของพลเมืองไทยที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศไว้ดังนี้

1. รู้จักสิทธิ หน้าที่ ตลอดจนความรับผิดชอบของแต่ละคนอย่างจริงจัง ด้วยจิตสำนึกอย่างถูกต้องและเหมาะสม

2. มีความขยัน อดทน ประหยัด และรักความก้าวหน้า

3. รู้จักพึ่งตนเอง

4. สำนึกในศักดิ์ศรีความเป็นคน ลดความเห็นแก่ตัวให้น้อยลง

5. พัฒนาจิตใจให้สะอาดขึ้น และฝึกฝนร่างกายให้สมบูรณ์

กระมล ทองธรรมชาติ (2535) ได้กล่าวถึงคุณภาพและจริยธรรมที่ควรแก่การปลูกฝังให้แก่ประชาชนไทย อันจะช่วยทำให้สามารถบำเพ็ญตนเป็นพลเมืองดีของชาติได้อย่างสมบูรณ์พร้อม ซึ่งสอดคล้องกับกิตติพงศ์ วงศ์สุนทร (2527) ดังนี้

1. มีความนิยมการปกครองระบอบประชาธิปไตย รักและเทิดทูนชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

2. มีระเบียบวินัย

3. รับผิดชอบต่อหน้าที่

4. ซื่อสัตย์สุจริต

5. เสียสละเพื่อส่วนรวม

6. มีความสามัคคี

7. มีความกล้าหาญ
8. ไม่โลภ ไม่ขโมย และไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตของผู้อื่น
9. ละเอียดและเกรงกลัวในการกระทำชั่ว
10. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
11. มีเหตุผลในการกระทำ

ทศนา เขมมณี (2535 : 106 – 107) ได้กล่าวถึงจริยธรรมขั้นพื้นฐานที่ควรปลูกฝังให้เด็กไทยทุกคนคือ

1. การรักความจริง ไม่พูดปด ไม่ฉ้อฉน การรักษาคำมั่นสัญญา มีความกล้ายอมรับความจริง มีความละเอียดที่จะปิดความลับผิดชอบไปสู่ผู้อื่น
 2. การไม่เบียดเบียนกัน ได้แก่ การเคารพในสิทธิและความชอบธรรมของผู้อื่น โดยมีความรักความเมตตาและรู้จักให้อภัยเป็นรากฐาน
 3. ความละเอียด ได้แก่ มีความละเอียดใจ และรู้จักควบคุมตนเองต่อการกระทำผิดหรือความชั่วได้
 4. รู้จักความพอดี ได้แก่ การมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย และไม่โลภไม่หลง
 5. ความมีน้ำใจ ได้แก่ การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์โดยไม่หวังผลตอบแทน
- จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมาสรุปได้ว่าจริยธรรมที่ควรปลูกฝังสำหรับเด็กเพื่อให้เติบโตเป็นคนดี เป็นที่พึ่งประสงค์และเป็นประโยชน์ต่อสังคม ได้แก่ จริยธรรมต่อตนเอง หมายถึง จริยธรรมที่ชี้แนะการปฏิบัติตนเอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่เด็กเองโดยตรง และเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นในทางอ้อมและจริยธรรมต่อผู้อื่น หมายถึง จริยธรรมที่ชี้แนะการปฏิบัติต่อผู้อื่น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นโดยตรงและเป็นประโยชน์แก่เด็กเองโดยทางอ้อม

นอกจากนี้แล้ว ความต้องการหรือความคาดหวังเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยยังมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นด้านคุณภาพชีวิต โดยมีผู้กล่าวไว้ว่า คุณลักษณะของคน ที่พึงประสงค์หมายถึงบุคคลที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งมีนักคิดและนักวิชาการไทยหลายท่านได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้หลายประการ ดังนี้

ราศี ทองสวัสดิ์ (2540 : 22 - 23) ได้กล่าวถึงจริยธรรมที่ปรากฏในแนวการจัดประสบการณ์อนุบาลที่ควรมุ่งปลูกฝังให้เด็ก พอสรุปได้ดังนี้

1. วาจาสุภาพ
2. การมีสัมมาคารวะ
3. ความอดทน

4. การรู้จักรอคอย
 5. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
 6. ควรเพียร
 7. ความรับผิดชอบ
 8. ความเมตตากรุณา
 9. การเป็นผู้ให้ ความเอื้อเฟื้อ
 10. ความซื่อสัตย์ การไม่เหยียบของผู้อื่นมาเป็นของตน
 11. ความประหยัด
 12. การให้อภัย
- ปรัชญา กล้าผจญ (2544) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของคนไทยที่ประเทศชาติ

ต้องการไว้ว่า

1. มีระเบียบวินัย
2. มีความซื่อสัตย์ สุจริต และยุติธรรม
3. ขยัน ประหยัด และขี้อุตสาหะ
4. สำนึกในหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ
5. รู้จักคิดริเริ่ม วิจัย และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
6. กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รักและเทิดทูนชาติ

ศาสนา พระมหากษัตริย์

7. มีพลานามัยสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
 8. รู้จักพึ่งตนเองมีอุดมคติ
 9. มีความภาคภูมิใจ รู้จักบำรุงศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ
 10. มีความเสียสละ เมตตาอารี กตัญญูกตเวที กล้าหาญ และสามัคคีกัน
- ธีระพร อุวรรณโณ (2526 : 117 – 120) ได้กล่าวถึงจริยธรรมที่ควรปลูกฝังสำหรับ

เด็กปฐมวัย ไว้ว่า

1. จริยธรรมต่อตนเอง หมายถึง จริยธรรมที่ชี้แนะการปฏิบัติต่อตนเองซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่เด็กเองโดยตรงและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นโดยทางอ้อม ประกอบด้วยหัวข้อจริยธรรม 12 ข้อ ดังนี้ การมีความขยันหมั่นเพียร การมีความอดทนการมีความควบคุมอารมณ์ของตน การมีระเบียบวินัยในตนเอง การมีความรับผิดชอบ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การใช้เวลาว่างเป็นประโยชน์ การช่วยเหลือตนเอง การมีสมาธิ การรักษาความสะอาดเกี่ยวกับตนเอง การประหยัด การเชื่อถือและการปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา

2. จริยธรรมต่อผู้อื่น หมายถึง จริยธรรมที่ชี้แนะการปฏิบัติต่อผู้อื่น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นโดยตรงและเป็นประโยชน์ต่อตัวเองโดยทางอ้อม ประกอบด้วยหัวข้อจริยธรรม 8 ข้อ ดังนี้ การมีความซื่อสัตย์ การมีความกตัญญูกตเวที การมีความเมตตากรุณา การมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือผู้อื่น การมีสัมมาคารวะ การรู้จักเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น การเคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น การตรงต่อเวลา

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2538a ; 2538b ; 2539a ; 2539b ; 2539c ; 2543a และ 2543b) ได้กล่าวเกี่ยวกับ คุณลักษณะชีวิตที่จะนำไปสู่บุคคล สังคมและประเทศนั้นประสบความสำเร็จไว้ในบทความเรื่อง “คุณธรรมจริยธรรม รากฐานของสังคม” “ดัชนีความสำเร็จที่ยั่งยืน ความซื่อสัตย์” และ “ปฏิรูปความคิดแบบไทยต้องคิดให้ครบ 10 มิติ” และหนังสือ “ยอดมนุษย์ : ลักษณะชีวิต พิชิตความสำเร็จ” สรุปว่า ควรมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มุ่งมั่น ขยัน พากเพียร ไตรลักษณ์แห่งความสำเร็จ
2. รู้จักบังคับตนเอง กลยุทธ์ก้าวเส้นทางความสำเร็จ
3. ซื่อตรงและเที่ยงธรรม ประทีปแห่งความสำเร็จ
4. ความรับผิดชอบ ก่อรากฐานแห่งความสำเร็จ
5. คำพูดและความคิดแง่บวก กำลังใจแห่งความสำเร็จ
6. ความรอบคอบ ทางตรงแห่งความสำเร็จ
7. ความยุติธรรม หลักคุณธรรมนำความสำเร็จ
8. ความกล้าหาญ หนทางพิชิตความสำเร็จ
9. ความเสียสละ คุณค่ายิ่งใหญ่สู่ความสำเร็จ
10. การเรียนรู้ตลอดชีวิต ศักยภาพสู่ความสำเร็จ
11. วิสัยทัศน์ จังหวะความสำเร็จ
12. ความซื่อสัตย์ ดัชนีความสำเร็จที่ยั่งยืน
13. รักษาคำพูด รักษาคำสัญญา ความมั่นคงแห่งความสำเร็จ
14. ชนะความไร้วินัย พลังสำคัญสู่ความสำเร็จ
15. ความถ่อมใจ มิตรสำคัญสู่ความสำเร็จ
16. ความเอาใจจริงเอจัง พลังก้าวสู่ความสำเร็จ
17. ความอดทนพากเพียร พลังยืนหยัดคว้าความสำเร็จ
18. กระทำดีเลิศทุกเวลา บทบันทึกความสำเร็จ
19. ไวต่อความรู้สึกผู้อื่น ความงดงามแห่งความสำเร็จ
20. มนุษย์สัมพันธ์ดีเลิศ ใบเบิกทางความสำเร็จ

นอกจากการนักคิดนักวิชาการตั้งข้างต้นแล้ว นักการศาสนาหลายท่านได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ดังนี้

พระพิพิธธรรมสุนทร (2544 : 12) ได้กำหนดคุณลักษณะของคนไทยที่ประเทศชาติต้องการและมีความจำเป็นต้องปลูกฝังให้ถึงพร้อมในสถานการณ์ปัจจุบัน มี 10 ประการ ดังนี้

1. มีระเบียบวินัย
 2. ความซื่อสัตย์ สุจริต และยุติธรรม
 3. ขยัน ประหยัดและยึดมั่นในสัมมาชีพ
 4. สำนึกในหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และประเทศชาติ
 5. รู้จักคิดริเริ่ม และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
 6. กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รักและเทิดทูนชาติศาสนา พระมหากษัตริย์
 7. มีพลานามัยสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
 8. รู้จักพึ่งตนเอง มีอุดมคติ
 9. มีความภาคภูมิใจ รู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ
 10. มีความเสียสละ เมตตาอารี กตัญญูกตเวที กล้าหาญ และสามัคคีกัน
- พระเทพเวที (2531) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่คนในสังคม ผู้ที่เป็นพลเมืองดีควรประพฤติปฏิบัติไว้ดังนี้

1. ไม่คบขู้สูหามัวหมกมุ่นในทางเพศ
2. ไม่ใจแคบเสพสิ่งเลิครสผู้เดียว
3. ไม่พรวาเวลา ถกถ้อยคำที่เลื่อนลอนไร้สาระ
4. ประพฤติดีมีวินัย
5. ตั้งอยู่ในศีล 5
6. ปฏิบัติหน้าที่สม่าเสมอโดยสมบูรณ์
7. ไม่ประมาท
8. กระตือรือร้นทุกเวลา
9. มีวิจารณ์งานทำการ โดยใช้ปัญญา
10. สุภาพ
11. ยินดีรับฟังผู้อื่น
12. เสียขมงาม รักความประณีต สะอาดเรียบร้อย

13. พุดจน่าฟังตั้งใจ ภาย อ่อนโยน ไม่หยาบคาย
14. มีน้ำใจเอื้อสงเคราะห์ต่อมิตรสหาย
15. เผื่อแผ่ แบ่งปันช่วยเหลือคนทั่วไป
16. รู้จักจัดการงานให้เรียบร้อยและได้ผลดี
17. บำรุงพระสงฆ์ทรงความรู้ ผู้ทรงศีล ทรงธรรม ไคร์ธรรม
18. รักษาความสุจริต
19. อ่านมาก ฟังมาก
20. รู้วิชาของตนจนเชี่ยวชาญ
21. ชอบสอบถามค้นคว้าหาความรู้ยิ่งขึ้นไป

พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ : ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงคนดีไว้ในหน้าที่ของ
คนว่า คนดี คือคนที่มีวิชาความรู้ดี และความประพฤติดี โดยมีแนวทางการประพฤติ ปฏิบัติดังนี้

1. มีความรู้ดี
 2. มีมารยาทงาม
 3. มีความซื่อสัตย์สุจริต
 4. มีน้ำใจดี น้ำใจงาม
 5. พุดจาไพเราะสุภาพ นุ่มนวล ไม่หยาบคายและไม่แข็งกระด้าง พุดแต่เพียงพอดีไม่พุดเพื่อเจ้า พุดแต่ความจริง พุดแต่คำที่สมานให้เกิดความสามัคคี ไม่พุดยุยงให้เขาแตกร้าวกัน
 6. เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้าน
 7. เป็นผู้ประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย
 8. รู้จักรักษาเกียรติยศตนเอง และช่วยรักษาเกียรติยศของญาติและมิตรสหาย
- สถานที่ทำงานของตนเองและของเพื่อนร่วมงาน
9. เป็นผู้รักความสงบ
 10. เป็นผู้สามารถสร้างตนเองให้เป็นหลักฐาน
 11. รู้จักปกครองตนเอง

จากแนวคิดทั้งหมดที่กล่าวส่วนใหญ่มักจะกล่าวถึงลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์
ในลักษณะที่คล้าย ๆ กันและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนทองเนิยนคณาภิบาลที่
กำหนดขึ้นตามรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนนั้นทั้ง 5 ด้าน
ประกอบด้วย 1) ความมีวินัย 2) ความรับผิดชอบ 3) ความซื่อสัตย์ 4) ความเสียสละและสามัคคี
5) ความกตัญญูและกตเวทิตี ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย

4. บริบทของโรงเรียนท้องถิ่นชนบท

โรงเรียนท้องถิ่นชนบท ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 ตำบลท้องถิ่น อำเภอนอม จังหวัด นครศรีธรรมราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 6 ความหมายของชื่อ ท้องถิ่นชนบท ท้อง หมายถึง อ่าว เนิน หมายถึง ดันเนิน ชนบท เป็นราชทินนาม ของพระครูไพโรจน์คณาภิบาล เจ้าคณะอำเภอนอม ผู้ก่อตั้งโรงเรียน และ เป็นผู้อุปการะในเรื่องต่าง ๆ ตลอดมา จึงตั้งชื่อไว้เป็นอนุสรณ์ และเป็นเกียรติประวัติ อักษรย่อ ท.ค. สีประจำโรงเรียน น้ำเงิน – เหลือง สีน้ำเงิน หมายถึง พระมหากษัตริย์ ความเข้มแข็งมั่นคง เครื่องคิดในระเบียบวินัย สีเหลือง หมายถึง ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ สุจริต ความยุติธรรม และขี้อ่อนในคุณธรรม สีน้ำเงิน-เหลือง หมายถึง แนวทางที่โรงเรียนท้องถิ่นชนบท มุ่งสร้าง ให้นักเรียน มีความเข้มแข็ง อดทน มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต ขี้อ่อนใน คุณธรรม และมีความคิดสร้างสรรค์ ต้นไม้ประจำโรงเรียน ต้นเนิน – ไม้ยืนต้นชนิดหนึ่งที่มีอยู่มากในบริเวณนี้ ปรัชญาของโรงเรียน วิชา นรณิ รคนิ แปลว่า วิชาเป็นรัตนะของนรชน คติพจน์ของโรงเรียน “ความรู้ คู่คุณธรรม ”

5. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)

5.1 แนวคิดและปรัชญา (Concept and Philosophy)

กมล สดประเสริฐ (2537 : 8 – 9) ได้กล่าวถึงแนวคิดและปรัชญาของ PAR ไว้ ดังนี้

PAR คือ การวิจัยค้นคว้าแสวงหาความรู้ตามหลักการของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์แบบเดิมๆต่างกันเพียงแต่ PAR นั้นมีวัตถุประสงค์มุ่งไปที่การแก้ปัญหาในการพัฒนา เป็นการวิจัยที่ดำเนินไปด้วยการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมงาน รวมทั้งกระบวนการวิจัยและการมีหุ้นส่วนใช้ประโยชน์จากการวิจัย PAR มุ่งช่วยเหลือกลุ่มคนผู้ด้อยโอกาสในสังคม PAR เชื่อในความสามารถของมนุษย์ที่จะแก้ไขปัญหาของตนเมื่อเมื่อถึงคราวที่ตนจะต้องตัดสินใจว่าจะทำอย่างไร ยังเชื่อต่อไปอีกว่าการศึกษาคควรเป็นการศึกษาที่ให้ประชาชนมีความมั่นใจว่าเขาจะสามารถทำอะไรบางอย่างให้แก่ตนเองได้ PAR ยังเชื่อด้วยว่า การศึกษาคควรเป็นการศึกษาที่ให้การเรียนรู้ที่

เป็นประโยชน์สูงสุดต่อคน เป้าหมายสูงสุดของ PAR คือช่วยประชาชนให้มีเป้าหมายในการพัฒนาการของตนเอง

PAR เป็นกระบวนการวิจัยที่มีการปฏิบัติพลิกแพลงนำเอาการปฏิบัติกับการพิจารณาไตร่ตรองเพื่อการสะท้อนกลับรวมเข้าด้วยกันเพื่อมุ่งไปสู่การแก้ไขอย่างมีเหตุผล โดยใช้วิธีการทำให้การวิจัยเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและเป็นพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติและการพิจารณาไตร่ตรองเป็นผลสะท้อนต่อไป ยิ่งกว่านั้นยังทำให้เกิดเป็นมาตรฐานตามความต้องการด้านการเมือง การปกครอง

ทางวัฒนธรรม สภาพทางสังคม และสภาพเศรษฐกิจของชุมชน PAR อาศัยการยอมรับของประชาชนในสิ่งที่ประชาชนมีอยู่และมิจริง อาศัยภูมิปัญญาที่ถูกต้องตามที่ประชาชนได้สืบทอดต่อเนื่องเป็นประสบการณ์อย่างหลากหลาย ดังนั้น PAR จึงให้น้ำหนักการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นอย่างมาก

PAR เป็นกระบวนการของการทำงานร่วมกัน ซึ่งต้องอาศัยการสืบสวนค้นคว้าปัญหาและข้อโต้แย้งร่วมกันเป็นกลุ่ม วิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหา (ทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ทางวัฒนธรรม และส่วนบุคคล) รวมกันเป็นกลุ่มและเหนือสิ่งอื่นใดต้องปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็น กลุ่มในการแก้ปัญหานั้นๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ยิ่งไปกว่านั้น PAR ยังเป็นกระบวนการวิจัยที่ค่อนข้างจะลำเอียงไปในด้านกระบวนการประชาธิปไตย

PAR ยืนหยัดขึ้นมาได้ด้วยประชาชนผู้มีหัวใจเปี่ยมด้วยการวิจัยเพื่อแสวงหาความรู้ในการแก้ไขปัญหาของตนเอง เป็นเครื่องมือที่ช่วยเหลือกลุ่มคนยากคนจน และคนด้อยโอกาส ด้วยการวาง พื้นฐานของการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่พัฒนากับชุมชน นับเป็นการเอื้ออำนวยต่อกระบวนการที่จะปลดปล่อยให้ประชาชนแก้ปัญหของตนเองได้ ตามความเชื่อว่าคนต้องพัฒนาตนเอง

การใช้ปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วมที่เรียกว่า PAR นี้่อย่างถูกต้อง ก็จะเกิดผลสัมฤทธิ์ อย่างน้อย 3 ประการตามมา คือ 1) ประชากรได้รับการเรียนรู้เพิ่มขึ้น 2) ประชากรมีการพัฒนามากขึ้นและ 3) ประชากรมีการเผยแพร่พลังความรู้อีกมากขึ้น กระบวนการของ PAR นั้นมิใช่เพียงการสืบค้นปัญหาและการแก้ปัญหานั้น แต่เป็นกระบวนการกระตุ้นให้ประชากรมีการกระทำต่อปัญหาเหล่านั้น การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดต่อปัญหาทำให้ประชากรได้มีโอกาสเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ผลสุดท้ายประชากรมิได้เพียงเรียนรู้ในการแก้ปัญหา แต่ได้เพิ่มพูนความรู้ให้พร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาที่ยากไปกว่านี้

สมิท (Smith 1997:173-257) ได้เสนอกรอบแนวคิดของ PAR มีระยะเวลา ดำเนินการอยู่ 6 ช่วง คือ

1. การรู้จักตนเอง : สืบค้นหาสิ่งที่มีอยู่ เมื่อคนในสังคม ชุมชน องค์กร เกิดความตึงเครียดภายใน ความตึงเครียดดังกล่าวทำให้คนมีแรงจูงใจ ความต้องการที่จะแก้ไขปัญหา ความรู้สึกของบุคคลจะยอมเปิดเผยปัญหาและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง

2. การแสวงหาความร่วมมือระหว่างกันบนพื้นฐานของความไว้วางใจ มีความสัมพันธ์ต่อกัน เมื่อปัจเจกบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ตึงเครียดได้เริ่มที่จะรวมกลุ่มกันเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกันและต่างยอมรับผลประโยชน์ร่วมกันทำให้ปัจเจกบุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขสถานการณ์ตึงเครียด กลุ่มผู้มีส่วนร่วมทั้งหมดจะใช้วิธี Focus Group และการสัมภาษณ์รายบุคคล เพื่อให้ได้ข้อมูลต่างๆ ทั้งนี้ผู้มีส่วนร่วมต้องการจะทำงานร่วมมือกันกับนักวิจัยโดยมีความไว้วางใจนักวิจัย

3. ภูมิหลังของสถานการณ์ที่ศึกษา : การยึดมั่นในความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เมื่อนำประสบการณ์ของบุคคลรวมทั้งความคิด ความรู้สึก มาตีแผ่ จะทำให้คนเข้าใจสถานการณ์และปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง มีการกำหนดความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์โดยกลุ่มคนที่ประสบปัญหา มีการค้นหาสถานการณ์ ซึ่งจะเผยให้เห็นความจริง ในลักษณะที่เป็นเหตุและผลสำหรับนักวิจัยและจะเข้าร่วมโดยยังไม่มีแผนของการกระทำหรือการเปลี่ยนแปลงต่างๆ นักวิจัยต้องยอมรับว่าคนยังไม่รู้เรื่องอะไร แต่จะเปิดใจให้กว้างที่จะดูสิ่งต่างๆพร้อมทั้งเรียนรู้ซึ่งจะนำไปสู่การรู้เข้าใจในสถานการณ์เพิ่มขึ้น

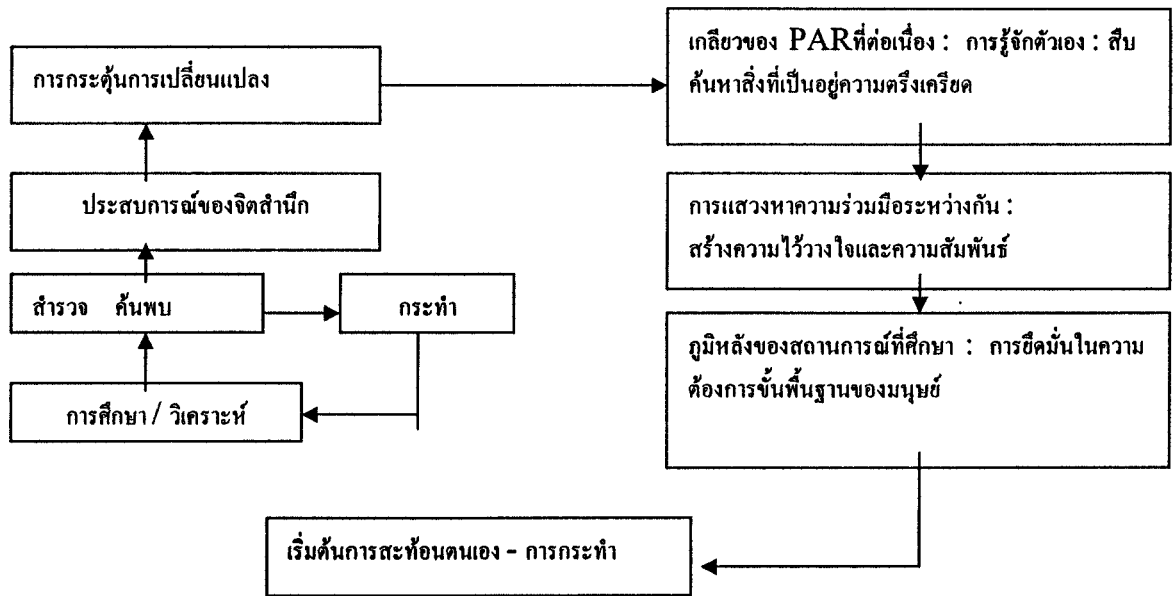
การเริ่มต้นด้วย “praxis” (การสะท้อนตนเอง - กระทำ) กลุ่มคนใน PAR จะทำงาน

โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกันเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม ผู้มีส่วนร่วมจะเริ่มวิพากษ์ หรือการพิจารณาอย่างมีเหตุผล(dialectic) ในเรื่องการสะท้อนตนเอง (reflection) และการกระทำ (action) ซึ่งแต่ละคนจะมีการรับรู้(perception) เกี่ยวกับความจริง (เช่น ปัญหา สถานการณ์) ที่แตกต่างกัน ในช่วงที่มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา จะมีการสำรวจค้นหาคำถามที่สำคัญ ดำเนินการในคำถามเหล่านั้น มีการวิเคราะห์และศึกษา ซึ่งขั้นตอนวิเคราะห์/ศึกษาสำรวจค้นหาและกระทำจะเน้นไปที่การกำหนดความชัดเจนความจริงที่จะเข้าไปศึกษารวมทั้งค้นหาว่ามีสิ่งใดบ้างที่น่าสนใจศึกษา และความจริงที่จะเข้าไปศึกษามีความเป็นไปได้เพียงใด

5. ประสบการณ์ของคนมีจิตสำนึก เมื่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้าใจว่า การกดขี่ทางสังคมและความไม่ยุติธรรมเกิดขึ้นมีองค์ประกอบใดบ้าง คนจะเกิดจิตสำนึกซึ่งจิตสำนึกจะสร้างพลังภายในและระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม

6. การกระตุ้น : การเปลี่ยนแปลง เมื่อคนมีการเปิดเผยตนเองจะทำให้ปัจเจกบุคคลและกลุ่มบุคคลได้รับอำนาจภายในและอำนาจร่วมกัน แต่ละคนจะได้รับการส่งเสริมด้านจิตวิญญาณ สามารถปลดปล่อยพลังจิตวิญญาณออกมาเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงต่างๆ

เมื่อกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนร่วมมีวิสัยทัศน์ที่ไม่ชัดเจน กลุ่มบุคคลสามารถดำเนินการเกลี้ยขง PAR อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะมาเข้าสู่ขั้นตอนใหม่ ตามแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดของการเชื่อมโยงและการสะท้อนความคิดเข้าด้วยกันของ PAR

โดยสรุป PAR มีแนวคิดที่มุ่งในการแก้ปัญหาและการพัฒนา โดยมุ่งช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม ด้วยวิธีเน้นการปฏิบัติและกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ด้วยวิธีเน้นการปฏิบัติและกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม กระบวนการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยใช้หลักการประชาธิปไตยในการทำงานเพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้และมีการกระทำเพิ่มขึ้นและมีการเผยแพร่พลังความรู้เพิ่มขึ้น

5.2 ความหมายของ PAR (Definition)

William Foote Whyte และคนอื่นๆ (1991 : 20-21) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึงการที่ประชาชนบางส่วนในองค์กรหรือในชุมชนที่ศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมกับนักวิจัยอาชีพโดยผ่านกระบวนการวิจัยตั้งแต่เริ่มออกแบบการวิจัยจนถึงการนำเสนอผลการอภิปรายครั้งสุดท้าย ดังนั้น PAR จึงแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับการวิจัยแบบเดิมที่เป็น pure research ซึ่งสมาชิกขององค์กรหรือชุมชนจะถูกปฏิบัติเหมือนกับเป็นผู้ถูกกระทำ (passive : subject) หรือบางครั้งจะมี

ส่วนร่วมเพียงเฉพาะตามขอบเขตที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในโครงการและคอยรับผลการวิจัยที่ผู้วิจัยทำเสร็จแล้ว PAR เป็นการวิจัยประยุกต์ คือการวิจัยทั่วไปนั้นผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพ (professional experts) เป็นผู้ออกแบบโครงการ เป็นผู้รวบรวมข้อมูล เป็นผู้แปลความข้อค้นพบที่ได้ และเป็นผู้ให้ข้อเสนอแนะแก่สมาชิกในองค์กรนั้น ซึ่งการวิจัยแบบเดิมเป็นรูปแบบที่ผู้วิจัยมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ด้านการวิจัย แต่ใน PAR นั้นสมาชิกขององค์กรมีส่วนร่วมในการสืบเสาะหาข้อมูลและกำหนดแนวทางในอนาคตของเขาเอง PAR สามารถกำหนดได้หลายรูปแบบแล้วแต่ความต้องการทางวิทยาศาสตร์และความเป็นไปได้ของ PAR จะถูกพิจารณา

Susan E. Smith และคนอื่นๆ (1997 : 177) ได้ให้ความหมายของ PAR ว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของบุคคลและสังคมที่ถูกกดขี่เพื่อไปสู่เสรีภาพ ประชาชนได้สร้างองค์ความรู้ภายใต้กระบวนการ PAR ซึ่งเป็นเครื่องมือเพื่อการศึกษาและการพัฒนาจิตสำนึกไปพร้อมๆกันรวมทั้งการขับเคลื่อนเพื่อการกระทำ กลุ่มของประชาชนจะเข้ามาร่วมกันในการดำรงชีวิต การตรวจสอบความจริงโดยการถามคำถามที่เฉียบแหลมครุ่นคิดบนสมมติฐานที่สัมพันธ์กับความยากลำบากในชีวิตประจำวันของเขา มีเสรีภาพในทางเลือกต่างๆและดำเนินการหรือกระทำในสิ่งที่มีความหมาย PAR เป็นกระบวนการที่ถอยหลังและเดินหน้าและเป็นกระบวนการที่สะท้อนกลับไปกลับมา ทำให้มีการพัฒนาจิตสำนึกในเชิงวิจารณ์เพิ่มขึ้นในระหว่างกลุ่มสมาชิกประชาชนในกระบวนการ PAR ทำงานอย่างเปิดเผยเพื่อเพื่อเปลี่ยนสถานภาพที่ไม่เป็นธรรมทางสังคม เศรษฐกิจและการตัดสินใจที่เกิดขึ้น ไปสู่ความเป็นอิสระจากข้อผูกมัดและเปิดเผยสิ่งที่เป็นไปได้ทั้งระดับภายนอกและระดับภายใน PAR เป็นการวิจัยที่มีความนึกคิดแบบเปิดเผยซึ่งเป็นการเข้าไปสู่คุณค่าและเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของมัน

พันธุทิพย์ รามสูต (2545 : 59) ได้ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ไว้ว่า เป็นกระบวนการประชาธิปไตยอย่างหนึ่ง ที่บุคคลจำนวนหนึ่งนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยและการลงมือกระทำด้วยตนเองมาปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสังคมของตน ดังนั้นการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจึงเป็นรูปแบบการวิจัยที่ประชาชนที่เคยเป็นประชากรที่ถูกวิจัยกลับบทบาทเปลี่ยนเป็นผู้ร่วมในการกระทำวิจัยนั่นเอง โดยการมีส่วนร่วมนี้จะต้องมีตลอดกระบวนการวิจัย นับแต่การตัดสินใจว่าควรมีการริเริ่มศึกษาวิจัยในชุมชนนั้นๆหรือไม่ การประมวลเหตุการณ์ หลักฐานและข้อมูล การวิเคราะห์และการเสนอสิ่งที่ค้นพบ จนกระทั่งการกระจายความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปสู่การลงมือปฏิบัติ

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม PAR มีความเกี่ยวเนื่องกับการศึกษาผู้ใหญ่ที่มองเห็นการต่อสู้ของมนุษยชาติเพื่อเป็นอิสรภาพและเสรีภาพว่า เป็นกระแงที่สะท้อนถึงการที่บุคคลและกลุ่มบุคคลมีความพยายามจะทำความรู้ให้เป็นประชาธิปไตย ซึ่งการต่อสู้นี้รวมถึงการที่

บุคคลร่วมมือกับนักวิจัย PAR ที่จะสร้างรอยเชื่อมระหว่างความรู้ที่เป็นทางการ ซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐ ความรู้ของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นตัวแทนของวิชาชีพกับความรู้พื้นบ้านที่เป็นตัวแทนของเขาเองด้วย

โดยสรุป PAR หมายถึงกระบวนการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบโดยมีการออกแบบการศึกษาค้นคว้าหาข้อค้นพบเหมือนกับกระบวนการวิจัยโดยทั่วไป แต่การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม PAR เป็นการวิจัยที่นักวิจัย และประชากรบางส่วนหรือทั้งหมดของชุมชน หรือองค์กรเป็นผู้ออกแบบการวิจัยร่วมกันศึกษา ค้นคว้า สืบเสาะหาข้อค้นพบที่เป็นไปได้เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนหรือองค์กรนั้นๆ

ตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนถึงกระบวนการขั้นสุดท้าย กระบวนการศึกษาใช้รูปแบบ Focus Group ซึ่งทุกคนสามารถแสดงบทบาทได้อย่างเท่าเทียมกัน ข้อค้นพบจากการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) สามารถนำมาแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนและองค์กรนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี

5.3 หลักการสำคัญของ PAR

Susan E. smith และคนอื่นๆ (1997 : 183-185) ได้นำเสนอหลักการของ PAR ไว้ว่า PAR มีหลายมิติ ซึ่งการเริ่มต้น PAR จะแปรผันตามสภาพแวดล้อม การเน้นการวิวัฒนาการระดับที่แตกต่างกันของ PAR ขึ้นอยู่กับกลุ่มและสถานการณ์ของกลุ่มที่เข้าไปสู่กระบวนการของ PAR ซึ่ง Susan E. Smith และคนอื่นๆ ได้กำหนดหลักการของ PAR ไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. มุ่งสู่เสรีภาพ (Intend liberation) เสรีภาพเป็นความสำเร็จของชุมชนและสังคมที่มีความเป็นธรรมซึ่งถูกกำหนดโดยความสมดุลในด้านความยุติธรรม อิสรภาพ และระบบนิเวศ

2. พัฒนาวัฒนธรรมแบบเห็นอกเห็นใจกัน (Develop a compassionate culture) ประชาชนจะดูแลซึ่งกันและกัน และมีจุดยืนร่วมกันอย่างแข็งขันในการแบ่งปันความยากลำบาก การเข้าร่วมกันทั้งในด้านเรื่องราว ด้านประสบการณ์ และค่านิยมต่างๆ เขามีจุดร่วมกันที่แน่นอน เขาแสวงหาการเชื่อมโยงกับบุคคลอื่นๆและสร้างความสำนึกในชุมชน บุคคลและสถานที่ วิธีที่หลายๆคนมาร่วมกันอภิปรายเพื่อรวมกันในการพัฒนาจะเน้นคำถามที่สำคัญๆ เช่น เราคือใคร ทำไมเราอยู่ที่นี้ พวกเราเชื่ออะไร จุดประสงค์ของพวกเราเพื่ออะไร เราจะทำงานร่วมกันได้อย่างไร

มีส่วนร่วมในกระบวนการเคลื่อนไหวแบบปฏิริยาสะท้อนกลับอย่างเหนียวแน่น (Participate in cohesively dynamic process of action - reflection) ดังนั้นกระบวนการจึงมีชีวิตและรูปร่าง มีการเปลี่ยนแปลง ไม่เป็นเส้นตรง เปิดเผยและต่อเนื่อง ปราศจากการจำกัดด้วยเวลาหรือข้อคำถามที่ไม่ยืดหยุ่น และเป็นปฏิริยาและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของแต่ละกลุ่ม ประชาชนมีการเคลื่อนไหวระหว่างโอกาสของการวิเคราะห์ การ

ตรวจสอบ และการกระทำคือการหันกลับไปข้างหน้าจากจุดหนึ่งไปสู่อีกจุดหนึ่ง บางครั้งหยุดนิ่งชั่วขณะหนึ่งเพื่อรอช่วงเวลาที่ยาวขึ้นก่อนมีการเคลื่อนไหวและบางเวลามีการเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว บางสิ่งถูกกระทำหรือถูกอภิปรายว่าอะไรคือความสำคัญ

4. คุณค่าเป็นสิ่งที่ประชาชนเชื่อและรู้โดยการใช้ความจริงที่ปรากฏในปัจจุบันเป็นการเริ่มต้นที่สร้างคุณค่า (Value what people know and believe by using their present reality as starting point and building on it) ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทั้งในอดีตและปัจจุบันอย่างมาก และกอบกู้ประวัติศาสตร์ในอดีตและเชื่อมโยงข้อมูลเหล่านี้สู่สภาพแวดล้อมและโครงสร้างต่างๆในปัจจุบัน กลุ่มผู้มีชื่อเสียงด้าน PAR รู้และมีความเชื่อว่าคุณค่าความรู้สึก ความเชื่อของประชาชนและประสบการณ์ของบุคคลเป็นวิถีทางที่สำคัญขององค์ความรู้

5. การตรวจสอบและการปฏิบัติเป็นเนื้อเดียวกัน (Collectively investigate and act) กลุ่มต่างๆทำงานด้วยกันในสิ่งที่เขาต้องการโดยมีการอภิปรายและตัดสินใจเกี่ยวกับคำถามและการกระทำที่สำคัญ ซึ่งการกระทำของเขาจะเน้นการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างมากกว่าการปรับเปลี่ยนที่ตัวบุคคล

6. สร้างองค์ความรู้ใหม่อย่างมีจิตสำนึก (consciously produce new knowledge) กลุ่มจะดำเนินการเกี่ยวกับการเปลี่ยนเส้นทาง การตัดสินใจ และการทำกิจกรรมที่อยู่บนพื้นฐานด้านประสบการณ์ของสมาชิก เขาค้นหาสิ่งใหม่และทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ดังนั้นการกำหนดปัญหาและการแก้ปัญหาเป็นเทคนิคที่ถูกนำมาใช้

นอกจากนี้ PAR ยังยึดหลัก 5 ประการ ดังนี้ (Tad on, 1988 อ้างถึงใน พันธุ์ทิพย์ รามสูตร, 2545 : 62)

1. ให้ความสำคัญและเคารพต่อภูมิความรู้ของชาวบ้าน โดยยอมรับว่าความรู้พื้นบ้านตลอดจนระบบการสร้างความรู้ และกำหนดความรู้โดยวิธีอื่นที่แตกต่างไปจากของนักวิชาการ อันเป็นสิ่งที่ปฏิบัติและยอมรับกันแพร่หลายในหมู่ชาวบ้านคนยากจน เพื่อเป็นทางแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตของเขา

2. ปรับปรุงความสามารถและศักยภาพของชาวบ้าน ด้วยการส่งเสริมและพัฒนาความเชื่อมั่นในตัวของเขาให้สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของเขาเองซึ่งเป็นการนำเอาศักยภาพเหล่านี้มาใช้ประโยชน์แทนที่จะเมินเฉย หรือเหยียดหยามว่าเป็นสิ่งที่ไร้คุณค่า เช่นที่เคยปฏิบัติ

3. ให้ความรู้ที่เหมาะสมแก่ชาวบ้านและคนยากจน โดยให้สามารถรับความรู้ที่เกิดขึ้นในสังคมของเขาและสามารถที่จะทำความเข้าใจ แปลความหมาย และสามารถนำไปใช้ได้ อย่างเหมาะสมสนใจปริทัศน์ของชาวบ้าน โดยการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจะช่วยเปิดเผยให้

เห็นคำถามที่ตรงกับปัญหาของชาวบ้าน เช่น การคืนรถต่อสู้อจากแรงบีบคั้นของผู้มีอิทธิพล ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นคำถามที่นักวิจัยรูปแบบเก่าไม่มีใครนึกถึง และไม่เคยเป็นจุดเน้นในการหาความรู้มาก่อน

5. ปลดปล่อยความคิด การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจะช่วยให้ชาวบ้านและคนยากจน สามารถใช้ความคิดเห็นของตนอย่างเสรีในการมองสภาพการณ์และปัญหาของตนเอง สามารถใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์วิจารณ์ ตรวจสอบข้อเท็จจริงต่างๆ สามารถยื่นข้อคัดค้านพลังอิทธิพลจากภายนอกหรือจากอำนาจกดขี่ของผู้มีอำนาจ Maguire (อ้างถึงใน พันธุ์ทิพ ราษฎร์, 2545 : 62-63) ได้กล่าวถึงการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่า เป็นรูปการวิจัยที่ประกอบด้วย กระบวนการค้นคว้าทางสังคม (Social Investigation) การให้การศึกษา (Education) และการกระทำ (Action) เพื่อที่จะให้ผู้ถูกกดขี่หรือผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ได้มีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ของสังคมซึ่งกระบวนการทั้ง 3 ส่วนของการสร้างความรู้นี้ ไม่ได้เป็นเพียงแต่กระบวนการชุดใหม่ของวิธีการวิจัยเท่านั้น หากยังเป็นแนวทางที่จะเปลี่ยนรูปของบุคคลและสังคมอย่างเป็นระบบ โดยที่การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมมุ่งเน้นการพัฒนาจิตสำนึกอย่างมีวิจารณญาณของชาวบ้าน อันที่จะปรับปรุงสถานะความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของเขา ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานและความสัมพันธ์ในสังคมด้วย การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม สามารถหยั่งรากลึกลงไปถึงประสบการณ์ ทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม เช่น มีความมุ่งหมายที่จะเอาชนะหรือแก้ปัญหาที่ชาวบ้านมีความคับข้องใจอยู่ โดยความพยายามด้วยวิธีการปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม จะทำให้สามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายได้ตรงตามความต้องการที่จะแก้ปัญหานั้น สามารถให้แนวทางแก่ชาวบ้านว่าอะไรคือสิ่งจำเป็น หรือเป็นความต้องการที่แท้จริง และชี้ให้เห็นจุดบกพร่องหรือข้อผิดพลาดในความคิดเกี่ยวกับปัญหาของเขาเอง ซึ่งจะบ่งบอกถึงสถานะสังคมที่ขัดแย้งกันระหว่างความต้องการกับวิธีการสนองความต้องการ และเปิดเผยให้เห็นกลไกที่ควบคุมกระบวนการกดขี่เอารัดเอาเปรียบอยู่ด้วย นอกจากนี้ที่กล่าวมาแล้ว การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมยังช่วยชี้แนะถึงกิจกรรมที่สามารถจะแทรกแซง และเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางสังคมที่เป็นอุปสรรคขัดขวางต่างๆ ได้

โดยสรุป เป้าหมายและหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1. ค้นหาความรู้พื้นบ้านที่เป็นที่ยอมรับและใช้กันแพร่หลาย
2. ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรม
3. สร้างดุลยภาพระหว่างวิทยาศาสตร์ ความรู้ทางวิชาการ กับความรู้พื้นบ้าน
4. ยอมรับความไม่เท่าเทียมกันของภาวะทางสังคม เศรษฐกิจ

5.4 ลักษณะสำคัญของ PAR

สุริยา วีรวงศ์ (อ้างถึงในโครงการฝึกอบรมสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2544 : 3-7) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของ PAR ไว้ดังนี้

1. เน้นการศึกษาชุมชน โดยมองคนในฐานะสมาชิกชุมชน และพฤติกรรมจะถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจสังคมและการเมือง เป็นวิธีการวิจัยที่เน้นวิถีชีวิตในชุมชน

2. เน้นการสังเกต การสัมภาษณ์ อย่างไม่เป็นทางการ และการบันทึกข้อมูลในขณะที่มีการใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลเฉพาะเรื่องอย่างละเอียดลึกซึ้ง นักวิจัยมีโอกาสซักถามและตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาด้วยการเปลี่ยนคำถามและ หรือ ตรวจสอบแหล่งข้อมูลอื่นๆ

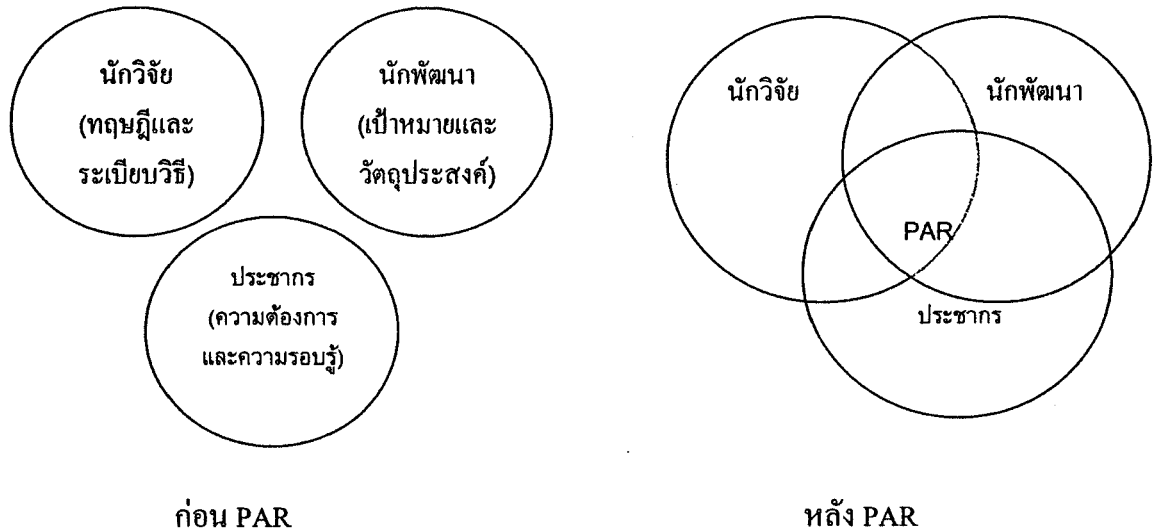
3. เน้นการให้เวลาที่ยาวนานในการเก็บข้อมูลเพื่อให้สามารถแน่ใจได้ว่านักวิจัยและชาวบ้านจะได้เข้าใจซึ่งกันและกัน มีการตีความข้อมูลไม่คลาดเคลื่อน ชาวบ้านมีโอกาสได้คำตอบเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมและพฤติกรรมที่ปฏิบัติกันจริงรวมทั้งแน่ใจได้ว่าชาวบ้านไม่ได้เอาใจนักวิจัย โดยให้ข้อมูลที่คาดว่านักวิจัยอยากได้หรือเป็นข้อมูลที่ชาวบ้านบางกลุ่มต้องการ

4. เน้นการให้ความสำคัญกับข้อมูล และความคิดชาวบ้านการเก็บข้อมูลเป็นการแลกเปลี่ยนข่าวสารในลักษณะสื่อสารสองทาง (Two – way communication) และการสัมภาษณ์อยู่ในลักษณะการพูดคุยแลกเปลี่ยนที่เรียกว่า “dialogue” นักวิจัยและชาวบ้านศึกษาสภาพชุมชนร่วมกัน การพูดคุยแลกเปลี่ยนจะมีทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่ม

5. ศึกษาชุมชนโดยเน้นการวิเคราะห์ปัญหา และศึกษาแนวทางเพื่อแก้ปัญหา วางแผนงาน โครงการ และปฏิบัติตามแผนและติดตามประเมินผล

ลักษณะเด่นของ PAR เป็นวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหา การดำเนินการติดตามผล จนถึงขั้นประเมินผล ดังนั้น PAR จึงเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เชิงทฤษฎีและระเบียบวิธีของ

นักวิจัย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนักพัฒนาและความต้องการ กับความรู้ของประชากร สามารถเขียนเป็นแผนภาพดังนี้ (ศุภางค์ จันทวานิช, 2543 : 70)

ภาพที่ 2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างนักพัฒนา นักวิจัย และชาวบ้านก่อนและหลังการวิจัยแบบ PAR

จากแผนภาพดังกล่าว วงกลมแต่ละวงหมายถึง โลกทัศน์หรือวิธีมองปัญหาของแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โลกทัศน์ของแต่ละฝ่ายต่างกันไปตามกรอบแนวคิดที่ตนยึดถือ หลังจากที่ได้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมแล้ว คนทั้งสามกลุ่มจะมี “โลกทัศน์ร่วม” ในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการวิจัย จะเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพ พันธุ์ทิพย์ รามสูต (2545 : 64-69) ได้กล่าวถึงลักษณะเด่นของ PAR ไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. เป็นการสร้างความรู้ (Produce Knowledge) โดยการผสมผสานระหว่างความรู้จากนักวิชาการ ความรู้พื้นบ้าน เป็นการเรียนรู้ร่วม (Co-generative learning) ซึ่งค่อยๆ ขยายจากการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วนจนเป็นการมีส่วนร่วมจนเต็มรูปแบบระหว่างชาวบ้านกับนักวิจัย และสร้างความรู้สึกร่วมกัน ผสมผสานทฤษฎีกับการปฏิบัติให้เกิดความรู้ใหม่

รูปแบบของความรู้ที่ได้จาก PAR เป็นลักษณะปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ซึ่งเป็นวิถีชีวิต เป็นปริทัศน์ทางจิตที่รวมเอาความอยากรู้อยากเห็นเข้ากับความเปิดใจกว้าง ความผจญภัย เข้ากับการค้นพบสิ่งใหม่ๆ เป็นความต้องการที่จะเสริมความรู้แก่ตนเองโดยผ่านวิธีการใหม่ เป็นความมุ่งมั่นว่าการพบสิ่งใหม่หมายถึงการเปิดหนทางใหม่ เป็น สหวิทยาการ (Interdisciplinary) ไม่ใช่จากการเรียนแต่เป็นการปฏิบัติ เป็นผลจากการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง และทำงานอย่างเป็นระบบ ที่นำไปถึงรูปแบบความคิดที่ยืดหยุ่นมากขึ้น ดังนั้น สหวิทยาการ จึงเป็นการฝึกปฏิบัติทั้งโดยส่วนตัวและร่วมกันกับผู้อื่น เป็นวิธีการฝึกฝนให้เกิด

ทักษะในการพัฒนาจิตมากกว่าจะจดจำทฤษฎี ยิ่งไปกว่านั้น PAR ไม่เป็นแค่เพียง สหวิทยาการ เท่านั้นแต่เป็นการเรียนรู้ข้ามสาขาวิชา (Trans disciplinary) คือความพยายามที่จะสร้างความเข้าใจ ที่ข้ามพื่นเขตแดนของวิชาชีพซึ่งมีลักษณะเฉพาะเจาะจง ออกไปสู่ความหลากหลายกว้างขวาง เป็น การขยายปรัทัศน์จากเฉพาะสาขามากกว่าสหวิทยาการที่มีความเกี่ยวพันกันเพียง 1-2 สาขาเท่านั้น

3. PAR ยังลงมือกระทำให้ความเข้าใจกันนั้นออกมาในรูปธรรม เป็นความจริง (Act to transform reality) ดังนั้น จังหวะของ PAR จึงเป็นการสะท้อนความคิด ลงมือปฏิบัติ และสะท้อนความคิดแล้วลงมือปฏิบัติไปเช่นนั้น (Reflection - Action - Reflection - Action ...) จึงเท่ากับการทบทวนความคิด หรือสะท้อนความคิดของตนเองแล้วนำไปลงมือปฏิบัติ (Direct Act) เป็นการชี้นำการปฏิบัติที่ทำให้บุคคลตระหนักถึงการที่ตนเองเป็นที่พึ่งแห่งตน หรือตนชี้นำ ตนเอง

4. การลงมือปฏิบัติความรู้หรือใช้ความรู้ลงสู่การปฏิบัติ (Practical) เป็นลักษณะเด่นของ PAR อีกประการหนึ่ง ที่เน้นการชูประเด็นปัญหาที่สำคัญและเป็นจริงของท้องถิ่น ซึ่ง เท่ากับเป็นการให้การศึกษาแก่ผู้ใหญ่ในท้องถิ่น โดยวิธีเรียนที่ไม่เน้นความรู้เป็นทฤษฎีและเน้น การวิเคราะห์วิจารณ์ ซึ่งเป็นลักษณะแบ่งแยกคน แยกความแตกต่างของเพศ PAR จะเป็นองค์กร ช้นพื้นฐานระดับรากหญ้า (grass root) ที่ให้โอกาสคนชายขอบของกระบวนการพัฒนา ได้ สามารถดำรงอยู่และพัฒนาทบตาของตนเองได้

5. PAR เป็นกระบวนการเปิดเสรี (Inclusive) ที่ใช้ทรัพยากรอย่างมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการสร้างความรู้จากวิธีการและความรู้ที่มีอยู่โดยไม่พยายาม แยกหรือจำกัดขอบเขตสิ่งใด ทุกความคิดเห็นจะได้รับการรับฟัง และยอมรับ เป็นการให้โอกาส ทุกคนได้เรียนรู้ (Learning for all) ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของ PAR

6. กระบวนการ PAR เป็นสิ่งมีชีวิต มีชีวิต มีรูปร่าง (Organic) เป็น กระบวนการต่อเนื่องที่ไม่มีเวลาจำกัด เป็นรูปแบบเปิดที่ไม่สามารถกำหนดแผนการล่วงหน้า ไม่ สามารถทำนายผลล่วงหน้าได้อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ตาม กระแสที่นักวิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนและเคลื่อนไหวไปตามความขึ้นลงของสถานการณ์โดยไม่ มีทฤษฎีตายตัว ไม่มีกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ หรืออุดมการณ์ที่เป็นกรอบกำหนด

PAR เป็นการนำเสนอการเปลี่ยนจุดเน้นจากข้อสรุปหรือผลของการวิจัยเป็นการ เน้นกระบวนการและบริบทแทน นักวิจัยภายนอกจำเป็นต้องมีความรู้และมีความผูกพันต่อกลุ่ม ชาวบ้านรวมทั้งความสนใจของเขา หากไม่แล้วจะไม่สามารถสร้างความเชื่อถือไว้วางใจให้เกิดขึ้น ได้ใน PAR นักวิจัยภายนอกจึงเป็นแค่ที่ปรึกษา ผู้ช่วยเหลือ (Facilitator) มากกว่าเป็นผู้ควบคุม หรือผู้กำหนดโครงการวิจัย (Forester and Ward, 1992)

7. สร้างความตระหนักถึงความเป็นตัวของตัวเอง (Self Awareness) การสร้างความตระหนักในตนเองให้เกิดขึ้นกับประชาชนนั้นต้องเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม (Fals Borda, 1991) โดยที่ PAR จะช่วยให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง พัฒนาอัตมโนทัศน์ (Self concept) ของประชาชน นักวิจัย PAR จึงต้องเลิกพะวงถึงกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ให้ได้มาซึ่งคำตอบเพียงอย่างเดียว แต่ควรคำนึงถึงการสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นกับประชาชนที่เราทำงานด้วย ให้เขาสามารถรู้จักตนเอง สะท้อนตัวเองออกมา โดยการยอมรับการวิจารณ์อย่างตรงไปตรงมา เพราะการที่เราค้นหาตัวเองพบจะทำให้เราสามารถยอมรับผู้อื่นได้และทำให้คิดสิ่งต่างๆ ในลักษณะของกลุ่มมากกว่าตนเอง นั่นคือบุคคลและกลุ่มจะต้องเกื้อหนุนกันในการเรียนรู้และร่วมมือกับการเปลี่ยนแปลงสังคมของเขา

8. PAR จะช่วยสร้างสังคมนิเวศ (Ecological Society) ที่คนในชุมชนมีการพึ่งพาอาศัยกัน ล้มเลิกระบบเจ้านาย สร้างความผสมผสานกลมกลืนระหว่างมนุษยชาติกับธรรมชาติและมนุษย์กับมนุษย์ให้เกิดขึ้นใหม่ สังคมนิเวศเกิดขึ้นได้จะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกสังคม ในลักษณะของความเป็นประชาธิปไตยเท่าเทียมกันเท่านั้น

9. PAR เป็นการมองอนาคต (Future oriented) ดังนั้นนักวิจัย PAR จะต้องรู้จักวิธีการสร้างฉากสำหรับการเรียนรู้ในชุมชน การสร้างแนวทางสำหรับการกระทำ แนวทางปฏิบัติที่ไม่เคยมีมาก่อน การทบทวนและปรับเปลี่ยน การปรับปรุงแก้ไขระบบที่เป็นสมาชิกอยู่ การพัฒนาตัวอย่างโครงสร้าง หรือภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์มุ่งสู่อนาคตที่ต้องการ เป็นต้น

10. PAR มองโลกในแง่ดี (Optimistic) ตามหลักการพื้นฐานของแนวคิดปลดปล่อยที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนสามารถที่จะจัดการเรื่องต่างๆ ในสังคมของเขาได้ ซึ่ง PAR เป็นวิธีการที่จะส่งเสริมศักยภาพด้านนี้ของบุคคล

PAR เชื่อว่า อิสรภาพของมนุษย์มีความสำคัญที่สุด และมนุษย์มีสิทธิ์มีอำนาจที่จะแสวงหาอิสรภาพแก่ตัวเองด้วยการปลดปล่อยตนเอง (Self-emancipation) และการปลดปล่อยที่แท้จริงจะได้มาจากทุกคนมีส่วนร่วม ซึ่งจะนำไปถึงการสร้างสังคมใหม่ที่ประชาชนทุกคนเป็นผู้กระทำโดยอาศัยความรู้ที่เขาสร้างขึ้นเอง

5.5 ความตรงและความเที่ยงของ PAR

นิตยา เงินประเสริฐศรี (อ้างถึงในเอกสารประกอบการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของสถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล, 2546 : 71-72) ได้กล่าวถึงความตรงและความเที่ยงของ PAR ว่า ความตรงและความเที่ยงเมื่อนำมาใช้ใน PAR เป็นเรื่องที่แตกต่างกันจากแนวคิดของการวิจัยแบบดั้งเดิม ยกตัวอย่าง เช่น เมื่อนำ PAR มาใช้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลที่ได้จาก PAR จะถูกพิจารณาว่ามีความตรงและความเที่ยง เมื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ใน

เชิงสภาพแวดล้อม และ / หรือ นัยหนึ่ง คนในท้องถิ่นจะเป็นผู้เข้าใจในเรื่องความตรงและความเที่ยงทั้งนี้ผลจากการวิจัยจะก่อให้เกิดผลในเชิงบวกต่อพวกเขา

อย่างไรก็ตาม PAR ได้พยายามสร้างความตรงให้เกิดขึ้นในงานวิจัย พิจารณาได้จากการเริ่ม PAR จะให้คนในท้องถิ่นที่มีพลังอำนาจใช้ความรู้ท้องถิ่นที่จะกำหนดปัญหา โอกาส และทางแก้ไขปัญหานั้น PAR ยังใช้วิธีสามเส้า (triangulation) ซึ่งหมายถึง การใช้ข้อมูลจากหลายๆแหล่ง วิธีการต่างๆเพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่เก็บมาได้มีความตรง ความเที่ยงและความสมบูรณ์ วิธีการสามเส้า ที่นำมาใช้ใน PAR แบ่งออกเป็น 2 วิธีการ คือ วิธีการสามเส้าจากภายนอก (external triangulation) และวิธีการสามเส้าจากภายใน (internal triangulation)

1. วิธีการสามเส้าภายนอก เป็นการตรวจสอบโดยเปรียบเทียบข้อมูลที่ PAR ได้สร้างขึ้นกับข้อมูลที่ได้จากแหล่งภายนอก เช่น การสำรวจสำมะโนประชากร สถิติของหน่วยราชการ ภาพถ่าย งานวิจัยในท้องถิ่น เป็นต้น การตรวจสอบภายนอกมักขึ้นอยู่กับตรวจสอบข้อมูลทุติยภูมิ วิธีการสามเส้าจากภายใน เป็นการใช้เทคนิคต่างๆภายใน PAR เพื่อเสริมสร้างความตรง ใน PAR เทคนิคที่นำมาใช้ ได้แก่

1.1 การได้ข้อมูลจากกลุ่มผลประโยชน์ที่หลากหลาย เพื่อเปรียบเทียบ ทัศนคติที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มผลประโยชน์ที่แตกต่างกันจะมีการรับรู้เกี่ยวกับความจริงที่แตกต่างกัน

1.2 การใช้วิธีการและเทคนิคที่แตกต่างกันเพื่อสำรวจตรวจสอบในหัวข้อเดียวกัน เช่น ในการอธิบายแนวทางที่ชุมชนใช้เขตแดนของตน จะต้องใช้วิธีเดินสังเกต สัมภาษณ์กลุ่ม และให้สมาชิกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทำแผนที่แสดงเขตแดน

1.3 การใช้เจ้าหน้าที่มืออาชีพที่ไม่ใช่คนในท้องถิ่น และเป็นผู้ที่มีภูมิหลังทางวิชาการที่แตกต่างกัน ในประเด็นเดียวกัน ถ้าใช้วิทยาการ (interdisciplinary) จะมีคำถามที่หลากหลายและแตกต่างกัน ตัวอย่าง เช่น การวางแผนครอบครัวของผู้หญิงในชุมชน ประเมินโดยนักมานุษยวิทยา(ใช้คำถามปลายเปิด) เจ้าหน้าที่พยาบาล และการอภิปรายกลุ่มร่วมกันกับกลุ่มผู้หญิงในชุมชน.

5.6 เทคนิคการจัดประชุมแบบมีส่วนร่วม

เทคนิคนี้เป็นกระบวนการสร้างการเรียนรู้วิธีหนึ่ง ที่อาศัยการประชุมแบบมีส่วนร่วมเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์กับผู้อื่น โดยเน้นความเสมอภาค เพื่อผู้เข้าร่วมประชุมได้เรียนรู้ ความแตกต่างหลากหลายทางความรู้ ทางความคิด รู้จักอคติ (เมื่อมีผู้ไม่เห็นด้วยกับความคิดของเรา) และประนีประนอม โดยใช้เหตุผล คือการทราบข้อมูลอย่างถูกต้อง และเพียงพอ มิใช่การใช้ความรู้สึกหรืออารมณ์มาใช้ในการตัดสินใจร่วมกัน

การประชุม จำนวนมาก เช่น การประชุมเพื่อสั่งงาน การบรรยาย การอภิปรายหมู่ การประชุมซิมโพเซียม มักเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมประชุมมีส่วนร่วมด้วยน้อย หรืออาจไม่มี ซึ่งทำให้ไม่ได้ทราบคำชี้แจงในประเด็นที่สงสัยได้มากเพียงพอเพื่อประกอบการตัดสินใจ ดังนั้น ผู้จะใช้การประชุมในลักษณะดังกล่าวต้องคิดให้ดีว่าจะให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมด้วย น้อยหรือมาก ถ้าจะให้มีส่วนร่วมด้วยมาก ต้องใช้กิจกรรมการประชุมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมให้มากด้วย

ลักษณะการประชุมที่เพิ่มระดับการมีส่วนร่วมมากขึ้น คือผู้เข้าประชุมมีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้ระดับปานกลาง จนถึงมากขึ้นในแต่ละการประชุมนั้น ๆ เช่น ใน 1 วันอาจจัดกิจกรรมผสมผสานหลายแบบได้ ดังตัวอย่างจากหลักสูตรการอบรมผู้ที่จะเป็นอาสาสมัคร วัฒนธรรมบุญในวิชาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้ง ในเวลา 2 ชั่วโมง ก็อาจใช้ถึงกิจกรรม 4 ให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้นได้ดังนี้

1) เกมส์	20 %
2) อภิปรายกลุ่มย่อยเป็นกลุ่ม ๆ	30 % (โดยแบ่งกลุ่ม กลุ่มละไม่เกิน 15 คน)
3) การประชุมเชิงปฏิบัติการ	30 % (ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ฝึกปฏิบัติ)
4) การบรรยาย	20 %

การใช้ทั้ง 4 กิจกรรมในการประชุมวันนั้น จึงเป็นการลดความจำเจ นอกจากนี้ การใช้หลากหลายกิจกรรม ทำให้มีส่วนร่วมในการฝึกอบรมมากขึ้น ได้ถึง 80 % (กิจกรรมที่ 1 ถึง 3 ข้างต้น)

หลักการ

การประชุมแต่ละประเภทส่งผลต่อการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน พิจารณารูปแบบการประชุมต่าง ๆ กับระดับเปอร์เซ็นต์ (โดยประมาณ) ผู้เข้าประชุมได้มีส่วนร่วมด้วยดังนี้

ตารางที่ 2.2 การประชุมต่างๆ และเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์การมีส่วนร่วม (โดยประมาณ)

มีส่วนร่วมน้อย หรือ ไม่มี 0 – 20 %	มีส่วนร่วมปานกลาง 21 – 40 %	มีส่วนร่วมมาก 41 – 100 %
<ul style="list-style-type: none"> - ประชุมสั่งงาน (unresponsive meeting) - แสดงบทบาทสมมติ (role playing) - อภิปรายซิมโพเซียม (dsymposium) - การบรรยาย (lecture) - การอภิปรายหมู่ / คณะ (panel discussion) - ประชุมใหญ่แนว (conference) - การประชุมชี้แจงผลการศึกษามักจัดกัน (summary of the study) 	<ul style="list-style-type: none"> - เสวนาสาธารณะ (dialogue forum) - การสาธิตวิธี (method demonstration) - การสาธิตผล (result demonstration) - ประชุมสัมมนา (seminar) - การประชุมชี้แจงผลการศึกษาและรับฟังความคิดเห็น (meeting for the summary and sharing opinion) 	<ul style="list-style-type: none"> - การระดมพลังสมอง - การเสวนา / โต้กัน - อภิปรายกลุ่มย่อย - แบ่งกลุ่มปรึกษา - ประชุมเชิงปฏิบัติการ - การประชุมประชาคม - การประชุมประชาพิจารณ์ - เกมต่างๆ

โดยทั่วไปการประชุมจำนวนไม่น้อยมักไม่ได้ประโยชน์เท่าที่ควร น่าเบื่อหน่ายและยึดเยื้อกินความจำเป็น แต่ทุกหน่วยงานก็มักต้องอาศัยการประชุมที่จะรวมบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามาเพื่อให้ข่าวสาร หรือ กระตุ้นความตื่นตัวและหากมีส่วนร่วมมากขึ้นในหลายโอกาสก็ได้แลกเปลี่ยนข่าวสารหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอันจะทำให้ความน่าเบื่อหน่ายลดลงได้

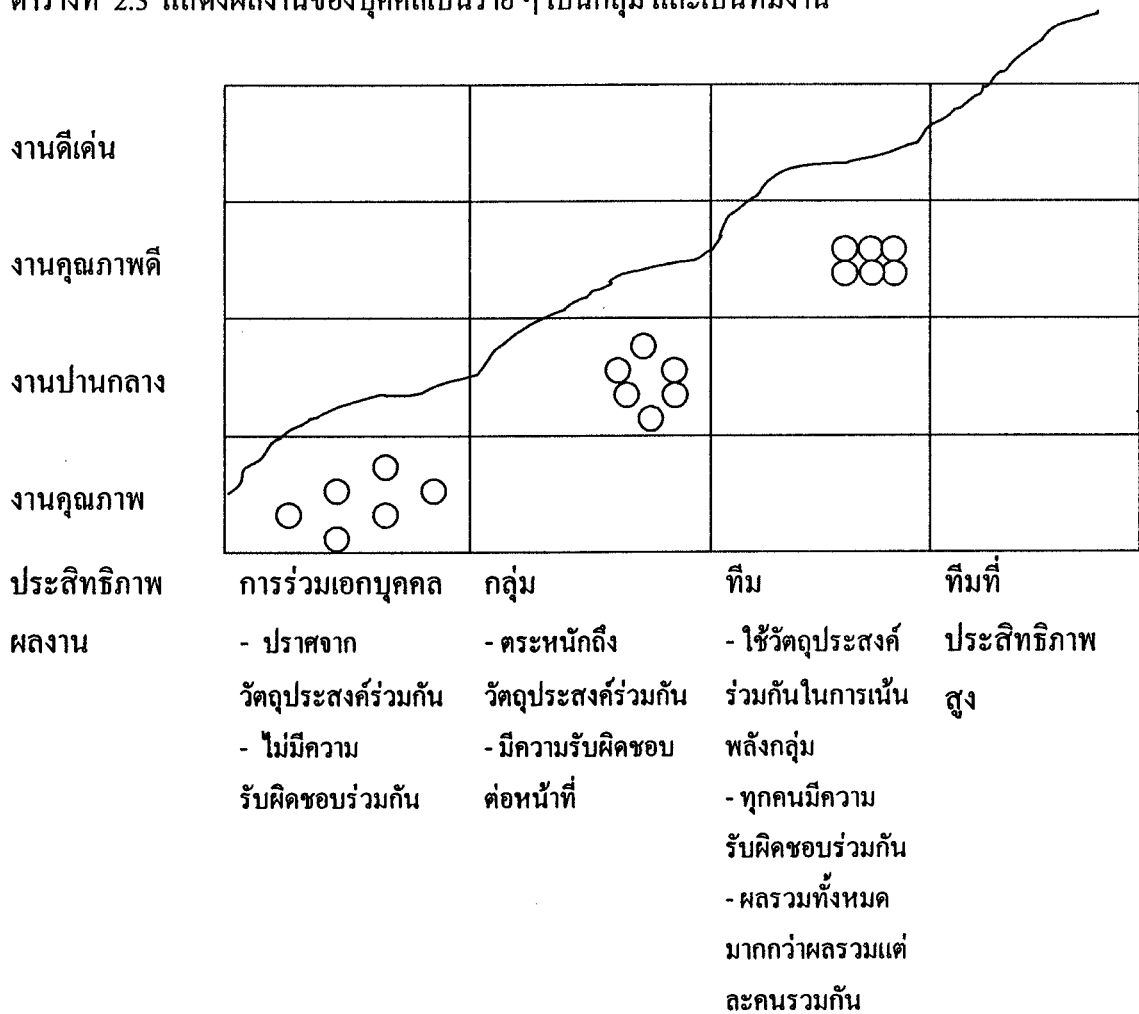
การประชุมในหน่วยงาน บางครั้งถ้าผู้นำผู้เข้าประชุมมาคูณด้วยเงินเดือนแต่ละคน และเวลาที่ใช้ไปกับการประชุม ก็นับเป็นมูลค่าที่น่าตกใจเพราะเป็นมูลค่าสูงอาจไม่คุ้มค่า ดังนั้น ต้องคำนึงว่าควรใช้การประชุมและเวลาในการประชุมตามความเหมาะสม โดยมีการเตรียมการประชุมให้ดีแม้จะเสียค่าใช้จ่ายบ้างแต่ก็เป็นสิ่งที่คุ้มค่า

โดยทั่วไปในการประชุมนั้น ถือว่า ผู้ดำเนินการประชุมต้องมีความชำนาญ หากไม่รู้ว่า จะประชุมประเภทใด ด้วยวิธีเช่นใด หรือที่นำศรัทธา คือ ตนประชุมไม่เป็นแต่ไม่รู้ว่าตนขาดความสามารถเรื่องนี้จึงไม่คิดจะปรับปรุงอะไร ก็ทำให้หน่วยงานนั้น ๆ ยิ่งเสียหายมากขึ้น

การประชุมที่ดีจะมีประโยชน์อย่างมากจนสามารถกระตุ้นทั้งองค์กร และผู้คนให้ร่วมกันทำงานเป็นทีมจนประสบความสำเร็จอย่างมากได้

ในการทำงานเป็นทีม โดยเฉพาะทีมที่มีประสิทธิภาพสูงฝ่ายฝึกอบรม (2536) ระบุว่างานมากที่สุด (ดีเด่น) มากกว่าผลงานของแต่ละบุคคลที่มีประสิทธิภาพต่ำ หรือผลงานของกลุ่ม (ประสิทธิภาพปานกลาง) หรือทีมตามปกติ (ประสิทธิภาพดี)

ตารางที่ 2.3 แสดงผลงานของบุคคลเป็นราย ๆ เป็นกลุ่ม และเป็นทีมงาน

องค์ประกอบของการประชุมที่สนับสนุนการมีส่วนร่วม ซึ่งจำแนกองค์ประกอบใหญ่ ๆ เป็น 3 องค์ประกอบ (และเป็นแนวทางที่จะสนับสนุนการมีส่วนร่วม) คือ 1) ผู้ดำเนินการประชุม (ผู้นำ) 2) ผู้เข้าร่วมประชุม 3) เทคนิควิธีการ

วิธีการ / ข้อควรคำนึงถึง

1. ผู้ดำเนินการประชุม

ถ้าจะเน้นให้การประชุมมีส่วนร่วมมากขึ้นผู้ดำเนินการประชุมควรต้องคำนึงถึง

1.1 หน้าที่หลักที่จะทำให้ภาพรวมของสถานการณ์หรือสภาพปัญหาเกิดความเข้าใจได้มากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับผู้ดำเนินการประชุมนี้เอง ซึ่งอาจใช้เทคนิคในวิธีการของแผนที่ความคิด (mind map) ที่กล่าวมาในข้อ 2 ของบทที่ 2 นี้ เพื่อแจกแจงประเด็น และสรุปให้เข้าใจ อันจะทำให้ผู้ร่วมประชุมเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหาได้ดีขึ้น

1.2 ให้ผู้ดำเนินการประชุมเตรียมรูปแบบการประชุมและวาระประชุม พுகุญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก่อนการประชุม และเมื่อเริ่มประชุมก็นำวาระประชุมและกฎกติกาพื้นฐานการประชุมความเห็นชอบจากที่ประชุมก่อน เพื่อเป็นพื้นฐานว่าการประชุมจะเป็นไปตามกฎที่ได้เห็นชอบกันแล้วนี้ และผู้ดำเนินการประชุม ต้องสร้างบรรยากาศให้ผู้เข้าประชุมรู้สึกเท่าเทียมกัน การให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสมอหน้าและต้องทำตัวเป็นกลางต่อปัญหาต่าง ๆ

1.3 ต้องมีทักษะในเรื่องของมนุษย์ว่า เขาต้องการแสดงออกอย่างไร เพียงใด ต้องใช้เวลาและโอกาสบ้างตามสมควร

1.4 ต้องสามารถ เรียบเรียงใจความที่ผู้เข้าประชุมแสดงความคิดเห็นและสรุปความได้

1.5 ต้องสร้างความพอดี ในเรื่องการให้การอภิปรายประเด็นใดให้เป็นไปพอเหมาะ และจึงค่อยขยับไปอภิปรายเรื่องใหม่ต่อไปได้

1.6 ต้องเป็นนักฟังที่ดี โดยทั่วไปบุคคลระดับหัวหน้า หรือนักส่งเสริม มักเป็นผู้ที่พูดแล้วคนอื่น ๆ ต้องฟังจนชิน จึงมักจะเป็นผู้ผูกขาดการประชุม จนมีคำกล่าวที่ว่า “บุคคลดังกล่าวหรือคนในระดับหัวหน้านั้นควรต้องเรียนรู้ที่จะฟังบ้าง”

1.7 ในการประชุมที่ไม่เป็นทางการกับชาวบ้าน ต้องให้ความเป็นกันเอง โดยพูดคุย ออกรอกเรื่องต่าง ๆ เข้าด้วยกัน แต่ก็ยังนำเข้าสู่ประเด็นเรื่องตามวาระประชุมได้

1.8 เปิดโอกาสเป็นรายบุคคล ให้แต่ละคนได้แสดงความรู้สึกหรือประสบการณ์ แล้วพยายามโยงเรื่องต่าง ๆ เข้าด้วยกัน แต่ก็ยังนำเข้าสู่ประเด็นเรื่องตามวาระประชุมได้

1.9 ช่วยกลุ่มหรือสมาชิกโดยหาทางให้อธิบายคำพูดหรือ ความคิดเห็นเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้นแต่ไม่ขยายความจนยืดเยื้อ หรืออภิปรายต่อ

1.10 สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองต่อทุกฝ่าย โดยปรับเจตคติที่ดีต่อกัน อาจใช้เกมส์ละลายพฤติกรรมนำก่อน เพื่อให้บรรยากาศเป็นธรรมชาติ เสมือนหนึ่งว่า เป็นการพูดคุยอยู่ในวงสนทนาที่ทั้งวิชาการ ผสมผสานชีวิตประจำวัน และเหตุการณ์ที่ปรากฏในข่าวทั่วไป

1.11 ในกรณีผู้ดำเนินการประชุมเป็นวิทยากรประจำกลุ่ม ของการประชุมแบบไม่เป็นทางการอาจต้องแบ่งกลุ่มย่อยออกจากการประชุมกลุ่มใหญ่ โดยเทคนิคดังนี้

- ใช้วิธีการนับ 1, 2, 3, 4, ... แล้วคนที่นับ 1, 2, 3, 4, ... เช่นนี้ จากนั้นผู้
นับเลขเดียวกันมาอยู่กลุ่มเดียวกัน

- ใช้วิธีการจับฉลากให้จับว่าผู้ใดอยู่กลุ่มใด
- ใช้การนั่งใกล้กันอยู่แล้วก็กำหนดกลุ่มเอา โดยมักเป็นกลุ่มละ 6 – 10 คน
- ใช้เกมส์หรือกิจกรรมเข้าจังหวะมาแบ่งกลุ่ม เช่นให้สมาชิกทุกคนยืนเป็น
วงกลม แล้วร้องเพลงประกอบจังหวะ แล้วให้จับกลุ่ม 3 หรือ 4 คน

1.12 ไม่พูดจาถูกหรือเยาะเย้ยผู้เสนอความเห็น ซึ่งอาจนำความเคียดแค้นหรือ
รำคาญ แต่ให้ใช้ความสุภาพเสมอ เมื่อต้องจำกัดเวลาพูด หรือเพื่อป้องกัน การพูดออกนอกเรื่อง

1.13 หากมีการยื่นข้อ บางเรื่องอาจขอความคิดเห็นเป็นมติลอย ๆ (straw vote)
เพื่อ ฟังดูว่าที่ประชุมเห็นอย่างไร เช่น ถามว่า “เราคิดว่าควรจำกัดเวลาผู้พูดหรือไม่ “หรือ” เราคิด
ว่าจะเลิกการประชุมเวลาที่กำหนดไปกี่ชั่วโมง” เพื่อดูความเห็นจากที่ประชุม

1.14 ผู้นำการประชุมควรมีทักษะในการสอบถาม เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม เช่น
ถามว่า “ใครเคยชมเรื่อง ... ทางโทรศัพท์บ้าง” หรือเพื่อทราบอายุผู้ที่ร่วมประชุม เช่น “ใครอายุเกิน
50 บ้าง” ก็จะทราบว่าผู้ประชุมอายุในระดับ 50 ปีขึ้นไป ที่ควรคำนึงถึงประสบการณ์ และ
กิจกรรมที่จะทำให้เหมาะสม

1.15 ผู้นำการประชุมต้องเข้าใจว่า ผู้เข้าประชุมมาจากประสบการณ์ที่แตกต่างกัน
บางโอกาสจำเป็นต้องหลอมรวมพฤติกรรมเหล่านี้ โดยการฝึกอบรมแบบกระบวนการกลุ่ม ซึ่งทำ
ได้โดยให้ที่ประชุมระบุว่า พฤติกรรมใดที่พึงประสงค์เป็นลำดับ 1, 2, 3, ... และไม่พึงประสงค์
เป็นลำดับ 1, 2, 3, ... จากนั้น นำมาสรุปเขียนติดข้างฝาไว้ เป็นข้อตกลงซึ่งที่ประชุมส่วนใหญ่เห็น
ร่วมกัน ก็จะช่วยเปลี่ยนพฤติกรรมสมาชิกได้มาก

1.16 ผู้นำการประชุมอาจพบว่าเมื่อแยกกลุ่มย่อยประชุม กลุ่มอาจไม่ค่อยคิดริเริ่ม
ตามใบมอบหมายงานที่ให้ แต่ก็ต้องไม่เข้าไปช่วยตลอดเวลา ปล่อยให้คิดเองบ้าง แต่ติดตาม
ความคืบหน้าอยู่ห่าง ๆ เข้าไปช่วยในช่วงที่จำเป็นเท่านั้น ต้องกระตุ้นให้สมาชิกตัดสินใจเองให้มาก
เคยมีผู้ที่ไม่ทราบเรื่องเช่นนี้ อาจคิดว่าผู้นำการประชุมไม่เอาใจใส่ จะให้ช่วยจ้ำจี้จ้ำไชสมาชิกอยู่
ตลอดเวลา

2. ผู้เข้าประชุม มีสิ่งที่ควรคำนึงถึงดังนี้

2.1 ควรคำนึงว่าผู้เข้าประชุมอาจเป็นตัวแทนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือเป็น
บุคคลที่เป็นตัวเชื่อมระหว่าง โครงการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ

2.2 ผู้เข้าประชุมมักมีบทบาทที่จะระดมปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา
เสนอทางเลือกในการแก้ปัญหา โดยให้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้อย่างเป็นอิสระ (ซึ่งอาจใช้

กลุ่มย่อยที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือใช้การเขียน หรือเขียนภาพประกอบในเวลาที่จะแสดงความคิดเห็น หรือใช้ระบบ Pin และ Card คือ ทุกคนเขียนข้อความสั้น ๆ บนกระดาษ ขนาด A – 4 ตัด 4 แล้วนำมาติดบนกระดานเพื่อประกอบการอภิปราย

2.3 ในการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นทางการเป็นอิสระน้ำ บางกรณีแม้ในกลุ่มที่คล้ายกันก็มีความแตกต่างกันอยู่บ้าง รวมทั้งจะจัดลำดับความสำคัญก็อาจเกิดความขัดแย้งขึ้นได้ ต้องฝึกรับฟังความคิดเห็นที่ไม่เหมือนตน โดยฝึกที่อาจยอมมองข้ามความต้องการส่วนตน หรือ ส่วนกลุ่มย่อยของตนที่จะได้ประโยชน์เต็มที่มาเป็นการเห็นความสำคัญเพื่อประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่ของส่วนรวมด้วย

2.4 หากเป็นหน่วยงานที่มีสายงานบังคับบัญชา การได้รับคำสั่งให้เข้าประชุมเป็นเรื่องปกติ (จนบางคนแม้ไม่อยากประชุม) แต่เป็นภารกิจที่ไม่ควรผู้อื่นประชุมแทน บางคนถ้าไม่ได้รับเชิญประชุมจะรู้สึกเสียเกียรติ ก็มี ซึ่งควรพิจารณาว่าตนมีความรอบรู้ในเรื่องที่จะประชุมหรือเกี่ยวข้องกับเรื่องประชุมหรือไม่ หรือได้รับเชิญเพราะเป็นเรื่องของความจำเป็นในฐานะผู้ตัดสินใจหรือด้านกลยุทธ์หรือมีความต้องการความคิดเห็นที่หลากหลายก็อาจเป็นไปได้

ซึ่งกรณีของการมีส่วนร่วมจะเน้นความคิดเห็นที่หลากหลายจากตัวแทนหลายกลุ่ม

2.5 ผู้ประชุมควรรู้จักกติกาพื้นฐานการประชุม เช่น การยกมือก่อนแสดงความคิดเห็นแล้วรอให้ประธานเรียก ระหว่างประชุม ไม่คุยกัน ต้องรับฟังผู้อื่นอภิปรายด้วยความเคารพ ในความคิดเห็นและจะได้ทราบประเด็นที่มีผู้อภิปรายไปด้วย มิฉะนั้นก็จะอภิปรายวนไปวนมาทำให้เสียเวลา

2.6 บางโอกาสมีผู้ต้องการสอบถามมาราย การเขียนคำถามพร้อมชื่อใส่กระดาษ จะช่วยให้คำถามนั้น ๆ ได้รับการตอบเพราะ ผู้ดำเนินการประชุมที่ดีต้องเปิดโอกาสให้ทั้งผู้ที่ใช้ไมโครโฟนสอบถาม แสดงความคิดเห็นโดยตรง จากนั้นต้องมีช่วงเวลาที่ตอบคำถามจากที่เขียนขึ้นถามด้วย โดยควรกระทำสลับกันไปเพื่อให้บุคคลที่ไม่ถนัดการพูดได้สอบถามด้วยเช่นกัน

2.7 ผู้เข้าประชุมต้องยอมรับข้อสรุป การแสวงหาทางเลือกต่าง ๆ อย่างหลากหลายที่เหมาะสม จนกระทั่งแนวทางแก้ไขปัญหาที่ ที่ประชุมส่วนใหญ่ยอมรับ และร่วมดำเนินการปฏิบัติอนาคตที่ดีของชุมชน (แม้ตนจะเป็นส่วนน้อยที่ไม่เห็นด้วยก็ตาม)

3. เทคนิค / ข้อควรคำนึง

3.1 ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของสมาชิกในชุมชน ว่ามักจะประกอบบุคคลที่อยู่ในที่แตกต่างกัน (heterogeneous group) สมาชิกส่วนใหญ่ จะกล้าแสดงความคิดเห็นหรือไม่ทางที่ดี ควรแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ ให้มีสภาพคล้ายกัน(homogeneous group) เช่น กลุ่มชายที่ยากจน กลุ่ม

ชายพอมีสถานะ กลุ่มสตรี กลุ่มชนเผ่า ฯลฯ จะทำให้การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเป็นไปได้ดีขึ้น

3.2 จำนวนผู้เข้าประชุมกับกิจกรรมกลุ่ม ควรเริ่มต้นกิจกรรมเป็นกลุ่มใหญ่แล้ว แบ่งเป็นกลุ่มย่อยจากนั้นจึงสรุปผลงาน โดยมีกิจกรรมนำเสนอผลงานดังกล่าวในกลุ่มใหญ่อีกครั้งหนึ่ง

3.3 ใช้การวาดภาพ เป็นการกระตุ้นให้ผู้ประชุมทุกคน สร้างจินตนาการของตนเอง และเป็นการระดมพลังสมอง โดยไม่มีใครมารบกวนด้วยวาจา (ใช้วิธีพิฆาต) ช่วยให้ผู้ที่พูดหรือเขียนไม่เก่งสามารถแสดงความคิดเห็นได้ จากนั้นต้องอธิบายภาพที่วาด ที่ผู้อื่นได้ซักถาม ทำให้แลกเปลี่ยนความรู้ กระตุ้นผู้ที่ไม่ชอบพูดได้พูดออกมาทั้งบรรยากาศในที่ประชุมจะผ่อนคลาย ความเครียดได้ นอกจากการวาดภาพการใช้สื่ออื่น ๆ เช่น รูปจำลองภูมิประเทศ (mode) อันเป็นสื่อที่แสดงที่ตั้งของสิ่งต่าง ๆ เช่นที่ทำกิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ แปลงทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ โดยแสดงทั้ง 3 มิติก็เป็นสื่อที่ให้ประโยชน์ในการประชุมได้ดี

3.4 การจัดที่นั่ง ในการประชุมแบบมีส่วนร่วมควรให้ทุกคนนั่งและสามารถแสดงความคิดเห็นจะกระตุ้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันมากขึ้นเพราะต้องการให้ทุกคนมีส่วนร่วมพูด ดังนั้น อาจจัดที่นั่งเป็น 3 แบบคือแบบครึ่งวงกลม หรือแบบวงกลม หรือแบบวงกลม หรือแบบตัวยู แต่มีใช้แบบชมภาพยนตร์

การจัดที่นั่งแบบทางราชการไทยเท่าที่จัดกันส่วนใหญ่ คือ แบบนั่งฟังบรรยาย และนำที่นั่งของผู้บรรยายไปไว้บนเวที ซึ่งห่างไกลผู้ฟัง วิธีนี้เหมาะสมกับความสัมพันธ์ในลักษณะที่ผู้เข้าร่วมประชุมไปรับฟังประธาน หรือผู้นำต่างๆ สั่งงานมากกว่าการจะพูดกันอย่างเสมอภาค ดังนั้น จึงควรจัดที่นั่งแบบครึ่งวงกลม ซึ่งจะช่วยลดความรู้สึกถึงความไม่เสมอภาคลงได้ ทั้งทำให้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้มากขึ้นด้วย

โดยทั่วไปแล้วควรจัดที่นั่งประชุม ที่ทำให้บรรยากาศเสมอภาคกันมากขึ้นคือ จัดแบบวงกลมที่ไม่อาจให้เห็นชัดว่าที่ใดเป็นที่นั่งของประธาน ทำให้ขจัดความรู้สึกของความไม่เท่าเทียมกันลงไปได้บ้าง และถึงแม้จะมีผู้คนมาประชุมประมาณ 100 คน ก็อาจจัดเป็นวงกลม 3 วงซ้อนกัน ก็ยังทำให้เกิดความรู้สึกเสมอภาคอยู่มากเช่นกัน

3.5 การเลือกรูปแบบการประชุมให้เหมาะสม โดยคำนึง

- จุดมุ่งหมายว่าประชุมครั้งนั้นเพื่ออะไร มุ่งให้ข่าวสารเป็นหลัก มุ่งขอความคิดเห็นทางเลือกหรือมุ่งให้เกิดข้อตกลงยินยอม ก็จะใช้วิธีการประชุมต่างกัน

- จำนวนผู้ที่คาดว่าจะเข้าประชุม ถ้าขนาดใหญ่มาก เช่นเกินกว่า 50 คน ควรจะจัดที่นั่งให้มีส่วนร่วมเป็นตัวยู หรือวงกลม หรือครึ่งวงกลม จะทำให้ลำบาก ต้องใช้การประชุม

ห้องใหญ่ แบบบรรยาย หรืออภิปรายหมู่ จากนั้น จึงแยกเป็นกลุ่มย่อย ขนาด 15 -20 คน เป็นหลายกลุ่มจะเกิดบรรยากาศมีส่วนร่วมดีกว่า

- ระดับปฏิสัมพันธ์ที่ต้องการระหว่างผู้เข้าประชุม หากต้องการเพียงเพื่อรับทราบข้อมูลก็จะใช้ห้องประชุมใหญ่ หากต้องการให้มีการแสดงความคิดเห็นให้มากก็ประชุมกลุ่มย่อย และจัดให้ผู้ประชุมแต่ละกลุ่มมีความคล้ายกันให้มากต่างก็จะแสดงความคิดเห็นกันได้เต็มที่มากขึ้น

- ถ้าเป็นการประชุมหลายวัน การแบ่งสมาชิกเป็นกลุ่ม ๆ ให้ร่วมรับผิดชอบในการประชุม เช่น กลุ่มวิชาการ ให้สรุปประเด็นจากวันที่ผ่านมา ติดตามผู้ประชุมให้เข้าห้องทันเวลา อาหาร – สันทนาการ ให้รับผิดชอบในเรื่องตกลงว่า อาหารมีอะไร ควรเป็นอย่างไร มีการสนทนา หรือแสดงอะไรบ้าง เป็นต้น

3.6 หลีกเลี่ยงความหุหุราฟุ่มเฟือย ในการประชุมบ่อยครั้งที่โครงการต่าง ๆ ใช้เงินจำนวนมากจัด นิทรรศการ แผ่นภาพราคาแพง อาจสื่อให้เห็นการมีอำนาจเงินหรือหาฟุ่มเฟือยใช้เงินไม่คุ้มค่าได้ จึงต้องมีสื่อที่เหมาะสม (ซึ่งจำเป็นต้องมี) แต่ให้อยู่ในรูปที่ใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่า

3.7 กำหนดเป้าหมายการประชุมให้ชัดเจนว่ามีอะไรบ้างที่ต้องการได้จากผู้เข้าประชุมอะไรบ้างที่จะให้ข่าวสารแก่ที่ประชุม

3.8 ให้มั่นใจว่ามีการเตรียมอุปกรณ์ ความพร้อมต่างๆ อย่างเหมาะสม เช่นที่นั่ง ระบบเสียง เครื่องฉาย แผนภาพที่ตั้งจอ ทางเข้าห้องประชุมแผ่นพับ เอกสารที่จะแจกและเครื่องดื่ม ถ้าจำเป็น

6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดของการมีส่วนร่วมเริ่มใช้กันและพูดถึงกันมากขึ้นจนเป็นเรื่องปกติในเรื่องวางรูปแบบโครงการ ผู้จัดการโครงการจะใช้วิธีการมีส่วนร่วมเป็นทางเลือกหนึ่งของวิธีการดั้งเดิม (Conventional) (พันธ์ทิพย์ รามสูต, 2540 : 68) ดังนั้นจึงมีนักวิชาการ นักพัฒนาจำนวนไม่น้อยที่พยายามแสวงหาวิธีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และพบว่ากรวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้เป็นวิธีหนึ่งที่ได้ผล ประกอบกับองค์การอนามัยโลก ธนาคารโลกต่างก็ส่งเสริมและเสนอแนะให้มีการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเน้นให้มีกระบวนการศึกษาไปพร้อม ๆ กัน กับการวิจัย (กรมการศึกษานอกโรงเรียน , กระทรวงศึกษาธิการ , 2538 : 10) ดังนั้นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงถูกนำมาใช้ในงานพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในประเทศและในต่างประเทศ ซึ่งวิวัฒนาการของรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นไปตาม

อิทธิพลของรูปแบบของการพัฒนา (Development – Paraigm) ที่แต่ละประเทศใช้เป็นสำคัญ (กมลสุดประเสริฐ, 2540 : 8) ดังนี้

1. นักวิจัยสรุปข้อมูลที่ได้จากการวิจัย แล้วเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องพฤติกรรมซึ่งกันและกัน

2. ผู้เข้าร่วมสัมมนาจากทุกหมู่บ้านจัดทำอาหารมากินร่วมกัน เป็นอาหารที่กินปกติ ทุกวันและอาหารสำหรับโอกาสพิเศษต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสนิทสนม ได้เรียนรู้เรื่องอาหารและวิธีการปรุงของแต่ละบ้าน แต่ละคนจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาหารที่นำมาด้วย

3. หลังอาหารมีการสรุปผลสัมมนา รวบรวมข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ รวมทั้งแลกเปลี่ยนพฤติกรรมการกินให้ถูกต้องและเหมาะสม ในทำนองเดียวกันจนผลการวิจัยของยิ่งยง เทาประเสริฐ (2531) ซึ่งได้ทำการวิจัยโครงการศึกษาพฤติกรรมการกินของคนไทยภาคเหนือตอนบน ใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมผสมกับ Classic Nutrition Survey ในการวิจัยได้พัฒนาวิธีการรวบรวมข้อมูลด้านพฤติกรรมการกินโดยวิธี Ethno Science ซึ่งบูรณาการเอาวิธีทางวิทยาศาสตร์ร่วมกับทางมนุษยวิทยา ใช้ชื่อการศึกษานี้ว่า “เปิดใจเล่าประสบการณ์สู่กลุ่มหรือจับเข้าคุยกัน” (Openhearted Discussion Approach) วิธีการคือ เสริมบทบาทอาสาสมัครโภชนาการหมู่บ้าน(อสภ) ด้วยการฝึกอบรมให้สามารถเป็นผู้ช่วย หรือตัวแทนนักวิจัยในหมู่บ้านเป็นตัวกระตุ้นหรือประสานงานให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในกิจกรรมการวิจัย สร้างบรรยากาศให้เกิดการพูดคุย และถกเถียงกันในเรื่องที่ต้องการให้สมาชิกเล่าออกมาจากใจและจากความคิดของตนเอง ในการนัดกลุ่มเป้าหมายมาเสวนากันที่บ้านคนใดคนหนึ่งจากระบบการใช้อาสาสมัครเป็นสะพานเชื่อมแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมและความร่วมมืออย่างดีของกลุ่มเจตนาของการวิจัยต่อไปและผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของชรา วิริยะพานิช (2531) ซึ่งได้ทำการวิจัยโครงการศึกษาพฤติกรรมการกินของคนไทย ภาคอีสานตอนล่าง วิธีการวิจัยตลอดกระบวนการเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นแกนนำในระยะแรกชาวบ้านมีส่วนร่วมในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการกินของเขา โดยผู้วิจัยให้โอกาสชาวบ้านบอกเล่าแสดงความคิดเห็นในหัวข้อหรือแนวคำถามที่ได้เตรียมไว้ใช้การสังเกต ซักถาม แล้วกลับจดบันทึกในแต่ละเรื่องหรือแต่ละวันผู้ช่วยนักวิจัยประจำอยู่ในหมู่บ้าน ในระยะที่สองคณะผู้ดำเนินการวิจัยได้ตัดสินใจที่จะศึกษาวิจัยโดยมุ่งหารูปแบบของการสื่อสารเพื่อปรับปรุงพฤติกรรมการกิน ด้วยมองว่า เทคนิคทางกรสื่อสารอาจก่อให้เกิดจิตสำนึกที่ถูกต้องเหมาะสมสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาปรับปรุงพฤติกรรมการกินให้ถูกต้องเหมาะสมต่อมาในปี พ.ศ. 2532 อุไรวรรณ ต้นกิมยง (2532) ทำการศึกษาวิจัยในโครงการงานพัฒนาวิทยาศาสตร์ชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลที่ใช้ในการวางแผนและปรับปรุงโครงการในการแก้ปัญหาทางด้านป่าไม้และการใช้ที่ดิน ใช้

วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยความร่วมมือจาก 3 ฝ่าย คือ นักวิจัย เจ้าหน้าที่ป่าไม้ และ ประชากรเป้าหมายในโครงการ ในการวิจัยนี้ได้พัฒนารูปแบบการศึกษาขึ้น เรียกว่าการวิเคราะห์ระบบงาน (Operation Process Analysis หรือ OPA) เป็นงานที่ทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อการสรุป รวบรวมข้อเท็จจริงจากพื้นที่ ให้เกิดระบบข้อมูลที่ส่งกลับไปยังหน่วยงานวางแผนและติดตามการ ปฏิบัติงานใช้เป็นพื้นฐานในการร่วมประชุมปรึกษาพิจารณาปรับปรุงแผนงานและกำหนดกิจกรรม ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปในพื้นที่ทุก ๆ เดือนวิธีการคือ ส่งนักวิเคราะห์สนาม (Field Analyst) เข้าไปเก็บข้อมูลบางชุมชน และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในโครงการป่าไม้ โดยทั้ง 3 ฝ่ายได้ร่วมมือกันประเมินสภาพปัญหาของชุมชนมีผลทำให้ได้เครื่องมือในการวางแผนการใช้ ประโยชน์ในที่ดิน (Participatory Land-Use Planning) ซึ่งชาวบ้านได้ร่วมคิดและวางแผน ต่อมา สำนักงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จังหวัดกระบี่ (2538) ได้นำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ไปใช้ในการดำเนินงานโครงการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ของกระทรวงศึกษาธิการในจังหวัดกระบี่ซึ่งโครงการดังกล่าวมี เป้าหมายเพื่อขยายโอกาส และปรับปรุงคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาเพื่ออาชีพให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้รับการ บริการที่ดีขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของ เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานกับ เจ้าหน้าที่รัฐบายจากส่วนกลาง หรือหน่วยงานเอกชนอื่น ๆ กับตัวแทนชุมชน โดยใช้วิธีการที่ มุ่งเน้นให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในขณะทำงานได้มีส่วนร่วมในโครงการดังกล่าว ผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย ได้ดำเนินงานตามแบบและวัตถุประสงค์ของโครงการ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว มีการติดตามและ ประเมินผลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การตรวจผลงาน การสังเกต การอภิปรายกลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับคณะทำงานโครงการดังกล่าวทุกระดับ ทุกพื้นที่ รวมทั้งผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรง ผู้ ได้รับผลประโยชน์โดยอ้อม ต่อมาในปี พ.ศ.2540 สำนักงานประสานงานโครงการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการได้นำรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการ ปรับปรุงแบบยุทธศาสตร์ของโครงการดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจากผลการวิจัยของ เกียรติศักดิ์ ชุมชุม (2540) ได้ใช้วิธีการทางคุณภาพในโรงเรียนบ้านท่ามะขาม ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยการเลือกใช้วิธี ชาติพันธุ์วรรณา และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม วิธีการหลักคือ การเข้าไปมีส่วนร่วมกับกระบวนการของชุมชนเพื่อรับฟังปัญหา และตอบสนองต่อ เป้าหมายของชุมชน โดยไม่ได้กำหนดเป้าหมายของงานนิเทศ การวิจัยและกระบวนการไว้ ล่วงหน้าในการเข้าไปในหมู่บ้านเป็นเวลา 6 ครั้ง ๆ 3 - 5 วัน ระหว่างเดือน ธันวาคม 2539 - 2540 ปรากฏผลทางกรณีศึกษาและวิจัยว่า ชุมชนได้มีความรู้สึกที่ดีขึ้นต่อโรงเรียนและการจัด การศึกษาของโครงการ โดยเห็นได้จากการบอกกล่าวและแสดงออกในทางที่ดีของสมาชิกของ ชุมชนและการให้ข้อเสนอแนะและร่วมมือในการปรับปรุงโรงเรียน และจัดกิจกรรมอันเป็น

ประโยชน์ซึ่งเป็นกระบวนการของการปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนด้วยและในปีพ.ศ. 2543 วิสุทธิศักดิ์ หวานพร้อม ได้ (2543) ได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยของเด็กระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนบ้านพระม่วง จังหวัดตรัง โดยวิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือการเข้าไปมีส่วนร่วมในการร่วมศึกษาปัญหา ร่วมคิดวิธีการ และร่วมปฏิบัติการในการสร้างความคิดสร้างสรรค์ให้นักเรียนปรากฏว่าการนำกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมไปใช้ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีคะแนนเฉลี่ยของความคิดสร้างสรรค์และมีพฤติกรรมที่แสดงออกในด้านความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น และพบว่ากระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมสามารถระดมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ปัญหา การวิจัยของทุกกระบวนการวิจัย และผู้เข้าร่วมวิจัยให้ความสนใจและร่วมกิจกรรมอย่างเต็มใจ สม่่าเสมอตลอดกระบวนการวิจัย

ส่วนในต่างประเทศนั้น มีการนำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้ และได้พัฒนาเทคนิคในรูปแบบต่าง ๆ กันไปตามลักษณะงาน เช่น ประเทศฟิลิปปินส์ รัฐบาลมีนโยบายในการพัฒนาระบบชลประทานขนาดเล็กที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่หน่วยงานปฏิบัติไม่มีข้อมูลในระดับพื้นที่ที่สามารถนำมาใช้ในการวางแผนและปรับปรุงโครงการ นอกจากนั้นหน่วยงานปฏิบัติยังไม่มีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับประชาชน ขณะเดียวกันการมีส่วนร่วมของประชาชนถือว่ามีความสำคัญมาก เพราะตามโครงการดังกล่าวย่อมประสบความล้มเหลว ดังนั้นเพื่อช่วยเหลือหน่วยปฏิบัติทางมูลนิธิฟอร์ดได้นำเสนอเทคนิควิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้ โดยพัฒนาเทคนิคเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับหมู่บ้านให้กับผู้จัดการโครงการเพื่อใช้ในการวางแผนและปรับปรุงโครงการ ซึ่งเทคนิคที่พัฒนาขึ้นเรียกว่า การวิจัยกระบวนการ (Process Documentation Research) (Korten, 1980) การเก็บรวบรวมข้อมูลจะเป็นการร่วมกัน 3 ฝ่าย คือ นักวิจัย หน่วยปฏิบัติ และประชาชน วิธีการหนึ่งที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือการกลั่นกรองข่าวเพื่อศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจและการแก้ปัญหา

ในการวิจัยแบบประเมิน ก็ได้มีการนำเทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้เพราะสามารถนำข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงดำเนินงานของโครงการ และประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ ซึ่งแตกต่างจากการวิจัยประเมินผลแบบเดิมที่ผลการวิจัยที่ได้รับไม่สามารถนำไปปรับปรุงโครงการได้เลย ซึ่งเทคนิคการวิจัยประเมินผลแบบใหม่พัฒนาภายใต้โครงการสร้างที่พักอาศัยเพื่อแก้ปัญหาสลัมชอนาคาร โลกในแถบลาตินอเมริกา เทคนิคการวิจัยแบบประเมินผลแบบใหม่นี้เรียกว่า การวิจัยประเมินแบบมีส่วนร่วม (Lasal, 1983) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักวิจัยใช้สมุดบันทึกประจำวัน (Diary) เป็นเครื่องช่วยในการเก็บข้อมูล

นอกเหนือจากงานด้านการพัฒนาแล้ว การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมยังได้นำไปใช้ในงานทางด้านธุรกิจ เช่น การรักษางานให้คงอยู่ของโรงงานอุตสาหกรรมซีร็อก (Whyte, 1991) โดยการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของพนักงาน ราคาของสินค้า และเพิ่มกิจกรรมการผลิต ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย คือที่ปรึกษาของโรงงาน กลุ่มผู้จัดการ และสมาคมแรงงานร่วมกันอภิปรายและวางแผนเพื่อทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่จะนำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนโยบายเพื่อพัฒนาโรงงานอุตสาหกรรม

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของการวิจัยแต่ละเรื่องไม่ได้เสนอเป็นรูปแบบให้มองเห็นชัดเจนทั้งหมด ดังนั้นการนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนาชุมชนจึงควรจะมีการประยุกต์ใช้วิธีหรือขบวนการของการวิจัยแบบนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาชุมชนได้ ขบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ได้รับการประยุกต์แล้ว จะต้องเป็นขบวนการที่เป็นไปได้ในโลกแห่งความเป็นจริง สามารถเห็นผลได้ในระยะเวลาไม่นานมากนักซึ่งมีแนวคิดโดยสรุปดังนี้ (สมอาจ วงษ์ขมทอง, 2536 : 32 – 33)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นงานที่อยู่บนพื้นฐานว่า นักวิจัย นักพัฒนา และชาวบ้าน ทำวิจัยร่วมกัน โดยมีการแสวงหาข้อเท็จจริงในชุมชน และแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาโดยชาวบ้านเป็นคนให้ข้อมูลมีการปฏิบัติที่นำไปสู่การแก้ปัญหา ซึ่งทุกอย่างเกิดขึ้นในชุมชน โดยชุมชน เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานการแสวงหาข้อมูลอย่างเป็นวิทยาศาสตร์และเป็นระบบ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดของการวิจัยแบบนี้ และมีนักวิจัยที่เป็นผู้จุดไฟให้เกิดกระบวนการต่าง ๆ ขึ้น ผลที่เกิดขึ้นจะได้อกับชุมชน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าขบวนการของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะประกอบไปด้วย มีผู้กระตุน (นักวิจัย) มีกลุ่มชุมชนเป็นผู้ร่วมวิจัย มีกิจกรรมที่ดำเนินในชุมชนนั้น ๆ มีการรวมกลุ่มทำงานซึ่งเป็นดัชนีพัฒนาคนและหน่วยงาน มีการแสวงหาข้อเท็จจริง และมีกิจกรรมสำหรับแก้ปัญหาที่ดำเนินอย่างต่อเนื่องเกิดในชุมชนนั้น วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของเรื่องที่วิจัย

สุภาภรณ์ จันทวานิช (2529) ทำการวิจัยโครงการศึกษาพฤติกรรมการณ์ของคนไทยภาคกลางโดยใช้สื่อการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยวิธีการส่งผู้ช่วยนักวิจัยที่ได้รับการอบรมแล้วเข้าไปอยู่ในหมู่บ้านทำการสังเกตการณ์และสอบถามในลักษณะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในครัวเรือนที่บุคคลเป้าหมายอยู่ตามหัวข้อที่กำหนดไว้ ทำการจดบันทึกข้อมูลประจำวัน และรายงานความก้าวหน้าและอุปสรรคของงานต่อกลุ่มนักวิจัยตลอดจนให้ความรู้และคำแนะนำด้านโภชนาการแก่ชาวบ้าน และร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ทาง

โภชนาการทำการวัดการเจริญเติบโตของร่างกาย การวิเคราะห์ข้อมูลจะสร้างเป็นข้อสรุป มีการอภิปรายระหว่างผู้ช่วยนักวิจัย และชาวบ้านเพื่อเป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ของข้อมูลใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาระยะที่ 2 ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วัฒนา ประทุมสินธุ์ (2529) ที่ได้ทำการวิจัยโครงการศึกษาพฤติกรรม การกินของคนไทยภาคใต้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือให้ประชากรกลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการวิจัยด้วยการเก็บข้อมูลทำโดยให้ผู้ช่วยนักวิจัยเข้าไปประจำในหมู่บ้านเป้าหมาย ทำการซักถาม พูดคุย สังเกตและบันทึก จัดให้มีการสัมมนาระหว่างชาวตำบล นักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย โดยจัดกิจกรรมแบบต่าง ๆ ดังนี้

1) นักวิจัยสรุปข้อมูลที่ได้จากการวิจัย แล้วเปิด โอกาสให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

2) ผู้เข้าร่วมสัมมนาจากทุกหมู่บ้านจัดทำอาหารมากินร่วมกัน เป็นอาหารที่กินปกติทุกวัน และอาหารสำหรับโอกาสพิเศษต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสนิทสนม ได้เรียนรู้เรื่องอาหารและวิธีการปรุงของแต่ละบ้าน

3) หลังอาหารมีการสรุปสัมมนา รวบรวมข้อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาวิธีปรุงอาหาร รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้พฤติกรรมการกินให้ถูกต้องและเหมาะสม

โธมัส (T 1994) ได้ศึกษาการรับรู้ของครูผู้สอนในกระบวนการประเมินผลตามสภาพจริง โดยในการศึกษาได้สำรวจการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติของครูผู้สอนที่เป็นผลจากการใช้การประเมินผลตามสภาพจริงในห้องเรียน ผลจากการวิจัยพบว่าครูผู้สอนเกิดการรับรู้และมีการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ โดยเฉพาะให้อำนาจหรือให้อิสระในการเรียนรู้แก่นักเรียน มีความรู้ในตัวนักเรียนอย่างลึกซึ้ง กล่าวคือรู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูเปลี่ยนแปลงความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ของตนเอง ครูได้อธิบายถึงเงื่อนไขที่สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้คือ การประเมินผลเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้ครูได้รู้จักนักเรียนของตนเองเป็นรายบุคคล และจากหลักฐานที่แสดงถึงการเรียนรู้ของนักเรียนช่วยทำให้ครูรู้สึกเชื่อมั่นในความเชี่ยวชาญของตนเอง เพราะมีส่วนสำคัญที่สนับสนุนให้นักเรียนค้นพบข้อความรู้ด้วยตนเอง และครูผู้สอนมีความเชื่อว่าได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองมากขึ้นเช่นเดียวกับนักเรียน

เมอร์ฟี (MU :1995) ได้สร้างรูปแบบการประเมินผลตามสภาพจริง โดยใช้เพิ่มสะสมงาน ในการศึกษาครั้งนี้ การประเมินใช้เพิ่มสะสมงานเพื่อแสดงความรู้ที่ได้รับและการพัฒนาทักษะการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพต้องการวิธีการที่แตกต่างกันเพื่อใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการและการพัฒนาทักษะ เพิ่มสะสมงานสามารถแสดงการพัฒนาการที่ต้องการบูรณาการการประเมินกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกระบวนการเพิ่มสะสมงาน จะเน้นการมีปฏิสัมพันธ์เชิงธรรมชาติระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียน หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

นักเรียนกับนักเรียนคนอื่นร่วมมือกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้การประเมิน โดยใช้เพิ่มสะสมงานจะเป็นไปตามสภาพจริงก็ต่อเมื่อใช้ตัวอย่างงานของนักเรียนที่แสดงถึงความรู้ที่ได้รับการพัฒนาทักษะ และความต้องการในการเรียนรู้ของนักเรียนคุณค่าที่แท้จริงของการประเมินโดยใช้เพิ่มสะสมงานก็คือ เป็นเครื่องมือที่แสดงถึงการสะท้อนตนเองและการวิเคราะห์ตนเองของนักเรียน

แพกตัน (P 1996) ศึกษากรณีศึกษาในการแนะนำการประเมินตามสภาพจริงในสถานศึกษาระดับจังหวัด ระดับครูผู้สอน และระดับห้องเรียน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาได้ศึกษาในประเด็นต่อไปนี้ 1) วิธีบริหารจัดการในการแนะนำการประเมินผลตามสภาพจริงให้แก่โรงเรียนในระดับจังหวัด 2) ศึกษาเจตคติของครูที่มีต่อการประเมินผลตามสภาพจริงในห้องเรียน และความคิดเห็นของครูที่มีต่อการใช้การประเมินเป็นเครื่องมือหนึ่งสำหรับการปฏิรูปเกี่ยวกับการศึกษาและการประเมินผลตามสภาพจริง ได้รับการเสนอว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมในการทดสอบความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต ผลการวิจัยพบว่า ยังมีประเด็นที่ถกเถียงเกี่ยวกับการประเมินผลตามสภาพจริงในสถานศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการไม่มีเวลาในการประเมิน ปัญหาการสื่อสารระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง และการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร

โสภิตา จิตต์ใจกล้า (2541) ได้พัฒนาระบบการประเมินพัฒนาการของนักเรียนชั้นอนุบาลโดยใช้เพิ่มสะสมงานของนักเรียนใช้การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนศึกษาเฉพาะกรณีจากโรงเรียนศุภโตอุดมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนและครูชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 2 ห้องเรียน ผู้บริหาร 1 คน และผู้ปกครองของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ระบบการประเมินพัฒนาการของนักเรียนระดับอนุบาลศึกษา โดยใช้เพิ่มสะสมงานสามารถนำไปปฏิบัติในกระบวนการเรียนการสอนปกติ สารสนเทศการประเมินที่ได้จากเพิ่มสะสมงานมีประโยชน์ต่อการพัฒนานักเรียนในทุกด้าน และมีประโยชน์ต่อการสรุปผลพัฒนาการ นอกจากนี้ กระบวนการประเมินยังก่อให้เกิดการพัฒนาตนเองของนักเรียน และการปรับปรุงการสอนของครู ตลอดจนเป็นสื่อสร้างความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน ผลการประเมินที่ได้จากการใช้ระบบประเมินโดยใช้เพิ่มสะสมงานที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพทั้งในด้านความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น

อมรรัตน์ พันธุ์งาม ได้พัฒนากระบวนการประเมินเพิ่มผลงาน และการใช้ประโยชน์จากการประเมินเพิ่มผลงาน โดยมีจุดประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินผลงาน โดยใช้การวิเคราะห์ห่อภิมาณ 2) ประเมินผลการประเมินเพิ่มผลงานโดยใช้การประเมินห่อภิมาณ และ 3) เพื่อสังเคราะห์ผลที่ได้จากวัตถุประสงค์ในข้อ 1 และข้อ 2 โดยพัฒนากระบวนการ

ประเมินเพิ่มผลงาน 7 ขั้นตอน และเกณฑ์มาตรฐาน 30 เกณฑ์ เป็นแนวทางในการสังเคราะห์อภิ
มาน และผลการวิเคราะห์อภิมานพบว่า 1) กลุ่มนักเรียนที่ใช้การประเมินเพิ่มผลงานมีผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่ใช้การประเมินเพิ่มผลงาน 2) งานวิจัยและการปฏิบัติงาน
เกี่ยวกับการประเมินเพิ่มผลงานที่มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานโดยรวมได้แก่ การประเมินที่มี
วัตถุประสงค์เพื่อประเมินความก้าวหน้ามีระยะเวลาในการทำเพิ่มผลงานตั้งแต่ 1 ภาคเรียนขึ้นไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and development) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้กระบวนการ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และ 3) เพื่อประเมินภาพของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน รายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองและปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระยะที่ 1

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองและปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระยะที่ 2

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมวิจัย

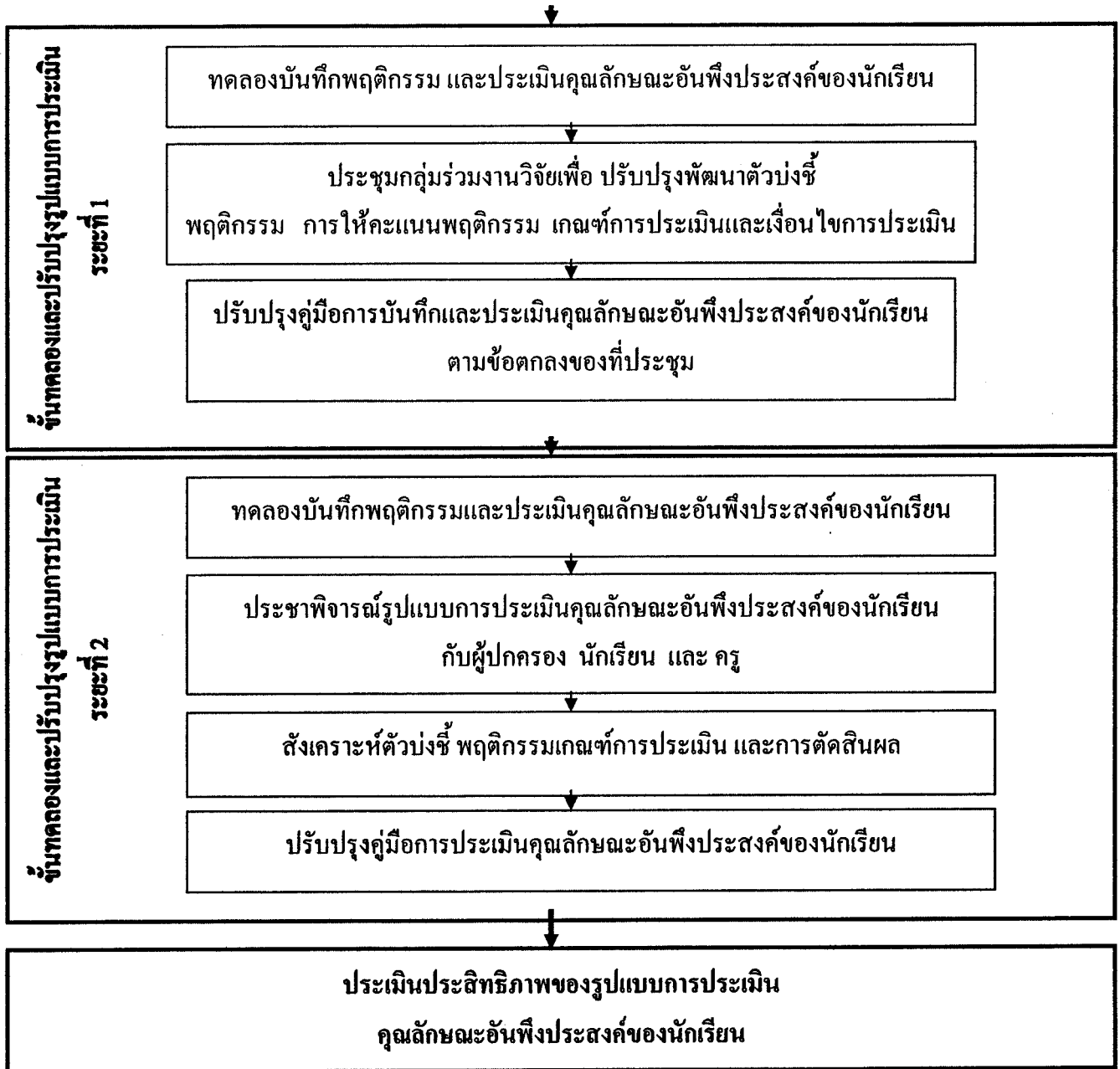
ขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยแสดงผังแผนภาพที่ 4.1 โดยมีรายละเอียดของวิธีการวิจัยแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการสร้างรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ประชุมทีมงานวิจัยเพื่อ

1. กำหนดตัวบ่งชี้ และ รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. ศึกษาจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544
3. วิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
4. กำหนดคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม การให้คะแนนพฤติกรรม เกณฑ์การประเมิน และ เงื่อนไขการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

สร้างคู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ภาพที่ 3.1 แสดงขั้นตอนการดำเนินการ การพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ในการสร้างรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลและสารสนเทศจากแหล่งข้อมูลและสารสนเทศ 3 แหล่ง คือ 1) เอกสารและงานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2) เอกสารและงานวิจัยและบทความเกี่ยวกับการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม 3) เอกสารและงานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการประเมิน

2. กำหนดประชุมกลุ่มร่วมวิจัยเพื่อ 1) รับทราบจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ถึงความจำเป็นที่ต้องร่วมกันในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 2) ร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 3) ร่วมกันกำหนด คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม การให้คะแนนพฤติกรรม เกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

3. สร้างคู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย สำหรับการวิจัยในการสร้างรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยในการร่วมสร้างรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้แก่ ครู นักเรียน และ ผู้ปกครอง รวมทั้งสิ้น 12 คน ประกอบด้วย

1.1 ตัวแทนนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระดับชั้นละ 2 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่เป็นหัวหน้าห้อง รวมนักเรียน 4 คน

1.2 ตัวแทนผู้ปกครองเป็นผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระดับชั้นละ 2 คน และเป็นผู้ปกครองของนักเรียนที่เข้าร่วมวิจัยในข้อ 1 รวมผู้ปกครอง 4 คน

1.3 ตัวแทนครู ซึ่งเป็นครูที่ปรึกษาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระดับชั้นละ 2 คน รวมครู 4 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้กระบวนการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม การให้คะแนนพฤติกรรม เกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.1 ประสานงานกับ ตัวแทน ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อร่วมวิเคราะห์ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม การให้คะแนนพฤติกรรม เกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขการ ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

1.2 จัดประชุมปฏิบัติการกลุ่มร่วมวิจัยเพื่อกำหนด คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม การให้คะแนนพฤติกรรม เกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียน

1.3 สร้างคู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

1.4 กำหนดเงื่อนไขการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหน้าที่เชิญประชุมตัวแทน ผู้ปกครอง และทำบันทึกข้อความแจ้งให้ ตัวแทนครู และตัวแทนนักเรียน เข้าร่วมประชุมวิเคราะห์ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม การให้ คะแนนพฤติกรรม เกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เนื้อหา ด้วยการจัดกลุ่มความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน เป็นความคิดเห็น ประเด็นเดียวกัน แล้วสรุปความคิดเห็นเป็นรายประเด็นจัดทำคู่มือการประเมิน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการทดลองและปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของนักเรียนระยะที่ 1

ในการทดลองและปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนครั้งที่ 1 นั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. นำคู่มือที่ได้จากการสร้างและพัฒนารูปการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนชี้แจงรายละเอียดและอธิบายให้ผู้ปกครองและนักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นและสำคัญของการที่จะต้องร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

2. ให้นักเรียน ครู และผู้ปกครองบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนของภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2548 และนำผลการบันทึกพฤติกรรม ให้คะแนนพฤติกรรมแล้วประเมินพฤติกรรม

3. ประชุมกลุ่มร่วมวิจัยเพื่อร่วมกันอภิปราย ความคลอบคลุม ความชัดเจน และความ เป็นไปได้ในการนำไปใช้ของ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม การให้คะแนนพฤติกรรม เกณฑ์ การประเมิน และเงื่อนไขของการประเมิน

4. แก้ไขปรับปรุงคู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตาม ข้อตกลงของที่ประชุม แล้วดำเนินการบันทึกพฤติกรรมและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนต่อ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548

วิธีดำเนินการวิจัย สำหรับการวิจัยขั้นการทดลองและปรับปรุงรูปแบบการประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ครั้งที่ 1

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยขั้นการทดลองและปรับปรุงรูปแบบการประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนครั้งที่ 1 ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง และครู รวมทั้งสิ้น 200 คน ประกอบด้วย

1.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทุกคนรวม 94 คน

1.2 ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทุกคน

รวม 90 คน

1.3 ครูที่สอนสาระพื้นฐานนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

รวม 16 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นกระบวนการนำคู่มือการประเมินที่ได้ จากขั้นการสร้างรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมาทดลองใช้โดยให้ ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ทุกคนทดลองประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเป็นเวลา 1 ภาคเรียน และปรับปรุงคู่มือประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

การตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมิน

ผู้วิจัยตรวจสอบเครื่องมือโดยการหาความตรงตามโครงสร้างคือ ใช้วิธีการ เปรียบเทียบคะแนนของกลุ่มที่รู้แน่ชัด (comparing the scores of known groups) โดยให้ครูที่ ปรึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 บอกรายชื่อนักเรียนที่มี คุณลักษณะในแต่ละด้านที่เด่นชัดมาห้องเรียนละ 3 คน และ รายชื่อของนักเรียนที่ไม่มี คุณลักษณะในแต่ละด้านที่เด่นชัดมาห้องละ 3 คน แล้วเปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากการประเมิน ทั้งสอง โดยใช้ t -test

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยชี้แจง อธิบายความสำคัญของการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนและวิธีการดำเนินการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนให้ผู้ปกครองและ นักเรียนเข้าใจในวันมอบตัวนักเรียน และชี้แจงวิธีดำเนินการประเมินให้ครูเข้าใจในวันประชุมครู

ก่อนเปิดเรียน แล้วดำเนินการบันทึกพฤติกรรมเป็นเวลา 1 ภาคเรียน ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน แล้ว ปรับปรุงแก้ไขคู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยประชุมทีมร่วมวิจัย แล้วนำไปบันทึกและประเมินผลต่อจนสิ้นปีการศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากประเมินของแต่ละคนนำมาสรุปโดยหา Mode ของจากผู้ประเมินทุกคน เพื่อจัดทำเป็นสารสนเทศของโรงเรียนและรายงานผลการประเมินให้นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้บริหารสถานศึกษาทราบ โดยมีเกณฑ์การแปรผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามเกณฑ์กำหนดของสำนักทดสอบมาตรฐานการศึกษาดังนี้

- 1 หมายถึง ปรับปรุง
- 2 หมายถึง พอใช้
- 3 หมายถึง ดี

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองและปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระยะที่ 2

ในการทดลองและปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนครั้งที่ 2 นั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. นำคู่มือที่ได้จากการทดลองและปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนครั้งที่ 1 ซึ่งแจ้งรายละเอียด อธิบายให้ผู้ปกครองและนักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นและสำคัญของการที่จะต้องร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

2. แยกครู นักเรียน ผู้ปกครองออกเป็นกลุ่มที่ปรึกษา ซึ่งแต่ละกลุ่ม ครู 1 คน จะมีนักเรียน ประมาณ 15 - 20 คน ผู้ปกครองก็ประมาณ 15 - 20 คน เช่นกัน ร่วมกันศึกษา วิเคราะห์ และวิจารณ์ คู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน แล้วเลือกตัวแทนกลุ่มละ 1 คนเพื่อเสนอในที่ประชุมใหญ่

3. ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ทุกคนพร้อมกันที่ห้องประชุมใหญ่และให้ตัวแทนกลุ่มแต่ละกลุ่มเสนอผลการศึกษา วิเคราะห์และวิจารณ์คู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

4. สังเคราะห์ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม เกณฑ์การประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

5. จัดทำคู่มือประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย สำหรับการวิจัยขั้นการทดลองและปรับปรุงรูปแบบการประเมิน
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ครั้งที่ 2

1. กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

- 1.1 ครู จำนวน 17 คน
- 1.2 นักเรียนจำนวน 223 คน
- 1.3 ผู้ปกครองจำนวน 192 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นกระบวนการนำคู่มือการประเมินที่ได้
จากขั้นการทดลองและปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระยะ
ที่ 1 มาทำประชาพิจารณ์กับ ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ทุกคน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยชี้แจง อธิบายความสำคัญของการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ
นักเรียนและวิธีการดำเนินการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนให้ผู้ปกครองและ
นักเรียนเข้าใจในวันประกาศผลการเรียนของภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 แล้วแบ่งนักเรียนเป็น
กลุ่มย่อยใช้กลุ่มที่ปรึกษาของครูแต่ละคนร่วมกันศึกษา วิเคราะห์และวิจารณ์คู่มือการประเมิน
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน แล้วนำเสนอผลในที่ประชุมใหญ่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากประเมินของแต่ละคนนำมาสรุปโดยหา Mode ของจากทุกคน เพื่อ
จัดทำเป็นสารสนเทศของโรงเรียนและรายงานผลการประเมินให้นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้บริหาร
สถานศึกษาทราบโดยมีเกณฑ์การแปรผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตาม
เกณฑ์กำหนดของสำนักทดสอบมาตรฐานการศึกษาดังนี้

- 1 หมายถึง ปรับปรุง
- 2 หมายถึง พอใช้
- 3 หมายถึง ดี

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ในการทดลองและปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนครั้งที่ 1 นั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. จัดเตรียมคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เพื่อให้ ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ได้ศึกษา ทำความเข้าใจใน องค์ประกอบ และเงื่อนไขของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

2. ใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามขั้นตอนและเงื่อนไขที่ปรากฏในคู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

3. ประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในประเด็นดังต่อไปนี้

3.1 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เหมาะสม และ เป็นไปได้ในการนำไปใช้

3.2 การมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการประเมิน ของกลุ่มร่วมวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย สำหรับการวิจัยขั้นการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

1.1 การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน การมีส่วนร่วม / การเรียนรู้ / ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ได้ศึกษาจากผู้ร่วมวิจัยทั้ง 12 คน

1.2 ศึกษารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สอบถามนักเรียน ครู และผู้ปกครอง กลุ่มร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จำนวน 114 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการประเมินผลของการใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนประกอบด้วย

แบบสอบถามนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วม / การเรียนรู้ / ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จากการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

สำหรับรายละเอียดของเครื่องมือแต่ละฉบับอยู่ในภาคผนวก

ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามประเมินประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องการสร้างแบบประเมิน
2. สร้างข้อรายการจากตัวบ่งชี้ โดยมีสัดส่วนของข้อรายการตามองค์ประกอบและตัวบ่งชี้
3. นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
4. ปรับปรุง แก้ไข และจัดฉบับแบบประเมินสำหรับนำไปใช้จริง
3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมินการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งพิจารณาจาก 1) ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปใช้ 2) ผลประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ในการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 3) ผลการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และบรรยายข้อเสนอแนะ โดยการให้น้ำหนักคะแนน และแปลความหมายของคะแนนดังนี้

1. น้ำหนักคะแนนของแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ สำหรับใช้สอบถามประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมิน ผู้วิจัยกำหนดน้ำหนักคะแนนดังนี้

5 หมายถึง รูปแบบการประเมินในประเด็นนั้น ๆ มีประสิทธิภาพในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง รูปแบบการประเมินในประเด็นนั้น ๆ มีประสิทธิภาพในระดับ มาก

- 3 หมายถึง รูปแบบการประเมินในประเด็นนั้น ๆ มีประสิทธิภาพในระดับ
ปานกลาง
- 2 หมายถึง รูปแบบการประเมินในประเด็นนั้น ๆ มีประสิทธิภาพในระดับ
น้อย
- 1 หมายถึง รูปแบบการประเมินในประเด็นนั้น ๆ มีประสิทธิภาพในระดับ
น้อยที่สุด
2. นำหนักคะแนนของแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ สำหรับใช้
สอบถามพัฒนาการของกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดน้ำหนักคะแนนดังนี้
- 5 หมายถึง ได้มีการเรียนรู้ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลง พัฒนา ระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง ได้มีการเรียนรู้ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลง พัฒนา ระดับ มาก
- 3 หมายถึง ได้มีการเรียนรู้ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลง พัฒนา ระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง ได้มีการเรียนรู้ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลง พัฒนา ระดับ น้อย
- 1 หมายถึง ได้มีการเรียนรู้ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลง พัฒนา ระดับ น้อยที่สุด
3. การวิเคราะห์แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดการวิเคราะห์และแปลความหมาย
ดังนี้
- วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับประสิทธิภาพ และพัฒนาการของรูปแบบการประเมิน
ค่าเฉลี่ย 4.50 ขึ้นไป หมายถึง มีประสิทธิภาพ มีพัฒนาการ ระดับ มากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีประสิทธิภาพ มีพัฒนาการ ระดับ มาก
- ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีประสิทธิภาพ มีพัฒนาการ ระดับ ปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีประสิทธิภาพ มีพัฒนาการ ระดับ น้อย
- ค่าเฉลี่ยน้อยกว่า 1.49 หมายถึง มีประสิทธิภาพ มีพัฒนาการ ระดับ น้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนทองเนียนคณาภิบาล โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการคือ ประการแรก เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประการที่สอง เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้กระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และประการที่ 3 เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้กระบวนการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลหรือผลการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์จะนำเสนอเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้กระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระยะที่ 1

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระยะที่ 2

ตอนที่ 4 ผลการประเมินประสิทธิภาพการใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ตอนที่ 1 ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้กระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผลจากการประชุมร่วมพัฒนาตัวบ่งชี้ และรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจากตัวแทนนักเรียน ครู และผู้ปกครอง

1.1 นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม เกณฑ์การประเมิน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรมบ่งชี้ที่ไม่พึงประสงค์ เกณฑ์การประเมิน การตัดสินใจจากเกณฑ์การประเมิน ของการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม	การให้คะแนนพฤติกรรม	เกณฑ์การประเมิน	
1. ความมีระเบียบวินัย	1.1 แต่งกายถูกต้องตามระเบียบ		ผลจากการถูกบันทึกพฤติกรรมจำนวน	รวมคะแนนจากเกณฑ์การประเมินตัดสินดังนี้	
		1.1.1 เอาเสื้อออกนอกกางเกง	10 ปรับปรุง 1-9 พอใช้	7-10 ให้ 1 คือปรับปรุง	
	เหมาะสมและถูกกาลเทศะ	1.1.2 ไม่สวมถุงเท้า / สวมรองเท้าแตะ	5 ปรับปรุง 1-4 พอใช้	11-17 ให้ 2 คือ พอใช้	
		1.1.3 แต่งเครื่องแบบกิจกรรมไม่ถูกต้อง	5 ปรับปรุง 1-4 พอใช้	18-21 ให้ 3 คือ ดี	
		1.1.4 ตัดผมไม่ถูกระเบียบ	2 ปรับปรุง 1 พอใช้		
		1.1.5 เล็บยาว	2 ปรับปรุง 1 พอใช้		
		1.1.6 ใส่รองเท้าประดับ	5 ปรับปรุง 1-4 พอใช้		
		1.1.7 ป้ายชื่อเสื้อไม่ตรงกับคน	2 ปรับปรุง 1 พอใช้		
	1.2 ตรงต่อเวลา	1.2.1 มาโรงเรียนไม่ทันเช้าแถว	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	5-8 ให้ 1 คือ ปรับปรุง	
		1.2.2 เข้าเรียนไม่ตรงเวลา	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	9-12 ให้ 2 คือ พอใช้	
		1.2.3 รับประทานอาหารไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด		3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	13-15 ให้ 3 คือ ดี
			1.2.4 ส่งงานที่กำหนดไม่ทันเวลา	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	
			1.2.5 ไม่ทำการบ้าน	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	
	1.3 ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด	1.3.1 การออกนอกบริเวณโรงเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาต		3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	4-6 ให้ 1 คือ ปรับปรุง
					7-9 ให้ 2 คือ พอใช้
		1.3.2 หนีเรียน	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	10-12 ให้ 3 คือ ดี	
		1.3.3 สร้างปัญหา ทำลายสมาธิเพื่อนขณะเรียน		3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	
	1.3.4 พุดคุยขณะทำกิจกรรมหน้าเสาธง		5 ปรับปรุง 1-4 พอใช้		
	1.4 ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และการพนัน	1.4.1 สูบบุหรี่ / ดื่มเหล้า	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	2-3 ให้ 1 คือ ปรับปรุง	
		1.4.2 ไพ่ / ฟุตบอล / การพนันทุก	2 ปรับปรุง 1 พอใช้	4-5 ให้ 2 คือ พอใช้	
		รูปแบบ		6 ให้ 3 คือ ดี	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม	การให้คะแนนพฤติกรรม	เกณฑ์การประเมิน
2. มีความ รับผิดชอบ	2.1 รับผิดชอบ ต่องานและหน้าที่ ที่ถูกต้องตามที่ ได้รับมอบหมาย	2.1.1 ไม่ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	2-3 ให้ 1 คือ ปรับปรุง
		2.1.2 ขาดเรียน (เหตุผลไม่สมควร)	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	4-5 ให้ 2 คือ พอใช้
				6 ให้ 3 คือ ดี
	2.2 เข้าร่วม กิจกรรมของ โรงเรียนโรงเรียน และสังคม	2.2.1 ไม่เข้าร่วมกิจกรรม	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	3-4 ให้ 1 คือ ปรับปรุง
		2.2.2 หนีประชุม	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	5-7 ให้ 2 คือ พอใช้
		2.2.3 ไม่รวมกิจกรรม ๕ ศ	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	8-9 ให้ 3 คือ ดี
	2.3 รักษาดูแล ทรัพย์สินของ ส่วนรวมและของ ใช้อย่างประหยัด	2.3.1 ทิ้ง หรือ ไม่รักษาหนังสือหรือ สมุดของตนเองและส่วนรวม	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	5-8 ให้ 1 คือ ปรับปรุง
				9-12 ให้ 2 คือ พอใช้
		2.3.2 ทำลายทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน	1 ปรับปรุง	13-15 ให้ 3 คือ ดี
		2.3.3 การเลือกใช้สิ่งของที่ไม่จำเป็น	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	
		2.3.4 รับประทานอาหารที่ไม่มี ประโยชน์	5 ปรับปรุง 1-4 พอใช้	
	2.3.5 ไม่เก็บรักษาอุปกรณ์ของใช้	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้		
	2.4 รับผิดชอบ ต่อตนเองและ ส่วนรวม	2.4.1 ไม่ดูแลความสะอาดส่วนตัว	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	3-4 ให้ 1 คือ ปรับปรุง
		2.4.2 เตรียมอุปกรณ์การเรียนไม่พร้อม	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	5-7 ให้ 2 คือ พอใช้
		2.4.3 ไม่เข้าแถวซื้ออาหาร	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	8-9 ให้ 3 คือ ดี
3. มีความ ซื่อสัตย์	3.1 ไม่พูดเท็จ	3.1.1 พูดเท็จ	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	2-3 ให้ 1 คือ ปรับปรุง
		3.1.2 พูดปกปิดความผิดของตนเอง หรือผู้อื่น	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	4-5 ให้ 2 คือ พอใช้
	3.2 ไม่ทุจริต	3.2.1 ทุจริตการสอบ	1 ปรับปรุง	6 ให้ 3 คือ ดี
		3.2.2 ทุจริตการส่งงาน (ผู้อื่นทำให้)	2 ปรับปรุง 1 พอใช้	2-3 ให้ 1 คือ ปรับปรุง
	3.3 ไม่ลักขโมย	3.2.1 ทุจริตการส่งงาน (ผู้อื่นทำให้)	2 ปรับปรุง 1 พอใช้	4-5 ให้ 2 คือ พอใช้
				6 ให้ 3 คือ ดี
	3.3 ไม่ลักขโมย	3.3.1 ขโมยเงิน / สิ่งของ / ชิ้นงาน	1 ปรับปรุง	2-3 ให้ 1 คือ ปรับปรุง
		3.3.2 รื้อ ค้นของ ของเพื่อน/ครู โดย ไม่ได้รับอนุญาต	2 ปรับปรุง 1 พอใช้	4-5 ให้ 2 คือ พอใช้
	3.4 รักความ ยุติธรรม	3.4.1 ใส่ร้ายป้ายสี	1 ปรับปรุง	6 ให้ 3 คือ ดี
		3.4.2 เล่นพรรคเล่นพวก	1 ปรับปรุง	2-3 ให้ 1 คือ ปรับปรุง
				4-5 ให้ 2 คือ พอใช้
				6 ให้ 3 คือ ดี

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม	การให้คะแนนพฤติกรรม	เกณฑ์การประเมิน	
4. มีความ เสียสละ และสามัคคี	4.1 เสียสละทรัพย์ ร่างกาย เวลา เพื่อประโยชน์ ต่อส่วนรวม	4.1.1 ไม่เข้าร่วมกิจกรรม	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	2-3 ให้ 1 คือ ปรับปรุง	
		4.1.2 ไม่สละทรัพย์เพื่อกิจกรรม ส่วนรวม	1 ปรับปรุง	4-5 ให้ 2 คือ พอใช้ 6 ให้ 3 คือ ดี	
	4.2 มีน้ำใจ ช่วยเหลือผู้อื่น	4.2.1 ช่วยเหลือเพื่อนครูผู้ปกครอง และคนอื่นๆ	≥ 5 ดี 3-4 พอใช้ ≤ 2 ปรับปรุง	2-3 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 4-5 ให้ 2 คือ พอใช้	
		4.2.2 คุย ไม่มีจิตสาธารณะ	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	6 ให้ 3 คือ ดี	
	4.3 มีความรัก สามัคคีในหมู่ คณะ	4.3.1 ทะเลาะวิวาท	2 ปรับปรุง 1 พอใช้	1 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 2 ให้ 2 คือ พอใช้ 3 ให้ 3 คือ ดี	
			4.4 รู้จักแสดง ความยินดีกับ ความสำเร็จของ ผู้อื่น	4.4.1 ประบมือแสดงความยินดี 4.4.2 พุดแสดงความยินดี 4.4.3 มอบของ / บัตรอวยพร	พิจารณาตามความ เหมาะสมของ สถานการณ์
	5. มีความ กตัญญูและ กตเวทิต์	5.1 พุดจาสุภาพ มีสัมมาคารวะ ต่อผู้อื่น	5.1.1 พุดจาก้าวร้าวกับบิดามารดา และผู้มีพระคุณ	2 ปรับปรุง 1 พอใช้	5-8 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 9-12 ให้ 2 คือ พอใช้
			5.1.2 พุดจาไม่สุภาพไม่มีคำลงท้าย (คะ, ครับ)	2 ปรับปรุง 1 พอใช้	13-15 ให้ 3 คือ ดี
			5.1.3 กิริยา การเดิน ไม่ค้อมตัว การยืน คำห้วนใหญ่	2 ปรับปรุง 1 พอใช้	
			5.1.4 พุดคำหยาบ	2 ปรับปรุง 1 พอใช้	
5.1.5 ไม่พุดขอบคุณ / ขอโทษ			2 ปรับปรุง 1 พอใช้		
5.2 รู้จักตอบ แทนบุญคุณพ่อ แม่และผู้มี พระคุณ		5.1.1 ไม่ไหว้ พ่อแม่ ครูอาจารย์	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	5-8 ให้ 1 คือ ปรับปรุง	
		5.1.2 แสดง พฤติกรรมก้าวร้าว	2 ปรับปรุง 1 พอใช้	9-12 ให้ 2 คือ พอใช้	
		5.1.3 ลบหลู่ดูหมิ่นผู้มีพระคุณ	2 ปรับปรุง 1 พอใช้	13-15 ให้ 3 คือ ดี	
		5.1.4 ทำให้ผู้มีพระคุณสุขใจ	≥ 3 ดี 1-2 พอใช้		
		5.1.5 ดูแลเอาใจใส่ผู้มีพระคุณ	≥ 3 ดี 1-2 พอใช้		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม	การให้คะแนนพฤติกรรม	เกณฑ์การประเมิน
5.3 รู้จักตอบ แทนบุญคุณ สถาบัน	ตัวบ่งชี้	5.3.1 สร้างชื่อเสียง	≥ 2 ดี 1 พอใช้	6-10 ให้ 1 ปรับปรุง
		5.3.2 ทำลายชื่อเสียงสถาบันด้วย วิธีการต่างๆ	2 ปรับปรุง 1 พอใช้	11-14 ให้ 2 ปรับปรุง 15-18 ให้ 3 ดี
		5.3.3 ไม่ยื่นเคารพธงชาติทุกครั้งเมื่อ ได้ยินเสียงเพลงชาติ	2 ปรับปรุง 1 พอใช้	
		5.3.4 ไม่แสดงความเคารพ พระพุทธรูปประจำสถาบัน	2 ปรับปรุง 1 พอใช้	
		5.3.5 ไม่ร่วมกิจกรรมทางศาสนาเมื่อมี โอกาส	1 ปรับปรุง	
		5.3.6 พุดลบหลู่สถาบัน	2 ปรับปรุง 1 พอใช้	
5.4 ไม่ทำตนให้ เสื่อมเสียแก่วงศ์ ตระกูลและ สถาบันการศึกษา และผู้มีพระคุณ	ตัวบ่งชี้	5.4.1 การเที่ยวกลางคืนในสถานที่ไม่ เหมาะสม	2 ปรับปรุง 1 พอใช้	3-4 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 5-7 ให้ 2 คือ พอใช้
		5.4.2 การแสดงกิริยากับเพื่อนต่าง เพศไม่เหมาะสมกับวัยเรียน	2 ปรับปรุง 1 พอใช้	8-9 ให้ 3 คือ ดี
		5.4.3 หนีเที่ยว	2 ปรับปรุง 1 พอใช้	

จากตารางที่ 4.1 พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ประกอบด้วย 1) ด้าน
 ความมีระเบียบวินัย มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1.1) แต่งกายถูกต้องตามระเบียบเหมาะสมและถูก
 กาลเทศะ 1.2) ตรงต่อเวลา 1.3) ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด 1.4) ไม่
 เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและการพนัน 2) ด้านความมีรับผิดชอบ มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 2.1)
 รับผิดชอบต่องานและหน้าที่ ที่ถูกต้องตามที่ได้รับมอบหมาย 2.2) เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน
 และสังคม 2.3) รักษาคุณทรัพย์สินของส่วนรวมและของใช้อย่างประหยัด 2.4) รับผิดชอบต่อ
 ตนเองและส่วนรวม 3) ด้านความซื่อสัตย์ มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 3.1) ไม่พูดเท็จ 3.2) ไม่ทุจริต
 3.3) ไม่ลักขโมย 3.4) รักความยุติธรรม 4) ด้านความเสียสละและสามัคคี มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่
 4.1) เสียสละทรัพย์ แรงกาย เวลา เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม 4.2) มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น 4.3) มี
 ความสามัคคีในหมู่คณะ 4.4) รู้จักแสดงความยินดีกับผู้อื่น 5) ด้านความกตัญญูและกตเวที มี 4
 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 5.1) พุดจาสุภาพ มีสัมมาคารวะต่อผู้อื่น 5.2) รู้จักตอบแทนบุญคุณพ่อแม่และผู้มี
 พระคุณ 5.3) รู้จักตอบแทนบุญคุณสถาบัน 5.4) ไม่ทำตนให้เสื่อมเสียแก่วงศ์ตระกูลและ
 สถาบันการศึกษาและผู้มีพระคุณ

1.2 จากการประชุม นักเรียน ครู และผู้ปกครอง มีความคิดร่วมกันเกี่ยวกับการกำหนดรายละเอียดในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจากการประชุม นักเรียน ครู และผู้ปกครอง มีความเห็นร่วมกัน มีรายละเอียดดังนี้

1. เป้าหมายของการประเมิน

เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

2. สิ่งที่มุ่งประเมิน

สิ่งที่มุ่งประเมินได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มี 5 ด้าน

ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านความมีระเบียบวินัย

2.1.1 แต่งกายถูกต้องตามระเบียบ เหมาะสมและถูกกาลเทศะ

2.1.2 ตรงต่อเวลา

2.1.3 ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด

2.1.4 ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และการพนัน

2.2 มีความรับผิดชอบ

2.2.1 รับผิดชอบต่องานและหน้าที่ที่ถูกต้องตามที่ได้รับมอบหมาย

2.2.2 เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน โรงเรียนและสังคม

2.2.3 รักษาคุณทรัพย์สินของส่วนรวมและของใช้อย่างประหยัด

2.2.4 รับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม

2.3 มีความซื่อสัตย์

2.3.1 ไม่พูดเท็จ

2.3.2 ไม่ทุจริต

2.3.3 ไม่ลักขโมย

2.3.4 รักความยุติธรรม

2.4 มีความเสียสละและสามัคคี

2.4.1 เสียสละทรัพย์ แรงกาย เวลา เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม

2.4.2 มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น

2.4.3 มีความรักสามัคคี ในหมู่คณะ

2.4.4 รู้จักแสดงความยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น

2.5 มีความกตัญญูและกตเวทิตี

2.5.1 พุดจาสุภาพ มีสัมมาคารวะ ต่อผู้อื่น

2.5.2 รู้จักตอบแทนบุญคุณพ่อแม่และผู้มีพระคุณ

2.5.3 รู้จักตอบแทนบุญคุณสถาบัน

2.5.4 ไม่ทำตนให้เสื่อมเสียแก่วงศ์ตระกูลและสถาบันการศึกษาและผู้มี

พระคุณ

3. วิธีการประเมิน

3.1 เจื่อนใจ/ขั้นตอนการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

3.1.1 ผู้ประเมินประกอบด้วย 1) ครูผู้สอนสาระพื้นฐาน 8 กลุ่มสาระ 2) ผู้ปกครอง 3) นักเรียนประเมินตนเอง

3.1.2 ให้ผู้ประเมินทุกคนบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนตลอดทั้งภาคเรียน

3.1.3 ผู้ประเมินให้คะแนนพฤติกรรมจากการบันทึก

3.1.4 ผู้ประเมิน ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามคะแนนพฤติกรรมแต่ละตัวบ่งชี้ลงแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.1.5 แต่งตั้งคณะกรรมการสรุปประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

3.1.6 ให้คณะกรรมการสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนลงแบบสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนแล้วหา ฐานนิยม (Mode) เพื่อตัดสินผลการประเมินเป็นรายตัวบ่งชี้

3.2 เครื่องมือที่ใช้

3.2.1 แบบบันทึกพฤติกรรม

3.2.2 แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

3.2.3 แบบสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล

นำผลจากการให้คะแนนพฤติกรรม และ เกณฑ์การประเมินของผู้ประเมินทุกคนหาฐานนิยม (Mode) แล้วแปลผลได้ดังนี้

3 หมายถึง ดี

2 หมายถึง พอใช้

1 หมายถึง ปรับปรุง

4. การรายงานผล

รายงานผล โดยนำแบบสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยมีแบบประเมิน แบบบันทึกพฤติกรรม ประกอบด้วยเสนอหัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ และเสนอผู้อำนวยการอนุมัติผล แล้วประกาศให้นักเรียนพร้อมทั้งแจ้งผลผู้ปกครองทราบ

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ระยะที่ 1

2.1 ครู ผู้ปกครองและนักเรียนได้ทำการบันทึกพฤติกรรม ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งได้ผลสรุปจากการประเมินคุณลักษณะของนักเรียนดังนี้

ตารางที่ 4.2 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจากการบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ถูกประเมิน แยกเป็นระดับคุณภาพในแต่ละด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ระดับชั้น	วินัย			รับผิดชอบ			ซื่อสัตย์			กตัญญู			เสียสละ		
	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
ม.1	40	21	0	28	33	0	54	7	0	53	8	0	33	25	3
ม.4	26	13	2	33	6	2	37	4	0	35	6	0	35	5	1
รวม	66	34	2	61	39	2	91	11	0	88	14	0	68	30	4
คิดเป็นร้อยละ	65	33	2	60	38	2	89	11	0	86	14	0	67	29	4

จากตารางที่ 4.2 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจากการทดลองบันทึกพฤติกรรมและประเมินผลปรากฏว่านักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัยอยู่ในระดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 65 ระดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 33 ระดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 2 ด้านรับผิดชอบอยู่ในระดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 60 ระดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 38 ระดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 2 ด้านความซื่อสัตย์ อยู่ในระดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 89 ระดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 11 ระดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 0 ด้านความกตัญญู อยู่ในระดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 86 ระดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 14 ระดับ 1

คิดเป็นร้อยละ 0 ด้านความเสถียรอยู่ในระดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 71 ระดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 29 ระดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 0

2.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยการหาความตรงตามโครงสร้าง comparing the scores of known groups ดังนี้ ผู้วิจัยได้สอบถามนักเรียนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เด่นชัดแต่ละด้านทั้ง 5 ด้าน และที่ไม่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เด่นชัดแต่ละด้านทั้ง 5 ด้าน จากครูที่ปรึกษาซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวนห้องเรียนละ 3 คน มี 2 ห้องเรียน และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวนห้องเรียนละ 3 คน มี 2 ห้องเรียน มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.3 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์กลุ่มนักเรียนที่มีและไม่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เด่นชัดในแต่ละด้าน

รายการ	ระดับการประเมิน			\bar{X}	sd	t
	3	2	1			
นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เด่นชัดด้านวินัย	11	1	0	2.92	0.28	370.30*
นักเรียนไม่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เด่นชัดด้านวินัย	0	10	2	1.83	0.37	
นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เด่นชัดด้านความรับผิดชอบ	8	4	0	2.67	0.47	168.43*
นักเรียนไม่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เด่นชัดด้านความรับผิดชอบ	0	10	2	1.83	0.37	
นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เด่นชัดด้านความซื่อสัตย์	11	1	0	2.92	0.28	471.27*
นักเรียนไม่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เด่นชัดด้านความซื่อสัตย์	0	11	1	1.92	0.28	

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

รายการ	ระดับการประเมิน			\bar{X}	sd	t
	3	2	1			
นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เด่นชัดด้านความเสียสละและสามัคคี	10	2	0	2.83	0.37	235.80*
นักเรียนไม่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เด่นชัดด้านความเสียสละและสามัคคี	0	8	4	1.67	0.47	
นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เด่นชัดด้านความกตัญญูและกตเวที	9	3	0	2.75	0.43	190.76*
นักเรียนไม่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เด่นชัดด้านความกตัญญูและกตเวที	1	11	0	2.08	0.28	

* หมายถึง ระดับความมีนัยสำคัญที่ .01

จากตารางที่ 4.3 พบว่าเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทุกด้าน ปรากฏว่านักเรียนที่คุณลักษณะอันพึงประสงค์เด่นชัดเด่นชัดสูงกว่านักเรียนที่ไม่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เด่นชัด และทดสอบด้วยสถิติ t - test แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

2.3 ผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้และรูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

หลังจากได้ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนแล้วผู้วิจัยได้จัดประชุมครู นักเรียนและ ผู้ปกครองเฉพาะกลุ่มร่วมวิจัยโดยผลการประชุมสรุปว่า

2.3.1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 5 ด้าน มีความครอบคลุม และเป็นคุณลักษณะที่ ครู นักเรียน และ ผู้ปกครองเห็นร่วมกันควรมีความจำเป็นทั้ง 5 ด้าน

2.3.2 ตัวบ่งชี้ทั้ง 20 ตัว ครอบคลุม ชัดเจน เป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลและมีประโยชน์ในการนำไปใช้

2.3.3 พฤติกรรมของตัวบ่งชี้ทั้งหมด ครอบคลุม ชัดเจน และเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลและมีประโยชน์ในการนำไปใช้

2.3.4 การให้คะแนนพฤติกรรม ครอบคลุม ชัดเจน แต่ยุ่งยากในการเก็บข้อมูล

2.3.5 เกณฑ์การประเมิน ยุ่งยากประเมินยาก

2.3.6 รูปแบบการประเมิน ชัดเจน และเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูล

2.3.7 ที่ประชุมร่วมกันกำหนดการให้คะแนนพฤติกรรมและเกณฑ์การประเมิน โดยสรุปให้ดูผลการบันทึกพฤติกรรมแล้วประเมินผลดังรายละเอียดต่อไปนี้

นักเรียนที่ไม่ถูกบันทึกพฤติกรรมทุกตัวบ่งชี้ ได้ระดับผลการประเมินเป็น 3 หมายถึง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดี

นักเรียนที่ถูกบันทึกพฤติกรรมในแต่ละด้านทุกตัวบ่งชี้รวม 1 – 3 ครั้ง ได้ระดับผลการประเมินเป็น 2 หมายถึง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับ พอใช้

นักเรียนที่ถูกบันทึกพฤติกรรมในแต่ละด้านทุกตัวบ่งชี้รวม 4 – 10 ครั้ง ได้ระดับผลการประเมินเป็น 1 หมายถึง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับ ผ่านเกณฑ์การประเมิน

นักเรียนที่ถูกบันทึกพฤติกรรมในแต่ละด้านทุกตัวบ่งชี้รวม มากกว่า 10 ครั้ง ได้ระดับผลการประเมินเป็น 0 หมายถึง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับ ปรับปรุง

2.3.8 ผู้วิจัยได้ปรับรูปแบบและจัดทำคู่มือประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน (รายละเอียดภาคผนวก)

ตอนที่ 3 ผลการทดลองและปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระยะที่ 2

3.1 ครู ผู้ปกครองและนักเรียนได้ทำการบันทึกพฤติกรรม ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งได้ผลสรุปจากการประเมินคุณลักษณะของนักเรียนดังนี้

ตารางที่ 4.4 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจากการบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548

ระดับชั้น	วินัย			รับผิดชอบ			ซื่อสัตย์			กตัญญู			เสียสละ		
	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
ม.1	49	10	0	46	13	0	55	3	1	55	4	0	54	4	1
ม.4	30	4	3	30	6	1	35	2	0	34	3	0	34	2	1
รวม	79	14	3	76	19	1	90	5	1	89	7	0	88	6	2
คิดเป็นร้อยละ	82	15	3	79	20	1	94	5	1	93	7	0	92	6	2

จากตารางที่ 4.4 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจากการทดลองบันทึกพฤติกรรมและประเมินผลปรากฏว่านักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัยอยู่ในระดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 82 ระดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 15 ระดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 3 ด้านรับผิดชอบอยู่ในระดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 79 ระดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 20 ระดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 1 ด้านความซื่อสัตย์ อยู่ในระดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 94 ระดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 5 ระดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 1 ด้านความกตัญญู อยู่ในระดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 93 ระดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 7 ระดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 0 ด้านความเสียสละอยู่ในระดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 92 ระดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 6 ระดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 2

3.2 ผลจากการทำประชาพิจารณ์กับครู นักเรียน และ ผู้ปกครองนักเรียนสรุปผลดังนี้

3.2.1 ผู้ปกครอง ครู นักเรียน เห็นด้วยกับ คุณลักษณะ ทั้ง 5 ด้าน ตัวบ่งชี้ ซึ่งมี 4 ตัวบ่งชี้ของคุณลักษณะแต่ละด้าน รวมทั้งหมด 20 ตัวบ่งชี้ เงื่อนไข / ขั้นตอนการประเมินชัดเจน ครอบคลุม สามารถประเมินได้โดยไม่มีปัญหา และเหมาะสมที่จะนำไปใช้ต่อไป

3.2.2 มีการแสดงความคิดเห็นให้ปรับเปลี่ยน พฤติกรรมในบางตัวบ่งชี้ รายละเอียดในคู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ตอนที่ 4 ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

4.1 ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ภายหลังการทดลองใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จากนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ที่ร่วมปฏิบัติการวิจัย จำนวน 12 คน แล้วย้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ได้ผลปรากฏดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ประเด็น / รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพ / ความ เหมาะสมของรูปแบบ	
	\bar{X}	S.D.
ความสามารถของรูปแบบการประเมิน		
1. รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่พัฒนาขึ้น มีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ ครอบคลุม ทุกคุณลักษณะที่ต้องการให้นักเรียนประพฤติ ปฏิบัติ เมื่อนำไปปฏิบัติแล้ว สามารถประเมินคุณลักษณะของนักเรียนได้	4.42	0.49
2. กระบวนการประเมินตามรูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้นซึ่งประกอบด้วย เครื่องมือ การให้คะแนนพฤติกรรม เกณฑ์การประเมินและเงื่อนไขการประเมิน เมื่อนำไปประเมินแล้วสามารถจำแนกนักเรียนผู้ที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ระดับต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเป็นที่ยอมรับได้ทั้งผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน	4.42	0.49
3. องค์ประกอบ คุณลักษณะ ตัวชี้วัด พฤติกรรม เกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขการประเมิน ตามรูปแบบการประเมินที่ร่วมกันพัฒนาขึ้น สามารถนำมาใช้กำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนได้	4.50	0.50
4. รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนดังกล่าว สามารถประยุกต์ใช้กับการพัฒนางานอื่นๆ ได้	4.42	0.76
รวม / เฉลี่ย ความสามารถของรูปแบบการประเมิน	4.44	0.56
ประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมิน		
5. รูปแบบประเมินที่พัฒนาขึ้น สามารถนำมาใช้ได้ง่าย สะดวก มีแนวปฏิบัติและขั้นตอนประเมินการปฏิบัติงานที่ชัดเจน	4.50	0.50
6. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบการประเมินทำให้ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเป็นไปตามความต้องการของครู ผู้ปกครอง และ ตัวนักเรียนเอง	4.42	0.49

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ประเด็น / รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพ / ความ เหมาะสมของรูปแบบ	
	\bar{X}	S.D.
7. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนภายใต้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเป็นการประเมินที่ผู้ถูกประเมินได้รับรู้ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม และเกณฑ์การประเมิน ทำให้ผู้ถูกประเมินยอมรับผลการประเมินได้โดยไม่มีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อผู้ประเมิน	4.17	0.55
8. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบการประเมินที่พัฒนาแล้ว สามารถประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของงานมีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ และเชื่อถือได้	4.33	0.62
รวม/เฉลี่ย ประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมิน	4.35	0.54
ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ		
9. พฤติกรรมบ่งชี้ของรูปแบบการประเมิน มีลักษณะเป็นรูปธรรม จึงเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงๆ ให้บรรลุเป้าหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดได้ทุกตัวบ่งชี้	4.17	0.55
10. เกณฑ์การให้คะแนนในการประเมินจะใช้หลักฐาน ร่องรอยการบันทึก พฤติกรรมเป็นหลักในการประมาณค่าเป็นตัวเลขทุกตัวบ่งชี้ จึงเป็นไปได้ที่คะแนนจากการประเมินจะตรงกับพฤติกรรมจริงของผู้ถูกประเมิน	4.25	0.43
11. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ภายใต้การนำรูปแบบการประเมินมาใช้ทำให้ผู้ประเมิน ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้ โดยไม่ต้องเกรงกลัวความรู้สึกของผู้ถูกประเมิน	4.17	0.37

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ประเด็น / รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพ / ความ เหมาะสมของรูปแบบ	
	\bar{X}	S.D.
12. รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม เกณฑ์และเงื่อนไขการประเมิน นำไปใช้ได้ง่าย สะดวก ประหยัดเวลา เมื่อนำมาปฏิบัติ จึงมีความเป็นไปได้ที่จะทำให้ผลการประเมินมีความสมบูรณ์ มีหลักฐาน และประเมินได้อย่างสบายใจ	4.17	0.69
รวม / เฉลี่ย ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ	4.19	0.51
ความเหมาะสมของรูปแบบการประเมิน		
13. ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้วยเครื่องมือตามรูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้น จะให้ความเที่ยงตรง ตรงกับลักษณะที่เป็นจริงของผู้ถูกประเมิน คะแนนที่ได้จะเท่ากันหรือใกล้เคียงกันแม้จะใช้ผู้ประเมินต่างกัน	4.33	0.62
14. คุณลักษณะและตัวบ่งชี้ตามรูปแบบการประเมินที่พัฒนาแล้ว มีจำนวนพอเหมาะพอดีไม่มากหรือน้อยเกินไป ครอบคลุมพฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันของนักเรียน	4.25	0.60
15. เป้าหมายของเกณฑ์ที่กำหนด มีความพอเหมาะพอดีไม่สูงหรือต่ำจนเกินไป ทุกคนยอมรับได้	4.33	0.47
16. รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่พัฒนาแล้ว มีความเหมาะสมกับศักยภาพและเป็นไปตามความต้องการของ นักเรียน ครู และผู้ปกครองทุกประการ	4.42	0.49
รวม / เฉลี่ย ความเหมาะสมของรูปแบบการประเมิน	4.33	0.54

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ประเด็น / รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพ / ความ เหมาะสมของรูปแบบ	
	\bar{X}	S.D.
ความคาดหวังการนำรูปแบบการประเมินมาใช้อย่างต่อเนื่อง		
17. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบการประเมินจะสร้างความเที่ยงธรรมให้เกิดขึ้นและจะเปิดโอกาสให้นักเรียนปฏิบัติตนตามปกติและไม่มีความรู้สึกกังวลกับผลการประเมินคุณลักษณะ	4.25	0.43
18. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบการประเมิน สามารถประเมินได้อย่างเป็นระบบระเบียบ ถูกต้อง ครบถ้วน สามารถนำไปประเมินได้จริง จึงคิดว่าจะนำรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมาใช้ต่อไป	4.25	0.60
19. รูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้น เป็นความจำเป็นที่จะต้องใช้ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันอย่างปกติและเป็นพฤติกรรมที่เป็นความต้องการของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง จึงคิดว่า จะนำรูปแบบการประเมินมาใช้อย่างต่อเนื่อง	4.17	0.55
20. เชื่อว่าการนำรูปแบบการประเมินมาใช้ จะสามารถพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ คู่คุณธรรม	4.33	0.62
รวม / เฉลี่ย ความคาดหวังการนำรูปแบบการประเมินไปใช้อย่างต่อเนื่อง	4.25	0.55
รวม / เฉลี่ยทั้งสิ้น	4.31	0.54

จากตารางที่ 4.5 จากการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.31 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้านมีค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านความสามารถของรูปแบบการประเมิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.44 เมื่อพิจารณาราย

ข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยรายข้อเกี่ยวกับ องค์ประกอบ คุณลักษณะ ตัวชี้วัด พฤติกรรม เกณฑ์การประเมินและเงื่อนไขการประเมิน ตามรูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้น สามารถนำมาใช้กำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.50 ด้านประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.35 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยรายข้อเกี่ยวกับ รูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้นสามารถนำมาใช้ได้ง่าย สะดวก มีแนวปฏิบัติและขั้นตอนประเมินการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 0.50 ด้านความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.19 เมื่อพิจารณารายข้อเกี่ยวกับ เกณฑ์การให้คะแนนในการประเมินจะใช้หลักฐานร่องรอยการบันทึกพฤติกรรมเป็นหลักในการประมาณค่าเป็นตัวเลขทุกตัวบ่งชี้ จึงเป็นไปได้ที่คะแนนจากการประเมินจะตรงกับพฤติกรรมจริงของผู้ถูกประเมิน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.25 ด้านความเหมาะสมของรูปแบบการประเมิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.33 เมื่อพิจารณารายข้อเกี่ยวกับ รูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับศักยภาพและเป็นไปตามความต้องการของ นักเรียน ครู และผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.42 ด้านความคาดหวังการนำรูปแบบการประเมินมาใช้อย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.25 เมื่อพิจารณารายข้อเกี่ยวกับ การนำรูปแบบการประเมินมาใช้จะสามารถพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนให้เป็นไปได้ตามเป้าหมายของหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.33

และผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จากนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ที่ร่วมใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จำนวน 114 คน ได้ผลปรากฏดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ประเด็น / รายการประเมิน	ระดับประสิทธิภาพ / ความเหมาะสมของรูปแบบ	
	\bar{X}	S.D.
ความสามารถของรูปแบบการประเมิน		
1. รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่พัฒนาขึ้นมีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ ครอบคลุม ทุกคุณลักษณะที่ต้องการให้นักเรียนประพฤติ ปฏิบัติ เมื่อนำไปปฏิบัติแล้ว สามารถประเมินคุณลักษณะของนักเรียนได้	4.18	0.73
2. กระบวนการประเมินตามรูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้นซึ่งประกอบด้วย เครื่องมือ การให้คะแนนพฤติกรรม เกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขการประเมิน เมื่อนำไปประเมินแล้วสามารถจำแนกนักเรียนผู้ที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ระดับต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเป็นที่ยอมรับได้ทั้งผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน	4.36	0.75
3. องค์ประกอบ คุณลักษณะ ตัวชี้วัด พฤติกรรม คะแนนพฤติกรรม เกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขการประเมิน ตามรูปแบบการประเมินที่ร่วมกันพัฒนาขึ้น สามารถนำมาใช้กำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนได้	4.23	0.64
4. รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้กับการพัฒนางานอื่นๆ ได้	4.40	0.55
รวม / เฉลี่ย ด้านความสามารถของรูปแบบการประเมิน	4.29	0.67
ประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมิน		
5. รูปแบบประเมินที่พัฒนาแล้ว สามารถนำมาใช้ได้ง่าย สะดวก มีแนวปฏิบัติและขั้นตอนประเมินคุณลักษณะที่ชัดเจน	4.43	0.71
6. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบการประเมินทำให้ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเป็นไปตามความต้องการของครู ผู้ปกครอง และ ตัวนักเรียนเอง	4.45	0.63

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเด็น / รายการประเมิน	ระดับประสิทธิภาพ / ความเหมาะสมของรูปแบบ	
	\bar{X}	S.D.
7. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนภายใต้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเป็นการประเมินที่ผู้ถูกประเมินได้รับรู้ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม และเกณฑ์การประเมิน ทำให้ผู้ถูกประเมินยอมรับผลการประเมินได้โดยไม่มีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อผู้ประเมิน	4.50	0.52
8. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบการประเมินที่พัฒนาแล้ว สามารถประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของงานมีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ และเชื่อถือได้	4.47	0.71
รวม / เฉลี่ยประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมิน	4.46	0.64
ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ		
9. พฤติกรรมบ่งชี้ของรูปแบบการประเมิน มีลักษณะเป็นรูปธรรม จึงเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงๆ ให้บรรลุเป้าหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดได้ทุกตัวบ่งชี้	4.49	0.76
10. เกณฑ์การให้คะแนนในการประเมินจะใช้หลักฐาน ร่องรอยการบันทึกพฤติกรรมเป็นหลักในการประมาณค่าเป็นตัวเลขทุกตัวบ่งชี้ จึงเป็นไปได้ที่จะคะแนนจากการประเมินจะตรงกับพฤติกรรมจริงของผู้ถูกประเมิน	4.51	0.64
11. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ภายใต้การนำรูปแบบการประเมินมาใช้ทำให้ผู้ประเมิน ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้โดยไม่ต้องเกรงกลัวความรู้สึกของผู้ถูกประเมิน	4.44	0.55

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเด็น / รายการประเมิน	ระดับประสิทธิภาพ / ความเหมาะสมของรูปแบบ	
	\bar{X}	S.D.
12. รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม เกณฑ์ และเงื่อนไขการประเมิน นำไปใช้ได้ง่าย สะดวก ประหยัดเวลา เมื่อนำมาปฏิบัติ จึงมีความเป็นไปได้ที่จะทำให้ผลการประเมินมีความสมบูรณ์ มีหลักฐาน และประเมินได้อย่างสบายใจ	4.41	0.51
รวม / เฉลี่ย ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ	4.46	0.62
ความเหมาะสมของรูปแบบการประเมิน		
13. ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้วยเครื่องมือตามรูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้น จะให้ความเที่ยงธรรม ตรงกับลักษณะที่เป็นจริงของผู้ถูกประเมิน คะแนนที่ได้จะเท่ากันหรือใกล้เคียงกันแม้จะใช้ผู้ประเมินต่างกัน	4.54	0.56
14. คุณลักษณะและตัวบ่งชี้ตามรูปแบบการประเมินที่พัฒนาแล้ว มีจำนวนพอเหมาะพอดีไม่มากหรือน้อยเกินไป ครอบคลุมพฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันของนักเรียน	4.26	0.76
15. เป้าหมายของเกณฑ์ที่กำหนด มีความพอเหมาะพอดีไม่สูงหรือต่ำจนเกินไป ทุกคนยอมรับได้	4.54	0.51
16. รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่พัฒนาแล้ว มีความเหมาะสมกับศักยภาพและเป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ครู และผู้ปกครองทุกประการ	4.38	0.77
รวม / เฉลี่ย ความเหมาะสมของรูปแบบการประเมิน	4.43	0.65
ความคาดหวังการนำรูปแบบการประเมินมาใช้อย่างต่อเนื่อง		
17. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบการประเมินจะสร้างความเที่ยงธรรมให้เกิดขึ้นและจะเปิดโอกาสให้นักเรียนปฏิบัติตามปกติและไม่มีความรู้สึกกังวลกับผลการประเมินคุณลักษณะ	4.25	0.66

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเด็น / รายการประเมิน	ระดับประสิทธิภาพ / ความเหมาะสมของรูปแบบ	
	\bar{X}	S.D.
18. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบการประเมิน สามารถประเมินได้อย่างเป็นระบบระเบียบ ถูกต้องครบถ้วน สามารถนำไปประเมินได้จริง จึงคิดว่าจะนำรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมาใช้ต่อไป	4.54	0.61
19. รูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้น เป็นความจำเป็นที่จะต้องใช้ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันอย่างปกติและเป็นพฤติกรรมที่เป็นความต้องการของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง จึงคิดว่าจะนำรูปแบบการประเมินมาใช้อย่างต่อเนื่อง	4.19	0.64
20. เชื่อว่าการนำรูปแบบการประเมินมาใช้ จะสามารถพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ คู่คุณธรรม	4.32	0.59
รวม / เฉลี่ย ความคาดหวังการนำรูปแบบการประเมินไปใช้อย่างต่อเนื่อง	4.33	0.63
รวม / เฉลี่ย ทั้งสิ้น	4.39	0.64

จากตารางที่ 4.6 จากการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.39 เมื่อพิจารณารายด้าน ซึ่งให้เห็นว่า ด้านความสามารถของรูปแบบการประเมิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.29 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับ รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนสามารถประยุกต์ใช้กับการพัฒนางานอื่น ๆ ได้ มีค่าสูงที่สุด เท่ากับ 4.40 ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบการประเมิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.46 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับ การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนภายใต้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเป็นการประเมินที่ผู้ถูกประเมินได้รับรู้คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม และเกณฑ์การประเมิน ทำให้ผู้ถูกประเมินยอมรับ

ผลการประเมินได้โดยไม่มีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อผู้ประเมิน มีค่าสูงสุดเท่ากับ 4.50 ด้านความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.46 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับ เกณฑ์การให้คะแนนในการประเมินจะใช้หลักฐาน ร่องรอยการบันทึกพฤติกรรมเป็นหลักในการประเมินค่าเป็นตัวเลขทุกตัวบ่งชี้ จึงเป็นไปได้ที่คะแนนจากการประเมินจะตรงกับพฤติกรรมจริงของผู้ถูกประเมิน มีค่าสูงสุดเท่ากับ 4.51 ด้านความเหมาะสมของรูปแบบการประเมิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.43 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้วยเครื่องมือ ตามรูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้น จะให้ความเที่ยงตรง ตรงกับลักษณะที่เป็นจริงของผู้ถูกประเมิน คะแนนที่ได้จะเท่ากันหรือใกล้เคียงกันแม้จะใช้ผู้ประเมินต่างกันและเป้าหมายของเกณฑ์ที่กำหนด มีความพอเหมาะพอดีไม่สูงหรือต่ำจนเกินไปทุกคนยอมรับได้ มีค่าสูงสุดเท่ากับ 4.54 ด้านความคาดหวังการนำรูปแบบการประเมินมาใช้อย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.33 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับ การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนสามารถประเมินได้อย่างเป็นระบบระเบียบ ถูกต้องครบถ้วน สามารถนำไปประเมินได้จริง จึงคิดว่าจะนำรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมาใช้ต่อไป มีค่าสูงสุดเท่ากับ 4.54

4.2 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับมีส่วนร่วม / การเรียนรู้ / ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้ร่วมวิจัยจากการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ภายหลังการทดลองใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนผู้วิจัยได้ทำการศึกษามีส่วนร่วม / การเรียนรู้ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จากนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ที่ร่วมปฏิบัติการวิจัย จำนวน 12 คน แล้วนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ได้ผลปรากฏดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วม / การเรียนรู้ / ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ประเด็น / รายการประเมิน	ระดับพัฒนาการของกลุ่ม ร่วมวิจัย	
	\bar{X}	S.D.
การมีส่วนร่วม : ท่านมีส่วนร่วมในประเด็นต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด		
1. มีส่วนร่วมในการประชุมอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับการนำเสนอปัญหา และเสนอแนะทางปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	4.33	0.62
2. มีส่วนร่วมในการประชุมอภิปราย วิพากษ์ เพื่อปรับปรุงแก้ไของค์ประกอบ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้และเกณฑ์ให้ คลอบคลุม ชัดเจน และเป็นไปได้ในการประเมิน	4.17	0.69
3. มีส่วนร่วมในการประชุมอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	4.33	0.47
4. มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการให้น้ำหนักคะแนน	4.25	0.72
5. มีส่วนร่วมในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	4.25	0.60
รวม / เฉลี่ย เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	4.27	0.60
การเรียนรู้ : ท่านเกิดการเรียนรู้ในแต่ละประเด็นต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด		
6. วิธีการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	4.33	0.62
7. วิธีการประเมินตามรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	4.50	0.65
8. การนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการประเมินในปีต่อไป	4.42	0.49
9. การสร้างเครื่องมือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	4.25	0.60
10. การมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	4.42	0.49

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็น / รายการประเมิน	ระดับพัฒนาการของกลุ่ม ร่วมวิจัย	
	\bar{X}	S.D.
11. กระบวนการการพัฒนาารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียน	4.42	0.49
รวม / เฉลี่ย เกี่ยวกับการเรียนรู้	4.39	0.56
ความกระตือรือร้น		
12. มีความพยายามมุ่งมั่นแสวงหาความรู้ ค้นคว้าหาวิธีการใหม่ ๆ มา เสนอในที่ประชุม	4.25	0.72
13. สนใจเข้าการประชุมและพยายามซักถามเพื่อหาวิธีการพัฒนาารูปแบบ การประเมินอย่างสม่ำเสมอ	4.50	0.50
14. ติดตามบันทึกพฤติกรรมและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนตามรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียน	4.50	0.50
รวม / เฉลี่ยเกี่ยวกับความกระตือรือร้น	4.42	0.57
ความพึงพอใจ : ท่านมีความพึงพอใจในแต่ละประเด็นต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด		
15. การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการพัฒนาารูปแบบการประเมิน การนำรูปแบบ การประเมินมาใช้	4.33	0.62
16. การมีส่วนร่วมในการประเมิน และมีความพึงพอใจในผลของการ ประเมินที่ได้ ซึ่งมีความเหมาะสมเป็นที่ยอมรับได้ของทุกฝ่าย	4.33	0.47
17. องค์ประกอบ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม และ เกณฑ์การประเมิน ซึ่งครอบคลุมคุณลักษณะของนักเรียนที่เป็นไปตามความต้องการของ ทุกฝ่าย	4.33	0.47
18. ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบ การประเมินที่ร่วมกันพัฒนาขึ้น	4.25	0.43

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็น / รายการประเมิน	ระดับพัฒนาการของกลุ่ม ร่วมวิจัย	
	\bar{X}	S.D.
19. การนำรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมาใช้	4.42	0.49
20. การเรียนรู้รูปแบบการประเมินและนำไปสู่การประเมินได้สะดวก รู้จุดเด่น จุดด้อย รู้แนวทางแก้ปัญหา ผลการประเมินมีร่องรอยการบันทึกพฤติกรรม สามารถอธิบายข้อข้องใจของผู้ถูกประเมินได้	4.25	0.60
21. คุณลักษณะของนักเรียนที่เกิดจากการร่วมกัน ของ ครู ผู้ปกครองและนักเรียนในการคอยชี้แนะการประพฤติปฏิบัติของนักเรียนตามรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	4.08	0.49
22. มีความพึงพอใจต่อการนำรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและนำมาใช้ เพื่อพัฒนางานตนเอง พัฒนา นักเรียน พัฒนาโรงเรียน	4.70	0.43
รวม / เฉลี่ย เกี่ยวกับความพึงพอใจ	4.34	0.50
รวม / เฉลี่ย ทั้งสิ้น	4.36	0.56

จากตารางที่ 4.7 จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม / การเรียนรู้ / ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน พบว่า การมีส่วนร่วม / การเรียนรู้ / ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.36 เมื่อพิจารณารายด้านชี้ให้เห็นว่า ด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.27 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมในการประชุมอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับการนำเสนอปัญหา และเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและ การมีส่วนร่วมในการประชุมอภิปรายเกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีค่าสูงสุดเท่ากับ 4.33 ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.39 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับ การเรียนรู้วิธีการประเมินตามรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีค่าสูงสุด

เท่ากับ 4.50 ด้านความกระตือรือร้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.42 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับ สนใจเข้าประชุมและพยายามซักถามเพื่อหาวิธีการพัฒนาประเภทการประเมินสม่าเสมอ และติดตามบันทึกพฤติกรรมและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 4.50 ด้านความพึงพอใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.34 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับ ความพึงพอใจต่อการนำรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและนำมาใช้เพื่อพัฒนางานตนเอง พัฒนานักเรียน พัฒนาโรงเรียน มีเฉลี่ยค่าสูงสุดเท่ากับ 4.70

4.3 ผลการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

การวิเคราะห์ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถามที่ใช้ถามนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ที่ร่วมปฏิบัติการวิจัยจำนวน 12 คน ได้นำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ที่ผู้ตอบแบบสอบถาม ถ้าเป็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่คล้ายคลึงกัน ก็จัดให้เป็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะประเภทเดียวกัน สามารถสรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับความเหมาะสมรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

รายการแสดงความคิดเห็น	ความถี่	คิดเป็นร้อยละ
1. การมีส่วนร่วมของการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์		
1.1 มีส่วนร่วมในการประชุมกำหนดคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม การให้คะแนนพฤติกรรม เกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขการประเมิน	12	100
1.2 มีส่วนร่วมในการทดลองประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	12	100
1.3 มีส่วนร่วมประชุม อภิปราย ปรับปรุง คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม การให้คะแนนพฤติกรรม เกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขการประเมิน	12	100
1.4 มีส่วนร่วม ประชาพิจารณ์รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	12	100

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการแสดงความคิดเห็น	ความถี่	คิดเป็นร้อยละ
2. ผลการใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน		
2.1 รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่พัฒนาขึ้น ประเมินได้ง่าย สะดวก	10	83.33
2.2 ตัวอย่าง พฤติกรรม เกณฑ์การให้คะแนน และเงื่อนไขของการประเมิน ชัดเจน	9	75.00
2.3 ผลการประเมินเชื่อถือได้	11	91.66
2.4 นักเรียนยอมรับผลการประเมิน	8	66.66
2.5 นักเรียนบางกลุ่มปรับปรุงพฤติกรรม	9	75.00
3. การเรียนรู้จากการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น		
3.1 การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้รับรู้ ตัวอย่าง พฤติกรรม และเกณฑ์การประเมินก่อนทำให้นักเรียนได้ปรับปรุงพฤติกรรมให้ได้ผลการประเมินอยู่ในระดับดี	5	41.66
3.2 ได้เรียนรู้พฤติกรรมของนักเรียนเป็นรายบุคคล และพฤติกรรมในภาพรวมของโรงเรียนจากการบันทึกพฤติกรรม	7	58.33
3.3 วิธีการในการกำหนดตัวอย่าง พฤติกรรม เกณฑ์การประเมินและเงื่อนไขการประเมิน	6	50.00
3.4 การติดตามพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคนได้ง่ายสะดวก	9	75.00
3.5 เข้าใจวิธีการประเมิน	10	83.33
3.6 วัดคุณลักษณะของนักเรียนได้ตรงกับพฤติกรรมที่เป็นจริงของนักเรียน	8	66.66
4. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ		
4.1 นักเรียน ครู และผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญกับการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเนื่องจากเป็นเรื่องใหม่	6	50.00
4.2 ควรสร้างความตระหนักให้นักเรียน ครู และผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้มากขึ้น	6	50.00

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการแสดงความคิดเห็น	ความถี่	คิดเป็นร้อยละ
5. เปรียบเทียบการประเมินที่มีอยู่ก่อนกับรูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้น		
5.1 รูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้น ประเมินได้ง่าย สะดวก	9	75.00
5.2 ควรนำรูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้นไปใช้ต่อไปอีก	10	83.33
6. ผลการใช้รูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้น		
6.1 นักเรียนให้ความสำคัญกับการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์มากขึ้น	5	41.66
6.2 นักเรียนปฏิบัติตนได้เหมาะสมและปรับปรุงพฤติกรรม	9	75.00
6.3 นักเรียนไม่กังวลกับผลการประเมิน	10	83.33
6.4 ผู้ปกครองได้ติดตามพฤติกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิด	7	58.33
6.5 ครูได้ข้อมูลพฤติกรรมของนักเรียนที่เป็นจริง	9	75.00
6.6 ผู้บริหารติดตามผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้ชัดเจนขึ้น	6	50.00
6.7 โรงเรียนมีรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่มาจากการ ร่วมกันกำหนดจาก นักเรียน ครู และผู้ปกครอง	5	41.66
6.8 ระบบดูแลนักเรียนของโรงเรียนมีข้อมูลพฤติกรรมของนักเรียนที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม	8	66.66

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ผู้ร่วมปฏิบัติการวิจัยทั้ง 12 คน มีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทุกชั้นตอน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับ 1) การประเมินที่ผู้ถูกประเมินได้รับทราบถึงสิ่งที่จะถูกประเมิน และเกณฑ์การประเมินก่อนจะทำให้ นักเรียนได้ปฏิบัติและปรับปรุงคุณลักษณะให้ได้ผลกาประเมินอยู่ในระดับดี 2) การบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนได้เรียนรู้พฤติกรรมของนักเรียนเป็นรายบุคคล และพฤติกรรมของนักเรียนในภาพรวมของโรงเรียน 3) วิธีการในการกำหนดคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ เกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขของการประเมิน 4) การติดตามพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคนได้ง่ายและสะดวก 5) ใน การบันทึกพฤติกรรมทำให้นักเรียนได้ปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ผลการใช้รูปแบบการประเมินผู้ร่วมปฏิบัติการวิจัยมีความคิดเห็นว่าเป็น 1) เข้าใจวิธีการประเมิน 2) วัดคุณลักษณะของนักเรียนได้ตรง 3) มีรายละเอียดสามารถประเมินได้ชัดเจนและง่าย 3) ประเมินคุณลักษณะของนักเรียนได้อย่างสบายใจ 4) สามารถปรับปรุงพฤติกรรมได้ในระยะต่อ ๆ ไป การนำองค์ประกอบ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมิน ตามรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ผู้ร่วมปฏิบัติการวิจัยส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะว่า การประเมินคุณลักษณะของนักเรียนปรับขึ้นตามหลักสูตรปีพ.ศ. 2544 และยังเพิ่มเริ่มใช้จึงทำให้ นักเรียน ครู และผู้ปกครองยังไม่ให้ความสำคัญเท่ากับการประเมินผลการเรียน จึงไม่ได้ทำการประเมินอย่างจริงจัง เสนอแนะสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข ว่าควรสร้างความตระหนักให้นักเรียน ครู และผู้ปกครองเห็นความสำคัญและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนอย่างจริงจัง เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการประเมินที่มีอยู่ก่อนกับรูปแบบการประเมินที่ร่วมกันพัฒนาขึ้นมีความชัดเจนประเมินได้ง่ายสะดวก และการประเมินที่ได้ข้อมูลจากทั้งครู นักเรียนและผู้ปกครอง ทำให้นักเรียนยอมรับผลการประเมิน และจากการบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนทำให้นักเรียนได้ปรับปรุงพฤติกรรมของตนเอง และที่สำคัญ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม เกณฑ์การประเมินและเงื่อนไขการประเมินมาจากการร่วมกันกำหนดจาก ทั้ง นักเรียน ครู และผู้ปกครอง จึงควรนำรูปแบบการประเมินนี้ไปใช้ต่อไป ผลการใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะว่า 1) นักเรียนให้ความสำคัญกับการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์มากขึ้น 2) นักเรียนปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมและปรับปรุงพฤติกรรมให้ตรงตามคุณลักษณะ 3) นักเรียนได้รับทราบคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม เกณฑ์การประเมิน จึงทำให้ผู้ประเมินได้สะดวกไม่กังวลผลการประเมิน 4) ผู้ปกครองได้ติดตามดูแลพฤติกรรมของนักเรียนในการปกครองอย่างใกล้ชิด 5) ครูได้ข้อมูลที่เป็นพฤติกรรมที่เป็นจริงของนักเรียน 6) ผู้บริหารสามารถติดตามการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้ชัดเจนมากขึ้น 7) โรงเรียนมีรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่มาจากการร่วมกันกำหนดจากนักเรียน ครู และผู้ปกครอง 8) ในการระบบดูแลนักเรียนของโรงเรียนมีข้อมูลพฤติกรรมของนักเรียนที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การพัฒนา รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียน
ทองเนียนคณาภิบาล จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
(PAR) ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของนักเรียน โดยใช้กระบวนการ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2) เพื่อพัฒนา รูปแบบการ
ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
3) เพื่อประเมินผลการพัฒนา รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้
กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2. ขอบเขตการวิจัย

2.1 การวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนา รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ
นักเรียน โรงเรียนทองเนียนคณาภิบาล จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 1) ครู นักเรียน
และผู้ปกครอง โรงเรียนทองเนียนคณาภิบาล จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2547 -2548
เป็นผู้ร่วมกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นผู้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วม
ปฏิบัติการและให้ข้อมูล จำนวน 12 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
2) ครู นักเรียน และผู้ปกครอง โรงเรียนทองเนียนคณาภิบาล จังหวัดนครศรีธรรมราช ชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2548 เป็นผู้ร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมิน
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 3) ครู นักเรียนและผู้ปกครอง โรงเรียนทองเนียน
คณาภิบาล จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2548 ทุกคนร่วมประชาพิจารณ์คู่มือประเมิน
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 4) แหล่งข้อมูลในการตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ
การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
ประกอบด้วย ครู นักเรียน และผู้ปกครอง กลุ่มร่วมวิจัย จำนวน 12 คน ครู นักเรียน และ
ผู้ปกครอง ผู้ร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จำนวน
114 คน

2.3 ตัวแปร / ประเด็นที่มุ่งศึกษาในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย 1) ตัวแปรต้น รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่สังเคราะห์ขึ้นด้วยวิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) 2) ตัวแปรตาม ประกอบด้วย (1) ประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน (2) พัฒนาการของกลุ่มเป้าหมาย / กลุ่มร่วมวิจัย

2.4 ระยะเวลา การดำเนินงานในการวิจัยนี้เริ่มพัฒนาเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 สิ้นสุดเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2549 เป็นเวลา 2 ปีการศึกษา

3. วิธีดำเนินการ

วิธีการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ตอนที่ 2 การทดลองและปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระยะที่ 1 ตอนที่ 3 การทดลองและปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระยะที่ 2 ตอนที่ 4 การสรุปประเมินประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีการดำเนินการวิจัยโดยการประชุมทีมงานร่วมวิจัยเพื่อกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ รูปแบบการประเมินและเกณฑ์การประเมิน กลุ่มตัวอย่างเป็นที่งานร่วมวิจัยประกอบด้วยตัวแทนครู จำนวน 4 คน ผู้ปกครอง 4 คน และนักเรียน 4 คน โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ รูปแบบการประเมิน และ เกณฑ์การประเมิน ใช้วิธีการประชุมโดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการในการประชุมและใช้วิธีการให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ศึกษาเอกสารคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ตัวบ่งชี้ ของโรงเรียนใกล้เคียงและโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในจังหวัดเดียวกัน และให้ผู้ร่วมประชุมได้แสดงความคิดเห็นในการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และตัวบ่งชี้ และให้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นรูปแบบการประเมิน และ กำหนดเกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการร่วมแสดงความคิดเห็นมาสังเคราะห์แล้วสร้างคู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ตอนที่ 2 การทดลองและปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนครั้งที่ 1 มีการดำเนินการโดยการนำคู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมาทดลองประเมินกับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 94 คน ผู้ปกครองจำนวน 90 คน และ ครู จำนวน 16 คน

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามที่ได้สร้างจากตอนที่ 1 และได้ตรวจสอบเครื่องมือโดยการหาความตรงเชิงจำแนกคือ ใช้วิธีการเปรียบเทียบคะแนนของกลุ่มที่รู้แน่ชัด (comparing the scores of known groups) ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้นักเรียน ครู และผู้ปกครองเข้าใจในวิธีการประเมินตามคู่มือ และให้นักเรียน ครู และผู้ปกครองทำการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนแล้วนำผลการประเมินมาสรุปหาค่า Mode จากทุกคนที่ประเมินของคุณลักษณะอันพึงประสงค์แต่ละด้าน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ประชุมทีมร่วมวิจัยร่วมกันอภิปราย ความครอบคลุม ความชัดเจน และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ของคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม การให้คะแนน พฤติกรรม เกณฑ์การประเมินและเงื่อนไขของกรประเมินและสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ปรับปรุงคู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ตอนที่ 3 การทดลองและปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนครั้งที่ 2 ดำเนินการวิจัยโดยทำประชาพิจารณ์กับนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ทุกคนทั้งโรงเรียน โดยผู้วิจัยกล่าวถึงความสำคัญของการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชี้แจงรายละเอียดการประเมิน และรายละเอียดของการดำเนินการแสดงความคิดเห็น โดยแบ่งกลุ่มย่อยตามกลุ่มที่ปรึกษา ร่วมกันศึกษาคู่มือการประเมินที่มีรายละเอียดร่วมวิเคราะห์ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม การให้คะแนน พฤติกรรม เกณฑ์การให้คะแนน รูปแบบการประเมิน และเงื่อนไขการประเมิน แล้วนำผลการวิเคราะห์ร่วมกันมานำเสนอในที่ประชุมใหญ่และผู้วิจัยวิเคราะห์ผลการนำเสนอแล้วจัดทำคู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ตอนที่ 4 การประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน การดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้ 1) จัดเตรียมคู่มือการใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ศึกษา ทำความเข้าใจองค์ประกอบ และสาระสำคัญของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 2) ประชุมชี้แจงรายละเอียดการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรายละเอียดในกลุ่มคู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนแล้วทดลองใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 3) ประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ในประเด็นต่อไปนี้ 3.1) ประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 3.2) การมีส่วนร่วม / การเรียนรู้ / ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 3.3) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการประเมิน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เป็นนักเรียน ครู และผู้ปกครองของนักเรียน โรงเรียนห้องเรียนคณาภิบาลทุกคน รวมทั้งสิ้น 456 คน และกลุ่มตัวที่ใช้ประเมินการมีส่วนร่วม / การเรียนรู้ / ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเป็น นักเรียน ครู และผู้ปกครอง กลุ่มร่วมวิจัย จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน การมีส่วนร่วม / การเรียนรู้ / ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาบรรยายความคิดเห็น

1. สรุปผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนห้องเรียนคณาภิบาล จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

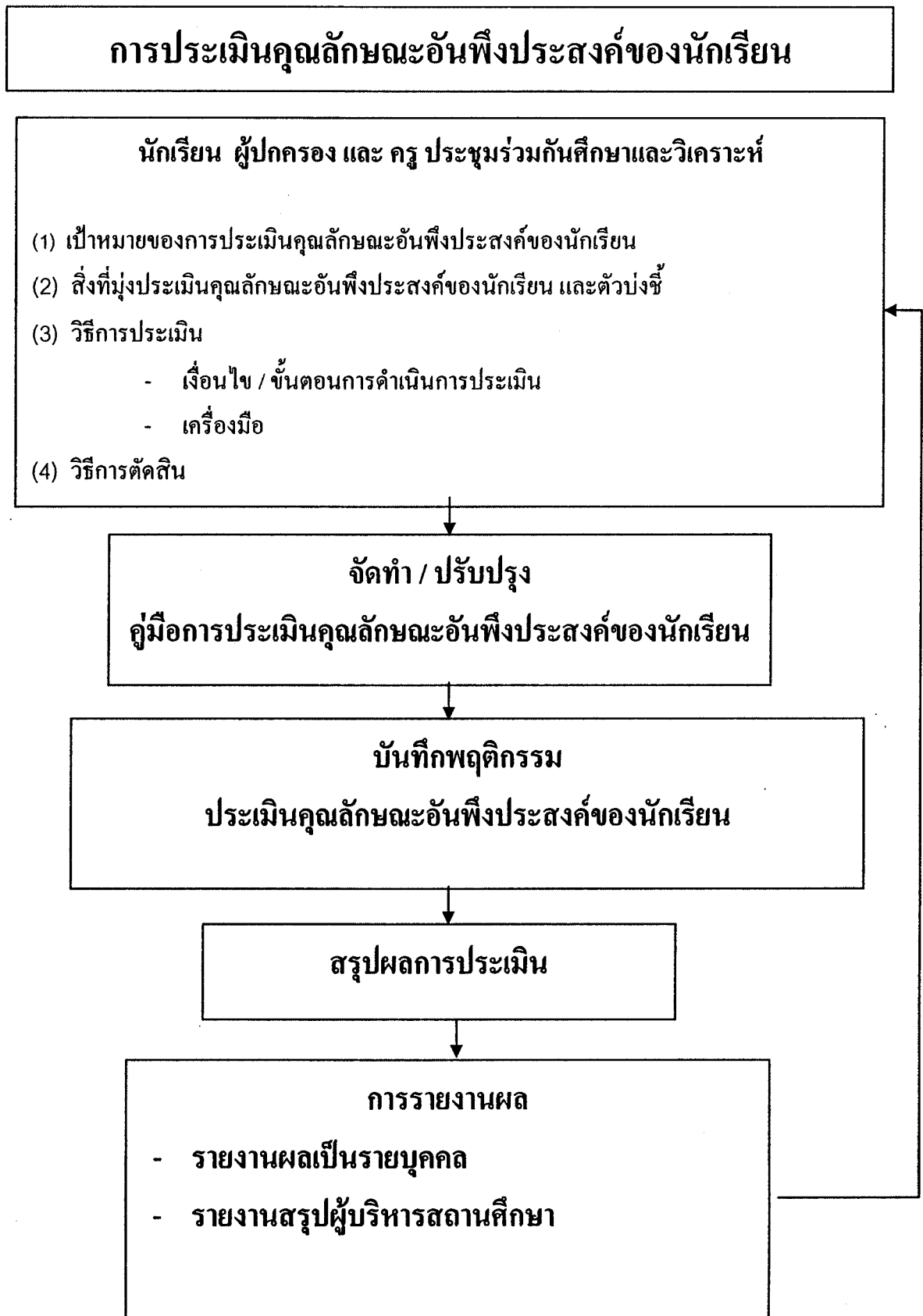
1.1 **ตัวบ่งชี้ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์** จากคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 5 ด้าน ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ทั้งหมด 20 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านที่ 1 ด้านความมีระเบียบวินัย มี 4 ตัวบ่งชี้คือ 1.1) แต่งกายถูกต้องตามระเบียบ เหมาะสมและถูกกาลเทศะ 1.2) ตรงต่อเวลา 1.3) ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด 1.4) ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และการพนัน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านที่ 2. ด้านความรับผิดชอบ มี 4 ตัวบ่งชี้คือ 2.1) รับผิดชอบต่องานและหน้าที่ที่ถูกต้องตามที่ได้รับมอบหมาย 2.2) เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนโรงเรียนและสังคม 2.3) รักษาคุณทรัพย์สินของส่วนรวมและของใช้อย่างประหยัด 2.4) รับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านที่ 3 ด้านความซื่อสัตย์ มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ 3.1) ไม่พูดเท็จ 3.2) ไม่ทุจริต 3.3) ไม่ลักขโมย 3.4) รักความยุติธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านที่ 4 ด้านความเสียสละและสามัคคี มี 4 ตัวบ่งชี้คือ 4.1) เสียสละทรัพย์ แรงกาย เวลา เพื่อประโยชน์ต่อ

ส่วนรวม 4.2) มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น 4.3) มีความรักสามัคคี ในหมู่คณะ 4.4) รู้จักแสดงความยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านที่ 5 ด้านความกตัญญูและกตเวทียี่มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ 5.1) พுகจาสุภาพ มีสัมมาคารวะ ต่อผู้อื่น 5.2) รู้จักตอบแทนบุญคุณพ่อแม่และผู้มีพระคุณ 5.3) รู้จักตอบแทนบุญคุณสถาบัน 5.4) ไม่ทำตนให้เสื่อมเสียแก่วงศ์ตระกูลและสถาบันการศึกษาและผู้มีพระคุณ

1.2 รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

จากการร่วมกำหนดของนักเรียน ครู และผู้ปกครองสรุปร่วมกัน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังแผนภาพที่ต่อไปนี้

ภาพที่ 5.1 แสดงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมควรเริ่มจากการให้นักเรียน ผู้ปกครอง และครูทุกคนควรได้รับทราบและได้เสนอแนะเพื่อปรับปรุงในประเด็นต่อไปนี้

1 เป้าหมายของการประเมิน

เพื่อปรับปรุงและพัฒนาารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

2 สิ่งที่มุ่งประเมิน

สิ่งที่มุ่งประเมินได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ และพฤติกรรม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 แสดงคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้และพฤติกรรมสำหรับครูประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม
1. ความมีระเบียบวินัย	1.1 แต่งกายถูกต้องตามระเบียบเหมาะสมและดูสะอาดสะ	1.1.1 เอาเสื้อออกนอกกางเกง
		1.1.2 ไม่สวมถุงเท้า / สวมรองเท้าแตะ
		1.1.3 แต่งเครื่องแบบกิจกรรมไม่ถูกต้อง
		1.1.4 ตัดผมไม่ถูกระเบียบ
		1.1.5 เล็บยาว
		1.1.6 ใส่เครื่องประดับ
		1.1.7 ป้ายชื่อเสื้อไม่ตรงกับคน
	1.2 ตรงต่อเวลา	1.2.1 มาโรงเรียนไม่ทันเข้าแถว
		1.2.2 เข้าเรียนไม่ตรงเวลา
		1.2.3 รับประทานอาหารไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด
	1.3 ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด	1.3.1 การออกนอกบริเวณโรงเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาต
		1.3.4 พุดคุยขณะทำกิจกรรมหน้าเสาธง
	1.4 ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและการพนัน	1.4.1 สูบบุหรี่ / ดื่มเหล้า
		1.4.2 ไพ่ / ฟุตบอล / การพนันทุกรูปแบบ

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม
2. มีความ รับผิดชอบ	2.1 รับผิดชอบต่องานและ หน้าที่ที่ถูกต้องตามที่ได้รับ มอบหมาย	2.1.1 ไม่ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย
		2.1.2 ขาดเรียน (เหตุผลไม่สมควร)
	2.2 เข้าร่วมกิจกรรมของ โรงเรียน โรงเรียนและสังคม	2.2.1 ไม่เข้าร่วมกิจกรรม
		2.2.2 หนีประชุม
		2.2.3 ไม่ร่วมกิจกรรม ๕ ส
	2.3 รักษาคุณทรัพย์สินของ ส่วนรวมและของใช้อย่าง ประหยัด	2.3.2 ทำลายทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน
		2.3.3 การเลือกใช้สิ่งของที่ไม่จำเป็น
		2.3.4 รับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์
	2.3.5 ไม่เก็บรักษาอุปกรณ์ของใช้	
	2.4 รับผิดชอบต่อตนเองและ ส่วนรวม	2.4.1 ไม่ดูแลความสะอาดส่วนตัว
2.4.3 ไม่เข้าแถวซื้ออาหาร		
3. มีความ ซื่อสัตย์	3.1 ไม่พูดเท็จ	3.1.1 พูดเท็จ
		3.1.2 พูดปกปิดความผิดของตนเองหรือผู้อื่น
	3.2 ไม่ทุจริต	3.2.1 ทุจริตการสอบ
		3.2.2 ทุจริตการส่งงาน (ผู้อื่นทำให้)
	3.3 ไม่ลักขโมย	3.3.1 ขโมยเงิน / สิ่งของ / ชิ้นงาน
		3.3.2 รื้อ คั่นของ ของเพื่อน/ครู โดยไม่ได้รับอนุญาต
	3.4 รักความยุติธรรม	3.4.1 ใส่ร้ายป้ายสี
		3.4.2 เล่นพรรคเล่นพวก

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม
4. มีความ เสียสละและ สามัคคี	4.1 เสียสละทรัพย์ แรงกาย เวลา เพื่อประโยชน์ต่อ ส่วนรวม	4.1.1 ไม่เข้าร่วมกิจกรรม 4.1.2 ไม่เสียสละทรัพย์เพื่อกิจกรรมส่วนรวม
	4.2 มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น	4.2.1 ช่วยเหลือเพื่อนครูผู้ปกครองและคนอื่นๆ 4.2.2 คุยดี ไม่มีจิตสำนึก
	4.3 มีความรักสามัคคีในหมู่ คณะ	4.3.1 ทะเลาะวิวาท
	4.4 รู้จักแสดงความยินดีกับ ความสำเร็จของผู้อื่น	4.4.1 ประทับใจแสดงความยินดี 4.4.2 พุดแสดงความยินดี 4.4.3 มอบของขวัญ / บัตรอวยพรแสดงความยินดี
5. มีความ กตัญญูและ กตเวที	5.1 พุดจาสุภาพ มีสัมมา คารวะ ต่อผู้อื่น	5.1.1 พุดจาก้าวร้าวกับบิดามารดา และผู้มีพระคุณ 5.1.2 กิริยา การเดินไม่ค้อมตัว การยื่นคำหว่าผู้ใหญ่
	5.2 รู้จักตอบแทนบุญคุณพ่อ แม่และผู้มีพระคุณ	5.2.1 ทำให้ผู้มีพระคุณสุขใจ 5.2.2 ดูแลเอาใจใส่ผู้มีพระคุณ 5.2.3 พุดลบหลู่ครู - อาจารย์และผู้มีพระคุณ
	5.3 รู้จักตอบแทนบุญคุณ สถาบัน	5.3.1 สร้างชื่อเสียง 5.3.2 ทำลายชื่อเสียงสถาบันด้วยวิธีการต่างๆ 5.3.3 ไม่ขึ้นเคารพธงชาติทุกครั้งเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ 5.3.4 ไม่แสดงความเคารพพระพุทธรูปประจำสถาบัน 5.3.5 ไม่ร่วมกิจกรรมทางศาสนาเมื่อมีโอกาส 5.3.6 พุดลบหลู่สถาบัน
	5.4 ไม่ทำตนให้เสื่อมเสียแก่ วงศ์ตระกูลและ สถาบันการศึกษาและผู้มี พระคุณ	5.4.1 การเที่ยวกลางคืนในสถานที่ไม่เหมาะสม 5.4.2 การแสดงกิริยากับเพื่อนต่างเพศไม่เหมาะสมกับ วัยเรียน 5.4.3 หนีเที่ยว

ตารางที่ 5.2 แสดงคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้และพฤติกรรมสำหรับผู้ปกครองและนักเรียนประเมิน
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม
1. ความมีระเบียบวินัย	1.1 แต่งกายถูกต้องตามระเบียบเหมาะสมและถูกกาลเทศะ	1.1.1 เอาเสื้อออกนอกกางเกง
		1.1.2 ไม่สวมถุงเท้า / สวมรองเท้าแตะ
		1.1.3 แต่งเครื่องแบบกิจกรรมไม่ถูกต้อง
		1.1.4 ตัดผมไม่ถูกระเบียบ
		1.1.5 เล็บยาว
		1.1.6 ใส่เครื่องประดับ
		1.1.7 ป้ายชื่อเสื้อไม่ตรงกับคน
		1.1.8 แต่งกายนอกเครื่องแบบนักเรียนไม่เหมาะสมกับวัย
	1.2 ตรงต่อเวลา	1.2.1 ดิ้นสาย
		1.2.2 กลับบ้านไม่ตรงเวลา
	1.3 ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด	1.3.1 การออกไปนอกบ้านโดยไม่ได้แจ้งให้ผู้ปกครองทราบ
		1.3.2 สร้างปัญหาให้ครอบครัว
		1.3.3 ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ / ผู้ปกครอง
1.4 ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและการพนัน	1.4.1 สูบบุหรี่ / ดื่มเหล้า	
	1.4.2 ไร่ / ฟุตบอล / การพนันทุกรูปแบบ	
2. มีความรับผิดชอบ	2.1 รับผิดชอบต่องานและหน้าที่ที่ถูกต้องตามที่ได้รับมอบหมาย	2.1.1 ไม่ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย
		2.1.2 ขาดโรงเรียน (เหตุผลไม่สมควร)
	2.2 เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน โรงเรียนและสังคม	2.2.1 ไม่เข้าร่วมกิจกรรมของครอบครัว
		2.2.2 ไม่ไปร่วมกิจกรรม/งานของชุมชนเมื่อมีโอกาส

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม
2. มีความ รับผิดชอบ	2.3 รักษาดูแลทรัพย์สินของ ส่วนรวมและของใช้อย่าง ประหยัด	2.3.1 ทิ้ง/ไม่เก็บรักษาหนังสือ/สมุดของตนเอง 2.3.2 ทำลายทรัพย์สินสมบัติของในบ้าน 2.3.3 การเลือกใช้สิ่งของที่ไม่จำเป็น 2.3.4 รับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ 2.3.5 ไม่เก็บรักษาอุปกรณ์ของใช้
	2.4 รับผิดชอบต่อตนเองและ ส่วนรวม	2.4.1 ไม่ดูแลความสะอาดส่วนตัว 2.4.2 ไม่ช่วยเหลืองานบ้าน 2.4.3 ไม่เก็บ/ดูแล อุปกรณ์/ของใช้ส่วนตัวและของ ครอบครัว
3. มีความซื่อสัตย์	3.1 ไม่พูดเท็จ	3.1.1 พูดเท็จ 3.1.2 พูดปกปิดความผิดของตนเองหรือผู้อื่น
	3.2 ไม่ทุจริต	3.2.1 ชุกซ่อนทรัพย์สินและสิ่งของต่าง ๆ ต่อบุคคลอื่นใน ครอบครัว
	3.3 ไม่ลักขโมย	3.3.1 ขโมยเงิน / สิ่งของ / ชิ้นงาน 3.3.2 รื้อ ค้นของ ของเพื่อน/ครู โดยไม่ได้รับอนุญาต
	3.4 รักความยุติธรรม	3.4.1 ใส่ร้ายป้ายสี 3.4.2 เล่นพรรคเล่นพวก
4. มีความเสียสละ และสามัคคี	4.1 เสียสละทรัพย์สิน แรงกาย เวลา เพื่อประโยชน์ต่อ ส่วนรวม	4.1.1 ไม่ช่วยเหลืองานบ้าน 4.1.2 ไม่สละทรัพย์สินเพื่อกิจกรรมส่วนรวม
	4.2 มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น	4.2.1 ช่วยเหลือเพื่อนบ้าน ผู้ปกครองและคนอื่นๆ 4.2.2 ดูดาย ไม่มีจิตสาธารณะ
	4.3 มีความรักสามัคคีในหมู่ คณะ	4.3.1 ทะเลาะวิวาท

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม
	4.4 รู้จักแสดงความยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น	4.4.1 พுகแสดงความยินดี 4.4.2 มอบของขวัญ / บัตรอวยพร แสดงความยินดีกับบุคคลในครอบครัว
5. มีความกตัญญูและกตเวทิต	5.1 พுகจาสุภาพ มีสัมมาคารวะ ต่อผู้อื่น 5.2 รู้จักตอบแทนบุญคุณพ่อแม่และผู้มีพระคุณ 5.3 รู้จักตอบแทนบุญคุณสถาบัน 5.4 ไม่ทำตนให้เสื่อมเสียแก่วงศ์ตระกูลและสถาบันการศึกษาและผู้มีพระคุณ	5.1.1 พுகจากราวกับบิดามารดา และผู้มีพระคุณ 5.1.3 กิริยา การเดิน ไม่ค้อมตัว การยื่นคำหว่าผู้ใหญ่ 5.2.1 ทำให้ผู้มีพระคุณสุขใจ 5.2.2 ดูแลเอาใจใส่ผู้มีพระคุณ 5.2.3 พุกหลบหลู่ครู – อาจารย์ และผู้มีพระคุณ 5.3.1 สร้างชื่อเสียงให้ครอบครัว 5.3.2 ทำลายชื่อเสียงของครอบครัว 5.3.3 ไม่ยื่นเคารพธงชาติทุกครั้งเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ 5.3.4 ไม่แสดงความเคารพพระ/พระพุทธรูป 5.3.5 ไม่ร่วมกิจกรรมทางศาสนาเมื่อมีโอกาส 5.3.6 พุกหลบหลู่สถาบัน 5.4.1 การเทียวกลางคืนในสถานที่ไม่เหมาะสม 5.4.2 การแสดงกิริยากับเพื่อนต่างเพศไม่เหมาะสมกับวัยเรียน 5.4.3 หนีเที่ยว

3 วิธีการประเมิน

3.1 เจื่อนใจ/ขั้นตอนการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

3.1.1 ผู้ประเมินประกอบด้วย 1) ครูผู้สอนสาระพื้นฐาน 8 กลุ่มสาระ

2) ผู้ปกครอง 3) นักเรียนประเมินตนเอง

3.1.2 ให้ผู้ประเมินทุกคนบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนตลอดทั้งภาคเรียน

3.1.3 ผู้ประเมินให้คะแนนพฤติกรรมจากการบันทึกพฤติกรรมดังนี้

นักเรียนที่ไม่ถูกบันทึกพฤติกรรมทุกตัวบ่งชี้ ได้ระดับผลการประเมินเป็น

3 หมายถึง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดี

นักเรียนที่ถูกบันทึกพฤติกรรมในแต่ละด้านทุกตัวบ่งชี้รวม 1 – 3 ครั้ง ได้ระดับผลการประเมินเป็น 2 หมายถึง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับ พอใช้

นักเรียนที่ถูกบันทึกพฤติกรรมในแต่ละด้านทุกตัวบ่งชี้รวม 4 – 10 ครั้ง ได้ระดับผลการประเมินเป็น 1 หมายถึง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับ ผ่านเกณฑ์การประเมิน

นักเรียนที่ถูกบันทึกพฤติกรรมในแต่ละด้านทุกตัวบ่งชี้รวม มากกว่า 10 ครั้ง ได้ระดับผลการประเมินเป็น 0 หมายถึง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับ ปรับปรุง

3.1.4 ผู้ประเมิน ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามคะแนนพฤติกรรมแต่ละตัวบ่งชี้ลงแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.1.5 แต่งตั้งคณะกรรมการสรุปประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

3.1.6 ให้คณะกรรมการสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนแล้วหาฐานนิยม (Mode) เพื่อตัดสินผลการประเมินเป็นรายตัวบ่งชี้

3.2 เครื่องมือที่ใช้

3.2.1 แบบบันทึกพฤติกรรม

3.2.2 แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

3.2.3 แบบสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

4 การตัดสินผล

ให้คณะกรรมการสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนแล้วหาฐานนิยม (Mode) หาก ฐานนิยมมีค่าเท่ากัน ให้คณะกรรมการพิจารณาแล้วตัดสินเลือกค่าใดค่าหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำ/ปรับปรุง คู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

จัดทำคู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกรณีที่เริ่มดำเนินการเป็นครั้งแรก ถ้าหากมีการดำเนินการมาแล้ว อาจจะมีการปรับปรุง ประเด็นการประเมินเป็นบางราย ประเด็นการประเมินเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามข้อตกลงของที่ประชุม

ขั้นตอนที่ 3 การบันทึกพฤติกรรม และ ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

การบันทึกพฤติกรรม และประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เป็นไปตามข้อตกลงของที่ประชุมในแต่ละปีการศึกษานั้น ๆ

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปผลการประเมิน

นำผลการประเมินจากทุกคนสรุปโดยหาฐานนิยม (Mode) โดยคณะกรรมการสรุปผลการประเมินเพื่อตัดสินผลการประเมิน

ขั้นตอนที่ 5 การรายงานผล

รายงานผลโดยนำแบบสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยมีแบบประเมิน แบบบันทึกพฤติกรรม ประกอบด้วยเสนอหัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ และเสนอผู้อำนวยการอนุมัติผล แล้วส่งผลการประเมินให้นักเรียนพร้อมทั้งแจ้งผลผู้ปกครองทราบ

5. ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.31 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้านมีค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านความสามารถของรูปแบบการประเมิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.44 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยรายข้อเกี่ยวกับ องค์ประกอบ คุณลักษณะ ตัวชี้วัด พฤติกรรม เกณฑ์การประเมินและเงื่อนไขการประเมิน ตามรูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้น สามารถนำมาใช้กำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.50 ด้านประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.35 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยรายข้อเกี่ยวกับ รูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้นสามารถนำมาใช้ได้ง่าย สะดวก มีแนวปฏิบัติและขั้นตอนประเมินการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 0.50 ด้านความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.19 เมื่อพิจารณารายข้อเกี่ยวกับ เกณฑ์การให้คะแนนในการประเมินจะใช้หลักฐานร่องรอยการบันทึกพฤติกรรมเป็นหลักในการประมาณค่าเป็นตัวเลขทุกตัวบ่งชี้ จึงเป็นไปได้ที่คะแนนจากการประเมินจะตรงกับพฤติกรรมจริงของผู้ถูกประเมิน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

เท่ากับ 4.25 ด้านความเหมาะสมของรูปแบบการประเมิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.33 เมื่อพิจารณารายข้อเกี่ยวกับ รูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับศักยภาพและเป็นไปตามความต้องการของ นักเรียน ครู และผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.42 ด้านความคาดหวังการนำรูปแบบการประเมินมาใช้อย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.25 เมื่อพิจารณารายข้อเกี่ยวกับ การนำรูปแบบการประเมินมาใช้จะสามารถพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนให้เป็นไปได้ตามเป้าหมายของหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.33

5.2 การมีส่วนร่วม / การเรียนรู้ / ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยสอบถามเพื่อทราบพัฒนาการของผู้ร่วมวิจัย นำผลการสอบถามมาวิเคราะห์แล้วพบว่า การมีส่วนร่วม / การเรียนรู้ / ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.36 เมื่อพิจารณารายด้านชี้ให้เห็นว่า ด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.27 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมในการประชุมอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับการนำเสนอปัญหา และเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและ การมีส่วนร่วมในการประชุมอภิปรายเกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีค่าสูงสุดเท่ากับ 4.33 ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.39 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับ การเรียนรู้วิธีการประเมินตามรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีค่าสูงสุด เท่ากับ 4.50 ด้านความกระตือรือร้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.42 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับ สนใจเข้าประชุมและพยายามซักถามเพื่อหาวิธีการพัฒนากระบวนการประเมินสม่ำเสมอ และติดตามบันทึกพฤติกรรมและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 4.50 ด้านความพึงพอใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.34 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับ ความพึงพอใจต่อการนำรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและนำมาใช้เพื่อพัฒนางานตนเอง พัฒนานักเรียน พัฒนาโรงเรียน มีเฉลี่ยค่าสูงสุดเท่ากับ 4.70

5.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน พิจารณาจากการตอบแบบสอบถามของผู้ร่วมวิจัย โดยการจัดหมวดหมู่ความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกันจัดให้เป็นความเห็นประเภทเดียวกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

5.3.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และความพึงพอใจในการนำรูปแบบการประเมินมาใช้ ส่วนใหญ่เห็นว่า ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการประเมินทุกขั้นตอน ได้แก่ การร่วมประชุมกำหนดคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม คะแนนพฤติกรรม เกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ทดลองประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ประชุมร่วมปรับปรุง คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม เกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ประชาพิจารณ์รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และนำรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนไปใช้ ในด้านความพึงพอใจในการนำรูปแบบการประเมินมาใช้ส่วนใหญ่เห็นว่า สามารถนำไปประเมินได้ง่าย มีพฤติกรรมของตัวบ่งชี้ชัดเจน สะดวกในการประเมิน ผลการประเมินน่าเชื่อถือ นักเรียนยอมรับผลการประเมิน และนักเรียนบางส่วนปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองจากผลการบันทึกพฤติกรรม

5.3.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลเรียนรู้การนำรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ส่วนใหญ่เห็นว่า ได้เรียนรู้ การประเมินที่ผู้ถูกประเมินได้รับทราบถึงสิ่งที่จะถูกประเมิน และเกณฑ์การประเมินก่อนจะทำให้นักเรียนได้ปฏิบัติและปรับปรุงคุณลักษณะให้ได้ผลการประเมินอยู่ในระดับดี การบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนทำให้ได้เรียนรู้พฤติกรรมของนักเรียนเป็นรายบุคคล และพฤติกรรมของนักเรียนในภาพรวมของโรงเรียน วิธีการในการกำหนดคุณลักษณะ ตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขการประเมิน การติดตามพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคนได้ง่ายและสะดวก ในการบันทึกพฤติกรรมทำให้นักเรียนได้ปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมีข้อดีคือ เข้าใจวิธีการประเมิน วัดคุณลักษณะของนักเรียนได้ตรง มีรายละเอียดสามารถประเมินได้ชัดเจน และง่าย ประเมินคุณลักษณะของนักเรียนได้อย่างสบายใจ สามารถปรับพฤติกรรมของนักเรียนได้ในระยะต่อ ๆ ไป และผลเสียไม่มี

5.3.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การนำองค์ประกอบ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ เกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขการประเมิน ตามรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีปัญหาและอุปสรรค นักเรียน ครู และผู้ปกครอง บางส่วนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและไม่ทำการประเมินอย่างจริงจัง และเสนอแนะให้สร้างความตระหนักกับ นักเรียน ครู และผู้ปกครอง โดยการให้ติดตามผลการประเมินอย่างจริงจัง

5.3.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปรียบเทียบรูปแบบการประเมินที่มีอยู่ก่อนกับรูปแบบการประเมินที่ร่วมกันพัฒนาขึ้น ผลการนำรูปแบบการประเมินมาใช้ มีความเหมือนหรือ

ต่างกัน และสมควรนำรูปแบบการประเมินที่พัฒนามาใช้ต่อไปหรือส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะว่า มีความต่างกัน รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความชัดเจนประเมินได้ง่ายสะดวก และการประเมินที่ได้ข้อมูลจากทั้งครู นักเรียนและผู้ปกครอง ทำให้นักเรียนยอมรับผลการประเมิน และจากการบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนทำให้นักเรียนได้ปรับปรุงพฤติกรรมของตนเอง และที่สำคัญคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม เกณฑ์การประเมินและเงื่อนไขการประเมินมาจากการร่วมกันกำหนดจาก ทั้ง นักเรียน ครู และผู้ปกครอง จึงควรนำรูปแบบการประเมินนี้ไปใช้ต่อไป

5.3.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการนำรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมาใช้ มีผลดีที่ปรากฏกับตัวผู้ร่วมปฏิบัติการวิจัย ปรากฏกับนักเรียน และผลที่ปรากฏกับโรงเรียน ส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะว่า นักเรียนให้ความสำคัญกับการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์มากขึ้น นักเรียนปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมและปรับปรุงพฤติกรรมให้ตรงตามคุณลักษณะ นักเรียนได้รับทราบคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม เกณฑ์การประเมินจึงทำให้ผู้ประเมินได้สะดวกไม่กังวลผลการประเมิน ผู้ปกครองได้ติดตามดูแลพฤติกรรมของนักเรียนในการปกครองอย่างใกล้ชิด ครูได้ข้อมูลที่เป็นพฤติกรรมที่เป็นจริงของนักเรียน ผู้บริหารสามารถติดตามการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้ชัดเจนมากขึ้น โรงเรียนมีรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่มาจากความร่วมมือกันกำหนดจากนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ในการระบบดูแลนักเรียนของโรงเรียนมีข้อมูลพฤติกรรมของนักเรียนที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปราย ได้ดังนี้

2.1 ตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่พัฒนาขึ้นด้วยการมีส่วนร่วม นักเรียน ครู และผู้ปกครอง ในครั้งนี้ เป็นตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งมีทั้งหมด 20 ตัวบ่งชี้ จากคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 5 ด้าน ในการดำเนินการกำหนดตัวบ่งชี้ทั้ง 20 ตัวบ่งชี้นั้น ผู้วิจัยดำเนินการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และครู ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ริช (Rich. 1998 : 37 – 38) และ (Hart. 1994 : 87 : 88) ที่ว่าควรเปิดโอกาสให้นักเรียน ผู้ปกครองหรือตัวแทนชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินตั้งแต่การกำหนดสิ่งที่ต้องการประเมินและมีส่วนร่วมในการประเมินที่เกิดขึ้นด้วย และควรรายงานผลการปฏิบัติงานหรือ

พฤติกรรมในการเรียนรู้ให้ผู้ปกครองได้รับทราบ เพราะผู้ปกครองย่อมต้องการรับรู้ว่า นักเรียนผู้อยู่ในความปกครองมีพฤติกรรมในการเรียนรู้เป็นเช่นไรเมื่ออยู่ในสถานศึกษา

2.2 รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการพัฒนาจากการมีส่วนร่วมของ นักเรียน ครู และผู้ปกครอง โดยยึดหลักการประเมินเชิงธรรมชาติเพื่อให้ได้รูปแบบการประเมินและผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนแล้วทดลองและปรับปรุงรูปแบบการประเมินจนกระทั่งได้รูปแบบการประเมินประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการ 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การศึกษา/วิเคราะห์ เป้าหมายของการประเมิน สิ่งมุ่งประเมิน วิธีการประเมิน วิธีการตัดสิน 2) การจัดทำ/ปรับปรุงคู่มือการประเมิน 3) บันทึกพฤติกรรมและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 4) สรุปผลการประเมิน 5) การรายงานผลการประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิสุทธิศักดิ์ หวานพร้อม ที่ได้ทำการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย มีกระบวนการวิจัย 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นการวิเคราะห์และพิจารณาปัญหาและสาเหตุของปัญหาร่วมกัน 2) ขั้นการวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน 3) ขั้นการปฏิบัติงานตามแผน 4) ขั้นการประเมินผลระหว่างการทำงาน 5) รายงานผลการประเมินผล

ในการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอนผู้มีส่วนได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีตั้งแต่ร่วมกันศึกษา/วิเคราะห์กำหนดตัวบ่งชี้ พฤติกรรม เจาะใจของการประเมิน และร่วมทดลองใช้รูปแบบการประเมินแล้วเสนอแนะหาทางแก้ปัญหาจนกระทั่งได้รูปแบบการประเมินที่สามารถประเมินคุณลักษณะของนักเรียนที่ประเมินได้ง่ายทุกคนยอมรับผลการประเมินเนื่องจากมีผลการบันทึกพฤติกรรมเป็นร่องรอย และผู้ประเมินไม่มีความรู้สึกอึดอัดใจ ทั้งนี้ผู้วิจัยคิดว่าเป็นผลมาจากการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินการซึ่งสอดคล้องกับเทคนิคการวิจัยแบบประเมินผล การมีส่วนร่วม (Lasal, 1983) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักวิจัยโดยใช้สมุดบันทึกประจำวันเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และผลการวิจัยของ สุภางค์ จันทวนิช (2529) ทำการวิจัยโครงการศึกษาพฤติกรรมกนิกนของคนไทยภาคกลางโดยการใช้สื่อการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยวิธีการส่งผู้ช่วยนักวิจัยที่ได้รับการอบรมแล้วเข้าไปอยู่ในหมู่บ้านทำการสังเกตการณ์และสอบถามในลักษณะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในครัวเรือนที่บุคคลเป้าหมายอยู่ตามหัวข้อที่กำหนดไว้ ทำการจดบันทึกข้อมูลประจำวันและรายงานความก้าวหน้าและอุปสรรคของงานต่อกลุ่มนักวิจัย ตลอดจนให้ความรู้และคำแนะนำด้านโภชนาการแก่ชาวบ้าน และร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ทางโภชนาการทำการวัดการเจริญเติบโตของร่างกาย การวิเคราะห์ข้อมูลจะสร้างเป็นข้อสรุป มีการอภิปรายระหว่างผู้ช่วยนักวิจัย และชาวบ้าน

เพื่อเป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ของข้อมูลใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาระยะที่ 2 ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วัฒนา ประทุมสินธุ์ (2529) ที่ได้ทำการวิจัยโครงการศึกษาพฤติกรรม การกินของคนไทยภาคใต้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือให้ประชากรกลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการวิจัยด้วยการเก็บข้อมูล ทำโดยให้ผู้ช่วยนักวิจัยเข้าไปประจำในหมู่บ้านเป้าหมาย ทำการซักถาม พูดคุย สังเกตและบันทึก จัดให้มีการสัมมนาระหว่างชาวบ้าน นักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย โดยจัดกิจกรรมแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. นักวิจัยสรุปข้อมูลที่ได้จากการวิจัย แล้วเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสัมมนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

2. ผู้เข้าร่วมสัมมนาจากทุกหมู่บ้านจัดทำอาหารมากินร่วมกัน เป็นอาหารที่กินปกติ ทุกวัน และอาหารสำหรับ โอกาสพิเศษต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสนิทสนม ได้เรียนรู้เรื่องอาหาร และวิธีการปรุงของแต่ละบ้าน

3. หลังอาหารมีการสรุปสัมมนา รวบรวมข้อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาวิธีปรุงอาหาร รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้พฤติกรรมกรกินให้ถูกต้องและเหมาะสม

3) ประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จากการพัฒนา รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีข้อค้นพบซึ่งเป็นผลมาจากการนำรูปแบบการประเมินมาใช้ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียน คือ

1. นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดีขึ้น เมื่อใช้กระบวนการประเมินแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าเป็นผลมาจากการที่นักเรียนซึ่งเป็นผู้ถูกประเมิน ได้รับทราบเป้าหมายและสิ่งที่จะประเมินรวมทั้งได้มีส่วนร่วมในการบันทึกพฤติกรรมและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของตนเองจึงมีทำให้มีการพัฒนาพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาณี ไชยธีรานูวัฒน์ศิริ และคณะ (2541) ได้ทำการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนา นักเรียน ครอบครัว โรงเรียนและชุมชนผ่านกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่โรงเรียนบ้านไผ่ล้อม ตำบลไผ่หนูช้าง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า หลักจากการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนและประชาชนด้านสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตดีขึ้นทุกด้าน และรายงานผลการวิจัยของ มาริสา โกเสนะโยธิน (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการพัฒนาอาชีพด้วยวิถึเกษตรธรรมชาติและการจัดการด้านธุรกิจชุมชนเน้นการพึ่งพาตนเองของประชาชนที่อาศัยในหมู่บ้านทับทิมสยาม 02 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นเจ้าของพื้นที่ในอำเภอคลองหาด ผู้นำชุมชนและเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพัฒนาการที่ดีมีทักษะในการปฏิบัติงานเกษตรธรรมชาติ

เพิ่มมากขึ้น คราวเรือนเกษตรกรรมมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมในเชิงบวก มีการลดการใช้สารเคมีการเกษตรมีการใช้สมุนไพรในการกำจัดศัตรูพืชและมีการใช้ปุ๋ยหมักทดแทนปุ๋ยเคมีเพิ่มมากขึ้น

2. ผู้ร่วมปฏิบัติการวิจัย เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากการดำเนินการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมพบว่า ผู้ร่วมวิจัยเกิดการเรียนรู้และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการประเมิน ให้ความสนใจเข้าร่วมประชุมและพยายามซักถามเพื่อหาวิธีการพัฒนารูปแบบการประเมินอย่างสม่ำเสมอ ติดตามบันทึกพฤติกรรมและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบการประเมิน พิจารณาจากผลการสอบถามความพึงพอใจต่อการนำรูปแบบการประเมินไปใช้เพื่อพัฒนางานตนเอง พัฒนานักเรียน และพัฒนาโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และมีคณะครูหลายท่านได้ขอคำแนะนำเรื่องการประเมินเพื่อนำไปปรับปรุงและใช้กับการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากผู้วิจัย ทั้งนี้ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากการที่ผู้ร่วมปฏิบัติการวิจัยได้รับรู้เข้าใจวิธีการประเมิน ทั้งยังเห็นความสำคัญของการประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พรทิพย์ รามสูตร (2545) ได้กล่าวถึงลักษณะเด่นของ Par ไว้ว่า เป็นการสร้างความรู้ โดยการผสมผสานระหว่างความรู้จากนักวิชาการ ความรู้พื้นบ้าน เป็นการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งค่อย ๆ ขยายจากการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วนจนเป็นการมีส่วนร่วมจนเต็มรูปแบบและสร้างความรู้สึกร่วมกัน ผสมผสานทฤษฎีกับการปฏิบัติให้เกิดความรู้ใหม่

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 เขตพื้นที่การศึกษา ควรมีนโยบายและกลยุทธ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้การประเมินเป็นกลไกของพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และควรมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้ความสำคัญกับการประเมินและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

3.1.2 สถานศึกษาควรมีแผนปฏิบัติการในการส่งเสริม และสนับสนุนการประเมินและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และมีนโยบายที่ชัดเจน ในการบันทึกพฤติกรรมแล้วประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

3.1.3 นักเรียน ครู และผู้ปกครอง ผู้นำรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ควรดำเนินการ

ตามขั้นตอนตั้งแต่การบันทึกพฤติกรรม แล้วประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนอย่างจริงจังและนำผลการประเมินแจ้งให้นักเรียน ครูที่ปรึกษา และ ผู้ปกครองทราบแล้วร่วมกันปรับปรุงพฤติกรรมในลำดับต่อไป

3.1.4 เนื่องจากผลของการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเป็นการประเมินที่มุ่งนำผลการประเมินเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน ดังนั้นผลการบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนจะสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมจริง ๆ ของนักเรียนรายบุคคลและพฤติกรรมของนักเรียนในภาพรวมของโรงเรียนด้วย ดังนั้นเพื่อสนับสนุนให้การประเมินตามรูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้นนี้ได้รับการปฏิบัติกันอย่างกว้างขวางควรใช้ผลการประเมินในการพิจารณาคุณลักษณะของนักเรียน ความเชี่ยวชาญของครู และมาตรฐานสถานศึกษาด้านนักเรียน

3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้งการกำหนดคุณลักษณะตัวบ่งชี้ เกณฑ์การประเมิน และ เงื่อนไขการประเมิน การร่วมกันอภิปราย เสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้ประเมินจริง จึงทำให้ผลการประเมินเป็นที่ยอมรับของผู้ถูกประเมินจึงเห็นควรทำวิจัยปฏิบัติด้านการเรียนการสอนด้วย

3.2.2 ควรนำรูปแบบนี้ไปศึกษาในระยะยาว เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ตั้งแต่ นักเรียน ครู ผู้บริหาร และผู้ปกครองหรือตัวแทนชุมชน เพราะการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลา

3.2.3 การรายงานผลการวิจัยควรมีการพัฒนาระบบการรายงานผล โดยใช้ระบบการรายงานผลด้วยเทคโนโลยี

3.2.4 เพื่อให้ได้ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม ให้ทันสมัยและทันเหตุการณ์ น่าจะทำประชาพิจารณ์ หรือสำรวจข้อมูลใน ทุก ๆ 5 ปี

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล สุดประเสริฐ (2540) การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน. สำนักงาน
ประสานงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ ม.ป.ท.
- กระทรวงศึกษาธิการ (2542) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 : อรุณ
ลาดพร้าว
- _____ (2545) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 : องค์การรับส่งสินค้าและ
พัสดุภัณฑ์ กรุงเทพมหานคร
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2538) ชุควิชาวิจัยทางการศึกษานอกโรงเรียน
การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม กรุงเทพฯ : ประชาชน
- เชิดศักดิ์ ชุมนุช (2540) รายงานการวิจัย การนิเทศโดยใช้รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วน
ร่วม : การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์โดยวิธีการทางคุณภาพ โรงเรียนบ้านท่ามะขาม ต.
ตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี กรุงเทพมหานคร เนติกุลการพิมพ์
- ทรงศรี ชูศรีทรัพย์ (2544) “การพัฒนาเครื่องมือวัดความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นตามวิถี
ประชาธิปไตยของนักเรียนตามมาตรฐานโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการ
ประถมศึกษาแห่งชาติ” มหาวิทยาลัยทักษิณ : สงขลา
- ธรา วิริยะพานิช และคณะ (2531) รายงานการวิจัย การวิจัยเพื่อปรับปรุงส่งเสริมพฤติกรรมการ
กินของชาวชนบทอีสานตอนล่าง สถาบันวิจัยโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พจน์ สะเพียรชัย (2537) “การวิเคราะห์ระบบการประเมิน” ใน *รวมบทความทางการประเมิน*
โครงการ กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 123 – 131
- พันธุ์ทิพย์ รามสูต (2540) การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม กรุงเทพมหานคร ที.เอ.ลีฟวิ่ง
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2544) *ประมวลสาระชุควิชา การประเมินและการจัดการ*
โครงการประเมิน หน่วยที่ 4 : นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ยิ่งยง เทาประเสริฐ (2531) รายงานการวิจัย การศึกษาพฤติกรรมกรรมการกินของคนไทยภาคเหนือ
ตอนบน สหวิทยาลัยล้านนา เชียงราย
- ศิริชัย กาญจนวาสี (2545) *ทฤษฎีการประเมิน* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

- วาสนา ประवालพฤษ์ (2534) “พัฒนาการของการประเมินโครงการการวัดผลการศึกษา” 13 (38)
(กันยายน – ธันวาคม) : 23 – 34
- _____. (2544) *หลักการและเทคนิคการประเมินทางการศึกษา* กรุงเทพมหานคร
เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544) *วิธีวิทยาการประเมินศาสตร์แห่งคุณค่า* กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมอาจ วงษ์ชมทอง (2536) “แนวคิดการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมแบบดั้งเดิม” *วารสาร
สาธารณสุขมูลฐานและการพัฒนา*, 6(1), 23 – 33
- สำนักงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จังหวัดกระบี่ (2538) รายงานการวิจัย *การพัฒนา
การศึกษาจังหวัดกระบี่โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม* ม.ป.ท.
- สุภางค์ จันทวานิช (2539) *การศึกษาพฤติกรรมการกินของคนไทยภาคกลาง* รายงานการประชุม
เชิงปฏิบัติการเรื่องสาเหตุและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการกินของคนไทย สถาบัน
โภชนาการมหาวิทยาลัยมหิดล
- _____. (2540) *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ* กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- สุวิมล ว่องวานิช (2544) *การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร
อักษรไทย
- โสภิตา จิตต์ใจงำ (2541) “การพัฒนาระบบการประเมินพัฒนาการของนักเรียนในระดับอนุบาล
ศึกษาโดยใช้แฟ้มสะสมงาน” *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยและ
ประเมินผลการศึกษา)* กรุงเทพมหานคร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- อมรัตน์ พันธุ์งาม (2543) “การพัฒนาระบบการประเมินเพิ่มผลงาน และการใช้ประโยชน์จาก
ผลการประเมินเพิ่มผลงาน : การประยุกต์ใช้การประเมินอภิमान” *วิทยานิพนธ์
ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การวัดและการประเมินผลการศึกษา)*
กรุงเทพมหานคร บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อุไรวรรณ ตันกิมยง (2532) *การวิเคราะห์ระบบงาน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*
- Guba, E. G. & Sireci, S. G. (1997). *Fourth Generation Evaluation*. London : Sage Publications.
- Korten, David C. (1980). *Community Organization and Rural Development : A learning Process
Approach*. Public AdministrtioReview 10, No. 5 (Sept./Oct) : 480 : 512.
- Lasal, M. (1983). *Participant Observer Evaluation Research*. Oxford : Oxford University Press.

- Murphy, A. A. (1995). A Model for Authentic Assessment Utilizing Portfolios, in Dissertation Abstract International. 56(2) : 458A.
- Paxton, S. K. (1996). A Case Study of the Introduction of Authentic Assessment to a District, its Teachers, and a Senior Class, in Dissertation Abstract International. 57(5) : 2014A.
- Porterfield, S.A. (2000). Naturalistic Assessment. (Online). Available : [http://www.shsu.edu/ecb/schools/SHSU/edu/..](http://www.shsu.edu/ecb/schools/SHSU/edu/)
- Spears, G.G. (2000). Activity 4. (Online). Available :
- Thomas, S. O. (1994). Knowing Learners – Knowing Ourselves : Teachers' Perceptions of Change in Theory and Practice Resulting from Inquiry into Authentic Assessment, in Dissertation Abstract International. 55(5) : 1188A.
- Worthen & Sanders. (1987). Educational Evaluation. New York : Longman.
- Whyte, W. F. (1991). Participatory Action Research. SAGE Publication.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เข้าร่วมวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

รายชื่อผู้เข้าร่วมวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
การพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

1. นางสาววิจนา ทราชแก้ว	ผู้อำนวยการโรงเรียนทองเนียงคณาภิบาล
2. นายสุชิน ชนะศิลป์	ตัวแทนครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
3. นายแสงอนันต์ สมทรง	ตัวแทนครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
4. นายสุริยันต์ ไสนวนล	ตัวแทนครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
5. นายสุวัฒน์ เมธาขุมันธ์	ตัวแทนครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
6. นางพรรัตน์ ชาญณรงค์	ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
7. นางนงนุช เสวกวัง	ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
8. นางพรประภา ใจรัมย์	ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
9. นางสาวภี กงนุ่น	ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
10. เด็กชายธนาวุฒิ จันทร์สน	ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
11. เด็กชายสืบสกุล เขียรศิลา	ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
12. นางสาวจุฬาลักษณ์ พูลคัม	ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
13. นางสาวปรัชญาพร รัตนรักษ์	ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
14. นางสาวพนิดา อินณรงค์	ผู้ดำเนินการประชุม

ภาคผนวก ข

คู่มือการใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ตอนที่ 1 การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศโดยที่มีการจัดการศึกษาเป็นวิธีการหลักที่สำคัญที่สุด การจัดการศึกษาที่ให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีพัฒนาการทั้งด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม การพัฒนาจิตใจ จึงถือเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง ดังจะเห็นได้จาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 23 “การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาอรรถศาสตร์ต้องเน้นทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ มาตรา 24 วรรค 4 “การจัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างเป็นสัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา” มาตรา 27 “ให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ดังนั้นบทบาทและภาระหน้าที่ของสถานศึกษาโดยตรงที่จะต้องทำหลักสูตรของตนเองเพื่อเป็นกรอบในการจัดการเรียนให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่กำหนด คือเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เมื่อสภาพการเป็นเช่นนี้ การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็น หากมีวิธีการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแล้ว จะช่วยให้ครู นักเรียน และผู้เกี่ยวข้อง ได้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการปรับปรุง และพัฒนาการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 2 รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้วิธีการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้วิธีการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) หมายถึง กระบวนการของการดำเนินการสร้างรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังแผนภาพที่ 1

การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

นักเรียน ผู้ปกครอง และ ครู ประชุมร่วมกันศึกษาและวิเคราะห์

- (1) เป้าหมายของการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
- (2) สิ่งที่มีมุ่งประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และตัวบ่งชี้
- (3) วิธีการประเมิน
 - เจือปนใจ / ขั้นตอนการดำเนินการประเมิน
 - เครื่องมือ
- (4) วิธีการตัดสิน

จัดทำ / ปรับปรุง

คู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

บันทึกพฤติกรรม

ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

สรุปผลการประเมิน

การรายงานผล

- รายงานผลเป็นรายบุคคล
- รายงานสรุปผู้บริหารสถานศึกษา

แผนภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมควรเริ่มจากการให้นักเรียน ผู้ปกครอง และครู ทุกคนควรได้รับทราบและได้เสนอแนะเพื่อปรับปรุงในประเด็นต่อไปนี้

1 เป้าหมายของการประเมิน

เพื่อปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

2 สิ่งที่น่าประเมิน

สิ่งที่น่าประเมินได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ และพฤติกรรม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดง คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้และพฤติกรรมสำหรับครูประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม
1. ความมีระเบียบวินัย	1.1 แต่งกายถูกต้องตามระเบียบ เหมาะสมและดูสะอาดสะอ้าน	1.1.1 เอาเสื้อออกนอกกางเกง 1.1.2 ไม่สวมถุงเท้า / สวมรองเท้าแตะ 1.1.3 แต่งเครื่องแบบกิจกรรมไม่ถูกต้อง 1.1.4 ตัดผมไม่ดูกระเปียบ 1.1.5 เล็บยาว 1.1.6 ใสเครื่องประดับ 1.1.7 ป้ายชื่อเสื้อไม่ตรงกับคน
	1.2 ตรงต่อเวลา	1.2.1 มาโรงเรียนไม่ทันเข้าแถว 1.2.2 เข้าเรียนไม่ตรงเวลา 1.2.3 รับประทานอาหารไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด
	1.3 ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด	1.3.1 การออกนอกบริเวณโรงเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาต 1.3.4 พุดคุยขณะทำกิจกรรมหน้าเสาธง
	1.4 ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและการพนัน	1.4.1 สูบบุหรี่ / ดื่มเหล้า 1.4.2 ไพ่ / ฟุตบอล / การพนันทุกรูปแบบ

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม
2. มีความ รับผิดชอบ	2.1 รับผิดชอบต่องานและ หน้าที่ที่ถูกต้องตามที่ได้รับ มอบหมาย	2.1.1 ไม่ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย 2.1.2 ขาดเรียน (เหตุผลไม่สมควร)
	2.2 เข้าร่วมกิจกรรมของ โรงเรียน โรงเรียนและสังคม	2.2.1 ไม่เข้าร่วมกิจกรรม 2.2.2 หนีประชุม 2.2.3 ไม่ร่วมกิจกรรม ๕ ส
	2.3 รักษาคุณทรัพย์สินของ ส่วนรวมและของใช้อย่าง ประหยัด	2.3.2 ทำลายทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน 2.3.3 การเลือกใช้สิ่งของที่ไม่จำเป็น 2.3.4 รับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ 2.3.5 ไม่เก็บรักษาอุปกรณ์ของใช้
	2.4 รับผิดชอบต่อตนเองและ ส่วนรวม	2.4.1 ไม่ดูแลความสะอาดส่วนตัว 2.4.3 ไม่เข้าแถวซื้ออาหาร
3. มีความ ซื่อสัตย์	3.1 ไม่พูดเท็จ	3.1.1 พูดเท็จ 3.1.2 พูดปกปิดความผิดของตนเองหรือผู้อื่น
	3.2 ไม่ทุจริต	3.2.1 ทุจริตการสอบ 3.2.2 ทุจริตการส่งงาน (ผู้อื่นทำให้)
	3.3 ไม่ลักขโมย	3.3.1 ขโมยเงิน / สิ่งของ / ชิ้นงาน 3.3.2 รื้อ ค้นของ ของเพื่อน/ครู โดยไม่ได้รับอนุญาต
	3.4 รักความยุติธรรม	3.4.1 ใส่ร้ายป้ายสี 3.4.2 เล่นพรรคเล่นพวก
4. มีความ เสียสละและ สามัคคี	4.1 เสียสละทรัพย์ แรงกาย เวลา เพื่อประโยชน์ต่อ ส่วนรวม	4.1.1 ไม่เข้าร่วมกิจกรรม 4.1.2 ไม่สละทรัพย์เพื่อกิจกรรมส่วนรวม

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม
	4.2 มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น	4.2.1 ช่วยเหลือเพื่อนครูผู้ปกครองและคนอื่นๆ 4.2.2 คุยดี ไม่มีจิตสำราญ
	4.3 มีความรักสามัคคีในหมู่คณะ	4.3.1 ทะเลาะวิวาท
	4.4 รู้จักแสดงความยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น	4.4.1 ปรบมือแสดงความยินดี 4.4.2 พูดแสดงความยินดี 4.4.3 มอบของขวัญ / บัตรอวยพรแสดงความยินดี
5. มีความกตัญญูและกตเวทิต	5.1 พุดจาสุภาพ มีสัมมาคารวะ ต่อผู้อื่น	5.1.1 พุดจากราวกับบิดามารดา และผู้มีพระคุณ 5.1.2 กิริยา การเดิน ไม่ค่อมตัว การขึ้นค้ำหัวผู้ใหญ่
	5.2 รู้จักตอบแทนบุญคุณพ่อแม่และผู้มีพระคุณ	5.2.1 ทำให้ผู้มีพระคุณสุขใจ 5.2.2 ดูแลเอาใจใส่ผู้มีพระคุณ 5.2.3 พุดลบลู่ครู - อาจารย์และผู้มีพระคุณ
	5.3 รู้จักตอบแทนบุญคุณสถาบัน	5.3.1 สร้างชื่อเสียง 5.3.2 ทำลายชื่อเสียงสถาบันด้วยวิธีการต่างๆ 5.3.3 ไม่ยืนเคารพธงชาติทุกครั้งเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ 5.3.4 ไม่แสดงความเคารพพระพุทธรูปประจำสถาบัน 5.3.5 ไม่ร่วมกิจกรรมทางศาสนาเมื่อมีโอกาส 5.3.6 พุดลบลู่สถาบัน
	5.4 ไม่ทำตนให้เสื่อมเสียแก่วงศ์ตระกูลและสถาบันการศึกษาและผู้มีพระคุณ	5.4.1 การเที่ยวกลางคืนในสถานที่ไม่เหมาะสม 5.4.2 การแสดงกิริยากับเพื่อนต่างเพศไม่เหมาะสมกับวัยเรียน 5.4.3 หนีเที่ยว

ตารางที่ 2 ตารางแสดง คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้และพฤติกรรมสำหรับผู้ปกครองและนักเรียน
ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม
1. ความมีระเบียบวินัย	1.1 แต่งกายถูกต้องตามระเบียบ เหมาะสมและถูกกาลเทศะ	1.1.1 เอาเสื้อออกนอกกางเกง 1.1.2 ไม่สวมถุงเท้า / สวมรองเท้าแตะ 1.1.3 แต่งเครื่องแบบกิจกรรมไม่ถูกต้อง 1.1.4 ตัดผมไม่ถูกระเบียบ 1.1.5 เล็บยาว 1.1.6 ใส่เครื่องประดับ 1.1.7 ป้ายชื่อเสื้อไม่ตรงกับคน 1.1.8 แต่งกายนอกเครื่องแบบนักเรียนไม่เหมาะสมกับวัย
	1.2 ตรงต่อเวลา	1.2.1 ดิ้นสาย 1.2.2 กลับบ้านไม่ตรงเวลา
	1.3 ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด	1.3.1 การออกไปนอกบ้าน โดยไม่ได้แจ้งให้ผู้ปกครองทราบ 1.3.2 สร้างปัญหาให้ครอบครัว 1.3.3 ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ / ผู้ปกครอง
	1.4 ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและการพนัน	1.4.1 สูบบุหรี่ / ดื่มเหล้า 1.4.2 ไพ่ / ฟุตบอล / การพนันทุกรูปแบบ
2. มีความรับผิดชอบ	2.1 รับผิดชอบต่องานและหน้าที่ที่ถูกต้องตามที่ได้รับมอบหมาย	2.1.1 ไม่ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย 2.1.2 ขาดโรงเรียน (เหตุผลไม่สมควร)
	2.2 เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน โรงเรียนและสังคม	2.2.1 ไม่เข้าร่วมกิจกรรมของครอบครัว 2.2.2 ไม่ไปร่วมกิจกรรม/งานของชุมชนเมื่อมีโอกาส

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม
2. มีความ รับผิดชอบ	2.3 รักษาดูแลทรัพย์สินของ ส่วนรวมและของใช้อย่าง ประหยัด	2.3.1 ทิ้ง/ไม่เก็บรักษาหนังสือ/สมุดของตนเอง 2.3.2 ทำลายทรัพย์สินสมบัติของในบ้าน 2.3.3 การเลือกใช้สิ่งของที่ไม่จำเป็น 2.3.4 รับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ 2.3.5 ไม่เก็บรักษาอุปกรณ์ของใช้
	2.4 รับผิดชอบต่อตนเองและ ส่วนรวม	2.4.1 ไม่ดูแลความสะอาดส่วนตัว 2.4.2 ไม่ช่วยเหลืองานบ้าน 2.4.3 ไม่เก็บ/ดูแล อุปกรณ์/ของใช้ส่วนตัวและของ ครอบครัว
3. มีความ ซื่อสัตย์	3.1 ไม่พูดเท็จ	3.1.1 พูดเท็จ 3.1.2 พูดปกปิดความผิดของตนเองหรือผู้อื่น
	3.2 ไม่ทุจริต	3.2.1 ชุกซ่อนทรัพย์สินและสิ่งของต่าง ๆ ต่อบุคคลอื่นใน ครอบครัว
	3.3 ไม่ลักขโมย	3.3.1 ขโมยเงิน / สิ่งของ / ชิ้นงาน 3.3.2 รื้อ คั่นของ ของเพื่อน/ครู โดยไม่ได้รับอนุญาต
	3.4 รักความยุติธรรม	3.4.1 ใส่ร้ายป้ายสี 3.4.2 เล่นพรรคเล่นพวก
4. มีความ เสียสละและ สามัคคี	4.1 เสียสละทรัพย์สิน แรงกาย เวลา เพื่อประโยชน์ต่อ ส่วนรวม	4.1.1 ไม่ช่วยเหลืองานบ้าน 4.1.2 ไม่สละทรัพย์สินเพื่อกิจกรรมส่วนรวม
	4.2 มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น	4.2.1 ช่วยเหลือเพื่อนบ้าน ผู้ปกครองและคนอื่นๆ 4.2.2 ดูดาย ไม่มีจิตสาธารณะ
	4.3 มีความรักสามัคคีในหมู่ คณะ	4.3.1 ทะเลาะวิวาท
	4.4 รู้จักแสดงความยินดีกับ ความสำเร็จของผู้อื่น	4.4.1 พูดแสดงความยินดี 4.4.2 มอบของขวัญ / บัตรอวยพร แสดงความยินดีกับ บุคคลในครอบครัว

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม
5. มีความกตัญญูและกตเวทีก	5.1 พุดจาสุภาพ มีสัมมาคารวะ ต่อผู้อื่น	5.1.1 พุดจาก้าวร้าวกับบิดามารดา และผู้มีพระคุณ 5.1.3 กิริยา การเดินไม่ค้อมตัว การยื่นค้ำหัวผู้ใหญ่
	5.2 รู้จักตอบแทนบุญคุณพ่อแม่และผู้มีพระคุณ	5.2.1 ทำให้ผู้มีพระคุณสุขใจ 5.2.2 ดูแลเอาใจใส่ผู้มีพระคุณ 5.2.3 พุคหลบหลู่ครู – อาจารย์ และผู้มีพระคุณ
	5.3 รู้จักตอบแทนบุญคุณสถาบัน	5.3.1 สร้างชื่อเสียงให้ครอบครัว 5.3.2 ทำลายชื่อเสียงของครอบครัว 5.3.3 ไม่ยื่นเคารพธงชาติทุกครั้งเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ 5.3.4 ไม่แสดงความเคารพพระ/พระพุทธรูป 5.3.5 ไม่ร่วมกิจกรรมทางศาสนาเมื่อมีโอกาส 5.3.6 พุคหลบหลู่สถาบัน
	5.4 ไม่ทำตนให้เสื่อมเสียแก่วงศ์ตระกูลและสถาบันการศึกษาและผู้มีพระคุณ	5.4.1 การเที่ยวกลางคืนในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม 5.4.2 การแสดงกิริยากับเพื่อนต่างเพศไม่เหมาะสมกับวัยเรียน 5.4.3 หนีเที่ยว

3 วิธีการประเมิน

1) เงื่อนไข/ขั้นตอนการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

1. ผู้ประเมินประกอบด้วย 1) ครูผู้สอนสาระพื้นฐาน 8 กลุ่มสาระ 2) ผู้ปกครอง 3) นักเรียนประเมินตนเอง
2. ให้ผู้ประเมินทุกคนบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนตลอดทั้งภาคเรียน
3. ผู้ประเมินให้คะแนนพฤติกรรมจากการบันทึกพฤติกรรมดังนี้

นักเรียนที่ไม่ถูกบันทึกพฤติกรรมทุกตัวบ่งชี้ ได้ระดับผลการประเมินเป็น 3 หมายถึง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดี

นักเรียนที่ถูกบันทึกพฤติกรรมในแต่ละด้านทุกตัวบ่งชี้อรวม 1 – 3 ครั้ง ได้ระดับผลการประเมินเป็น 2 หมายถึง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับพอใช้

นักเรียนที่ถูกบันทึกพฤติกรรมในแต่ละด้านทุกตัวบ่งชี้อรวม 4 – 10 ครั้ง ได้ระดับผลการประเมินเป็น 1 หมายถึง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับ ผ่านเกณฑ์การประเมิน

นักเรียนที่ถูkBันทีกพฤติกรรมในแต่ละด้านทุกตัวบ่งชี้รวม มากกว่า 10 ครั้ง ได้ระดับผล การประเมินเป็น 0 หมายถึง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับ ปรับปรุง

4. ผู้ประเมิน ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามคะแนน พฤติกรรมแต่ละตัวบ่งชี้ลงแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
5. แต่งตั้งคณะกรรมการสรุปประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
6. ให้คณะกรรมการสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนแล้วหาฐานนิยม (Mode) เพื่อตัดสินผล การประเมินเป็นรายตัวบ่งชี้

2) เครื่องมือที่ใช้

1. แบบบันทึกพฤติกรรม
2. แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
3. แบบสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

4 การตัดสินผล

ให้คณะกรรมการสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนแล้วหา ฐาน นิยม (Mode) หาก ฐานนิยมมีค่าเท่ากัน ให้คณะกรรมการพิจารณาแล้วตัดสินเลือกค่าใดค่าหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำ /ปรับปรุง คู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

จัดทำคู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกรณี que เริ่มดำเนินการเป็น ครั้งแรก ถ้าหากมีการดำเนินการมาแล้ว อาจจะมีการปรับปรุง ประเด็นการประเมินเป็นบางราย ประเด็นการประเมินเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามข้อตกลงของที่ประชุม

ขั้นตอนที่ 3 การบันทึกพฤติกรรม และ ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

การบันทึกพฤติกรรม และประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เป็นไปตาม ข้อตกลงของที่ประชุมในแต่ละปีการศึกษานั้น ๆ

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปผลการประเมิน

นำผลการประเมินจากทุกคนสรุปโดยหาฐานนิยม (Mode) โดยคณะกรรมการสรุปผลการ ประเมินเพื่อตัดสินผลการประเมิน

ขั้นตอนที่ 5 การรายงานผล

รายงานผลโดยนำแบบสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยมีแบบประเมินแบบบันทึกพฤติกรรม ประกอบด้วยเสนอหัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ และเสนอผู้อำนวยการอนุมัติผล แล้วส่งผลการประเมินให้นักเรียนพร้อมทั้งแจ้งผลผู้ปกครองทราบ

ภาคผนวก ค

**แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ของนักเรียน**

**แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของนักเรียน โรงเรียนทองเนียนคณาภิบาล จังหวัดนครศรีธรรมราช**

คำชี้แจง

1. ตามที่ท่านได้มีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้วิธีวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) นั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนปรับปรุงพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จึงขอความร่วมมือจากท่านโดยการให้ข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับการนำรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนไปใช้

2. แบบสอบถามนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม / การเรียนรู้ / ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

3. ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ให้มีความสมบูรณ์ ถูกต้อง และเกิดประโยชน์กับตัวท่านเอง เกิดประโยชน์กับผู้เรียน และเกิดประโยชน์กับโรงเรียน คำตอบของท่านจะมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการสรุปผลการวิจัย ดังนั้น จึงขอความกรุณาให้ท่านตอบข้อคำถามทุกข้อตามความเป็นจริงให้มากที่สุด ทั้งนี้ คำตอบจะไม่มีผลกระทบ ใดๆ ต่อตัวท่านหรือโรงเรียนแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

พนิดา อินณรงค์

ผู้วิจัย

แบบสอบถามสำหรับคณะผู้มีส่วนร่วมวิจัย

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาว่าจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในด้านต่างๆ แต่ละประเด็นต่อไปนี้ระดับใด ทั้งนี้ ได้กำหนดระดับความหมายของคะแนนผลการประเมิน ดังนี้

- 5 หมายถึง เห็นว่ารูปแบบการประเมินในประเด็นนั้น ๆ มีประสิทธิภาพในระดับ **มากที่สุด**
- 4 หมายถึง เห็นว่ารูปแบบการประเมินในประเด็นนั้น ๆ มีประสิทธิภาพในระดับ **มาก**
- 3 หมายถึง เห็นว่ารูปแบบการประเมินในประเด็นนั้น ๆ มีประสิทธิภาพในระดับ **ปานกลาง**
- 2 หมายถึง เห็นว่ารูปแบบการประเมินในประเด็นนั้น ๆ มีประสิทธิภาพในระดับ **น้อย**
- 1 หมายถึง เห็นว่ารูปแบบการประเมินในประเด็นนั้น ๆ มีประสิทธิภาพในระดับ **น้อยที่สุด**

ประเด็น / รายการประเมิน	ระดับประสิทธิภาพ / ความเหมาะสมของรูปแบบ				
	5	4	3	2	1
ความสามารถของรูปแบบการประเมิน					
1. รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่พัฒนาขึ้นมีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ ครอบคลุม ทุกคุณลักษณะที่ต้องการให้นักเรียนประพฤติ ปฏิบัติ เมื่อนำไปปฏิบัติแล้ว สามารถประเมินคุณลักษณะของนักเรียนได้					
2. กระบวนการประเมินตามรูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้นซึ่งประกอบด้วยเครื่องมือ การให้คะแนนพฤติกรรม เกณฑ์การประเมินและเงื่อนไขการประเมิน เมื่อนำไปประเมินแล้วสามารถจำแนกนักเรียนผู้ที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ระดับต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเป็นที่ยอมรับได้ทั้งผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน					
3. องค์ประกอบ คุณลักษณะ ตัวชี้วัด พฤติกรรม คะแนนพฤติกรรม เกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขการประเมิน ตามรูปแบบการประเมินที่ร่วมกันพัฒนาขึ้น สามารถนำมาใช้กำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนได้					

ประเด็น / รายการประเมิน	ระดับประสิทธิภาพ / ความเหมาะสมของรูปแบบ				
	5	4	3	2	1
4. รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้กับการพัฒนางานอื่นๆ ได้					
ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบการประเมิน					
5. รูปแบบประเมินที่พัฒนาแล้ว สามารถนำมาใช้ได้ง่าย สะดวก มีแนวปฏิบัติและขั้นตอนประเมินการปฏิบัติงานที่ชัดเจน					
6. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบการประเมินทำให้ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเป็นไปตามความต้องการของครู ผู้ปกครอง และ ตัวนักเรียนเอง					
7. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนภายใต้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเป็นการประเมินที่ผู้ถูกประเมินได้รับรู้ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม และเกณฑ์การประเมิน ทำให้ผู้ถูกประเมินยอมรับผลการประเมินได้โดยไม่มีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อผู้ประเมิน					
8. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบการประเมินที่พัฒนาแล้ว สามารถประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของงานมีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ และเชื่อถือได้					
ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ					
9. พฤติกรรมบ่งชี้ของรูปแบบการประเมิน มีลักษณะเป็นรูปธรรม จึงเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงๆ ให้บรรลุเป้าหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดได้ทุกตัวบ่งชี้					
10. เกณฑ์การให้คะแนนในการประเมินจะใช้หลักฐาน ร่องรอยการบันทึกพฤติกรรมเป็นหลักในการประมาณค่าเป็นตัวเลขทุกตัวบ่งชี้ จึงเป็นไปได้ที่คะแนนจากการประเมินจะตรงกับพฤติกรรมจริงของผู้ถูกประเมิน					

ประเด็น / รายการประเมิน	ระดับประสิทธิภาพ / ความเหมาะสมของรูปแบบ				
	5	4	3	2	1
11. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ภายใต้การนำรูปแบบการประเมินมาใช้ทำให้ผู้ประเมิน ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้โดยไม่ต้องเกรงกลัวความรู้สึกของผู้ถูกประเมิน					
12. รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม เกณฑ์และเงื่อนไขการประเมิน นำไปใช้ได้ง่าย สะดวก ประหยัดเวลา เมื่อนำมาปฏิบัติ จึงมีความเป็นไปได้ที่จะทำให้ผลการประเมินมีความสมบูรณ์ มีหลักฐาน และประเมินได้อย่างสบายใจ					
ความเหมาะสมของรูปแบบการประเมิน					
13. ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้วยเครื่องมือตามรูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้น จะให้ความเที่ยงธรรม ตรงกับลักษณะที่เป็นจริงของผู้ถูกประเมิน คะแนนที่ได้จะเท่ากันหรือใกล้เคียงกันแม้จะใช้ผู้ประเมินต่างกัน					
14. คุณลักษณะและตัวบ่งชี้ตามรูปแบบการประเมินที่พัฒนาแล้ว มีจำนวนพอเหมาะพอดีไม่มากหรือน้อยเกินไป ครอบคลุมพฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันของนักเรียน					
15. เป้าหมายของเกณฑ์ที่กำหนด มีความพอเหมาะพอดีไม่สูงหรือต่ำจนเกินไป ทุกคนยอมรับได้					
16. รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่พัฒนาแล้ว มีความเหมาะสมกับศักยภาพและเป็นไปตามความต้องการของ นักเรียน ครู และผู้ปกครองทุกประการ					
ความคาดหวังการนำรูปแบบการประเมินมาใช้อย่างต่อเนื่อง					
17. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบการประเมินจะสร้างความเที่ยงธรรมให้เกิดขึ้นและจะเปิด โอกาสให้นักเรียนปฏิบัติตนตามปกติและไม่มีความรู้สึกกังวลกับผลการประเมินคุณลักษณะ					

ประเด็น / รายการประเมิน	ระดับประสิทธิภาพ / ความเหมาะสมของรูปแบบ				
	5	4	3	2	1
18. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบการประเมิน สามารถประเมินได้อย่างเป็นระบบระเบียบ ถูกต้อง ครบถ้วน สามารถนำไปประเมินได้จริง จึงคิดว่าจะนำรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมาใช้ต่อไป					
19. รูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้น เป็นความจำเป็นที่จะต้องใช้ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันอย่างปกติและเป็นพฤติกรรมที่เป็นความต้องการของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง จึงคิดว่า จะนำรูปแบบการประเมินมาใช้อย่างต่อเนื่อง					
20. เชื่อว่าการนำรูปแบบการประเมินมาใช้ จะสามารถพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ คู่คุณธรรม					

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วม / การเรียนรู้ / ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

คำชี้แจง

ให้ท่านพิจารณาประเด็น / รายการประเมินแล้วตัดสินใจว่า จากการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ แต่ละประเด็นต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ ได้กำหนดความหมายของคะแนนผลการประเมิน ดังนี้

- 5 หมายถึง ได้มีการเรียนรู้ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลง พัฒนา ระดับ **มากที่สุด**
- 4 หมายถึง ได้มีการเรียนรู้ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลง พัฒนา ระดับ **มาก**
- 3 หมายถึง ได้มีการเรียนรู้ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลง พัฒนา ระดับ **ปานกลาง**
- 2 หมายถึง ได้มีการเรียนรู้ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลง พัฒนา ระดับ **น้อย**
- 1 หมายถึง ได้มีการเรียนรู้ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลง พัฒนา ระดับ **น้อยที่สุด**

ประเด็น/รายการประเมิน	ระดับพัฒนาการของกลุ่ม ร่วมวิจัย				
	5	4	3	2	1
การมีส่วนร่วม : ท่านมีส่วนร่วมในประเด็นต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด					
1. มีส่วนร่วมในการประชุมอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับการนำเสนอปัญหา และ เสนอแนะทางปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียน					
2. มีส่วนร่วมในการประชุมอภิปราย วิพากษ์ เพื่อปรับปรุงแก้ไข องค์ประกอบ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้และเกณฑ์ให้ คลอบคลุม ชัดเจน และ เป็นไปได้ในการประเมิน					
3. มีส่วนร่วมในการประชุมอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพของ เครื่องมือ การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน					
4. มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการให้น้ำหนักคะแนน					
5. มีส่วนร่วมในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน					
การเรียนรู้ : ท่านเกิดการเรียนรู้ในแต่ละประเด็นต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด					
6. วิธีการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน					
7. วิธีการประเมินตามรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียน					
8. การนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการประเมินในปีต่อไป					
9. การสร้างเครื่องมือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน					
10. การมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของนักเรียน					
11. กระบวนการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียน					

ความกระตือรือร้น					
12. มีความพยายามมุ่งมั่นแสวงหาความรู้ ค้นคว้าหาวิธีการใหม่ ๆ มาเสนอในที่ประชุม					
13. สนใจเข้าการประชุมและพยายามซักถามเพื่อหาวิธีการพัฒนารูปแบบการประเมินอย่างสม่ำเสมอ					
14. ติดตามบันทึกพฤติกรรมและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน					
<p style="text-align: center;">ความพึงพอใจ : ท่านมีความพึงพอใจในแต่ละประเด็นต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด</p>					
15. การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประเมิน การนำรูปแบบการประเมินมาใช้					
16. การมีส่วนร่วมในการประเมิน และมีความพึงพอใจในผลของการประเมินที่ได้ ซึ่งมีความเหมาะสมเป็นที่ยอมรับได้ของทุกฝ่าย					
17. องค์กรประกอบ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม และ เกณฑ์การประเมิน ซึ่งครอบคลุมคุณลักษณะของนักเรียนที่เป็นไปตามความต้องการของทุกฝ่าย					
18. ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามรูปแบบการประเมินที่ร่วมกันพัฒนาขึ้น					
19. การนำรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมาใช้					
20. การเรียนรู้รูปแบบการประเมินและนำไปสู่การประเมินได้สะดวก รู้จุดเด่น จุดด้อย รู้แนวทางแก้ปัญหา ผลการประเมินมีร่องรอยการบันทึกพฤติกรรม สามารถอธิบายข้อข้องใจของผู้ถูกประเมินได้					
21. คุณลักษณะของนักเรียนที่เกิดจากการร่วมกัน ของ ครู ผู้ปกครองและนักเรียนในการคอยชี้แนะการประพฤติปฏิบัติของนักเรียนตามรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน					
22. มีความพึงพอใจต่อการนำรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและนำมาใช้ เพื่อพัฒนางานตนเอง พัฒนานักเรียน พัฒนาโรงเรียน					

ตอนที่ 3 วามคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับระบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของนักเรียน

คำชี้แจง อ่านคำถามทุกข้อให้เข้าใจแล้วตอบคำถามตามความเป็นจริง โดยสรุปเป็นคำตอบสั้นๆ

ข้อ. 1 รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่พัฒนาขึ้น

1.1 ท่านได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนใดบ้าง

.....
.....
.....

1.2 เมื่อนำรูปแบบการประเมินมาใช้ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ
นักเรียนจริงๆ เป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....

ข้อ. 2 การเรียนรู้จากการนำรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมาใช้

2.1 ท่านได้เรียนรู้อะไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2.2 มีผลดีและผลเสียอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

2.3 มีข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อ. 3 การนำ องค์ประกอบ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้และเกณฑ์ ตามรูปแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่พัฒนาขึ้นมาใช้

3.1 มีปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

3.2 มีข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อ. 4 เมื่อเปรียบเทียบระบบประเมินที่มีอยู่ก่อน (การประเมินที่ครูเป็นผู้ประเมินเพียงผู้เดียวและ
ไม่มีการบันทึกพฤติกรรมของนักเรียน) กับรูปแบบประเมินที่ร่วมกันพัฒนาขึ้นนั้น (การประเมินที่
ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ร่วมกันประเมิน และมีการบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนไว้เป็น
หลักฐาน) ผลของการนำรูปแบบการประเมินมาใช้ มีความเหมือนและมีความแตกต่างกัน
อย่างไรบ้าง ท่านคิดว่าจะสมควรนำรูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้นมาใช้ต่อไป หรือยกเลิกการใช้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อ. 5 ผลการนำรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมาใช้ มีผลดีที่ปรากฏ
กับตัวท่าน ปรากฏกับนักเรียนที่ท่านรับผิดชอบ และผลที่ปรากฏกับโรงเรียนอย่างไรและมี
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในเรื่องนี้อะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง

- รายงานการประชุมครั้งที่ 1/2547
- รายงานการประชุมครั้งที่ 1/2548

รายงานการประชุมปฏิบัติการ การอภิปรายกลุ่ม (Focus group)

ครั้งที่ 1 / 2547 วันที่ 28 ธันวาคม 2547

ณ ห้องประชุม (ห้อง 123) โรงเรียนทองเนียนคณาภิบาล

.....

1. รายชื่อผู้เข้าประชุม

ที่	ชื่อ - สกุล	หน้าที่รับผิดชอบ
1.	นางสาววิงนา ทรายแก้ว	ผู้อำนวยการ โรงเรียนทองเนียนคณาภิบาล
2.	นายสุชิน ชนะศิลป์	ตัวแทนครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
3.	นายแสงอนันต์ สมทรง	ตัวแทนครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
4.	นายสุริยันต์ ไสนวนล	ตัวแทนครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
5.	นายสุวัฒน์ เมธาขุมันต์	ตัวแทนครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
6.	นางพรรัตน์ ชาญณรงค์	ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
7.	นางนงนุช เสวกวัง	ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
8.	นางพรประภา ใจรัมย์	ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
9.	นางสารภี คงนุ่น	ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
10.	เด็กชายชนาวุฒิ จันทร่สน	ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
11.	เด็กชายสืบสกุล เขียรศิลา	ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
12.	นางสาวจุฬาลักษณ์ พูลคัม	ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
13.	นางสาวปรัชญาพร รัตนรักษ์	ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
14.	นางสาวพนิดา อินณรงค์	ผู้ดำเนินการประชุม

2. รายชื่อผู้มิมาประชุม

ไม่มีใครขาดการประชุม

3. รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

ไม่มี

4. ประธานในที่ประชุม

ในการประชุมครั้งนี้มี นางสาววิงนา ทรายแก้ว ผู้อำนวยการ โรงเรียน เป็นประธานในที่ประชุม

5. เริ่มประชุมเวลา

หลังจากที่ได้ตรวจสอบองค์ประชุมครบแล้วประธานได้เปิดประชุมเมื่อเวลา 13.00 น.

6. ระเบียบวาระการประชุม

ระเบียบวาระที่ 1 เรื่องประธานแจ้งให้ทราบ

ประธาน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาไว้ใน มาตราที่ 6 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข มาตราที่ 27 ให้สถานศึกษาร่วมกับชุมชนในการจัดทำหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาของชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. 2544 กำหนดจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากลรวมทั้งสามารถในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อให้การดำเนินการ การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนได้ดำเนินการไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 นั้น โรงเรียนจึงขอเชิญตัวแทนครู ตัวแทนนักเรียน ตัวแทนผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาที่เข้าร่วมประชุมในวันนี้ ร่วมกันร่างรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และส่วนที่เป็นหลักสูตรนั้น โรงเรียนจะดำเนินการเป็นลำดับต่อไป

ระเบียบวาระที่ 2 เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว

ประธาน เนื่องจากเป็นการประชุมครั้งแรกจึงไม่มีรายงานการประชุม

ระเบียบวาระที่ 3 เรื่อง เสนอเพื่อทราบและพิจารณา

ประธาน แนะนำ นางสาวพนิดา อินณรงค์ ซึ่งทำหน้าที่ครูวัดผลของโรงเรียนเป็นผู้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและร่วมกับตัวแทนคณะครู นักเรียนผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาเพื่อประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์และขอให้ชี้แจงในรายละเอียด

ผู้ศึกษา ได้ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในโรงเรียนใกล้เคียงและรายละเอียดที่ศึกษาเพิ่มเติม เอกสารประกอบการประชุมในครั้งนี้จึงขอให้ทุกคน ได้ศึกษาเอกสารประกอบการประชุมแล้วร่วมกันเสนอแนะ เพื่อสรุปเป็นรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนท้องถิ่นคาบมาต่อไป

มติที่ประชุม หลังจากที่ได้อภิปรายถึงปัญหาต่าง ๆ แล้วที่ประชุมมีมติกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม การให้คะแนนพฤติกรรม เกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขการประเมิน ดังนี้

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม	การให้คะแนนพฤติกรรม	เกณฑ์การประเมิน
1. ความมีระเบียบวินัย	1.1 แต่งกายถูกต้องตามระเบียบเหมาะสมและถูกกาลเทศะ	1.1.1 เอาเสื้อออกนอกกางเกง 1.1.2 ไม่สวมถุงเท้า/สวมรองเท้าแตะ 1.1.3 แต่งเครื่องแบบกิจกรรมไม่ถูกต้อง 1.1.4 คัดผมไม่ถูกระเบียบ 1.1.5 เล็บยาว 1.1.6 ใส่เครื่องประดับ 1.1.7 ป้ายชื่อเสื้อไม่ตรงกับคน	ผลจากการถูกบันทึกพฤติกรรมจำนวน 10 ปรับปรุง 1-9 พอใช้ 5 ปรับปรุง 1-4 พอใช้ 5 ปรับปรุง 1-4 พอใช้ 2 ปรับปรุง 1 พอใช้ 2 ปรับปรุง 1 พอใช้ 5 ปรับปรุง 1-4 พอใช้ 2 ปรับปรุง 1 พอใช้	รวมคะแนนจากคะแนนพฤติกรรมตัดสินผลดังนี้ 7-10 ให้ 1 คือปรับปรุง 11-17 ให้ 2 คือ พอใช้ 18-21 ให้ 3 คือ ดี
	1.2 ตรงต่อเวลา	1.2.1 มาโรงเรียนไม่ทันเข้าแถว 1.2.2 เข้าเรียนไม่ตรงเวลา 1.2.3 รับประทานอาหารไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด 1.2.4 ส่งงานที่กำหนดไม่ทันเวลา 1.2.5 ไม่ทำการบ้าน	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้ 3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้ 3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้ 3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้ 3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	5-8 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 9-12 ให้ 2 คือ พอใช้ 13-15 ให้ 3 คือ ดี
	1.3 ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด	1.3.1 การออกนอกบริเวณโรงเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาต 1.3.2 หนีเรียน 1.3.3 สร้างปัญหาทำลายสมาธิเพื่อนขณะเรียน 1.3.4 พุดคุยขณะทำกิจกรรมหน้าเสาธง	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้ 3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้ 3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้ 5 ปรับปรุง 1-4 พอใช้	4-6 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 7-9 ให้ 2 คือ พอใช้ 10-12 ให้ 3 คือ ดี

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม	การให้คะแนนพฤติกรรม	เกณฑ์การประเมิน
	1.4 ไม่เกี่ยวข้องกับ กับยาเสพติด และการพนัน	1.4.1 สูบบุหรี่ / ดื่ม เหล้า 1.4.2 ไพ่ / ฟุตบอล / การ พนันทุกรูปแบบ	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้ 2 ปรับปรุง 1 พอใช้	2-3 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 4-5 ให้ 2 คือ พอใช้ 6 ให้ 3 คือ ดี
2. มีความ รับผิดชอบ	2.1 รับผิดชอบ ต่องานและ หน้าที่ที่ถูกต้อง ตามที่ได้รับ มอบหมาย	2.1.1 ไม่ทำงานตามที่ ได้รับมอบหมาย 2.1.2 ขาดเรียน (เหตุผล ไม่สมควร)	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้ 3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	2-3 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 4-5 ให้ 2 คือ พอใช้ 6 ให้ 3 คือ ดี
	2.2 เข้าร่วม กิจกรรมของ โรงเรียน โรงเรียนและ สังคม	2.2.1 ไม่เข้าร่วม กิจกรรม 2.2.2 หนีประชุม 2.2.3 ไม่รวมกิจกรรม ๕ ส	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้ 3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้ 3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	3-4 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 5-7 ให้ 2 คือ พอใช้ 8-9 ให้ 3 คือ ดี
	2.3 รักษาดูแล ทรัพย์สินของ ส่วนรวมและ ของใช้อย่าง ประหยัด	2.3.1 ทิ้ง หรือ ไม่รักษา หนังสือหรือสมุดของ ตนเองและส่วนรวม 2.3.2 ทำลายทรัพย์สิน สมบัติของโรงเรียน 2.3.3 การเลือกใช้ สิ่งของที่ไม่จำเป็น 2.3.4 รับประทาน อาหารที่ไม่มีประโยชน์ 2.3.5 ไม่เก็บรักษา อุปกรณ์ของใช้	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้ 1 ปรับปรุง 3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้ 5 ปรับปรุง 1-4 พอใช้ 3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	5-8 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 9-12 ให้ 2 คือ พอใช้ 13-15 ให้ 3 คือ ดี
	2.4 รับผิดชอบต่อ ตนเองและ ส่วนรวม	2.4.1 ไม่ดูแลความ สะอาดส่วนตัว 2.4.2 เตรียมอุปกรณ์การ เรียนไม่พร้อม 2.4.3 ไม่เข้าแถวซื้อ อาหาร	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้ 3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้ 3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	3-4 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 5-7 ให้ 2 คือ พอใช้ 8-9 ให้ 3 คือ ดี

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม	การให้คะแนนพฤติกรรม	เกณฑ์การประเมิน
3. มีความซื่อสัตย์	3.1 ไม่พูดเท็จ	3.1.1 พูดเท็จ 3.1.2 พูดปกปิดความผิดของตนเองหรือผู้อื่น	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้ 3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	2-3 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 4-5 ให้ 2 คือ พอใช้ 6 ให้ 3 คือ ดี
	3.2 ไม่ทุจริต	3.2.1 ทุจริตการสอบ 3.2.2 ทุจริตการส่งงาน (ผู้อื่นทำให้)	1 ปรับปรุง 2 ปรับปรุง 1 พอใช้	2-3 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 4-5 ให้ 2 คือ พอใช้ 6 ให้ 3 คือ ดี
	3.3 ไม่ลักขโมย	3.3.1 ขโมยเงิน / สิ่งของ / ชิ้นงาน 3.3.2 รื้อ คั่นของ ของเพื่อน/ครู โดยไม่ได้รับอนุญาต	1 ปรับปรุง 2 ปรับปรุง 1 พอใช้	2-3 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 4-5 ให้ 2 คือ พอใช้ 6 ให้ 3 คือ ดี
	3.4 รักความยุติธรรม	3.4.1 ใส่ร้ายป้ายสี 3.4.2 เล่นพรรคเล่นพวก	1 ปรับปรุง 1 ปรับปรุง	2-3 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 4-5 ให้ 2 คือ พอใช้ 6 ให้ 3 คือ ดี
4. มีความเสียสละและสามัคคี	4.1 เสียสละทรัพย์ แรงกาย เวลา เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม	4.1.1 ไม่เข้าร่วมกิจกรรม 4.1.2 ไม่สละทรัพย์เพื่อกิจกรรมส่วนรวม	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้ 1 ปรับปรุง	2-3 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 4-5 ให้ 2 คือ พอใช้ 6 ให้ 3 คือ ดี
4.2 มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น	4.2.1 ช่วยเหลือเพื่อนครู ผู้ปกครองและคนอื่นๆ	4.2.1 ช่วยเหลือเพื่อนครู ผู้ปกครองและคนอื่นๆ	≥ 5 ดี 3-4 พอใช้ ≤ 2 ปรับปรุง 3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้	2-3 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 4-5 ให้ 2 คือ พอใช้ 6 ให้ 3 คือ ดี
	4.2.2 คุยจา ไม่มีจิตสาธารณะ	4.2.2 คุยจา ไม่มีจิตสาธารณะ		
	4.3 มีความรักสามัคคีในหมู่คณะ	4.3.1 ทะเลาะวิวาท	2 ปรับปรุง 1 พอใช้	1 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 2 ให้ 2 คือ พอใช้ 3 ให้ 3 คือ ดี
4.4 รู้จักแสดงความยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น	4.4.1 ปรบมือแสดงความยินดี 4.4.2 พูดแสดงความยินดี 4.4.3 มอบของ / บัตรอวยพร	4.4.1 ปรบมือแสดงความยินดี 4.4.2 พูดแสดงความยินดี 4.4.3 มอบของ / บัตรอวยพร	พิจารณาตามความเหมาะสมของสถานการณ์	3-4 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 5-7 ให้ 2 คือ พอใช้ 8-9 ให้ 3 คือ ดี

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม	การให้คะแนนพฤติกรรม	เกณฑ์การประเมิน
5. มีความ กตัญญูและ กตเวที	5.1 พุดจาสุภาพ มีสัมมาคารวะ ต่อผู้อื่น	5.1.1 พุดจาก้าวร้าวกับ บิดามารดาและผู้มี พระคุณ 5.1.2 พุดจาไม่สุภาพไม่ มีคําลงท้าย(คะ, ครับ) 5.1.3 กิริยา การเดินไม่ ค้อมตัว การยื่นคําหวั ผู้ใหญ่ 5.1.4 พุดคําหยาบ 5.1.5 ไม่พุดชอบคุณ/ ขอโทษ	2 ปรับปรุง 1 พอใช้ 2 ปรับปรุง 1 พอใช้ 2 ปรับปรุง 1 พอใช้ 2 ปรับปรุง 1 พอใช้ 2 ปรับปรุง 1 พอใช้	5-8 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 9-12 ให้ 2 คือ พอใช้ 13-15 ให้ 3 คือ ดี
	5.2 รู้จักตอบ แทนบุญคุณพ่อ แม่และผู้มี พระคุณ	5.1.1 ไม่ไหว้ พ่อแม่ ครูอาจารย์ 5.1.2 แสดง พฤติกรรม ก้าวร้าว 5.1.3 ลบหลู่ดูหมิ่นผู้มี พระคุณ 5.1.4 ทำให้ผู้มีพระคุณ สุขใจ 5.1.5 ดูแลเอาใจใส่ผู้มี พระคุณ	3 ปรับปรุง 1-2 พอใช้ 2 ปรับปรุง 1 พอใช้ 2 ปรับปรุง 1 พอใช้ ≥ 3 ดี 1-2 พอใช้ ≥ 3 ดี 1-2 พอใช้	5-8 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 9-12 ให้ 2 คือ พอใช้ 13-15 ให้ 3 คือ ดี
	5.3 รู้จักตอบ แทนบุญคุณ สถาบัน	5.3.1 สร้างชื่อเสียง 5.3.2 ทำลายชื่อเสียง สถาบันด้วยวิธีการ ต่างๆ 5.3.3 ไม่ยืนเคารพธง ชาติทุกครั้งเมื่อได้ยืน เสียงเพลงชาติ 5.3.4 ไม่แสดงความเคารพ พระพุทธรูปประจำสถาบัน 5.3.5 ไม่ร่วมกิจกรรม ทางศาสนาเมื่อมีโอกาศ 5.3.6 พุดลบหลู่สถาบัน	≥ 2 ดี 1 พอใช้ 2 ปรับปรุง 1 พอใช้ 2 ปรับปรุง 1 พอใช้ 2 ปรับปรุง 1 พอใช้ 1 ปรับปรุง 2 ปรับปรุง 1 พอใช้	6-10 ให้ 1 ปรับปรุง 11-14 ให้ 2 ปรับปรุง 15-18 ให้ 3 ดี

คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม	การให้คะแนนพฤติกรรม	เกณฑ์การประเมิน
	5.4 ไม่ทำตนให้เสื่อมเสียแก่วงศ์ตระกูลและสถาบันการศึกษาและผู้มีพระคุณ	5.4.1 การเที่ยวกลางคืนในสถานที่ไม่เหมาะสม 5.4.2 การแสดงกิริยากับเพื่อนต่างเพศไม่เหมาะสมกับวัยเรียน 5.4.3 หนีเที่ยว	2 ปรับปรุง 1 พอใช้ 2 ปรับปรุง 1 พอใช้ 2 ปรับปรุง 1 พอใช้	3-4 ให้ 1 คือ ปรับปรุง 5-7 ให้ 2 คือ พอใช้ 8-9 ให้ 3 คือ ดี

และเงื่อนไขการประเมินคือ

1. ผู้ประเมินเป็นครู จาก 8 กลุ่มสาระพื้นฐาน ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียนประเมินตนเอง
2. ก่อนประเมินจะต้องมีการบันทึกพฤติกรรมตลอดทั้งภาคเรียน
3. ประเมินผลตาม คะแนนพฤติกรรม และเกณฑ์การประเมิน

วิธีการประเมินผล

1. โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
2. คณะกรรมการนำผลจากการประเมินของครูแต่ละคนมาสรุป
3. คณะกรรมการนำผลสรุปมาตัดสินผลโดยใช้ Mode หากมี Mode ที่เท่ากันให้คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาตัดสินผลนักเรียน

ประธาน มอบหมายให้ผู้ศึกษาไปออกแบบบันทึกพฤติกรรม แบบประเมิน และ แบบสรุปผล การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จัดทำในรูปคู่มือ รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและนำไปทดลองใช้ในลำดับต่อไป

ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องอื่น ๆ (ถ้ามี)

ประธาน มีกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ครู นักเรียนมีข้อข้องใจที่ควรปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่องนี้ หรือเรื่องอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้หรือไม่
ที่ประชุม ไม่มีผู้ใดมีข้อข้องใจหรือมีปัญหาแต่อย่างใด
ประธาน ขอขอบคุณ กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ครู และนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี
ข้าพเจ้าขอปิดการประชุม

5. เลิกประชุมเวลา 16.00 น.

6. ผู้บันทึก การประชุม นางสาวพนิดา อินณรงค์

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียนเบญจมราชูทิศ

๑. เป็นคนดี

- มีวินัยต่อตนเองและสังคม
- มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย
- มีจิตใจดีงาม มีคุณคุณธรรม จริยธรรม

๒. เป็นคนเก่ง

- มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี
- ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก ทันเทคโนโลยี
- มีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้

๓. มีความสุข

- ร่างกายแข็งแรง ร่าเริง แจ่มใส จิตใจเข้มแข็ง
- มีความความสุขในการเรียนรู้ และการทำงาน
- มีความรักต่อทุกสรรพสิ่ง มีมนุษยสัมพันธ์ดีปลอดพ้นจากอบายมุข

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

๑. ความรับผิดชอบ

- มีระเบียบวินัย
- ปฏิบัติตามหน้าที่
- เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น
- รู้จักรักษาความสะอาด

๒. ซื่อสัตย์สุจริต

- ไม่พูดเท็จ
- ไม่ลักขโมย
- ไม่ทุจริต
- รักความยุติธรรม

๓. รักการเรียนรู้และมีความคิดสร้างสรรค์

๔. มีน้ำใจและมีมารยาท

- เสียสละ
- กตัญญูกตเวที
- มีสัมมาคารวะ
- อ่อนน้อมถ่อมตน
- รู้จักกาลเทศะ
- พุดจาสุภาพ

๕. ขยันหมั่นเพียรและประหยัด

- ตั้งใจเรียน
- ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- อดทน อดกลั้น
- ใช้จ่ายอย่างประหยัด
- รู้จักออม

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียนกัลณีศรีธรรมราช

๑. ความรับผิดชอบ
๒. ประหยัดและออม
๓. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย และยึดมั่นในศีลธรรมในระบอบประชาธิปไตย
๔. ความขยันหมั่นเพียรและพึ่งพาตนเอง
๕. มีความซื่อสัตย์สุจริต

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียนทองเนียนคณาภิบาล

๑. ความมีระเบียบวินัย
 - แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน
 - พுகจาสุขภาพ มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ รู้จักกาลเทศะ
 - ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด
๒. มีความรับผิดชอบ
 - รับผิดชอบต่องานและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
 - เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนทุกครั้ง
 - รักษาคุณแลทรัพย์สินของโรงเรียนและใช้ของอย่างประหยัด
๓. มีความซื่อสัตย์
 - ขอมรับเมื่อทำความผิด
 - นำสิ่งของที่พบหรือเก็บได้ไปประกาศหาเจ้าของ
 - ทำข้อสอบหรืองานที่ได้รับมอบหมายด้วยความสามารถของตนเอง
๔. มีความเสียสละ มีความสามัคคี
 - เสียสละแรงกาย เวลา เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม
 - มีน้ำใจช่วยเหลือบุคคลอื่นและส่วนรวม
 - มีความรักสามัคคี ในหมู่คณะ
๕. มีความกตัญญู
 - ไม่แสดงกริยาก้าวร้าวต่อพ่อแม่ และ ครู – อาจารย์
 - มีจิตสำนึกที่จะตอบแทนบุญคุณพ่อแม่
 - มีจิตสำนึกที่จะตอบแทนสถาบัน

พฤติกรรมที่แสดงถึงความสามัคคี

๑. สมาชิกทุกคนพร้อมใจกันปฏิบัติงาน
๒. เมื่อมีความผิดพลาดบกพร่องเกิดขึ้น สมาชิกร่วมกันรับผิดชอบ โดยไม่โยนความผิดให้แก่กันและกัน
๓. เมื่องานสำเร็จสมาชิกต่างยินดี ถือเป็นความสำเร็จร่วมกันของกลุ่ม และต่างยกย่องให้เกียรติกัน โดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือกลุ่มอย่างมาก
๔. เมื่อกลุ่มต้องการความช่วยเหลือ สมาชิกพร้อมที่จะเสียสละ
๕. ร่วมมือกันในการสร้างสรรค์สังคมให้ดียิ่งขึ้น

พฤติกรรมที่แสดงถึงความกตัญญู

๑. ความกตัญญูต่อบุคคล
 - แสดงความเคารพนับถือยกย่องเชิดชู ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น
 - ชักนำคนอื่นให้นิยมยินดี ในการทำความดีตอบแทนผู้มีพระคุณ
 - ปฏิบัติต่อผู้มีพระคุณด้วยความซื่อตรง ไม่มีลับลมคมใน หรือมีสิ่งใดแอบแฝง

อยู่เบื้องหลัง

 - ไม่ละทิ้งผู้มีพระคุณในคราวที่มีผู้มีพระคุณเดือดร้อน ลำบาก
 - เคารพรักใคร่ ไว้วางใจ และเชื่อถือในผู้มีพระคุณที่ไม่ผิดศีลธรรม
 - ไม่ทำตนให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่วงศ์ตระกูล และผู้มีพระคุณ
 - ทำให้ผู้มีพระคุณมีความสุข อิ่มใจ และไม่คิดร้ายต่อผู้มีพระคุณ
๒. ความกตัญญูต่อสถาบันและสิ่งแวดล้อม
 - จงรักภักดีต่อประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
 - เชิดชูชาติ และรักษาเกียรติของประเทศชาติ
 - ทำนุ - บำรุงศาสนา
 - หมั่นประกอบกิจอันเป็นหน้าที่ของตน เพื่อให้คนมีหลักฐานและประเทศชาติ

รุ่งเรือง

 - รักษาและสงวนทรัพยากรธรรมชาติ
 - เพิ่มเติมและบำรุงทรัพยากรธรรมชาติ ให้ปริมาณและคุณภาพเพิ่มขึ้น
 - รักษาเกียรติยศ และนำชื่อเสียงมาสู่ครอบครัว โรงเรียนและประเทศชาติ
 - แสดงความเคารพต่อ สถาบันศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา

พฤติกรรมของความรับผิดชอบ**พฤติกรรมที่โรงเรียน**

๑. การทำแบบฝึกหัด
๒. การทำงานที่ได้รับมอบหมาย
๓. การเก็บของใช้ส่วนตัว
๔. การเก็บของใช้ส่วนรวม
๕. การทำเวรประจำวัน
๖. การนำอุปกรณ์การเรียนมาครบ
๗. การตั้งใจเรียน
๘. การมีส่วนร่วมในการทำงาน

พฤติกรรมความมีระเบียบวินัย**พฤติกรรมที่โรงเรียน**

๑. แต่งกายดูกระเปียบ
๒. เข้าแถวซื้ออาหาร เข้าแถวรับสิ่งต่าง ๆ
๓. มีมารยาทในการรับประทานอาหาร
๔. ทำงานเสร็จทันเวลาและเรียบร้อย
๕. ปฏิบัติตามข้อตกลง
๖. ทำงานตามนัดหมายและส่งทันเวลา

พฤติกรรมความซื่อสัตย์**พฤติกรรมที่โรงเรียน**

๑. พูดความจริง
๒. ไม่ลักขโมยของผู้อื่น
๓. ขอมรับผิดเมื่อตนทำผิด
๔. ไม่ปกปิดความผิดของตนเองและผู้อื่น

พฤติกรรมที่บ้าน

๑. การทำการบ้าน
๒. การเก็บของใช้ส่วนตัวกระเป๋าหนังสือ หนังสือเรียน
๓. การเก็บของใช้ภายในบ้าน
๔. การจัดตารางเรียน
๕. การช่วยเหลืองานบ้าน

พฤติกรรมที่บ้าน

๑. ตื่นนอนตรงเวลา
๒. ทำการบ้านเสร็จเรียบร้อย
๓. เก็บของใช้ต่าง ๆ เป็นระเบียบ
๔. มีมารยาทในการรับประทานอาหาร
๕. กลับบ้านตรงเวลา
๖. แต่งกายเรียบร้อยเหมาะสม

พฤติกรรมที่บ้าน

๑. พูดความจริง
๒. ไม่ลักขโมยของผู้อื่น
๓. ขอมรับผิดเมื่อตนทำผิด
๔. ไม่ปกปิดความผิดของตนเองและผู้อื่น

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียนลิขลคุณาธารวิทยา

๑. แต่งกายสะอาด เรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน
๒. เป็นผู้ที่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้ความช่วยเหลือสังคม
๓. วาจาสุภาพ อ่อนโยน รู้จักกาลเทศะ มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ
๔. เป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ประหยัดและออมมีวินัยตรงต่อเวลา
๕. มีความรักสามัคคีในหมู่คณะและเสียสละต่อส่วนรวม
๖. มีความร่าเริงแจ่มใสมองโลกในแง่ดีเป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน
๗. เป็นบุคคลที่ปลอดจากสิ่งเสพติดและอบายมุข

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียนখনอมพิทยา

๑. มีคุณธรรม
 - ๑) มีความซื่อสัตย์สุจริต
 - ๒) มีความรับผิดชอบ
 - ๓) มีระเบียบวินัย
๒. มีจริยธรรม
 - ๑) มีสัมมาคารวะอ่อนน้อมถ่อมตน
 - ๒) พุดจาสุภาพรู้จักกาลเทศะ
 - ๓) มีน้ำใจ ช่วยเหลือผู้อื่นและส่วนรวม
 - ๔) ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน
๓. มีค่านิยมที่ดีงาม
 - ๑) ตรงต่อเวลา
 - ๒) มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน
 - ๓) รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียนลิขลประชาสรรค์

๑. ผู้เรียนทุกคนต้องมีระเบียบวินัย
 - ๑) นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบ
 - ๒) นักเรียนทุกคนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน
 - ๓) นักเรียนพูดจาสุภาพมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่และรู้จักกาลเทศะ
๒. ผู้เรียนทุกคนมีความรับผิดชอบ
 - ๑) นักเรียนรับผิดชอบต่องานตามที่ได้รับมอบหมาย
 - ๒) นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน
 - ๓) นักเรียนใช้และดูแลทรัพย์สินของส่วนรวมอย่างประหยัด
๓. ผู้เรียนทุกคนต้องมีความซื่อสัตย์
 - ๑) นักเรียนขออนุญาตทุกครั้งก่อนหยิบยืมของผู้อื่นมาใช้และเมื่อใช้เสร็จคืน

เจ้าของพื้นที่

- ๒) นักเรียนยอมรับผิดเมื่อกระทำความผิด
 - ๓) นักเรียนเก็บสิ่งของผู้อื่นมาได้ประกาศหาเจ้าของพื้นที่
 - ๔) นักเรียนทำข้อสอบหรืองานที่ได้รับมอบหมายตามความสามารถของตนเอง
๔. ผู้เรียนทุกคนต้องมีความเสียสละ
 - ๑) นักเรียนเสียสละเวลาและแรงงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
 - ๒) นักเรียนมีน้ำใจต่อบุคคลและส่วนรวม

รายงานการประชุมปฏิบัติการ การอภิปรายกลุ่ม (Focus group)

ครั้งที่ 1 / 2548 วันที่ 28 มีนาคม 2548

ณ ห้องประชุม (ห้อง 123) โรงเรียนทองเนียนคณาภิบาล

.....

1. รายชื่อผู้เข้าประชุม

ที่	ชื่อ - สกุล	หน้าที่รับผิดชอบ
1.	นางสาววิงนา ทรายแก้ว	ผู้อำนวยการ โรงเรียนทองเนียนคณาภิบาล
2.	นายสุชิน ชนะศิลป์	ตัวแทนครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
3.	นายแสงอนันต์ สมทรง	ตัวแทนครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
4.	นายสุริยันต์ ไสนวน	ตัวแทนครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
5.	นายสุวัฒน์ เมธาขุมันธ์	ตัวแทนครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
6.	นางพรรัตน์ ชาญณรงค์	ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
7.	นางนงนุช เสวกวัง	ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
8.	นางพรประภา ใจรัมย์	ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
9.	นางสารภี คงนุ่น	ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
10.	เด็กชายธนาวุฒิ จันทร์สน	ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
11.	เด็กชายสืบสกุล เขียรศิลา	ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
12.	นางสาวจุฬาลักษณ์ พูลคัม	ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
13.	นางสาวปรัชญาพร รัตนรักษ์	ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
14.	นางสาวพนิดา อินณรงค์	ผู้ดำเนินการประชุม

2. รายชื่อผู้มิมาประชุม

ไม่มีใครขาดการประชุม

3. รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

ไม่มี

4. ประชานในที่ประชุม

ในการประชุมครั้งนี้มี นางสาววิงนา ทรายแก้ว ผู้อำนวยการ โรงเรียน เป็นประธานในที่ประชุม

5. เริ่มประชุมเวลา

หลังจากที่ได้ตรวจสอบองค์ประชุมครบแล้วประธานได้เปิดประชุมเมื่อเวลา 09.00 น.

6. ระเบียบวาระการประชุม

ระเบียบวาระที่ 1 เรื่องประธานแจ้งให้ทราบ

ประธาน การดำเนินการเรียนการสอนของโรงเรียนของภาคเรียนที่ 2 / 2547 ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยและการประเมินผลการเรียนของนักเรียนก็เป็นที่ไปด้วยความเรียบร้อยแล้วแต่เนื่องจากที่ได้มีการประชุมร่วมจัดทำรูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปเมื่อครั้งก่อนนั้นเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยดีจึงควรมีการร่วมกันหารือและชี้แจงปัญหาและอุปสรรคในลำดับต่อไป

ระเบียบวาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว (ครั้งที่ 1 / 2547)

ประธาน ขอให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านอ่านรายละเอียดการประชุมครั้งที่แล้ว

มติที่ประชุม หลังจากที่ได้เข้าประชุมได้ศึกษารายละเอียดของรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว ที่ประชุมมีมติรับรอง โดยไม่มีผู้ขอแก้ไขแต่อย่างใด

ระเบียบวาระที่ 3 เรื่องเสนอเพื่อทราบและพิจารณา

ประธาน สืบเนื่องจากการประชุมครั้งที่แล้ว ซึ่งที่ประชุมได้ร่วมกันกำหนดคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ พฤติกรรม การให้คะแนนพฤติกรรม เกณฑ์การประเมิน และเงื่อนไขการประเมิน และได้มอบหมายให้ผู้ศึกษาจัดทำเป็นคู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน แล้วนำไปทดลองใช้และประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและประกาศผลให้นักเรียนและผู้ปกครองได้ทราบผลแล้วนั้นในขั้นการดำเนินการประเมินอาจจะมีปัญหาหรืออุปสรรคจึงขอให้ร่วมกัน วิจารณ์และเสนอแนะทางแก้ไขในลำดับต่อไป

มติที่ประชุม ที่ประชุมยอมรับ คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ และ พฤติกรรม ส่วนที่เป็นการให้คะแนนพฤติกรรม และเกณฑ์การประเมิน จะมีรายละเอียดมากเกินไปจะดูดีแต่ในทางปฏิบัติแล้วจะยุ่งยากและสับสนเข้าใจยากจึงขอให้เปลี่ยนใหม่ ซึ่งที่ประชุมร่วมกันเสนอหลายแนวทางจนในที่สุดก็ได้ข้อสรุปดังนี้

นักเรียนที่ถูกบันทึกพฤติกรรมทุกตัวบ่งชี้ ได้ระดับผลการประเมินเป็น 3 หมายถึง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดี

นักเรียนที่ถูกบันทึกพฤติกรรมในแต่ละด้านทุกตัวบ่งชี้อรวม 1-3 ครั้ง ได้ระดับผลการประเมินเป็น 2 หมายถึง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับ พอใช้

นักเรียนที่ถูกบันทึกพฤติกรรมในแต่ละด้านทุกตัวบ่งชี้อรวม 4-10 ครั้ง ได้ระดับผลการประเมินเป็น 1 หมายถึง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับ ผ่านเกณฑ์การประเมิน

นักเรียนที่ถูกบันทึกพฤติกรรมในแต่ละด้านทุกตัวบ่งชี้อรวม มากกว่า 10 ครั้ง ได้ระดับผลการประเมินเป็น 0 หมายถึง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับ ปรับปรุง

ประธาน มอบหมายให้ผู้ศึกษานำข้อสรุปของที่ประชุมปรับแก้คู่มือการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและนำไปใช้ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในภาคเรียนที่ 1 / 2548 ต่อไป

ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องอื่น (ถ้ามี)

ประธาน มีกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ครู และนักเรียนยังมีข้อข้องใจที่ควรปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่องนี้ หรือเรื่องอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากนี้หรือไม่

ที่ประชุม ขอขอบคุณคณะครูและผู้อำนวยการ โรงเรียนที่มีความพยายามในการแก้ปัญหาหาพฤติกรรมของนักเรียน และขอความร่วมมือให้ผู้ปกครองและนักเรียนได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินการด้วยและขอบคุณผู้ปกครองที่ให้ความร่วมมืออย่างดีและหวังว่าในอนาคตนักเรียนคงมีพฤติกรรมที่ดี

ประธาน ขอขอบคุณ กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ครู และนักเรียนที่ให้ความร่วมมือด้วยดี เมื่อไม่มีผู้ใดสงสัย
ข้องใจแล้วข้าพเจ้าขอปิดการประชุม

5. เลิกประชุมเวลา 12.00 น.

6. ผู้บันทึกการประชุม นางสาวพนิดา อินณรงค์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวพนิดา อินณรงค์

วัน เดือน ปีเกิด 3 กันยายน 2515

สถานที่เกิด อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

สถานที่อยู่ปัจจุบัน 48/8 หมู่ที่ 3 ตำบลนาแหร่ง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2530 มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนคงคาประชารักษ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

พ.ศ. 2533 มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช

พ.ศ. 2538 ครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

พ.ศ. 2550 การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษา ศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน ครู คศ.2

สถานที่ทำงาน โรงเรียนทองเนียนคณาภิบาล อำเภอนนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช